

Index

ગુજરાત બજેટ 2022-23 વિશેષ	01
ગુજરાતની સાંપ્રતિક ઘટનાઓ : યોજનાઓ , લોકાર્પણો , દિવસો , જાહેરાતો , કાર્યક્રમો અને અન્ય બાબતો	
■ પદ્મશ્રી દુલાભાયા કાગની જન્મભૂમિ મજાદર ખાતે ‘કાગ ઉત્સવ’ ની ઉજવણી.....	32
■ કેન્દ્રીય મત્સ્યપાલન મંત્રી પુરૂષોત્તમ રૂપાલા દ્વારા ગુજરાતમાં ‘સાગર પરિક્રમા’ ની શરૂઆત.....	33
■ વિધાનસભામાં ગુજરાત ઓર્ગેનિક એગ્રિકલ્ચરલ યુનિવર્સિટી (સુધારા) વિધેયક - 2022 પસાર.....	33
■ એશિયાટિક સિંહોનું સંરક્ષણ અને સંવર્ધનની કામગીરી ‘સિમ્બા’ (SIMBA) સોફ્ટવેરથી થશે.....	34
■ તાતા દ્વારા સ્થપાનારી ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સ્કિલ્સ માટે ગાંધીનગર ખાતે ત્રિપક્ષીય કરાર.....	35
■ દેશમાં પ્રથમ વખત ગુજરાતમાં CBRND બંકર્સ અને ઉત્પાદન સુવિધાનો પ્રારંભ.....	36
■ ગુજરાતની પ્રસિદ્ધ ‘વીર સાવરકર સમુદ્ર તરણ સ્પર્ધા’ પૂર્ણ.....	36
■ ‘સિગ્નલ સ્કૂલ પ્રોજેક્ટ’.....	37
■ જામનગરમાં દેશના પ્રથમ WHO GCTM ની સ્થાપનાને મંજૂરી.....	37
■ ગુજરાતની નવી સ્પોર્ટ્સ પોલિસી-2022.....	38
■ વડાપ્રધાનને હસ્તે અમદાવાદ ખાતેથી 11 મા ‘ખેલ મહાકુંભ’ નો શુભારંભ.....	41
વિવિધ ક્ષેત્ર વિષયક પુરસ્કારો , પારિતોષિકો , સન્માનો , બહુમાનો , સ્પર્ધા વિજેતાઓ	
■ ‘નારી શક્તિ પુરસ્કાર’.....	41
■ ‘ધરતી મિત્ર પુરસ્કાર’.....	44
■ અમેરિકી ગણિતશાસ્ત્રી ડેનિસ પર્નેલ સુલીવાને એબેલ પુરસ્કાર 2022 પ્રાપ્ત કર્યો.....	44
■ ડીબેડો ફ્રાન્સિસ કેરે પ્રિટ્ઝર (Pritzker) પુરસ્કાર મેળવનારા પ્રથમ આફ્રિકન સ્થાપત્યકાર બન્યા.....	45
વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી ક્ષેત્રનો તાજેતરનો ઘટનાક્રમ : અવકાશ ક્ષેત્ર , નવીન ટેક્નોલોજીઓ , વિવિધ મિશનો	
■ પુણે ખાતે ઇન્ટરનેશનલ મોન્સુન્સ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ શરૂ કરવામાં આવી.....	46
■ રેલ અકસ્માતો ટાળવા માટે ભારતના પ્રથમ સ્વદેશી TCAS ‘કવચ’ નું સફળતાપૂર્વક પરીક્ષણ.....	46
■ કેનેડાએ વિશ્વની સૌપ્રથમ છોડ આધારિત ‘કોવિડેન્જ’ કોવિડ-19 રસીને મંજૂરી આપી.....	47
■ પરમ ગંગા સુપર કોમ્પ્યુટર.....	48
■ તમિલનાડુમાં ફ્લોટિંગ સોલાર પ્રોજેક્ટની સ્થાપના.....	49
■ સ્થિતિસ્થાપક પાક (Resilient Crops) પર IARI સંશોધન.....	49
■ ડ્રોન આધારિત ખનિજ સંશોધન માટે NMDC એ IIT ખડગપુર સાથે MOU પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....	50
■ આયુષ મંત્રાલય દ્વારા રુમેટોઇડ સંધિવાના ઉપચાર માટે આયુર્વેદ મુજબ ક્લિનિકલ ટ્રાયલ શરૂ કરાયા.....	50
■ મેન - પોર્ટેબલ એર ડિફેન્સ સિસ્ટમ (MANPADS).....	51
■ ગ્રીન હાઇડ્રોજન ફ્યુઅલ સેલ ઇલેક્ટ્રિક વાહન.....	51
રમત-ગમત વિશ્વની ઝાંખી : વિવિધ રમતોત્સવો , વ્યક્તિગત સિદ્ધિઓ , એવોર્ડ્સ , ચેમ્પિયનશિપ	
■ મિતાલી રાજ : 6 વિશ્વકપ રમનારી વિશ્વની પ્રથમ મહિલા ખેલાડી.....	52

Index

■ સુરેશ ચૈના માલદીવ સરકાર દ્વારા 'સ્પોર્ટ્સ આઇકોન' એવોર્ડથી સન્માનિત.....	52
■ પંકજ અડવાણીએ 8મી વખત એશિયન બિલિયર્સનો ખિતાબ જીત્યો.....	53
આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાક્રમ - સંધિઓ , સંમેલનો , સંસ્થાઓ , સંવાદ તથા અન્ય મહત્વની ઘટનાઓ	
■ યુરોપીયન સ્પેસ એજન્સીએ તેમના લાંગ્રાંજ સૌર હવામાન મિશનનું નામ બદલ્યું.....	53
■ રશિયા દ્વારા યૂક્રેન પર હુમલો.....	54
■ રશિયન બેંકો 'SWIFT' માંથી બાકાત.....	56
■ રશિયા દ્વારા યુરોપના સૌથી મોટા પરમાણુ પાવર પ્લાન્ટ 'ઝાપોરિજ્ઝ્યા' કબજે.....	56
■ રશિયા પર થર્મોબેરિક શસ્ત્રોનો ઉપયોગ કર્યો હોવાનો આરોપ.....	57
■ વિશ્વના સૌથી મોટા કાર્ગો પ્લેન એંતોનોવ AN-225ને રશિયન ટ્રૂપ દ્વારા તોડી પાડવામાં આવ્યું.....	58
■ ઈરાનનો નૂર 2 ઉપગ્રહ.....	58
■ માનવતાવાદી કોરિડોર (Humanitarian Corridors).....	58
■ UN-WMO દ્વારા કલાઇમેટ અર્લી વોર્નિંગ સિસ્ટમની જાહેરાત કરાઈ.....	60
■ જિનિવા સંમેલન ગાઇડલાઇન્સ (Geneva Conventions Guidelines).....	61
બહુવિધ ક્ષેત્રો અને વિષયોના અહેવાલો તથા સૂચકાંકો અને તેમાં ભારતની સ્થિતિ	
■ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (SDG) ઇન્ડેક્સ 2021 જાહેર ; ભારત 120મા ક્રમાંકે, ફિનલેન્ડ ટોચ પર.....	61
■ આબોહવા પરિવર્તન પર IPCC દ્વારા અહેવાલ રજૂ કરાયો.....	62
■ ઈન્ટરનેશનલ ઇન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રોપર્ટી ઇન્ડેક્સ 2022ની જાહેરાત.....	63
■ UDISE+ પર શિક્ષણ મંત્રાલયે ભારતીય શાળા શિક્ષણ પરનો અહેવાલ રજૂ કર્યો.....	63
■ વિશ્વની સૌથી પ્રદૂષિત રાજધાની: દિલ્લી.....	64
■ વર્લ્ડ હેપ્પિનેસ રિપોર્ટ -2022.....	65
■ એક્સપોર્ટ પ્રિપેડનેસ ઇન્ડેક્સમાં ગુજરાત સતત બીજી વાર પ્રથમ ક્રમે આવ્યું.....	65
■ પાક વૈવિધ્યકરણ સૂચકાંક (Crop Diversification Index).....	65
આર્થિક જગતની ગતિવિધિઓ - વ્યાપાર , બેન્કિંગ , નવી પહેલો , નીતિઓ , યોજનાઓ	
■ કેન્દ્રીય કેબિનેટ દ્વારા 'ઓટોમેટિક રૂટ' હેઠળ LIC માં 20 % સુધીના FDI ને મંજૂરી.....	66
■ RBI દ્વારા બે મહત્વની સુવિધાઓ 'UPI123Pay' અને 'ડિજિટાલી' લોન્ચ.....	67
■ ગિફ્ટ સિટીમાં ન્યૂ ડેવલપમેન્ટ બેંકની (New Development Bank) શરૂઆત.....	68
■ Phone Pe એ ફ્રીલાન્સ માઇક્રો ઉદ્યોગ સાહસિકો માટે ટોચનું નેટવર્ક, Gig India (ગિગ ઇન્ડિયા) હસ્તગત કર્યું....	68
■ વુમેન ટ્રાન્સફોર્મિંગ ઇન્ડિયા એવોર્ડની 5 મી આવૃત્તિ (Niti Aayog).....	69
■ BPCL નોન ઇન્ટરનેટ વપરાશકર્તાઓને ડિજિટલ પેમેન્ટ ઓફર કરનાર પ્રથમ કંપની.....	69
■ ભારતનું પ્રથમ મેક ઇન ઇન્ડિયા ડ્રેજર.....	69
■ વિશાખાપટ્ટનમ 'એક રાષ્ટ્ર, એક ઉત્પાદન'ના અમલીકરણ માટે પૂર્વ કિનારાનું પહેલું રેલ્વે સ્ટેશન બનશે.....	70

Index

■ અઘાવી આદિવાસી બ્રાન્ડ.....	70
પર્યાવરણલક્ષી સાંપ્રત પ્રવાહો પર એક નજર	
■ વર્લ્ડ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ સમિટ 2022 નું આયોજન.....	70
■ પશ્ચિમઘાટમાં તાજ પાણીના દેડકાની નવી પ્રજાતિ 'યુફિલક્ટિસ જલધારા' મળી આવી.....	71
■ CSEનો સ્ટેટ ઓફ ઇન્ડિયાઝ એન્વાયર્નમેન્ટ રિપોર્ટ 2022.....	72
■ Glycosmis albicarpa (ગ્લાયકોસ્મિસ અલ્બીકાર્પા).....	73
■ ભારત-બેલ્જિયમ રાજદ્વારી સંબંધોના 75 વર્ષની ઉજવણી.....	74
■ તમિલનાડુના 'નરિસંગપેટ્ટઇ નાગસ્વરમ'ને લા ટેગ.....	74
■ ભારતની આર્કટિક પોલિસી.....	74
■ કલાઇમેટપ્રેનરશિપ.....	75
■ કાર્બન - ન્યુટ્રલ ફાર્મિંગ.....	76
શાસનલક્ષી નીતિ નિર્ણયો : કલ્યાણ યોજનાઓ , નવી પહેલો , અભિયાનો , વિકાસાત્મક કાર્યક્રમો	
■ કેન્દ્રીય MSME મંત્રી દ્વારા મહિલાઓ માટે સ્પેશિયલ આંતરપ્રિન્યોરશિપ પ્રમોશન ડ્રાઇવ - 'SAMARTH' લોન્ચ.....	76
■ 'નેશનલ પોલિયો ઇમ્યુનાઇઝેશન ડ્રાઇવ, 2022' લોન્ચ.....	77
■ યુદ્ધગ્રસ્ત યુક્રેનમાંથી ભારતીયોને પરત લાવવા કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા 'ઓપરેશન ગંગા' ની શરૂઆત.....	77
■ પોલિએસ્ટરના બનેલા રાષ્ટ્રધ્વજની આયાત અને ઉત્પાદનને મંજૂરી.....	78
■ કેબિનેટે નેશનલ લેન્ડ મોનેટાઇઝેશન કોર્પોરેશનની સ્થાપનાને મંજૂરી આપી.....	79
■ મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયે 'કન્યા શિક્ષા પ્રવેશ ઉત્સવ અભિયાન' શરૂ કર્યું.....	79
■ 'હાઇબ્રિડ' સુરક્ષા મોડલનો પ્રસ્તાવ	80
■ 'સંભવ' અને 'સ્વાવલંબન'(Sambhav & Svavlamban) પહેલ.....	81
■ ગૂગલ અને MeitY દ્વારા સ્ટાર્ટઅપ્સને એપ્લિકેશન નિર્માણ માટે સહાય.....	81
■ વ્હાઇટ ગુડ્સ માટે PLI સ્કીમ.....	82
■ ઈ-બિલ પ્રોસેસિંગ સિસ્ટમ (E-bill Processing System).....	82
■ દિશાંક એપ : કાર્ટાટક.....	83
■ દેશની પ્રથમ પેપરલેસ રાજ્ય વિધાનસભા - નાગાલેન્ડ.....	84
■ એકવામેપ (AQUAMAP) વોટર મેનેજમેન્ટ અને પોલિસી સેન્ટર.....	84
■ ગ્રે વોટર મેનેજમેન્ટ માટે સુજલામ 2.0 અભિયાન લોન્ચ કરાયું.....	84
■ યુનિક લેન્ડ પાર્સલ આઈડેન્ટિફિકેશન નંબર (Unique Land Parcel Identification- ULPIN).....	85
■ બહીનીયોજના.....	86
કલા - સંસ્કૃતિની બાબતો : ઉત્સવો , વારસો , દિવસો	
■ ઝરોખા- ભારતીય હસ્તકલાનું સંકલન.....	86

Index

■ थेय्यમ (Theyyam).....	86
■ પશ્ચિમ બંગાળમાં 'ડોલ ઉત્સવ'ની ઉજવણી.....	87
સંરક્ષણ સંબંધિત બાબતો : સૈન્ય અભ્યાસ , સંધિઓ , રક્ષા ટેકનોલોજી , ઉપકરણો , હથિયારો , ઉદ્યોગો	
■ ભારત-જાપાન વચ્ચે ત્રીજી ધર્મ ગાર્ડિયન-2022 ક્વાયત યોજાઈ.....	87
■ ભારતીય નૌકાદળ દ્વારા વિસ્તૃત રેન્જ બ્રહ્મોસ લેન્ડ એટેક મિસાઇલનું સફળ પરીક્ષણ.....	87
■ INS વિશાખાપટ્ટનમને વિશાખાપટ્ટનમ પોર્ટ ખાતે કાર્યરત કરાયું.....	88
■ ભારત અને શ્રીલંકાના નૌકાદળો વચ્ચે નવમી SLINEX ક્વાયત યોજાઈ.....	88
■ ફ્લાઈંગ ટ્રેનર HANSA-NG.....	89
■ ઈન્ડો-પેસિફિક મિલિટરી હેલ્થ એક્સચેન્જ કોન્ફરન્સ.....	89
■ ઈન્ડિયન કોસ્ટ ગાર્ડ શિપ (ICGS) નું પાંચમું ઓફ શોર પેટ્રોલિંગ જહાજ સક્ષમ ગોવા ખાતે સેવારત.....	90
■ લામિત્ય (LAMITYE) -2022 : સંયુક્ત લશ્કરી ક્વાયત.....	91
■ DAC એ પ્રથમ વખત iDEX સ્ટાર્ટ-અપ્સ પાસેથી સંરક્ષણનો સામાન પ્રાપ્ત કરવાની મંજૂરી આપી.....	91
■ ભારત અને ઉઝબેકિસ્તાન વચ્ચે - એક્સ દસ્તલિક (Ex-DUSTLIK).....	91
સરકારના વિકાસ અને કલ્યાણલક્ષી કાર્યક્રમો , નવીન યોજનાઓ અને અભિયાનો	
■ આયુષમાન ભારત ડિજિટલ મિશનને કેબિનેટની મંજૂરી મળી.....	92
■ MSME ઇનોવેટિવ સ્કીમ.....	93
■ સ્વતંત્રતા સૈનિક સન્માન યોજના.....	93
ક્ષેત્ર વિશેષમાં વિવિધ નિમણૂકો અને શપથો	
■ અર્જુન કુમાર સિકરીની ચારધામ પ્રોજેક્ટ પરની કમિટીના અધ્યક્ષ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી.....	94
■ SEBIના પ્રથમ મહિલા અધ્યક્ષ તરીકે માધવી પુરી બૂચની નિમણૂક કરાઈ.....	94
■ TCS ના નવા MD અને CEO તરીકે રાજેશ ગોપીનાથની ફરી વખત નિમણૂક.....	95
■ એશિયન ક્રિકેટ કાઉન્સિલ (ACC) ના પ્રેસિડન્ટ જય શાહના કાર્યકાળમાં વધારો.....	95
સમાચારમાં વ્યક્તિઓ	
■ વિશ્વના મહાન બોલર શેન વોર્નનું નિધન.....	96
દિવસોની વિશેષતા અને મહત્ત્વ	
સવાલ - જવાબ સીરીઝ : અતિ મહત્ત્વપૂર્ણ પરીક્ષાલક્ષી સવાલો , જવાબો અને સમજૂતીઓ	
■ Maths Practice Questions.....	120
■ Reasoning Practice Questions.....	121
■ શબ્દસૂઝ (English-ગુજરાતી શબ્દભંડોળ).....	122
■ પ્રેક્ટિસ પ્રશ્નો : વનલાઈનર.....	124
■ વિશેષ મુદ્દો : ગુજરાતની સાંસ્કૃતિક વિરાસતમાં વાવ સ્થાપત્ય.....	128

તમને ખાખી પહેરાવવા માટે આવી રહી છે
ગુજરાતની સર્વશ્રેષ્ઠ ફેકલ્ટી ટીમ

CONSTABLE

Date **19-01-2023**

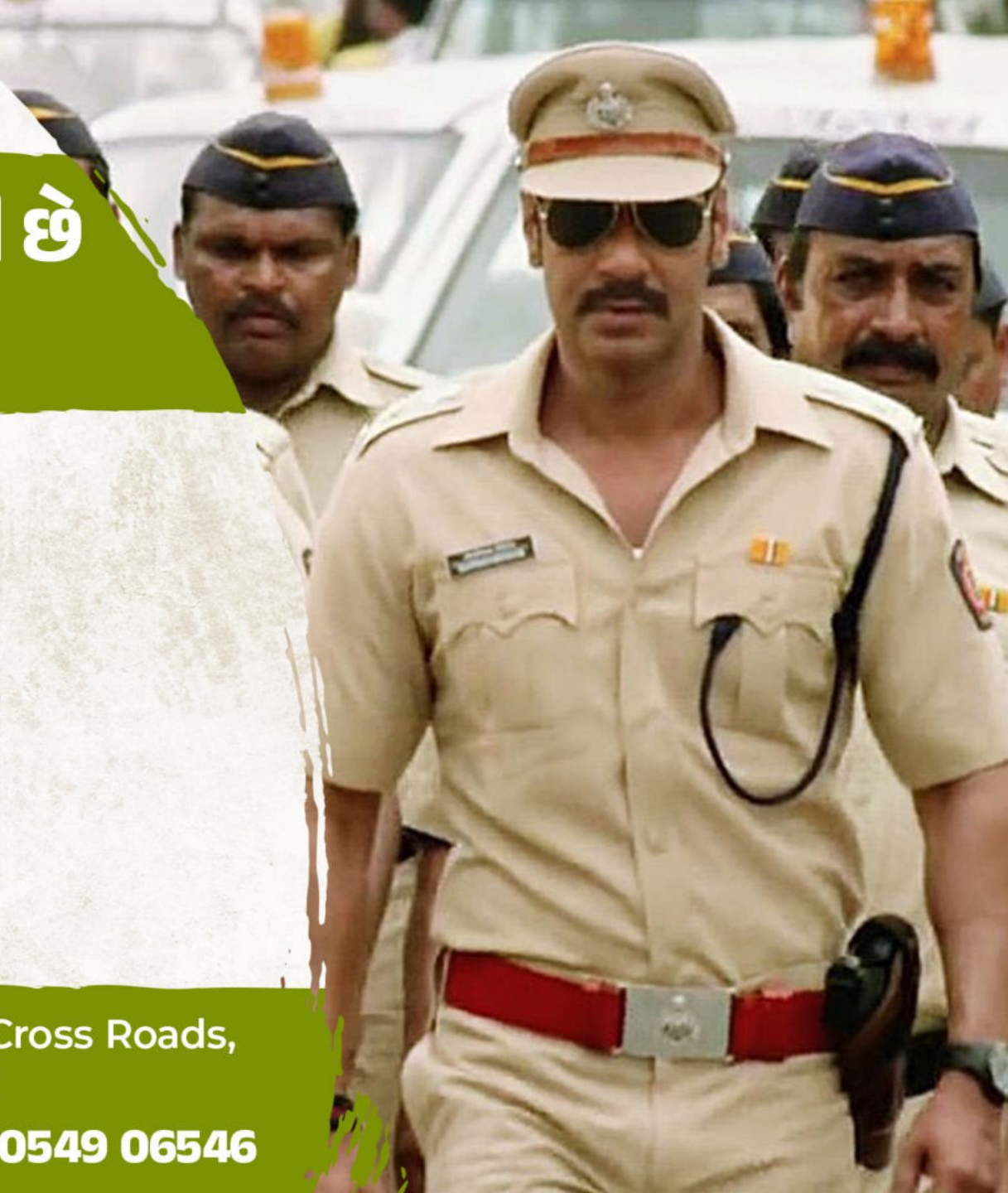
Time **11:00 to 1:00**

Fees **18000** (~~25000~~)

(Offer Valid till 19 January)

Address : 1st Floor, Ashwamegha Complex, Sargasan Cross Roads,
KH-0 Circle, Gandhinagar, Gujarat - 382421

 77788 98734 | 90549 03902 | 96249 43920 | 90549 06546

ગુજરાત બજેટ 2022-23

ગુજરાત બજેટ 2022-23

- » ગુજરાતના નાણામંત્રી શ્રી કનુભાઈ દેસાઈએ રૂ. 2,43,956 કરોડનું વર્ષ 2022-23 માટેનું બજેટ વિધાનસભામાં રજૂ કર્યું.
- » બજેટમાં ગુજરાતની GSDPમાં 13 ટકા જેટલી (ડબલ ડિજિટ) વૃદ્ધિ દરની અપેક્ષા રાખવામાં આવી છે. (GSDP - Gross State Domestic Product)
- » નાણામંત્રીશ્રીએ બજેટ રજૂ કરતાં જણાવ્યું હતું કે 'આત્મનિર્ભર ગુજરાતથી આત્મનિર્ભર ભારત બનાવવાના ભગીરથ કાર્યના ભાગરૂપે રાજ્યનું અંદાજપત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- » તેમણે જણાવ્યું હતું કે રાજ્યનું એકંદર ઘરગથ્થુ ઉત્પાદન વીસ લાખ કરોડને વટાવી ચૂક્યું છે.

રાજ્યનું એકંદર ઘરગથ્થુ ઉત્પાદન (GSDP)

- » GSDP એ રાષ્ટ્રની GDP સમાન છે, પરંતુ તે રાજ્ય કક્ષાએ માપવામાં આવે છે.
- » GSDP એટલે રાજ્યની સીમાની અંદર ઉત્પાદિત ઉત્પાદોનું કુલ મૂલ્ય. તે વિવિધ ક્ષેત્રો જેમ કે, કૃષિ, ઉદ્યોગ, સેવા વગેરેના કુલ ઉત્પાદનનું મૂલ્ય રજૂ કરે છે.
- » **ગુજરાત રાજ્યનું એકંદર ઘરગથ્થુ ઉત્પાદન**
- » દેશની કુલ વસતિના ફક્ત 4.99 ટકા હિસ્સો ધરાવતું ગુજરાત રાષ્ટ્રના ઘરગથ્થુ ઉત્પાદનમાં 8.36% હિસ્સો ધરાવે છે.
- » ઝડપી અંદાજે મુજબ, વર્ષ 2011-12ના સ્થિર ભાવે, વર્ષ 2020-21માં રાજ્યનું એકંદર ઘરગથ્થુ ઉત્પાદન બજાર ભાવે (GSDP - Base Price) રૂ. 1244258 કરોડનું અંદાજવામાં આવ્યું છે.
- » ચાલુ ભાવે (GSDP Current Price) વર્ષ 2020-21માં રૂ. 1655917 કરોડનો અંદાજ
- » આ સિવાય નાણામંત્રીશ્રીએ જણાવ્યું હતું કે, રાજ્યના નાગરિક માથાદીઠ આવકમાં ધરખમ વધારો થયો છે, જે હાલમાં રૂ. 2, 14,809 (વાર્ષિક) પહોંચી છે.

માથાદીઠ આવક

- » દેશમાં પ્રત્યેક નાગરિક દ્વારા કમાયેલી રકમનું માપ છે. રાજ્ય માટે માપવામાં આવે તો, રાજ્યમાં વ્યક્તિ દીઠ કમાયેલી રકમનું માપ થાય.
- » માથાદીઠ આવકની ગણતરી દેશની રાષ્ટ્રીય આવકને તેની વસતિ દ્વારા વિભાજિત કરીને કરવામાં આવે છે.

ગુજરાતની માથાદીઠ આવક :

- » વર્ષ 2011-12ના સ્થિર ભાવે, વર્ષ 2020-21માં માથાદીઠ આવક બજાર ભાવે (Per Capita in come - Market Price) રૂ. 160028 અંદાજવામાં આવેલ છે.
- » ચાલુ ભાવે વર્ષ 2020-21 ની માથાદીઠ આવક (રાજ્યનું માથાદીઠ ચોખ્ખું ઘરગથ્થુ ઉત્પાદન) રૂ. 2,14,809 અંદાજવામાં આવેલ છે, જે વર્ષ 2019-20ની સરખામણીમાં 0.4 ટકાની વૃદ્ધિ દર્શાવે છે.
- » બજેટની રજૂઆત કરતાં તેમણે ગુડ ગવર્નન્સ ઇન્ડેક્સમાં ગુજરાતે રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ હાંસલ કરેલા પ્રથમ સ્થાનની તેમજ સરકારે રેશનકાર્ડ, જન્મ-મૃત્યુના પ્રમાણપત્ર, આવકના દાખલા વગેરે જેવી 280 સેવાઓને ડિજિટલ સેવા સેતુના

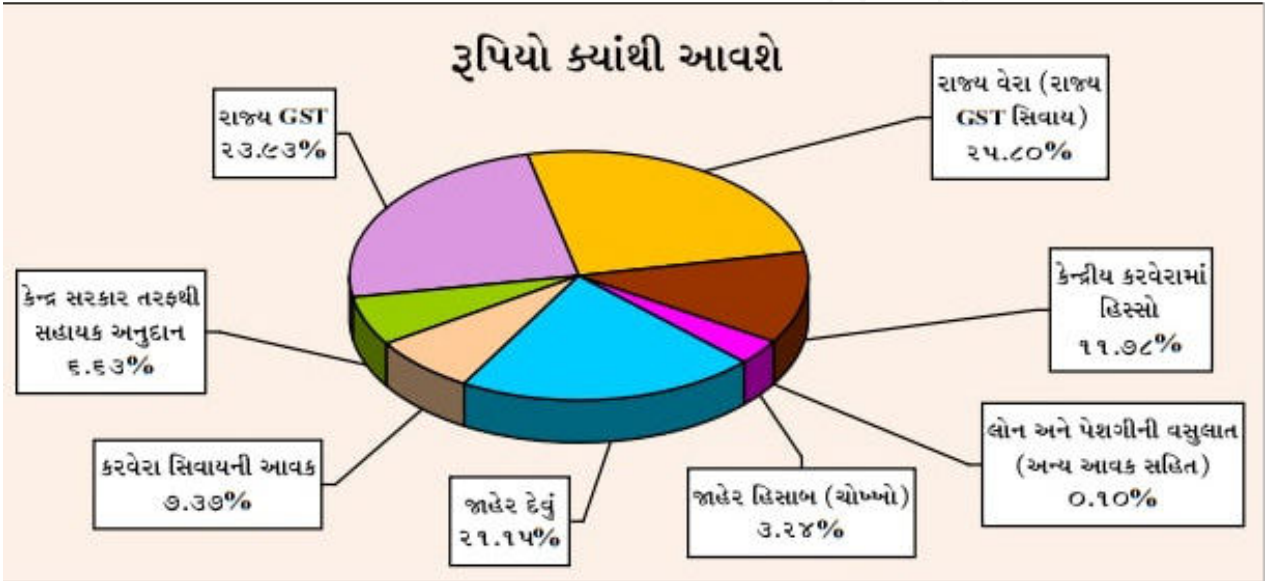

માધ્યમથી ઘર આંગણે પહોંચાડવાની પહેલ આવકના દાખલાની મુદત ત્રણ વર્ષ સુધી વિસ્તારવાની, સ્ટેમ્પ પેપર પર કરવાના થતાં એફિડેવિટના સ્થાને સેલ્ફ ડેક્લેરેશનને માન્યતા વગેરે જેવી વહીવટી સરળતાના પગલાં વિશે પણ જણાવ્યું. » બજેટમાં કરેલી જોગવાઈઓ અને યોજનાઓ વગેરેની માહિતી મેળવીએ તે પહેલા બજેટ સંબંધિત કેટલાક આંકડાઓ પર નજર કરીએ.

ગુજરાત સરકારની આવકના અંદાજો (2022-23)

કુલ આવક - 241101.75 કરોડ રૂપિયા

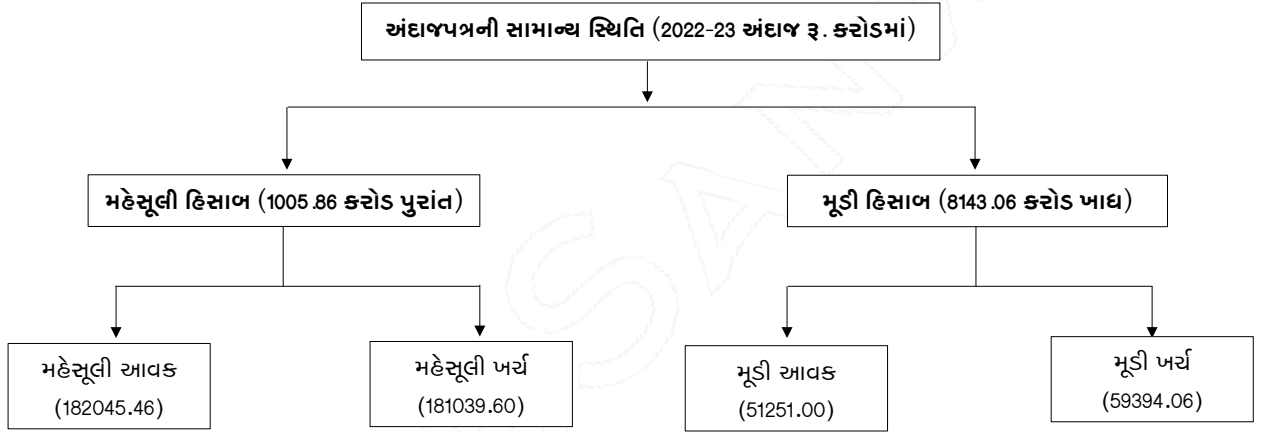
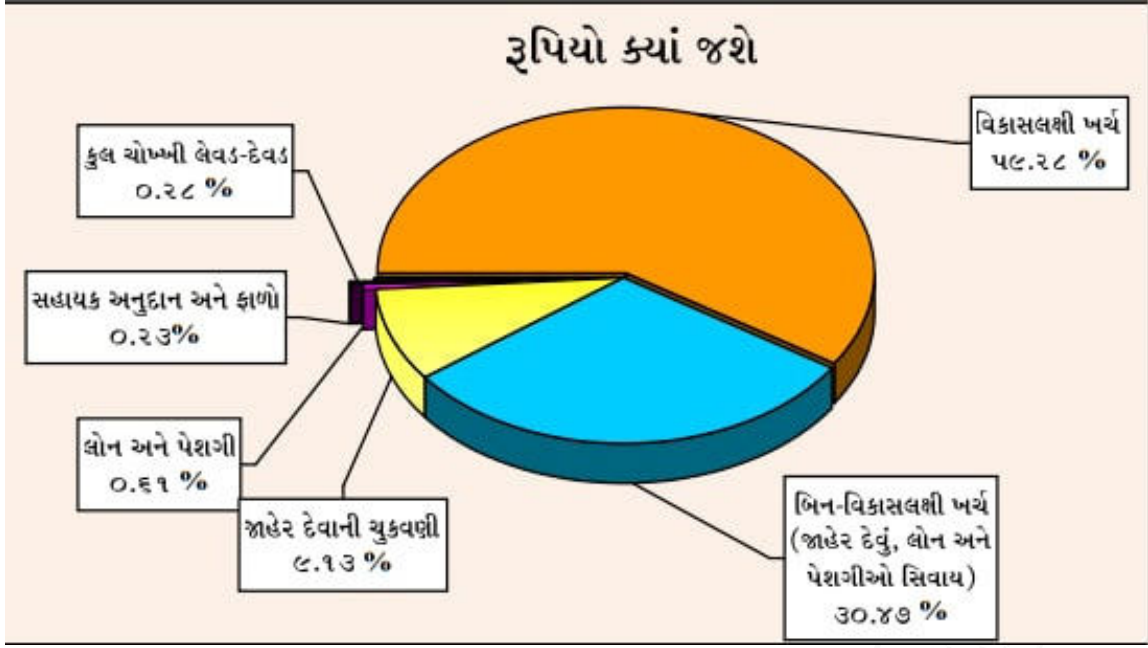
» કરવેરા સિવાયની આવક	-	રૂ. 17761.67 કરોડ
» કેન્દ્ર તરફથી સહાયક અનુદાન	-	રૂ. 15982.67 કરોડ
» રાજ્ય GST	-	રૂ. 57692.00 કરોડ
» રાજ્ય GST સિવાય રાજ્ય વેરો	-	રૂ. 62206.06 કરોડ
» કેન્દ્રીય કરવેરામાં હિસ્સો	-	રૂ. 28403.06 કરોડ
» લોન અને પેશગીની વસૂલાત	-	રૂ. 250 કરોડ
» જાહેર હિસાબ	-	રૂ. 7805.29 કરોડ
» જાહેર દેવું	-	રૂ. 51001.00 કરોડ

ગુજરાત સરકારના ખર્ચના અંદાજો, 2022-23

કુલ ખર્ચ - રૂ. 241101.75 કરોડ

» વિકાસલક્ષી ખર્ચ	-	રૂ. 142926.43 કરોડ
» બિન-વિકાસલક્ષી ખર્ચ (જાહેર દેવું, લોન-પેશગીઓ સિવાય)	-	રૂ. 73466.92 કરોડ
» જાહેર દેવાની ચૂકવણી	-	રૂ. 22025.49 કરોડ
» લોન-પેશગી	-	રૂ. 1470.11 કરોડ
» સહાયક અનુદાન અને ફાળો	-	રૂ. 544.71 કરોડ
» કુલ ચોખ્ખી લેવડ-દેવડ	-	રૂ. 668.09 કરોડ

રાજ્યની આવકનો હિસાબ

મહેસૂલી હિસાબ - આવક (2022-23 - અંદાજ)

1. કરની આવક : કુલ રૂ. 148301.12 કરોડ

(અ) કેન્દ્રીય કરવેરાનો હિસ્સો - રૂ. 28403.06 કરોડ

» તેમાં નિગમ કર, આવકવેરો, સંપત્તિ કર, સીમા કર, કેન્દ્રીય આબકારી જકાત, સેવા કર, કેન્દ્રીય GST, સંકલિત GSTનો સમાવેશ થાય છે.

(બ) રાજ્ય કરવેરા - રૂ. 119898.06 કરોડ

» તેમાં આવક અને ખર્ચ પર કર, જમીન મેહસૂલ, સ્ટેમ્પ અને નોંધણી, રાજ્ય આબકારી, રાજ્ય GST, વેચાણ વેરો (VAT), વાહનો પર કર, માલ અને ઉતારૂઓ પર કર, વીજળી પર વેરો, મનોરંજન કર અન્ય કર વેરનો સમાવેશ થાય છે.

» વેચાણ વેરો / VATમાં : કેન્દ્રીય વેચાણવેરો, રાજ્ય વેચાણવેરો, મૂલ્યવર્ધિત કર, અન્યનો સમાવેશ.

2. કર સિવાયની આવક : રૂ. 17761.67 કરોડ

3. સહાયક અનુદાન અને કેન્દ્ર સરકાર તરફથી ફાળો : રૂ. 15982.67 કરોડ

» કુલ આવક : રૂ. 182045.46 કરોડ

મૂડી હિસાબ - આવક (2022-23 અંદાજ)

» કુલ આવક રૂ. 51251 કરોડ

1. જાહેર દેવું : રૂ. 51001.00 કરોડ

» રાજ્ય સરકારનું આંતરિક દેવું	-	રૂ. 49500 કરોડ
» કેન્દ્ર સરકાર તરફથી લોન	-	રૂ. 1500 કરોડ
» સાધનોપાય પેશગી	-	રૂ. 1 કરોડ
2. લોન-પેશગી વસૂલાત	-	રૂ. 250 કરોડ
3. અન્ય મૂડી આવક	-	રૂ. 0.00 કરોડ

રાજ્યની જાવકનો હિસાબ (2022-23 અંદાજ)

મહેસૂલી હિસાબ ખાતેનું ખર્ચ : કુલ રૂ. 181039.60 કરોડ

1. વિકાસલક્ષી ખર્ચ : રૂ. 108318.55 કરોડ

- » તેમાં સામાજિક સેવાઓ જેમ કે, શિક્ષણ, રમત-ગમત, કલા અને સંસ્કૃતિ, આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ, માહિતી અને પ્રસારણ, સમાજ કલ્યાણ અને પોષણ વગેરે જેવી બાબતો સામેલ છે.
- » આર્થિક સેવાઓ તરીકે કૃષિ અને સંલગ્ન પ્રવૃત્તિઓ, ગ્રામીણ વિકાસ, ખાસ વિસ્તાર કાર્યક્રમ, ઊર્જા, પરિવહન વગેરે બાબતોનો સમાવેશ થાય છે.

2. બિન વિકાસલક્ષી ખર્ચ : રૂ. 72176.34 કરોડ

- » તેમાં ઓર્ગનિસ ઓફ સ્ટેટ, વિત્તિય સેવા, વહીવટી સેવા, વ્યાજની ચૂકવણી, પેન્શન અને અન્ય નિવૃત્તિ લાભો, કોન્સોલિડેટેડ સિન્ડીકેટ ફંડ વગેરેનો સમાવેશ.

3. સહાયક અનુદાન અને ફાળો : રૂ. 544.71 કરોડ

મૂડી હિસાબ ખાતે ખર્ચ (Capital Expenditure) : રૂ. 59394.06 કરોડ

1. વિકાસલક્ષી ખર્ચ : રૂ. 34607.88 કરોડ

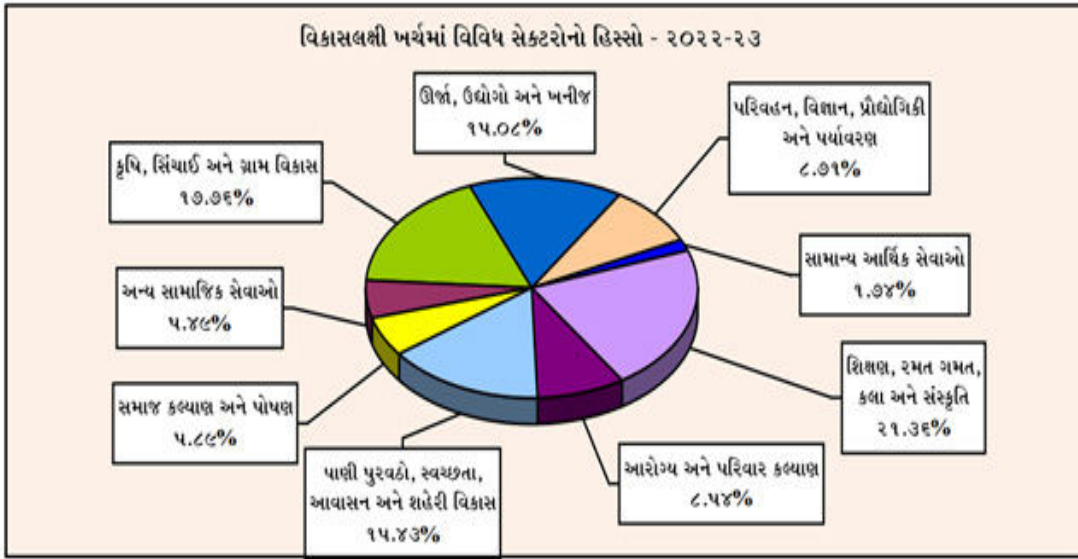
- » તેમાં સામાજિક અને આર્થિક સેવાઓ સામેલ

2. બિન વિકાસલક્ષી ખર્ચ : રૂ. 24786.18 કરોડ

- » તેમાં સામાન્ય સેવાઓ, જાહેર દેવાની ચૂકવણી, રાજ્ય સરકાર દ્વારા લોન અને પેશગીઓ સામેલ

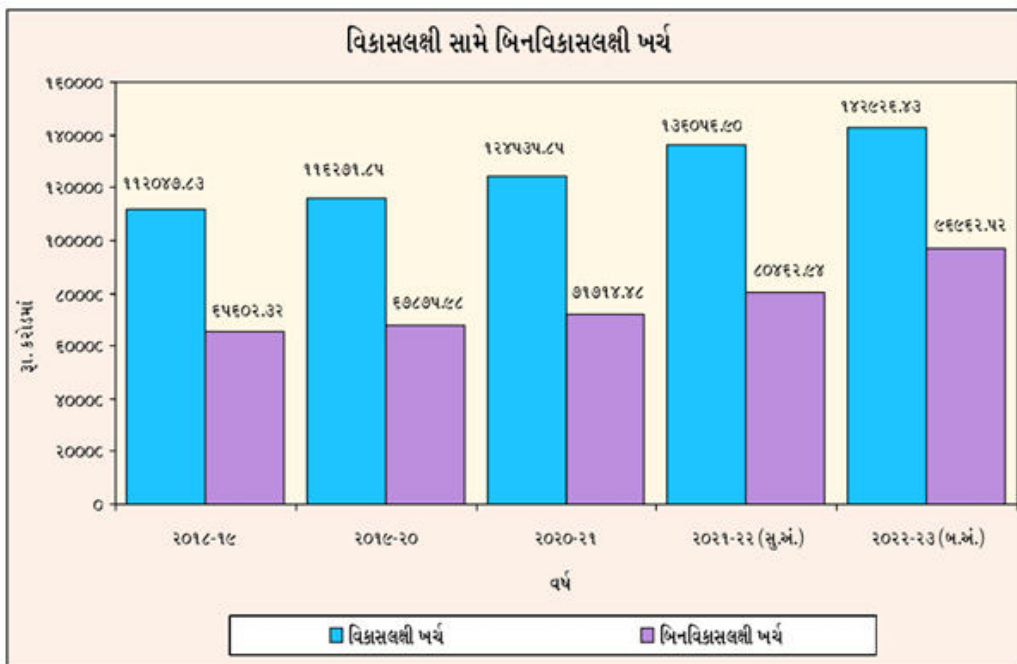
સેક્ટરોમાં વિકાસલક્ષી ખર્ચ - 2022-23

વિવિધ સેક્ટરોમાં વિકાસલક્ષી ખર્ચ, ૨૦૨૨-૨૩		
અ.નં.	સેક્ટર	રૂા. કરોડમાં
૧	શિક્ષણ, રમત ગમત, કલા અને સંસ્કૃતિ	૩૦૫૩૬.૫૬
૨	આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ	૧૨૨૦૬.૮૩
૩	પાણી પુરવઠો, સ્વચ્છતા, આવાસન અને શહેરી વિકાસ	૨૨૦૪૬.૪૯
૪	સમાજ કલ્યાણ અને પોષણ	૮૪૧૪.૧૩
૫	અન્ય સામાજિક સેવાઓ	૭૮૫૦.૬૮
૬	કૃષિ, સિંચાઈ અને ગ્રામ વિકાસ	૨૫૩૭૯.૭૯
૭	ઊર્જા, ઉદ્યોગો અને ખનીજ	૨૧૫૫૫.૯૦
૮	પરિવહન, વિજ્ઞાન, પ્રૌદ્યોગિકી અને પર્યાવરણ	૧૨૪૫૨.૩૩
૯	સામાન્ય આર્થિક સેવાઓ	૨૪૮૩.૭૨
કુલ		૧૪૨૯૨૬.૪૩

» વિકાસલક્ષી ખર્ચ (મહેસૂલી + મૂડી) : કુલ - રૂ. 142926.43 કરોડ

» બિન વિકાસલક્ષી ખર્ચ (મહેસૂલી + મૂડી) : કુલ - રૂ. 96962.52 કરોડ

હેવે બજેટના મહત્વના આંકડા જાણી લીધા પછી બજેટની વિવિધ જાહેરાતો પર ધ્યાન આપીએ.

નવી યોજનાઓ :

1. ખેડૂતો માટે :

- » ખેડૂતોની આવકમાં વધારો કરવા માટે અને ખેતીને વધારીને પોષણક્ષમ બનાવવાના હેતુથી ખેડૂતોને રવી તેમજ ઉનાળુ પાક માટે વ્યાજ સહાય મળી રહે તે માટે નવી યોજનાની જાહેરાત કરવામાં આવી.
- » હાલ ખરીફ પાક માટે ટૂંકી મુદ્તના ધિરાણો પર વ્યાજ સહાયની યોજના અમલી છે.

2. માછીમારો અને પશુપાલકો માટે

- » પશુપાલન અને માછીમારી ક્ષેત્રને બેન્કિંગ વ્યવસ્થાથી જોડી, ઉત્પાદકતા વધારવા માટે પશુપાલકો અને માછીમારોને કૃષિ સમકક્ષ ટૂંકી મુદ્તના ધિરાણ પર વ્યાજ રાહત આપવાની યોજનાની જાહેરાત કરાઈ.
- » જેનાથી અંદાજે બંને ક્ષેત્રો દર વર્ષે રૂ. 8 થી 10 હજાર કરોડનું ધિરાણ મેળવી શકશે.
- » ગૌશાળા અને પાંજરા પોળમાં નિભાવ અને જાળવણી માટે મુખ્યમંત્રી ગૌમાતા પોષણ યોજનાની જાહેરાત. આ માટે આગામી વર્ષ માટે રૂ. 500 કરોડની જોગવાઈ.
- » વધુમાં રખડતા અને નિરાધાર પશુઓની સમસ્યાઓમાંથી મુક્તિ મેળવવા શહેરી અને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ખાસ પ્રયત્નો માટે રૂ. 100 કરોડની જોગવાઈ.

3. શિક્ષણ

- » ઉત્તમ અને ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ દ્વારા બાળકોના સર્વાંગી વિકાસ માટે વિશ્વબેંકના સહયોગથી રૂ. 10 હજાર કરોડના ખર્ચે સ્કૂલ ઓફ એક્સેલન્સ પ્રોજેક્ટ હાથ ધરવાનું નક્કી કરાયું છે.
- » આ પ્રોજેક્ટના માધ્યમથી 70 લાખ કરતાં વધારે વિદ્યાર્થીઓને વધુ સારી માળખાકીય સગવડો અને શિક્ષણ પદ્ધતિ દ્વારા ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ આપી ગુજરાતની ભાવિ પેઢીનું ભવિષ્ય ઉજ્જવળ કરવાનો નિર્ધાર છે.
- » સગર્ભા અને ધાત્રી માતાઓ માટે : (સુપોષિત માતા - સ્વસ્થ બાળ યોજના)
- » જીવનચક્રના દરેક તબક્કે મહિલાઓના આરોગ્ય તેમજ પોષણની કાળજી તંદુરસ્ત ભાવિ પેઢી માટે જરૂરી છે. મહિલાની સગર્ભાવસ્થાથી બાળક બે વર્ષનું થાય ત્યાં સુધીનો સમય સગર્ભા તેમજ ધાત્રી માતાઓ અને બાળકોના સ્વાસ્થ્ય માટે સ્વર્ણમ સમય ગણાય છે.
- » તેમના આહારમાં અગ્ન સાથે પ્રોટીન, ફેટ તેમજ માઇક્રોન્યુટ્રીએન્ટ પણ ઉપલબ્ધ થાય તે માટે આવતા પાંચ વર્ષમાં રૂ. 4 હજાર કરોડના ખર્ચે અમલી થનાર સુપોષિત માતા - સ્વસ્થ બાળ યોજના દ્વારા સગર્ભા અને ધાત્રી માતાઓને 1000 દિવસ સુધી વિના મૂલ્યે એક કિલો તુવેરદાળ, બે કિલો ચણા અને એક લીટર ખાદ્ય તેલ દર મહિને આપવાની જાહેરાત.

અન્ય

- » વર્ષ 2020-21માં ગુજરાત દેશનું સૌથી વધુ રૂ. 1 લાખ 63 હજાર કરોડનું વિદેશી મૂડી રોકાણ (FDI) મેળવવામાં સફળ.
- » રાજ્યના યુવાનો વધુ કૌશલ્ય મેળવી સુસજ્જતા સાથે તેનો લાભ મેળવી શકે તે હેતુથી અમારી સરકારે કૌશલ્યા- ધી સ્કિલ યુનિવર્સિટીની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- » રાજ્ય સરકારે સ્ટાર્ટ અપના સ્વર્ણમ યુગમાં ગુજરાતના યુવાનો તેની સાથે તાલ મેળવી શકે તે હેતુથી સ્ટુડન્ટ સ્ટાર્ટઅપ એન્ડ ઇનોવેશન પોલિસી 2.0 જાહેર કરવામાં આવી છે.
- » રાજ્ય સરકાર ડ્રોન સર્વિસ પ્રોવાઈડરોની ક્ષમતાવર્ધન માટે ડ્રોન સંશોધન અને વિકાસ કેન્દ્ર તેમજ ડ્રોન તાલીમ સંસ્થાઓ સ્થાપી, કૃષિ, જમીન, માપણી, આરોગ્ય, માળખાકીય કામો તથા કાર્યદો અને વ્યવસ્થા જેવાં ક્ષેત્રોમાં તેનો ઉપયોગ વધારવાનું આયોજન છે.
- » રાજ્ય સરકારે નવી આઈ.ટી. નીતિની જાહેરાત કરી છે, જેના અંતર્ગત વિશ્વકક્ષાના આઈ.ટી. ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનું નિર્માણ કરી ઉચ્ચ કૌશલ્ય ધરાવતા માનવબળ થકી ગુજરાતમાં આઈ.ટી. ઇકો સિસ્ટમ પરિવર્તન લાવવાનું લક્ષ્ય છે.

- » બાયોપ્લાસ્ટિકથી લઈને સ્લાઈસિંગ અને સ્ટેમ સેલ થેરાપી જેવાં ક્ષેત્રોને પ્રોત્સાહન આપવા - બાયોટેકનોલોજી નીતિની જાહેરાત.
- » ગુજરાતે છેલ્લા બે દશકામાં ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ કરી છે અને વિકાસ કાર્યો માટે તે દરમિયાન ક્યારેય પણ ઓવરડ્રાફ્ટ લીધા વગર નાણાંની ફાળવણી કરી છે.

► ઓવરડ્રાફ્ટ :

- » રાજ્યોના ઓવરડ્રાફ્ટ્સ સામાન્ય અને વિશેષ એમ બંને રીતે, WMA (Ways & Means Advances)ની અધિકૃત મર્યાદા કરતાં વધુના ઉપાડને સૂચિત કરે છે.
- **Ways & Means Advances :**
  - » રાજ્ય સરકારોને (RBI દ્વારા અપાય છે.) ભારત સરકારની પ્રતિભૂતિઓ / ટ્રેઝરી બિલ્સના તેમના હોલ્ડિંગના આધારે વિશેષ વેઝ એન્ડ મીન્સ એડવાન્સ મંજૂર કરવામાં આવે છે.
  - » રાજ્યો સરકારોને કેન્દ્રની ડેટેડ સિક્યોરીટીઝ અને ટ્રેઝરી બિલ્સ રોકાણ કરવાની છૂટ હોય છે, જેના આધારે તેમને એડવાન્સ મંજૂર કરવામાં આવે છે.
  - » શરૂઆતમાં આ એડવાન્સ પર મહત્તમ સીમા હતી જે 1999 બાદ હટાવી દેવાઈ અને રાજ્યોના હોલ્ડિંગના આધારે એડવાન્સ આપવામાં આવે છે.

વિભાગ મુજબ જાહેરાતો

કૃષિ, ખેડૂત કલ્યાણ અને સહકાર : કુલ રૂ. 7737 કરોડની જોગવાઈ

- » પાક કૃષિ વ્યવસ્થાની વિવિધ યોજનાઓ માટે - રૂ. 2310 કરોડ
- » કૃષિ યાંત્રિકીકરણ અંતર્ગત - રૂ. 260 કરોડ
- » રાષ્ટ્રીયકૃષિ વિકાસ યોજના અંતર્ગત - રૂ. 231 કરોડ
- » સંપૂર્ણ દેશી ગાય આધારિત પ્રાકૃતિક ખેતી કરતા ખેડૂતોને ગાયના નિભાવ ખર્ચ માટે રૂ. 213 કરોડ.
- » રાજ્યના ખેડૂતોનો ખેતી ખર્ચ ઘટે અને ઉત્પાદકતા વધે તેમજ પ્રાકૃતિક ખેતી કરતા ખેડૂતોની સંખ્યામાં વધારો થાય તે માટે આ યોજના શરૂ કરાઈ. જેમાં સંપૂર્ણ પ્રાકૃતિક ખેતી કરતાં ખેડૂત પરિવારને એક દેશી ગાયના નિભાવ ખર્ચ માટે રૂ. 900 / માસ આપવામાં આવશે.
- » આ માટે ખેડૂત પાસે આઇડેન્ટીફિકેશન ટેગ ધરાવતી ગાય હોવી જરૂરી.
- » મુખ્યમંત્રી પાક સંગ્રહ યોજના અંતર્ગત ખેતરમાં ગોડાઉન માટે રૂ. 142 કરોડ

► મુખ્યમંત્રી પાક સંગ્રહ યોજના

- » ખેડૂતોને પાક સંગ્રહ સ્ટ્રક્ચર બનાવવા માટે સહાય આપવાની યોજના સને 2020-21થી શરૂ કરવામાં આવેલ છે.
- » 100% રાજ્ય પુરસ્કૃત યોજના.
- » કોઈપણ ખેડૂત લાભ લઈ શકે, આજીવન એક વખત ખાતાદીઠ સહાય.
- » ન્યૂનતમ 330 ચો. ફૂટ વિસ્તારનું સ્ટ્રક્ચર બનાવવાનું રહે છે.
- યોજનાના લાભ :
- » કુલ ખર્ચના 30% અથવા રૂ. 30000 (જે ઓછું હોય તે), બે હપ્તામાં.

- » પ્રાકૃતિક ખેતીને વેગ આપવા - ગુજરાત પ્રાકૃતિક કૃષિ વિકાસ બોર્ડને રૂ. 100 કરોડની જોગવાઈ.
- » સર્વગ્રાહી કૃષિ વ્યવસાય નીતિ અંતર્ગત એગ્રોકૂડ પ્રોસેસિંગ એકમોને સહાય માટે રૂ. 100 કરોડ.

ખેડૂત ખાતેદાર અકસ્માત વીમા યોજના : રૂ. 81 કરોડની યોજના

- » રાજ્યના ખાતેદાર ખેડૂતોના આકસ્મિક મૃત્યુ/ કાયમી અપંગતાના કિસ્સામાં વીમારક્ષણની યોજના (1996માં શરૂઆત)
- » 100% રાજ્ય પુરસ્કૃત યોજના
- » ખાતેદાર ખેડૂત, ખાતેદાર ખેડૂતના કોઈ સંતાન તેમજ ખાતેદાર ખેડૂતના પતિ/પત્નીનું અકસ્માતે મૃત્યુ થાય કે કાયમી અપંગતા આવે તો તેના વારસદારને આર્થિક સહાય.
- » આપઘાત કે કુદરતી મૃત્યુનો સમાવેશ થતો નથી.
- » મૃતક અથવા કાયમી અપંગ વ્યક્તિની ઉંમર 5 થી 70 વર્ષની હોવી જોઈએ.

ખાતેદાર ખેડૂત અકસ્માત વીમા યોજના

ખાતેદાર ખેડૂતોને આકસ્મિક મૃત્યુ / કાયમી અપંગતાના કિસ્સામાં
રૂ. 2.00 લાખ સુધીનું વીમા રક્ષણ

રાજ્ય સરકાર શ્રી દ્વારા વીમા ધિમીયમની ચુકવણી કરવામાં આવે છે

સહાય કોને મળવાપાત્ર ?

- વ્યક્તિગત કે સંબંધિત નામે જમીન ધારણ કરનાર બંધા જ ખાતેદાર ખેડૂતો, ખાતેદાર ખેડૂતના પતિ / પત્ની, ખાતેદાર ખેડૂતના કોઈ પણ સંતાન (પુત્ર/પુત્રી)
- મૃતક અથવા કાયમી અપંગ વ્યક્તિની ઉંમર 5 થી 70 વર્ષની હોવી જરૂરી

મુખ્ય શરતો

- આપઘાત કે કુદરતી મૃત્યુનો આ યોજનામાં સમાવેશ થતો નથી.
- ૧૫૦ દિવસમાં સંબંધિત જિલ્લા ખેતીવાડી અધિકારી થીની ઠરેરીમાં, જિલ્લા પંચાયતને અરજી કરવાની રહેશે.

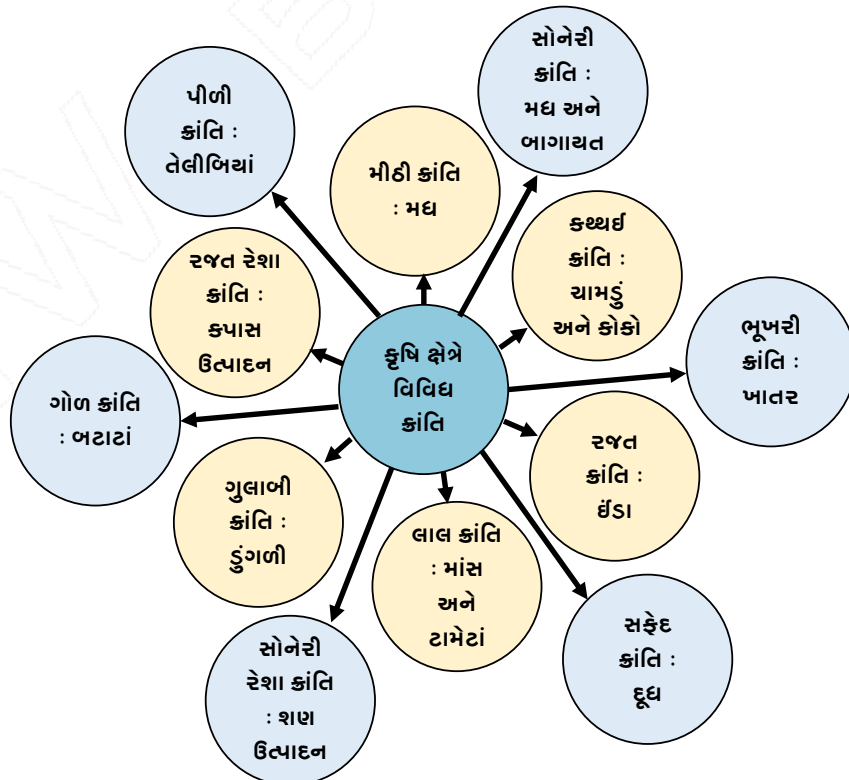
● સહાય :

- » અકસ્માતના કારણે મૃત્યુ કે અપંગતા (કાયમી) - રૂ. 2 લાખ
- » અકસ્માતના કારણે બે આંખ / બે અંગ / હાથ અને પગ / એક આંખ અને એક અંગ ગુમાવવાના કિસ્સામાં - રૂ. 2 લાખ
- » એક આંખ અથવા એક અંગ ગુમાવવાના કિસ્સામાં રૂ. 1 લાખ
- » મૃત્યુની તારીખથી 150 દિવસની અંદર સંબંધિત જિલ્લા ખેતીવાડી અધિકારીશ્રી, જિલ્લા પંચાયતને અરજી કરવાની હોય છે.

- » ડ્રોનના ઉપયોગથી ખાતર અને જંતુનાશક દવાઓનો છંટકાવ કરી કૃષિ ઈનપુટ ઘટાડવા - રૂ. 35 કરોડ
- » ડાંગ જિલ્લાના પ્રાકૃતિક ખેતી કરતા ખેડૂતોને સંપૂર્ણ રસાયણમુક્ત ખેતી માટે પ્રોત્સાહિત કરવા - રૂ. 32 કરોડ

બાગાયત : કુલ રૂ. 369 કરોડ

- » કમલમ્ (ડ્રેગન ફ્રૂટ)ના વાવેતરના વિસ્તારમાં વધારો કરવા રૂ. 10 કરોડ
- » મધ ક્રાંતિને વેગ આપવા રાજ્યના 10 હજાર ખેડૂતોને - રૂ. 10 કરોડ.

► કમલમ્ (ડ્રેગન ફૂટ)

- » ડ્રેગન ફૂટ એ હાયલોસેરિયસ કેક્ટસ પર ઉગે છે, જેને હોનોલુલુ ક્વીન પણ કહે છે. તેના ફૂલો ફક્ત રાત્રે જ ખૂલે છે.
- » આ છોડ દક્ષિણ મેક્સિકો અને મધ્ય અમેરિકાની સ્થાનિક પ્રજાતિ છે.
- » તેના અન્ય નામો : પિતયા, પિતહવા, સ્ટ્રોબેરી પીઅર
- » તે કેક્ટસ (થોળ) પરિવારનો હોવા છતાં, પૂરતા પ્રમાણમાં પાણીની જરૂરિયાત રહે છે, આથી ઓછા વરસાદવાળા ક્ષેત્રોમાં ઉગાડવો મુશ્કેલ.
- » તેના માટે 200 થી 290 C જેટલું સરેરાશ તાપમાન આદર્શ છે, અને 400 C કરતાં વધુ તાપમાને નુકસાન થાય છે.
- » વધુ પડતો વરસાદ પણ છોડને નુકસાન કરે છે.
- » ડ્રેગન ફૂટ સારી ડ્રેનેજવાળી વિશાળ રેવ્વની જમીનોમાં ઉગાડી શકાય છે, આમ છતાં તેના માટે સૌથી આદર્શ જમીન, કાર્બનિક પદાર્થોથી યુક્ત અને થોડા અંશે એસિડિક હોય છે.

» જામનગર, અમદાવાદ અને ખેડા જિલ્લામાં બાગાયતી પાકોના સેન્ટર ઓફ એક્સેલેન્સ ઊભાં કરવા - રૂ. 7 કરોડ

પશુપાલન :

- » પશુપાલકો ટૂંકી મુદતના ધિરાણ પર વ્યાજ રાહત માટે રૂ. 300 કરોડ
- » મુખ્યમંત્રી ગૌમાતા પોષણ યોજના અંતર્ગત રૂ. 500 કરોડ.
- » ગૌશાળા, પાંચરાપોળ અને ટ્રસ્ટ સંચાલિત સંસ્થાઓને નિભાવ તેમજ માળખાકીય સુવિધા વિકસાવવા માટે સહાય.
- » પશુ સારવાર માટે
- » ફરતાં પશુ દવાખાનાની સેવા ચાલુ રાખવા - રૂ. 58 કરોડ
- » મુખ્યમંત્રી નિ:શુલ્ક પશુ સારવાર યોજના - રૂ. 24 કરોડ
- » કરુણા એનિમલ એમ્બ્યુલન્સ - રૂ. 8 કરોડ

► પશુ ચિકિત્સા સેવાઓ

1. રાજ્યના તમામ જિલ્લાઓમાં મદદનીશ પશુપાલન નિયામકની કચેરી અંતર્ગત પશુદવાખાના, શાખા પશુ દવાખાના, ફરતા પશુ દવાખાના, 10 ગામ દીઠ એક મોબાઈલ પશુ દવાખાનું કાર્યરત છે.
2. મુખ્યમંત્રી નિ:શુલ્ક પશુ સારવાર યોજના હેઠળ પશુ દવાખાના, વેટ પોલિક્લિનિક, ફરતા દવાખાના, પ્રાથમિક પશુ સારવાર કેન્દ્ર જેવી સંસ્થાઓ દ્વારા તમામ સેવાઓ મફત પૂરી પાડવામાં આવે છે.
3. કરુણા એનિમલ એમ્બ્યુલન્સ - 1962
4. હાલ શહેરી વિસ્તાર પૂરતું રોડ કે અન્ય જગ્યાએ અકસ્માતથી ઈજા પામેલ પશુ-પક્ષીઓની સારવાર, ઈમરજન્સી સારવાર, અનાથ અને નિ:સહાય પશુ-પક્ષીઓ માટે ચિકિત્સા સેવાઓ આ એમ્બ્યુલન્સ થકી ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે છે.

» કામઘેનુ યુનિવર્સિટીના સંચાલન તેમજ સંશોધન માટે - રૂ. 137 કરોડ

► કામઘેનુ યુનિવર્સિટી (ગાંધીનગર)

- » 2009માં કામઘેનુ યુનિવર્સિટી એક્ટ દ્વારા ગુજરાત વિધાનસભાએ વેટરનરી, માછીમારી અને સંલગ્ન વિજ્ઞાન ક્ષેત્રે વિકાસ માટે આ યુનિવર્સિટીની રચના કરી.
- » યુનિવર્સિટીની સ્થાપના ડેરી, ફિશરીઝ અને સંલગ્ન વિજ્ઞાન સહિત વેટરનરી અને એનિમલ સાયન્સના વિકાસ માટે અને શિક્ષણની પ્રગતિને આગળ વધારવા, જરૂરિયાત આધારિત સંશોધન કરવા અને તારણોના પ્રસાર માટે શિક્ષણ અને સંલગ્ન યુનિવર્સિટી તરીકે કરવામાં આવી છે.

- » મત્સ્યોદ્યોગ - કુલ રૂ. 880 કરોડ
- » માછીમારોને મળતા રાહત દરના ડીઝલની મર્યાદામાં દરેક સ્તર પર 2 હજાર લીટરનો વધારો.
- » સાગર ખેડુઓને હાઈસ્પીડ ડીઝલ વેટ રાહત યોજના માટે - રૂ. 230 કરોડ
- » સાગર ખેડુઓને ટૂંકી મુદ્દતના ધિરાણ પર વ્યાજ સહાય માટે - રૂ. 75 કરોડ
- » પાંચ બારમાસી મત્સ્ય બંદરો નવાબંદર, વેરાવળ-2, માઢવાડ, પોરબંદર-2 અને સૂત્રાપાડાના વિકાસ તેમજ મત્સ્યોદ્યોગ કેન્દ્રોના નિર્માણની યોજના હેઠળ - રૂ. 201 કરોડ
- » ચોરવાડ (જૂનાગઢ) અને ઉમસાડી (વલસાડ) બંદરો ખાતે ફ્લોટીંગ બેટીની સુવિધા પૂરી પાડવા માટે - રૂ. 264 કરોડ
- » પ્રધાનમંત્રી મત્સ્ય સંપદા યોજના માટે રૂ. 30 કરોડ

► પ્રધાનમંત્રી મત્સ્ય સંપદા યોજના

- » માછીમારોના કલ્યાણ સહિત મત્સ્ય પાલન ક્ષેત્રના સમગ્ર વિકાસ માટે રૂ. વીસ હજાર કરોડના અનુમાનિત ખર્ચથી મત્સ્યપાલન ક્ષેત્રમાં સતત તથા ઉત્તરદાયી વિકાસના માધ્યમથી બ્લૂ ક્રાંતિ લાવવા PM મત્સ્ય સંપદા યોજના લાવવામાં આવી છે.
- » સમયગાળો : 2020-21થી 2024-25
- » આ અંતર્ગત માછલી ઉત્પાદન, ઉત્પાદકતા અને ગુણવત્તાથી લઈને પ્રોદ્યોગિકી, માળખાકીય સુવિધા, માર્કેટિંગ વગેરેમાં મૂલ્ય સૃષ્ટિમાં મહત્ત્વપૂર્ણ અંતરાલને દૂર કરવામાં આવશે.
- અમુક લક્ષ્યો :
  - » માછલી ઉત્પાદનને 2024-25 સુધીમાં 22 મિલિયન મેટ્રિક ટન કરવું.
  - » ઉત્પાદકતાને 3 ટન પ્રતિ હેક્ટરથી વધારીને 5 ટન પ્રતિ હેક્ટર કરવી
  - » પ્રતિ વ્યક્તિ માછલી ઉપભોગ 5 કિલોથી વધારીને 12 કિલો કરવાનું
  - » 2024-25 સુધીમાં ક્ષેત્રની નિર્યાત આવક લગભગ બમણી કરીને રૂ. 1,00,000 કરોડ કરવાની.
  - » માછીમારો અને મત્સ્ય ખેડુઓની આવક બમણી કરવી.

સહકાર :

- » ખેડૂતોને ખરીફ, રવી તેમજ ઉનાળુ પાક માટે વ્યાજ રાહતની યોજના માટે - રૂ. 1250 કરોડ.

► ખરીફ પાક

- » ચોમાસુ પાક તરીકે પણ ઓળખાય છે.
- » એપ્રિલ-મે મહિનામાં વાવણી, સપ્ટેમ્બર-ઓક્ટોબરમાં લણણી.
- » આર્દ્ર અને ગરમ પરિસ્થિતિ
- » મુખ્ય પાકો : ડાંગર, મકાઈ, મગફળી, કપાસ, જુવાર, બાજરી

► રવી પાક

- » શિયાળુ પાક તરીકે પણ ઓળખાય છે.
- » વાવણી ઓક્ટોબર, લણણી-એપ્રિલ-જૂન
- » મુખ્ય પાકો : ઘઉં, રાઈ, જવ

► ઝાયદ પાક

- » રવી અને ખરીફની ઋતુ વચ્ચે ટૂંકી ઋતુ આવે, જે ઝાયદ પાકની ઋતુ છે.
- » મુખ્ય પાકો : તરબૂચ, કાકડી, શાકભાજી, ઘાસચારો

પાણી પુરવઠા પ્રભાગ - રૂ. 5451 કરોડ

- » નલ સે જલ યોજના દ્વારા ગુજરાતમાં 93 ટકાથી વધુ ઘરોમાં નળ ખેડાણની સિદ્ધિ મેળવેલી છે, આવનારા સમયમાં 100 સુધી પહોંચવાની યોજના છે.
- » જલ જીવન મિશન અંતર્ગત કેન્દ્રના રૂ. 2500 કરોડ અને રાજ્યના રૂ. 3040 કરોડ સહિત કુલ રૂ. 5540 કરોડનું આયોજન.

જળ સંપત્તિ પ્રભાગ - રૂ. 5339 કરોડ

- » સૌની યોજના - રૂ. 710 કરોડ

▶ સૌની યોજના (SAUNI - Saurashtra Narmada Avtaran Irrigation Yojna)

- » નર્મદાનાં પૂરનાં પાણી કેનાલ મારફતે સૌરાષ્ટ્રની નદીઓ અને ડેમો સુધી પહોંચાડવાની યોજના
- » લગભગ 1126 કિમી કુલ લંબાઈની ચાર પાઇપલાઇન લિન્ક દ્વારા સૌરાષ્ટ્રના 11 જિલ્લામાં 115 જળાશયો સુધી પાણી પહોંચાડવાની યોજના.
- » લિન્ક - 1 : મોરબી જિલ્લાના મચ્છુ-2થી જામનગર જિલ્લાના સાની ડેમ સુધીની લિન્ક.
- » લિન્ક - 2 : લીમડી ભોગાવો - 2 (સુરેન્દ્રનગર) થી અમરેલીના રાયડી ડેમ સુધી
- » લિન્ક - 3 : સુરેન્દ્રનગરના ઘોળીધજા ડેમથી રાજકોટ જિલ્લાના વેણુ-1 સુધી
- » લિન્ક - 4 : સુરેન્દ્રનગર જિલ્લાના લીમડી ભોગાવો - 2 ડેમથી જૂનાગઢ જિલ્લાની હિરણ - 2 સિંચાઈ યોજના સુધી.

- » સુજલામ સુફલામ યોજના અંતર્ગત નર્મદા આધારિત રૂ. 1600 કરોડની કસરા - દાંતીવાડા પાઇપલાઇનની કામગીરી માટે - રૂ. 93 કરોડ

▶ સુજલામ સુફલામ યોજના

- » લગભગ 332 કિમી લાંબી સુજલામ સુફલામ સ્પ્રેડિંગ કેનાલ દ્વારા કડાણા જળાશય અને નર્મદાનું વધારાનું પૂરનું પાણી ડાયવર્ટ કરી પાણીની ઘટ ધરાવતા વિસ્તારમાં પહોંચાડવામાં આવે છે.
- » આ અંતર્ગત નર્મદા મેઇન કેનાલથી લિફ્ટ ઇરિકેશન દ્વારા ઉત્તર ગુજરાતનાં જળાશયો ભરવામાં આવશે.
- » ઉપરાંત કચ્છ પ્રદેશ માટે નર્મદાનાં વધારાની પાણી માટે ભરતી રેગ્યુલેટર્સ અને બંધારાઓ બનાવવામાં આવશે.
- » આ સિવાય શહેરા, ગોધરા અને લુણાવાડા જેવા તાલુકાઓ (આદિવાસી ક્ષેત્રો)માં હાઇ લેવલ કેનાલનું અને કડાણાના ડાબા કોઠાની હાઇ લેવલ કેનાલ (કડાણા, સંતરામપુર અને લુણાવાડા)નું કામ થશે.

» સાબરમતી નદી પર રૂ. 200 કરોડના ખર્ચે તૈયાર થઈ રહેલ હીરપુરા અને વલાસણા બેરેજ માટે - રૂ. 35 કરોડ

» હિરપુરા બેરેજ : મહેસાણા જિલ્લાના વિજપુર તાલુકાના હીરપુરા ખાતે સાબરમતી પર બેરેજ બાંધવામાં આવશે.

» વલાસણા બેરેજ : મહેસાણા જિલ્લાના વડનગર તાલુકાના વલાસણા ગામે

» પાર, નાર, તાન, અંબિકા, દમણગંગા વગેરે નદીઓ પર ચેકડેમો / બેરેજ વિચર માટે - રૂ. 94 કરોડ

ભાડભૂત બેરેજ

» નર્મદા નદી પર રૂ. 5322 કરોડના ખર્ચે મીઠા પાણીનું સરોવર બનાવવાની મહત્વાકાંક્ષી ભાડભૂત યોજના માટે રૂ. 1240 કરોડ.

► ભાડભૂત બેરેજ યોજના

» નર્મદા નદીના કાંઠે આવેલા ખેડૂતો તેમજ નાગરિકોને મીઠું પાણી મળી રહે અને દરિયાનું ખારું પાણી નદીમાં ન ભળે તે માટે ભાડભૂત યોજના આકાર પામી રહી છે.

» આ યોજના અંતર્ગત નર્મદા નદી પર ભાડભૂત ગામે એક આડબંધ બાંધવામાં આવશે, જે કરોડો ક્યુબિક મીટર ક્ષમતા ધરાવતું મીઠા પાણીનું સરોવર બનાવશે.

» બંધની લંબાઈ : 1648 મીટર, 90 દરવાજા હશે.

» આ આડબંધ પર 6 માર્ગી પુલ બનાવવામાં આવશે, જે બંને કિનારે આવેલા શહેરો વચ્ચેનું અંતર ઘટાડી દેશે.

» આ યોજના કલ્પસર યોજનાના એક ભાગરૂપ બની રહેશે.

● કલ્પસર પરિયોજના :

» ખંભાતના અખાતના વિકાસની પરિયોજના. ખંભાતના અખાતમાં પૂર્વ તરફે ભરૂચ જિલ્લાના પાણીયાદરા ગામ અને પશ્ચિમ તરફે ભાવનગર વચ્ચે દરિયાના અખાતમાં બંધનું નિર્માણ કરી મીઠાના પાણીના સરોવરની સંરચના માટેની બહુહેતુક યોજના.

» બંધની લંબાઈ : 30 km

» ક્ષમતા : 8000 mcm (મિલિયન ક્યુબિક મીટર)

» સિંચાઈ : સૌરાષ્ટ્રના 9 જિલ્લાઓમાં 10.54 લાખ હેક્ટર જમીનને સિંચાઈની સુવિધા મળશે, જેમાં નદીઓને પુનઃ જીવિત કરાશે તથા 60 થી વધુ હયાત ડેમ તેમજ ચેકડેમ, સ્પ્રેડિંગ કેનાલ, ભરતી રેગ્યુલેટર કાયમી ધોરણે ભરવાનો સમાવેશ થાય છે.

» નદીઓ જેનાં પાણી આ સરોવરમાં ઠલવાશે : સાબરમતી, મહી, ઢાઢર, નર્મદા, લીંમડી-ભોગાવો, સુખભાદર, ઉતાવળી, કેરી, વાગડ, કાળુભાર, રંગોળી, ઘેલો અને માલેશ્રી

● ફાયદા :

» દુનિયાનો સૌથી મોટો તાજ પાણીનો મનુષ્ય નિર્મિત ભંડાર બનશે.

» સિંચાઈ સુવિધા : લગભગ 10.54 લાખ હેક્ટર જમીનને સિંચાઈ સુવિધા મળશે.

» ભાવનગરથી સુરત / મુંબઈનું અંતર ઘટતાં મુસાફરી સમય અને ઈંધણમાં બચત થશે.

આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ : કુલ રૂ. 12,240 કરોડ

- » બાલ અમૃત પોષણ યોજના અંતર્ગત - રૂ. 20 કરોડ
- » પ્રધાનમંત્રી માતૃવંદના યોજના - રૂ. 150 કરોડ

▶ પ્રધાનમંત્રી માતૃવંદના યોજના

- » કામ કરતી મહિલાઓને મજૂરીની નુકસાની ભરપાઈ કરવા માટે વળતર આપવા અને ઉચિત આરામ તથા પોષણ સુનિશ્ચિત કરવા.
- » આ માટે તેમને રોકડ પ્રોત્સાહન અપાય છે.
- » આ યોજનાથી ગર્ભવતી મહિલા અને સ્તનપાન કરાવતી મહિલાઓને પહેલા જીવિત બાળકના જન્મ દરમિયાન ફાયદો. ત્રણ હપ્તામાં DBT દ્વારા હસ્તાંતરણ.
- » પ્રથમ હપ્તો : રૂ. 1000/-, ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન નોંધણી સમયે
- » બીજો હપ્તો : રૂ. 2000/-, લાભાર્થી છ મહિનાની ગર્ભાવસ્થા પછી ઓછામાં ઓછી એક વખત પ્રસવપૂર્વ જંચ કરાવે ત્યારે.
- » ત્રીજો હપ્તો : રૂ. 2000/- જ્યારે બાળકના જન્મની નોંધણી કરાય અને તેને BCG, OPV, DPT અને હેપેટાઇટીસ-B સહિત પહેલી રસીનું ચક્ર શરૂ થાય.
- » નોંધ : આ યોજનામાં કેન્દ્ર કે રાજ્યના કોઈ સાર્વજનિક ક્ષેત્રના ઉપક્રમમાં નિયમિત રોજગારમાં હોય તેવી કે અન્ય યોજના કે કાનૂન અંતર્ગત સમાન લાભ પ્રાપ્ત કરતી હોય તેવી મહિલાઓનો સમાવેશ થશે નહીં.

Government of India
Ministry of Women and Child Development

પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના

**PRADHAN MANTRI
MATRU VANDANA YOJANA**

Pregnant Women and Lactating Mothers
to get upto ₹ 6,000

Over 26 lakh
beneficiaries

₹ 440 Crore
released to
17.4 lakh
beneficiaries

PMMVY-Common
Application Software
(PMMVY-CAS)
launched on
1st September 2017

Pan-India expansion
of Maternity Benefit
Programme Since
1st January 2017

(as on 31.03.18)

wcd.nic.in | /PMOIndia | /MinistryWCD | @Marekagandhibip | /MarekaGandhiOfficial

- » પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજના - મુખ્યમંત્રી અમૃતમ (મા) યોજના - રૂ. 1556 કરોડ (રાજ્યના 80 લાખ કરતાં વધુ કુટુંબોને રૂ. 5 લાખ સુધીની મફત તબીબી સહાય.)

તબીબી અને શિક્ષણ સંશોધન

- » બોટાદ, જમખંભાળિયા અને વેરાવળ ખાતે નવી મેડિકલ કોલેજો શરૂ કરવામાં આવશે.
- » મેડિકલ કોલેજોના વિદ્યાર્થીઓને મુખ્યમંત્રી યુવા સ્વાવલંબન યોજના હેઠળ સહાય માટે - રૂ. 50 કરોડ.

આર્યુવેદ અને અન્ય સેવાઓ

- » સુરેન્દ્રનગર ખાતે આર્યુવેદ કોલેજ શરૂ કરવાનું આયોજન. તેના માટે રૂ. 12 કરોડની જોગવાઈ.

- » સસ્તા દરે ઉત્કૃષ્ટ ગુણવત્તાની દવાઓ મળી રહે તે માટે જેનેરિક સ્ટોરને પ્રોત્સાહન માટે - રૂ. 2 કરોડ
- » કામદાર રાજ્યવીમા યોજનાના દવાખાનાઓમાં નોંધાયેલ ન હોય તેવા લોકો પણ આરોગ્ય સુવિધા સાથે નિ:શુલ્ક દવાઓ મેળવી શકે તે માટે - રૂ. 5 કરોડ

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ માટે - રૂ. 9976 (કુલ)

સુપોષિત માતા-સ્વસ્થ બાળ યોજના : રૂ. 811 કરોડ

- » તેના અંતર્ગત સગર્ભા અને ધાત્રી માતાને 1 હજાર દિવસ સુધી દર મહિને 1 કિલો તુવેર ઘાળ, 2 કિલો ચણા અને 1 લિટર ખાદ્ય તેલ વિના મૂલ્યે આપવામાં આવે છે.

પૂર્ણા યોજના માટે રૂ. 365 કરોડ

- ▶ **પૂર્ણા યોજના**
  - » 15થી 18 વર્ષની કિશોરીઓ માટે પૂરક પોષણ અને આરોગ્યલક્ષી શિક્ષણ આપતી યોજના.
  - » 15થી 18 વર્ષની શાળાએ જતી તેમજ ન જતી કિશોરીઓને પૂરક પોષણ તેમજ બિન-પોષણની સેવાઓ.
  - » લાભાર્થી દીઠ : રૂ. 9.50 લેખે 300 દિવસ માટે જોગવાઈ.
  - » બિન-પોષણ સેવાઓ : જીવન કૌશલ્ય, તાલીમ, પોષણ આરોગ્ય શિક્ષણ, વોકેશનલ તાલીમ.
  - » પ્રતિમાસ ચોથા મંગળવારે પૂર્ણા દિવસની ઉજવણી
- » પોષણ સુધા યોજના જે પહેલા આદિજાતિ વિસ્તારના 10 તાલુકાઓ સુધી વિસ્તરીત હતી, તેનો વિસ્તાર વધારીને 72 તાલુકાનાં વિસ્તાર તથા પ્રતિ વ્યક્તિ ખર્ચમાં 50 ટકાનો વધારો.

▶ પોષણ સુધા યોજના (સ્પોટ ફિડિંગ પ્રોગ્રામ)

- » રાજ્યના પસંદ કરેલા ગામો / બ્લોક / જિલ્લાની તમામ સગર્ભા અને ધાત્રી માતાઓમાં પાંડુરોગમાં ઘટાડો તેમજ તેમની પોષણ સ્થિતિ અને પરિણામોમાં સુધારો લાવવા માટે (6 માસ સુધીના બાળકની માતા)
- » તેમાં સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને ધાત્રી માતાઓને આંગણવાડી કેન્દ્ર પર જ રોજ એક વખત સંપૂર્ણ ભોજન આપવામાં આવે છે તથા તેની સાથે આઈ.એફ.એ અને કેલ્શિયમની ગોળી પણ અપાય છે.

અન્ન, નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહકોની બાબતો કુલ રૂ. 1526 કરોડ

- » કોરોનાની ગંભીર મહામારી દરમિયાન પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના થકી રાજ્યના તમામ NFSA લાભાર્થીઓને 28 લાખ ટન અન્ન વિના મૂલ્યે પૂરું પડાયું.

▶ પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના

- » આત્મનિર્ભર ભારત પહેલ અંતર્ગત 80 કરોડથી વધુ લોકોને 5 kg અનાજ પ્રતિમાસ મફત આપવાની યોજના. આ NFSA અંતર્ગતની નિયમિત સહાયથી અલગ છે.
- » રાષ્ટ્રીય અન્ન સલામતી કાયદો, 2013 (NFSA, 2013), 1લી મે, 2016થી સમગ્ર ગુજરાતમાં અમલી બન્યો હતો.
- » તે અંતર્ગત બે પ્રકારના કુટુંબો : 1. અત્યોદય 2. અગ્રતા ધરાવતા કુટુંબો - BPL / APL-1 / APL-2
- » અન્ન સલામતી કાયદા અંતર્ગત રાજ્યની 382.84 લાખ (258.78 ગ્રામીણ + 124.06 શહેરી) વસ્તીને આવરી લેવાનું આયોજન
- » લાભાર્થીની ઓળખ સામાજિક-આર્થિક વસ્તી ગણતરી 2011ના ડેટા બેઝ આધારે
- » NFSA, 2013 હેઠળ વિતરણ કરાતા અનાજના જથ્થાની નીચેની બાબતોનો ખર્ચ કેન્દ્ર-રાજ્ય વચ્ચે 50:50ના ધોરણે ભોગવવામાં આવે છે.

1. અનાજનો પરિવહન ચાર્જ
2. વાજબી ભાવના દુકાન સંચાલકના કમિશન
3. કમ્પ્યુટરરાઇઝડ વેચાણ અન્વયે કમિશન ખર્ચ.

અનાજ	ભાવ
ઘઉં	રૂ. 2 /- કિલો
ચોખા	રૂ. 3 /- કિલો

- » આ સિવાય રાજ્યના નાગરિકોમાં પ્રોટીનનું પ્રમાણ વધારવા માટે તુવેરદાળ પણ અપાય છે.
- » રાજ્યના બી.પી.એલ. અને અંત્યોદય કાર્ડ ધારકોને ખાંડ, ખાદ્ય તેલ આયોડિન યુક્ત મીઠું પણ પૂરું પાડવામાં આવે છે.
- » રાજ્યમાં હાલ સિંગલ ફોર્ટિફાઇડ આયોડીન યુક્ત મીઠું અપાય છે. હવેથી આયોડીન ઉપરાંત આયર્ન ફોર્ટિફિકેશન કરીને ડબલ ફોર્ટિફાઇડ મીઠું રૂ. 1 પ્રતિ કિલોના ભાવે અપાશે.

માર્ગ અને મકાન વિભાગ: કુલ રૂ. 12024 કરોડ

પ્રધાનમંત્રી ગ્રામ સડક યોજના તથા મુખ્યમંત્રી ગ્રામ સડક યોજના અંતર્ગત કુલ(બંને મળીને): રૂ. 2208 કરોડ

▶ પ્રધાનમંત્રી ગ્રામ સડક યોજના

- » 25 ડિસેમ્બર, 2000ના રોજ અનકનેક્ટેડ વસાહતોને ઓલ વેધર કનેક્ટિવિટી પૂરી પાડવા માટે, આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી.(વસ્તી 500 કે તેથી વધુ હોય તેવી વસાહતો)
- » 2015-16 સુધી 100% કેન્દ્ર પોષિત યોજના હતી. પછીથી કેન્દ્ર-રાજ્ય વચ્ચે 60:40 પ્રમાણ.
- » આ યોજના અંતર્ગત યુનિટ તરીકે વસાહતો છે, કોઈ મહેસૂલી ગામ નહીં
- » વસવાટ એ વસ્તીનું કલસ્ટર છે, જે કોઈ વિસ્તારમાં રહે છે અને તેનું સ્થાન બદલાતું નથી.
- » અનકનેક્ટેડ વસાહત એટલે કોઈ ઓલ વેધર રોડથી ઓછામાં ઓછી 500 મીટરના અંતરે(પહાડી વિસ્તાર માટે 1.5 કિમી) દૂર હોય તેવી વસાહત. આ માટે
- » આ યોજના માટે વસાહતોની વસ્તી 500 કે તેથી વધુ હોવી જોઈએ. પહાડી રાજ્યો, રણ પ્રદેશ(રણ વિકાસ કાર્યક્રમમાં ઓળખ પ્રાપ્ત) અને આદિજાતિ વિસ્તાર(અનુસૂચિ 5)ના પ્રદેશોમાં 250 કે તેથી વધુની વસ્તી.

▶ મુખ્યમંત્રી ગ્રામ સડક યોજના

- » વર્ષ 2016-17 માં શરૂઆત. પ્રથમ તબક્કો 2018-19 માં પૂર્ણ બીજો તબક્કો 2019-20 થી ત્રણ વર્ષ માટે કાર્યરત.
- » આ યોજના નીચેના કામો આવરી લે છે.
  - સામાન્ય/આદિવાસી વિસ્તારોના રહેઠાણોની કનેક્ટિવિટી,
  - બિન આયોજિત રસ્તાઓનું બાંધકામ અને રિસરફેસિંગ
  - હાલના માટીના રોડનું ડામર રસ્તામાં અપગ્રેડેશન

- » ડેડીકેટેડ ફેઈટ કોરીડોરના રેલ્વે કોસિંગો પર રેલ્વે ઓવરબ્રિજ બનાવવા: રૂ. 4100 કરોડ
- » ગુજરાતમાં વેસ્ટર્ન ડેડીકેટેડ ફેઈટ કોરીડોર પસાર થાય છે.
  - વેસ્ટર્ન ડેડીકેટેડ ફેઈટ કોરીડોર
- » જવાહરલાલ નેહરુ પોર્ટથી વડોદરા-અમદાવાદ-પાલનપુર-કુલેટા-રેવાડી વાયા થઈ દાદરી સુધી જાય છે અને 5 રાજ્યોમાંથી પસાર થાય છે.

રાજ્ય	લંબાઈ
હરિયાણા	117
રાજસ્થાન	567
ગુજરાત	565
મહારાષ્ટ્ર	177
ઉત્તરપ્રદેશ	18
કુલ	1504

સામાન્ય વહીવટ વિભાગ: કુલ રૂ. 2146 કરોડ

» વિકેન્દ્રિત જિલ્લા આયોજન કાર્યક્રમ, ATVT (આપણો તાલુકો વાઘવ્રજ તાલુકો) અને અન્ય યોજનાઓ હેઠળ સ્થાનિક વિકાસ માટે - રૂ. 1306 કરોડ.

સ્પીષા, અમદાવાદ ખાતે ઓફિસર્સ હોસ્ટેલ બાંધકામ માટે - રૂ. 5 કરોડ

માહિતી અને પ્રસારણ વિભાગ- કુલ રૂ. 199 કરોડ

» ગુજરાતી ફિલ્મોના પ્રોત્સાહન માટે રૂ.20 કરોડ

રમત ગમત, યુવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ

» ખેલ મહાકુંભ અંતર્ગત આગામી વર્ષ માટે - રૂ. 73 કરોડ

▶ ખેલ મહાકુંભ

- » રાજ્યમાં ખેલકૂદનું વાતાવરણ ઉભું કરવા, પ્રતિભાશાળી ખેલાડીઓની ખોજ કરવા.
- » વર્ષ-2010 થી આયોજન કરવામાં આવે છે.

- ▶ **વયજૂથ :** (1) 7 વર્ષથી નીચેના (2) 11 વર્ષથી નીચેના (3) 14 વર્ષથી નીચેના (4) 17 વર્ષથી નીચેના (5) ઓપન એજ ગ્રુપ (6) 40 વર્ષથી નીચેના (7) 60 વર્ષથી ઉપરના
- ▶ **રમતો - 36 રમતોનો સમાવેશ**
  - » સ્પર્ધા કક્ષા : શાળા / ગ્રામ્ય, તાલુકા, જિલ્લા, ઝોન, રાજ્ય
  - » દિવ્યાંગ ખેલાડીઓ / માટે સ્પેશિયલ ખેલ મહાકુંભ
- ▶ **અલગ અલગ જૂથ :**
  - » બહેરા-મૂંગા માટેનું જૂથ, અંધજન માટેનું જૂથ, માનસિક ક્ષતિયુક્તનું જૂથ, શારીરિક ક્ષતિગ્રસ્તોનું જૂથ, સેરેબ્રલ પાલ્સી માટેનું જૂથ.

» વડોદરા જિલ્લાના ડેસર ખાતે આવેલી સ્વર્ણિમ ગુજરાત સ્પોર્ટ્સ યુનિવર્સિટી માટે રૂ.10 કરોડ

► સ્વર્ણિમ ગુજરાત સ્પોર્ટ્સ યુનિવર્સિટી

» ભૂમિપૂજન : વર્ષ : 2018 માં (ડેસર-વડોદરા)

» હાલ યુનિવર્સિટી પોતાના ગાંધીનગર કેમ્પસ ખાતે કાર્યરત છે.

» વડોદરાના ડેસર ખાતે 130 એકરમાં અદ્યતન સુવિધાયુક્ત કેમ્પસ તૈયાર થઈ રહ્યું છે, જેમાં 3 હજાર જેટલા વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરશે.

» યુનિવર્સિટીની સ્થાપના સ્વર્ણિમ ગુજરાત સ્પોર્ટ્સ યુનિવર્સિટી એક્ટ, 2011 કરવામાં આવી.

પ્રતિભાશાળી ખેલાડીઓને પ્રોત્સાહન આપવા શક્તિદૂત યોજના હેઠળ - રૂ. 4 કરોડ

► શક્તિદૂત યોજના :

» રાજ્યના રમત ગમત ક્ષેત્રે પ્રતિભાશાળી ખેલાડીઓ રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ સિદ્ધિઓ હાંસલ કરી શકાય અને રાષ્ટ્રનું નામ રોશન કરે તે માટે વર્ષ-2006 માં શક્તિદૂત યોજના અમલમાં મૂકવામાં આવી.

» રાજ્યના આશાસ્પદ ખેલાડીઓમાં રહેલ ક્ષમતાને ધ્યાને લઈને જરૂરીયાતના ધોરણે Need Base સુવિધાઓ પૂરી પાડવાની યોજના.

» 2007-15 દરમિયાન A, B, C કેટેગરી અંતર્ગત સહાય આપતી, પરંતુ 2016-17 થી ખેલાડીઓની પસંદગી પોઇન્ટ સિસ્ટમ, ઓલિમ્પિક-2020/24 માં ભાગ લેવાની શક્યતાઓ અને નોન ઓલિમ્પિક રમતોમાં દેશનું પ્રતિનિધિત્વ કરનાર ખેલાડીઓને આધારે કરાય છે.

» ઓલિમ્પિક 2020/24 ના સંભવિત ખેલાડીઓને વાર્ષિક રૂ.25 લાખ મહત્તમ મર્યાદામાં તથા અન્ય પ્રતિભાશાળી ખેલાડીઓને રૂ. 5 લાખ લાખની મહત્તમ મર્યાદામાં સહાય.

» જેમાં ખેલાડીઓને વિદેશમાં સ્પર્ધા ટ્રેનિંગમાં મોકલવાની જોગવાઈ છે.

શિક્ષણ : રૂ. 34,884 કરોડની જોગવાઈ

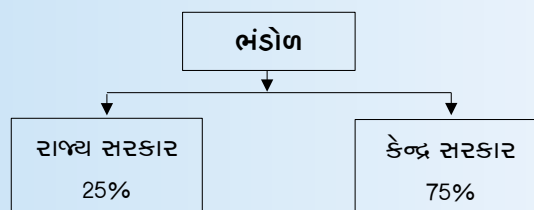
પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ

» રાજ્યની જુદી જુદી શાળાઓની માળખાકીય સગવડો તેમજ શિક્ષણની પદ્ધતિમાં સુધાર કરવા માટે મિશન સ્કૂલ્સ ઓફ એક્સેલન્સ યોજના હેઠળ રૂ. 1188 કરોડની ફાળવણી કરવામાં આવી.

» દૂધ સંજીવની યોજનાનો વ્યાપ વધારી જંબુઘોડા અને મોરવા-હડફ તાલુકાનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. અંદાજે 50 લાખ બાળકોને મધ્યાહન ભોજન, અન્ન સંગમ યોજના, દુધ સંજીવની યોજના અને સુખડી યોજનાનો લાભ આપવા માટે રૂ. 1068 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► મધ્યાહન ભોજન યોજના - ગુજરાત

» શરૂઆત : 1984 માં (માઘવસિંહ સોલંકી)

» મુખ્ય હેતુ : શાળાના બાળકોને ગરમ અને પોષણ શ્રમ ખોરાક પુરો પાડવાનો, અદ્યતન અભ્યાસ છોડી દેતાં વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ઘટાડવાનો, વર્ગખંડની પ્રવૃત્તિઓમાં આકર્ષિત કરવાનો.

» ગોણ હેતુ : ગ્રામીણ વિસ્તારમાં રોજગારી પૂરી પાડવાનો.

► દૂધ સંજીવની યોજના

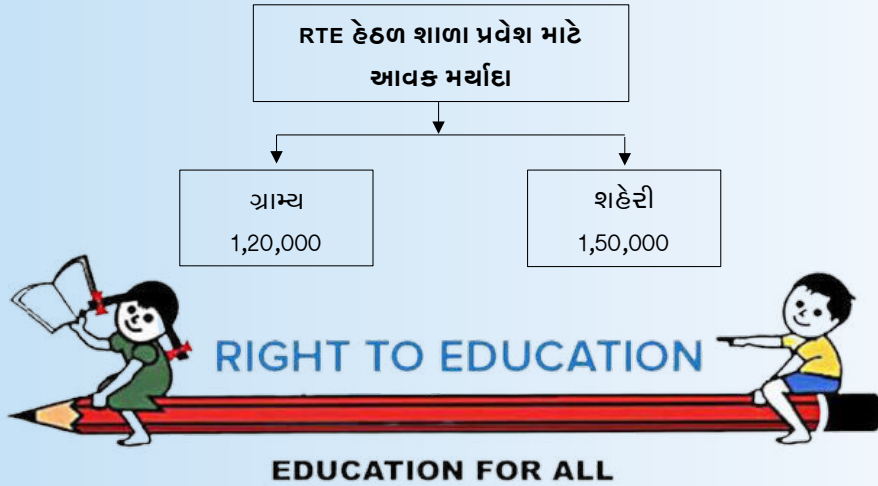
- » પ્રાથમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓને ફ્લેવર્ડ દૂધ 200 (મિ.લી)
- » 7 આદિજાતિ તાલુકા (2007-08)
- » વર્તમાનમાં 28 આદિજાતિ તાલુકામાં અમલ
- » મહિલા અને બાળ વિભાગના સહયોગ દ્વારા અમલ.

» રાઈટ ટુ એજ્યુકેશન એક્ટ અંતર્ગત રાજ્યમાં ખાનગી શાળાઓમાં પ્રવેશ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓ માટે રૂ. 629 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► RTE - 2009

- » 6 થી 14 વર્ષના બાળકોને મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણ
- » 4 ઓગસ્ટ 2009 કાયદો પસાર
- » શિક્ષણ મુળભૂત અધિકાર
- » અમલ : 1 એપ્રિલ 2010 (ભારત)

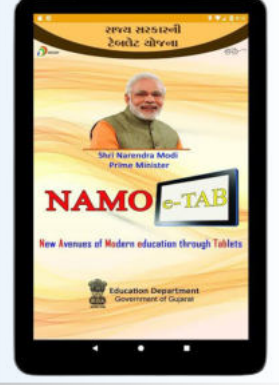

» ગુજરાતમાં RTE હેઠળ ખાનગી શાળામાં 25% બેઠકો અનામત

- » સંસ્કૃત સાધના યોજના અંતર્ગત હયાત સંસ્કૃત ગુરુકુળોમાં શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ માટે રૂ. 8 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » સંસ્કૃતના અભ્યાસ માટે સામાજિક ભાગીદારીથી નવા સંસ્કૃત ગુરુકુળો શરૂ કરવા સંસ્કૃત શક્તિ ગુરુકુળ યોજના માટે રૂ. 3 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » વડનગર ખાતે પ્રેરણાકેન્દ્ર ખોલવા માટે રૂ. 2 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » માઈન્ડ ટુ માર્કેટના કન્સેપ્ટથી વિદ્યાર્થીઓને ઈનોવેશન અને ઉદ્યોગ સાહસિકતા માટે પ્રેરિત કરવા સ્ટુડન્ટ સ્ટાર્ટઅપ અને ઈનોવેશન પોલિસી 2.0 અંતર્ગત 1 હજાર ઉચ્ચ શિક્ષણના સંસ્થાઓ અને 10 હજાર શાળાઓમાં અંદાજે 50 લાખ વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે પાંચ વર્ષ માટે રૂ. 300 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. આગામી વર્ષ માટે રૂ. 60 કરોડની જોગવાઈ.
- » નમો ટેબ્લેટ યોજના અંતર્ગત 3 લાખ જેટલા વિદ્યાર્થીઓને ટેબ્લેટ આપવા માટે રૂ. 200 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► નમો ટેબ્લેટ યોજના : 2017

- » આ યોજના અંતર્ગત આધુનિક શિક્ષણ માટે ગુજરાત સરકાર દ્વારા સસ્તા દરે કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને ટેબ્લેટ આપવામાં આવે છે.
- » કિંમત રૂ. 1000 (બ.કિં 7000-9000 રૂ.)
- » મુખ્યમંત્રી શ્રી વિજયભાઈ રૂપાણી દ્વારા લોન્ચ કરવામાં આવેલ.
- » આવક મર્યાદા : 1 લાખથી વધુ નહીં (કુટુંબ)
- » ઉત્પાદક : લેનોવા અને એસર

- » ડિજિટલ શિક્ષણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ડિજિટલ એજ્યુકેશન ડેવલપમેન્ટ ફંડના રૂપમાં રૂ. 30 કરોડની જોગવાઈઓ કરવામાં આવી.
- » પી.એચ.ડી ના 1 હજાર વિદ્યાર્થીઓને સંશોધન તથા અન્ય ખર્ચને પહોંચી વળવા વિદ્યાર્થીદીઠ રૂ. 2 લાખની સહાય પૂરી પાડતી શોધ યોજના અંતર્ગત રૂ. 20 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► શોધ યોજના

- » SHODH : સ્કીમ ઓફ ડેવલોપિંગ હાઈ ક્વોલિટી રિસર્ચ
- » પી.એચ.ડી ના વિદ્યાર્થીઓ બે વર્ષ સુધી દર મહિને 15000 રૂપિયાનું સ્ટાઈપેન્ડ
- » આ સિવાય આનુષંગિક ખર્ચ માટે વાર્ષિક 20000 રૂપિયાની સહાય
- » લિંબાયત (સુરત), જસદણ (રાજકોટ), બગસરા (અમરેલી), પાલીતાણા (ભાવનગર), વરાછા (સુરત) અને સંતરામપુર (મહીસાગર) ખાતે નવી સરકારી કોલેજો શરૂ કરવામાં આવશે.

સામાજિક ન્યાય અધિકારીતા :- કુલ 4782 કરોડની જોગવાઈ

- » નિરાધાર વૃદ્ધ પેન્શન યોજના અંતર્ગત પેન્શનની રકમમાં વધારો (કુલ જોગવાઈ રૂ. 977 કરોડ)

	અનાજ	વર્તમાનમાં	હવેથી
1	60 થી 80 વર્ષ	750 રૂ. માસિક	1000 રૂ. (250 રૂ. નો વધારો)
2	80 વર્ષથી વધુ	1000 રૂ. માસિક	1250 રૂ. (250 રૂ. નો વધારો)

- » રાષ્ટ્રીય દિવ્યાંગ પેન્શન યોજના અને સંત સૂરદાસ દિવ્યાંગ પેન્શન યોજનામાં લાભાર્થીઓને હાલ 600 રૂ. માસિક પેન્શન આપવામાં આવે છે. જેમાં 400 રૂ નો વધારો કરી 1000 માસિક પેન્શન આપવામાં આવશે (કુલ જોગવાઈ 35 કરોડ રૂપિયા).

► સંત સૂરદાસ દિવ્યાંગ પેન્શન યોજના :

- » સોશિયલ જસ્ટિસ એન્ડ એમ્પાવરમેન્ટ ડિપાર્ટમેન્ટ ગુજરાત - SJED દ્વારા તીવ્ર દિવ્યાંગતા ધરાવતી વ્યક્તિને આર્થિક સહાય પુરી પાડવા
- » આ યોજના હેઠળ લાભાર્થીને માસિક રૂપિયા 600 પેન્શન આપવામાં આવે છે. બજેટ 2022 - 23 માં હવેથી 600 રૂ ની જગ્યાએ 1000 રૂ પેન્શન આપવામાં આવશે. આ રકમ લાભાર્થીને બેંક ખાતામાં DBT દ્વારા જમા કરવામાં આવે છે.
- » 80% કે તેથી વધુ દિવ્યાંગતા ધરાવનાર વ્યક્તિને આ યોજનાનો લાભ મળે છે.
- » આંબેડકર આવાસ યોજના અને પંડિત દીન દયાળ આવાસ યોજના માટે રૂ. 205 કરોડની જોગવાઈ.

પંડિત દીનદયાળ આવાસ યોજના	આંબેડકર આવાસ યોજના : 2021
આવક મર્યાદા : શહેરી (1.5 લાખ) અને ગ્રામીણ (1.2 લાખ) વાર્ષિક	ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારના અનુસૂચિત જાતિના લોકો માટે આવાસ
વર્ષ 2014 માં આ યોજના હેઠળ 45000/- રૂપિયા આપવામાં આવતા હતા. જેમાં 70000 નો વધારો કરવામાં આવ્યો છે. હવેથી આ યોજના અંતર્ગત મળવાપાત્ર રકમ 1.20 લાખ રહેશે.	આ યોજના હેઠળ રૂ. 43500 ની સહાય
	આવક મર્યાદા 24000/- થી વધુ નહીં
	અરજદાર પાસે માટીથી બાંધેલ અથવા કામચલાઉ રહેઠાણ હોવું જોઈએ.
	પ્લોટ 25 ચોરસ મીટરથી વધુ ન હોવો જોઈએ.

» ધોરણ - 9 માં અભ્યાસ કરતી અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિની અંદાજે 1 લાખ 70 હજાર કન્યાઓને વિનામૂલ્યે સાયકલ આપવા માટે સરસ્વતી સાધના યોજના પેટે રૂ. 70 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► સરસ્વતી સાધના યોજના

- » આ યોજના અંતર્ગત ધો - 9 માં અભ્યાસ કરતી ગરીબીરેખા નીચે જીવતાં કુટુંબોની અનુ.જાતિની કન્યાઓને મફત સાયકલ ભેટ આપવામાં આવે છે.
- » આવક મર્યાદા : શહેરી : 1,50,000 અને ગ્રામ્યમાં 1,20,000 વાર્ષિક

» માનવ ગરિમા યોજના હેઠળ સ્વરોજગારી માટે અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિના લાભાર્થીઓને સાધનો પૂરા પાડવા માટે રૂ. 52 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► માનવ ગરિમા યોજના

- » આ યોજના હેઠળ સ્વરોજગારી માટે સાધનોની કીટ્સ સહાય રૂપે આપવામાં આવે છે.
- » કુલ 28 ઘંઘાદારી કીટ્સ સહાયરૂપે આપવામાં આવે છે.
- » આવક મર્યાદા વાર્ષિક ગ્રામ્ય ક્ષેત્રમાં 1,20,000 અને શહેરી ક્ષેત્ર 1,50,000
- » આ યોજનામાં ખેતમજૂરોને સાધન સહાયની પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

» કુંવરબાઈનું મામેરું યોજના અંતર્ગત અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિની કન્યાઓને સહાય માટે રૂ. 42 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► કુંવરબાઈનું મામેરું યોજના

- » ગુજરાત સરકાર દ્વારા અને સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા દ્વારા સંચાલિત
- » આ યોજના અનુસૂચિત જાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાતવર્ગ અને આર્થિક રીતે નબળા પરિવારોની દીકરીઓના લગ્ન પછી નાણાકીય સહાય આપવામાં આવે છે.
- » આ યોજનામાં 12000/- આર્થિક સહાય (લગ્ન 01-04-2021 પછી થયેલાં ને 01-04-2021 પહેલા થયાં હોય તો 10,000/-) આપવામાં આવે છે.
- » એક જ કુટુંબની બે દીકરીઓને આ યોજનાનો લાભ મળવાપાત્ર છે.
- » લગ્નના બે વર્ષ સુધી અરજી કરી શકાય.

- » લગ્ન સમયે ઉંમર 18 થી 21 વર્ષ હોવી જોઈએ.
- » પુનઃલગ્નના કિસ્સામાં સહાય મળવાપાત્ર નથી.

» સાતફેરા સમૂહ લગ્ન સહાય યોજના હેઠળ રૂ. 9 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► સાતફેરા સમૂહ લગ્ન સહાય યોજના

- » પ્રથમ વખત 1998-99 માં આ યોજના અમલમાં આવી હતી. જેમાં 10 કરતાં વધુ આદિવાસી યુગલો સમૂહ લગ્નમાં ભાગ લે તો યુગલને 12,000/- અને આયોજક સંસ્થાને યુગલદીઠ 3,000/- વધુમાં વધુ 50000/- ની મર્યાદામાં સહાય આપવાની જોગવાઈ છે. વર્ષ 2015-16 થી સદરહુ યોજના વીકેવાય 34 મામેરા મંગળસુત્ર માટે નાણાકીય સહાયની યોજનામાં સમાવવામાં આવી છે.

» સંકટ મોચન યોજના અંતર્ગત ગરીબી રેખા હેઠળનાં કુટુંબના મુખ્ય કમાવનાર વ્યક્તિના દુઃખ અવસાનથી આવી પડેલ મુશ્કેલભરી પરિસ્થિતિમાં કુટુંબને આર્થિક સહાય માટે રૂ. 21 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► સંકટ મોચન યોજના

- » કુટુંબના મુખ્ય કમાનાર વ્યક્તિનું અકસ્માત કે કુદરતી રીતે મૃત્યુ થાય ત્યારે આ યોજના હેઠળ આર્થિક સહાય મળવાપાત્ર છે.
- » અકસ્માત અને કુદરતી મૃત્યુ એમ બંને કિસ્સામાં મળવાપાત્ર આર્થિક સહાય રૂ. 20,000/- છે.
- » આવા મૃત્યુના કિસ્સામાં કમાનારની ઉંમર 18 વર્ષથી વધુ અને 30 વર્ષથી ઓછી હોવી જોઈએ.
- » મૃત્યુ પછી 2 વર્ષમાં અરજી કરવાની હોય છે.

» પી.એચ.ડી જેવા ઉચ્ચ અભ્યાસ કરનારાં અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિના વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે રૂ. 30 હજાર સહાય આપવામાં આવે છે જેમાં રૂ. 70,000/- વેટલો માતબર વધારો કરી રૂ. 1 લાખની સહાય આપવામાં આવશે.

» આદિજાતિ વિકાસ વિભાગ : કુલ 2909 કરોડની જોગવાઈ

» વનબંધુ કલ્યાણ યોજના કાર્યક્રમ આગળ ઘપાવતાં અગાઉના 5 વર્ષ માટે રૂ. 1 લાખ કરોડની વનબંધુ કલ્યાણ યોજના - 2 શરૂ કરવામાં આવી છે.

► વનબંધુ કલ્યાણ યોજના

- » વનબંધુ કલ્યાણ યોજના 2007 માં અગિયારમી પંચવર્ષીય યોજનાથી શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- » આ યોજના આદિજાતિ વિસ્તારોનાં ઝડપી વિકાસ માટે આજીવિકા વિકાસ, ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણની જોગવાઈ અને આ વિસ્તારોમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- » ગુજરાત સરકારે 2007 માં આદિજાતિ વિસ્તારોના વિકાસ માટે મુખ્યમંત્રી દસ મુદ્દાનો કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો. આ કાર્યક્રમ ITDP બ્લોકસ અને ગુજરાતના અન્ય ભાગો વચ્ચેના અંતરને દૂર કરીને અનુસૂચિત જનજાતિના પ્રદેશોને વિકાસના મુખ્ય પ્રવાહ સાથે જોડવામાં સક્ષમ બનાવવાના પ્રયત્નો કરે છે.

» ડો. સવિતા આંબેડકર આંતરજ્ઞાતિય લગ્ન સહાય યોજનામાં હાલની સહાય 1 લાખ આપવામાં આવે છે. જેમાં 1.5 લાખનો માતબર વધારો કરીને 2.50 લાખ સહાય આપવામાં આવશે. જેના માટે રૂ. 15 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

» નિવાસી શાળાઓનાં માધ્યમથી ગુણવત્તા સભર શિક્ષણ આપવાના હેતુથી આદિજાતિ વિસ્તારોમાં સામાજિક ભાગીદારીથી 25 બિરસા મુંડા જ્ઞાનશક્તિ રેસીડેન્સીયલ સ્કૂલ્સ ઓફ એક્સેલન્સ શરૂ કરવામાં આવશે. જેમાં અનુસૂચિત જનજાતિના 50 હજાર વિદ્યાર્થીઓને પ્રાથમિક, માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ આપવામાં આવશે. જેના માટે રૂ. 45 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

» હળપતિઓ અને આદિમજૂથોને પાયાની 6 સુવિધાઓ માટે અને સી.સી.ડી. પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત રૂ. 67 કરોડની જોગવાઈ

કરવામાં આવી.

- » આદિજાતિ ક્ષેત્રોમાં રોજગારીની તકોનું સર્જન કરવા તેમજ ઉદ્યોગ સાહસિકતાને વેગ આપવા માટે 8 નવા MSME જી.આઈ. ડી.સી એસ્ટેટની રચના કરવામાં આવશે. જેના માટે રૂ. 40 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » ધોરણ - 9 માં અભ્યાસ કરતી અનુસૂચિત જાતિની વિદ્યાર્થીઓને સાયકલ આપવા વિદ્યાસાધના યોજના હેઠળ રૂ. 17 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

પંચાયત, ગ્રામ ગૃહ નિર્માણ અને ગ્રામ વિકાસ વિભાગ માટે રૂ. 9048 કરોડની જોગવાઈ

► મુખ્યમંત્રી ગ્રામ અસ્મિતા યોજના

- » ગ્રામ પંચાયતોમાં માળખાગત સુવિધાઓનો વિકાસ કરી, ગ્રામજનોનું જીવનધોરણ ઉચું લાવવા, જહેર ગ્રંથાલયો બનાવવાં, ગ્રામના લોકોના સ્વાસ્થ્યના સુધારા માટે કસરતના સાધનો પૂરા પાડવા, સ્મૃતિ સ્મારકોનું સિપેરીંગ કરવું, ગામનું ગેઝેટીયર બનાવવા, ગ્રામ પંચાયત કચેરી પર સોલાર રૂફ ટોપ લગાડવા જેવી બાબતોનો સમાવેશ કરતી મુખ્યમંત્રી ગ્રામ અસ્મિતા યોજના શરૂ કરવામાં આવશે.

ગ્રામવિકાસ

- » 2024 સુધીમાં સૌને આવાસના ઉદ્દેશને પરિપૂર્ણ કરવા પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના (ગ્રામીણ) હેઠળ, આવતા બે વર્ષમાં 4 લાખ જેટલા નવા આવાસો બનાવવાના ભગીરથ પ્રયાસો સરકારે આદર્યા છે. આ યોજના માટે કુલ રૂ. 933/- કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના (ગ્રામીણ)

- » પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના 2016 માં અમલમાં મૂકવામાં આવી હતી.
- » 2022 સુધીમાં રાજ્યના તમામ ઘરવિહોણા અને કાચા આવાસ ધરાવતા કુટુંબોને પાકાં ઘર બનાવી આપવાનો લક્ષ્યાંક છે.
- » લાભાર્થીને ઘર દીઠ 1,20,000/- રૂપિયાની આર્થિક સહાય
- » પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના (ગ્રામીણ) એ કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારની 60 : 40 હિસ્સો ધરાવતી યોજના છે.

- » મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર બાંહેધરી યોજના (મનરેગા) માટે રૂ. 900/- કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી:
- » સ્વચ્છ ભારત મિશન (ગ્રામીણ) અંતર્ગત ગ્રામ્ય કક્ષાએ સફાઈનાં ધોરણ સુધારવા માટે રૂ. 467 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► સ્વચ્છ ભારત મિશન (SBM - G)

1. સ્વચ્છ ભારત મિશન (ગ્રામીણ) કાર્યક્રમ સમગ્ર દેશમાં ઓક્ટોબર - 2014 માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
2. ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સ્વચ્છતા અંગે જાગૃતિ લાવવાનો ઉદ્દેશ ધરાવે છે.
3. ભારત સરકાર દ્વારા કોઈપણ કુટુંબ શૌચાલય વિહોણું રહી ન જાય તે માટે આપેલ સૂચના મુજબ રાજ્યના જિલ્લાઓમાંથી મળેલ માહિતી અનુસાર સમગ્ર રાજ્યમાં 5,09,272 (NOLB) No One Left behind શૌચાલય વિહોણા લાભાર્થી મળ્યા હતા.
4. સ્વચ્છ ભારત મિશન ગ્રામીણ ભાગ - 2 માં મુખ્ય પડકારરૂપ કામગીરી જેમાં રાજ્યના જિલ્લાઓની “ખુલ્લામાં શૌચમુક્ત” બનેલ પરિસ્થિતિના દરખાસ્તે લાંબા સમય સુધી જાળવી રાખવાના ભાગરૂપે ભારત સરકાર શ્રી દ્વારા ચાલુ વર્ષે ODF - S સરટેનેબિલિટી અને ODF + માં ઘન અને પ્રવાહી કચરાના સલામત નિકાલની કામગીરી સૂચિત કરવામાં આવેલ છે.

- » મહિલાઓના સશક્તિકરણ અને આર્થિક વિકાસ માટે નેશનલ રૂરલ લાઈવલીહુડ મિશન (આજીવિકા) અંતર્ગત રૂ. 231 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

- » ગ્રામ્ય સ્તરે પાયાની સેવાઓ અને આર્થિક ઉન્નતિને પ્રોત્સાહન આપવા શ્યામાપ્રસાદ મુખર્જી ર્જન મિશન હેઠળ રૂ. 91 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

શહેરી વિકાસ :- 14,297 કરોડની જોગવાઈ

- » મહાનગરપાલિકા, નગરપાલિકા તેમજ શહેરી સત્તામંડળોમાં પાયાની માળખાકીય સુવિધાઓ માટે અમલમાં મૂકેલ 'સ્વર્ણિમ જયંતિ મુખ્યમંત્રી શહેરી વિકાસ યોજના' ને વર્ષ 2024 સુધી લંબાવવામાં આવેલ છે.
- » સ્વર્ણિમ જયંતિ મુખ્યમંત્રી શહેરી વિકાસ યોજના હેઠળ રાજ્યની મહાનગરપાલિકાઓ નગરપાલિકાઓ અને શહેરી વિકાસ સત્તામંડળો માટે રૂ. 5203 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► સ્વર્ણિમ જયંતિ મુખ્યમંત્રી શહેરી વિકાસ યોજના

- » આ યોજના અંતર્ગત શહેરની આબુબાબુના નવા વિસ્તારોને વધુ સગવડ યુક્ત, સ્વચ્છ અને આરોગ્યપ્રદ બનાવવા તેમજ હાઉસિંગ બોર્ડની વસાહતોમાં રહેતા તમામ નાગરિકોને લાભ મળે તે માટે નાણાકીય મદદ આપીને આવા વિસ્તારોમાં વસતા નાગરિકોને ભૂગર્ભ ગટર, પાણીની પાઈપલાઈન, પાકા રસ્તા, ફુટપાથ વગેરે માટે જનભાગીદારી દ્વારા વ્યવસ્થા પૂરી પાડવાનો ઉદ્દેશ્ય છે.
- » અનુ. જાતિ અને અનુ. જનજાતિના 50% થી વધુ સભ્યો હશે તેઓએ કોઈ લોકજાળો આપવાનો રહેશે નહીં અને આવી સોસાયટી માટે રાજ્ય સરકાર 80% તથા શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓ 26% ગ્રાન્ટ ફાળવશે. અન્ય તમામ રહેણાંકમાં ગ્રાન્ટ રાજ્ય સરકાર 50% શહેરી સ્થાનિક સંસ્થા 30% અને સ્થાનિક રહેવાસી 20% ફાળો આપશે.
- » આઝાદીના અમૃત મહોત્સવના ભાગરૂપે વિવિધ નગરપાલિકાઓમાં 75 ઓપન જુમયુક્ત ગાર્ડન બનાવવા માટે રૂ. 5 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી

► આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવ

- » આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવ એ પ્રગતિશીલ સ્વતંત્ર ભારતના 75 વર્ષ અને તેના લોકો, સંસ્કૃતિ અને સિદ્ધિઓના ગૌરવશાળી ઇતિહાસની ઉજવણી અને સ્મરણ માટેની એક પહેલ છે. આ મહોત્સવ ભારતના લોકોને સમર્પિત છે. જેમણે ભારતને તેની ઉલ્કાંતિની સફરમાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી છે અને જેઓ આત્મનિર્ભર ભારતની ભાવનાથી ઉત્સાહિત નવા ભારતની કલ્પના કરે છે.
- » 'આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવ' એ ભારતની સામાજિક, સાંસ્કૃતિક રાજકીય અને આર્થિક ઓળખ વિશે પ્રગતિશીલ તમામ બાબતોનું મૂર્ત સ્વરૂપ છે.
- » ઉજવણીના મધ્ય સ્થાને આપણા અદૃશ્ય નાયકો, ઓછા જાણીતા વ્યક્તિત્વો અને ભારતના સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામમાં અમૂલ્ય યોગદાન આપનાર સ્થાનો અને તે પછી થયેલી પ્રગતિનું દસ્તાવેજીકરણ કરવું.
- » આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવ 12 મી માર્ચ 2021 ના રોજ આપણી સ્વતંત્રતાની 75 મી વર્ષગાંઠ માટે 75 અઠવાડિયાના કાઉન્ટ ડાઉન સાથે શરૂ થયું હતું અને એક વર્ષ પછી 15 મી ઓગસ્ટ 2022 ના રોજ તેનું સમાપન થશે.

- » સ્માર્ટ સિટી યોજના હેઠળ અમદાવાદ, સુરત, રાજકોટ, વડોદરા અને ગાંધીનગર મહાનગરપાલિકાઓ તથા ઘણાં નગરપાલિકાને માળખાકીય સગવડો માટે રૂ. 700 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » અમૃત યોજના - 2 અંતર્ગત પાણીપુરવઠા, ગટરવ્યવસ્થા, વરસાદી પાણીનો નિકાલ, તળાવનો વિકાસ અને પરિવહન વ્યવસ્થા માટે રૂ. 350 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► AMRUT યોજના - 2.0

- » કેન્દ્ર સરકારે 01 ઓક્ટોબર 2021 ના રોજ 05 વર્ષના સમયગાળા માટે એટલે કે નાણાકીય વર્ષ 2021 - 22 થી નાણાકીય વર્ષ 2025 - 26 માટે અટલ મિશન ફોર રિબુવેશન એન્ડ અર્બન ટ્રાન્સફોર્મેશન 2.0 (AMRUT 2.0) યોજના શરૂ કરી છે.
- » અમૃત 2.0 એ તમામ વૈધાનિક નગરોમાં કાર્યકારી નળ દ્વારા તમામ ઘરોને પાણી પુરવઠાનું સાર્વત્રિક કવરેજ અને 500 અમૃત શહેરોમાં સીવરેજ / સેપ્ટેજ મેનેજમેન્ટના કવરેજ માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું છે.
- » શહેરોને 'પાણી સુરક્ષિત' બનાવવું અને તે રીતે નાગરિકોના જીવનની સરળતા વધારવી એ મિશનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય છે.
- » અમૃત 2.0 દરેક શહેર માટે સિટી વોટર બેલેન્સ પ્લાનના વિકાસ દ્વારા પાણીના ચક્રીય અર્થતંત્રને પ્રોત્સાહન આપશે, જે ટ્રીટમેન્ટ ગટરના રિસાયકલ / પુનઃઉપયોગ પર ધ્યાન કેન્દ્રીત કરશે, જળાશયોના પુનર્જીવન અને જળસંરક્ષણ પર ધ્યાન કેન્દ્રીત કરશે.

- » સ્વચ્છ ભારત મિશન તથા નિર્મળ ગુજરાત યોજના હેઠળ રૂ. 224 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી
- » દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના - નેશનલ લાઈવલીહુડ મિશન હેઠળ રૂ. 163 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » વર્લ્ડ બેંક સહાયિત ગુજરાત રેઝિલીયન્ટ સિટી ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ હેઠળ અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાને રૂ. 3000 કરોડના માળખાકીય સુવિધાઓ અંગેના પ્રોજેક્ટને મંજૂરી આપવામાં આવી.

ઉદ્યોગ અને ખાણ વિભાગ માટે કુલ રૂ. 7030 કરોડની જોગવાઈ

- » વાંસી - બોરસી, જિલ્લો નવસારી ખાતે કેન્દ્ર સરકારની PM MITRA યોજના હેઠળ રોજગારીના વિપુલ અવસરો ઊભા કરવા અદ્યતન સુવિધા ધરાવતા ટેક્સટાઈલ પાર્કની સ્થાપના કરવાનું આયોજન

► PM MITRA યોજના

- » આત્મનિર્ભર ભારતનું નિર્માણ કરવાની આદરણીય પ્રધાનમંત્રીની દૂરંદેશીને ધ્યાનમાં રાખીને અને વૈશ્વિક ટેક્સટાઈલ બજારમાં ભારતનું સ્થાન વધુ મજબૂત બનાવવા માટે, સરકારે 2021-22 માં રજૂ કરવામાં આવેલા કેન્દ્રીય અંદાજપત્રમાં થયેલી 7 PM MITRA (પીએમ - મિત્ર) ઊભા કરવાની જાહેરાતને મંજૂરી આપી દીધી છે.
- » PM - MITRA આદરણીય પ્રધાનમંત્રીની 5F ની દૂરંદેશીની પ્રેરિત છે. આ '5F' ની ફોર્મ્યુલામાં - ફાર્મ ટુ ફાઈબર (ખેતરમાંથી રેસા), ફાઈબર ટુ ફેક્ટરી (રેસામાંથી ફેક્ટરી સુધી), ફેક્ટરી ટુ ફેશન (ફેક્ટરીમાંથી ફેશન સુધી) અને ફેશન ટુ ફોરેન (ફેશનથી વિદેશ) સામેલ છે.
- » આ એક એકીકૃત દૂરંદેશીથી અર્થતંત્રમાં ટેક્સટાઈલ ક્ષેત્રના વિકાસને વધુ આગળ લઈ જવામાં મદદ મળી રહેશે. ભારત તમામ 5F માં ખૂબ જ મજબૂત સ્થિતિ ધરાવે છે, કેમકે આપણા જેવી સંપૂર્ણ ટેક્સટાઈલ ઈકોસિસ્ટમ અન્ય કોઈપણ રાષ્ટ્ર પાસે નથી.

- » નિકાસની નવી તકો સાથે રોજગારીના વિપુલ અવસરોનું નિર્માણ કરવા મોરબી ખાતે રૂ. 400 કરોડના ખર્ચે વૈશ્વિક કક્ષાની સુવિધા ધરાવતું ઈન્ટરનેશનલ સિરામિક પાર્ક સ્થાપવાનું આયોજન.
- » MSME ઉદ્યોગના સર્વાંગી વિકાસ અને સ્પર્ધાત્મકતા વધારવા માટે સ્કીમ ફોર ફાયનાન્સિયલ આસિસ્ટન્સ ટુ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ યોજના હેઠળ સહાય આપવા રૂ. 1360 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » નવા ઉદ્યોગ સાહસિકોને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે તથા રાજ્યમાં સ્ટાર્ટ - અપ ઈકો સિસ્ટમને વધુ સુદૃઢ બનાવવા અર્થે સ્ટાર્ટ - અપ - વેન્ચર ફાયનાન્સ યોજના માટે રૂ. 1000 કરોડનું ફંડ ઊભું કરવાનું આયોજન કરેલ છે. જે માટે આગામી વર્ષ માટે રૂ. 200 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » વાજપાઈ બેન્કેબલ યોજના અન્વયે અંદાજે 37 હજાર લાભાર્થીઓને ધિરાણ માટે વ્યાજ સહાય આપવા રૂ. 238 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

- » ભારત સરકાર દ્વારા જાહેર કરેલ નેશનલ હાઈડ્રોજન મિશન અને વિવિધ પ્રોડક્શન લીન્ક ઈન્સેન્ટીવ સ્કીમોને સુસંગત રહીને, પસંદ કરેલા સેક્ટરોમાં મોટા પ્રમાણમાં રોજગારી ઊભી કરવા તેમજ મૂડી રોકાણને આકર્ષવા નવી ઔદ્યોગિક પ્રોત્સાહન યોજના તથા તે અંગેના સંશોધન અને વિકાસ અર્થે ગ્રીન ઈનોવેશન ફંડ માટે રૂ. 50 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► નેશનલ હાઈડ્રોજન મિશન (NHM)

- » 15 ઓગસ્ટ 2021 ના રોજ, ભારતના વડાપ્રધાને કાર્બન ઉત્સર્જન ઘટાડવા અને ઊર્જાના નવીનીકરણીય સ્ત્રોતોનો ઉપયોગ વધારવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે સ્વતંત્રતાના 75 વર્ષની ઉજવણી કરતી વખતે રાષ્ટ્રીય હાઈડ્રોજન મિશન (NHM) શરૂ કરવાની જાહેરાત કરી હતી.
- » નેશનલ હાઈડ્રોજન મિશનનો ઉદ્દેશ્ય કાર્બન ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો કરવાનો અને ઊર્જાના પુનઃપ્રાપ્ય સ્ત્રોતોનો ઉપયોગ વધારવાનો છે. જ્યારે ટેકનોલોજી, નીતિ અને નિયમનમાં વૈશ્વિક શ્રેષ્ઠ પ્રથાઓ સાથે ભારતના પ્રયત્નોને સંરેખિત કરવાનો છે.
- » ભારત સરકારે હાઈડ્રોજન ઊર્જામાં સંશોધન અને વિકાસ માટે કેન્દ્રીય બજેટ 2021 - 22 માં રૂ. 25 કરોડ ફાળવ્યા છે અને 2050 સુધીમાં રિવ્યુએબલ સંસાધનોમાંથી હાઈડ્રોજનનું પ્રાથમિક ઉત્પાદન કરવાનું લક્ષ્યાંક છે.

પ્રવાસન, યાત્રાધામ અને નાગરિક ઉદ્યોગ : રૂ. 465/- કરોડની જોગવાઈ

- » વિશ્વ પ્રસિદ્ધ સફેદ રણ અને બીજા પ્રવાસન સ્થળોએ કેરેવાન પાર્કના વિકાસ માટે 10 કરોડનું આયોજન
- » સુરતના ભીમરાડને ઐતિહાસિક પર્યટન સ્થળ તરીકે વિકસાવવા તેમજ ગાંધી સ્મારકના વિકાસ માટે 10 કરોડની જોગવાઈ.
- » સાંસ્કૃતિક અને ઐતિહાસિક વારસા, મહાગુજરાત ચળવળ, રાજ્યની રચના અને વિકાસ ગાથા પ્રત્યે જાગૃતિ લાવવા ગુજરાત વંદના મ્યુઝિયમના નિર્માણનું આયોજન છે.
- » સી-પ્લેન સેવાઓ માટે વોટર એરોડ્રામ અને આનુષંગિક સગવડો વિકસાવવા તેમજ દ્વારકા ખાતે નવું એરપોર્ટ વિકસાવવા રૂ. 19 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » અનુસૂચિત જનજાતિ સમાજ માટે મા શબરીની સ્મૃતિમાં શ્રીરામ જન્મભૂમિ શબરી સ્મૃતિ યાત્રા માટે રૂ. 1 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી વિભાગ : કુલ જોગવાઈ રૂ. 670 કરોડ

- » ભારતનેટ પ્રોજેક્ટ દ્વારા રાજ્યની 14 હજારથી વધુ ગ્રામ પંચાયતોને ઓપ્ટીકલ ફાયબર નેટવર્ક દ્વારા ઇન્ટરનેટથી જોડાણ કરી ગુજરાત દેશમાં સર્વપ્રથમ સિદ્ધિ હાંસલ કરનાર રાજ્ય બન્યું છે. આ હાઈસ્પીડ ઇન્ટરનેટ કનેક્ટિવિટીથી ગામમાં આવેલી શાળાઓ, આંગણવાડી, સ્વાસ્થ્ય કેન્દ્ર, પોલીસ સ્ટેશન, બીજી સરકારી અને સહકારી સંસ્થાઓને જોડાણ આપવા માટે રૂ. 73 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

શ્રમ, કૌશલ્ય વિકાસ અને રોજગાર વિભાગ : રૂ. 1837 કરોડની જોગવાઈ

- » ગુજરાત સ્કીલ ડેવલપમેન્ટ મિશન અંતર્ગત 50 હજાર યુવાનોને રોજગારલક્ષી તાલીમ આપવા માટે રૂ. 150 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » મુખ્યમંત્રી એપ્રેન્ટીસ યોજના અંતર્ગત 1 લાખ જેટલા યુવાનોને તાલીમબદ્ધ કરવા માટે રૂ. 52 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » શ્રમિક અન્નપૂર્ણા યોજના અંતર્ગત ભોજનનો દર રૂ. 10 થી ઘટાડીને રૂ. 5 કરવાનો અને ગુજરાતના તમામ જિલ્લાઓનો આ યોજનામાં સમાવેશ કરવાનો નિર્ણય સરકારે કરેલ છે. આ યોજના માટે રૂ. 34 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

- » પ્રધાનમંત્રી શ્રમિક માનદન યોજના અંતર્ગત બાંધકામ શ્રમિકોને પેન્શન આપવા માટે રૂ. 50 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » પ્રધાનમંત્રી જીવનજ્યોતિ બીમા યોજના હેઠળ બાંધકામ શ્રમિકોનું રૂ. 2 લાખનું વીમા કવચ આપવા માટે રૂ. 23 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

બંદરો અને વાહન વ્યવહાર વિભાગ : 1504 કરોડની જોગવાઈ

- » ગુજરાત મેરીટાઈમ બોર્ડ દ્વારા પી.પી.પી ધોરણે હજુરા પોર્ટથી ડેડીકેટેડ ફ્રેઈટ કોરીડોર સુધી રેલ્વે કનેક્ટિવિટીનો પ્રોજેક્ટ આશરે રૂ. 1600 કરોડના ખર્ચે હાથ ધરવામાં આવેલ છે.
- » માનનીય વડાપ્રધાનશ્રીની પી. એમ. ગતિશક્તિ યોજનાને સાકાર કરવા ગુજરાત મેરીટાઈમ બોર્ડ દ્વારા ગુજરાત પોર્ટ એન્ડ લોજિસ્ટિક કંપની લિમિટેડની રચના કરવામાં આવેલ છે.

પી. એમ. ગતિશક્તિ યોજના

- » આ રૂ 100 લાખ કરોડનો 'હોલિસ્ટિક ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર' વિકસાવવા માટેની યોજના છે.
- » આ યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય મુસાફરીનો સમય ઘટાડવા અને ઔદ્યોગિક ઉત્પાદકતામાં સુધારો કરવા માટે રેલવે, હવાઈ, અને જળમાર્ગો વચ્ચે સરળ આંતર - જોડાણ કરવાનો છે.
- » વિવિધ મંત્રાલયો હેઠળની હાલની ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર યોજનાઓ જેવી કે સાગરમાલા, ભારતમાલા, UDAN યોજના, આંતરરાષ્ટ્રીય જળમાર્ગો વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- » અલંગ ખાતે હયાત કેપેસિટીને બમણી કરવાના ભાગરૂપે માથાવડા ખાતે નવા 45 પ્લોટ બનાવવાનું આયોજન છે.
- » ભારત સરકારની સાગરમાલા યોજના અંતર્ગત નવલખી બંદર ખાતે જેટી કન્સ્ટ્રક્શન અને માળખાકીય સુવિધાઓના વિસ્તૃતિકરણ તેમજ નવલખી બંદરના એપ્રોચ રોડને ફોર - લેન નેશનલ હાઈવે તરીકે વિકસાવવાનું કામ શરૂ કરવામાં આવેલ છે.

▶ સાગરમાલા યોજના

- » 25 માર્ચ 2015ના રોજ કેન્દ્રીય કેબિનેટ દ્વારા સાગરમાલાની વિભાવનાને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- » આ કાર્યક્રમના ભાગરૂપે, ભારતના 75,00 કિમી દરિયા કિનારા, 14,500 કિમી સંભવિત નૌકામાર્ગો અને દરિયાઈ ક્ષેત્રના વ્યાપક વિકાસ માટે રાષ્ટ્રીય પરિપ્રેક્ષ્ય યોજના (NPP) તૈયાર કરવામાં આવી છે.
- » સાગરમાલા યોજનાનું વિમોચન 14 એપ્રિલ, 2016 ના રોજ મેરીટાઈમ ઈન્ડિયા સમિટ 2016માં માનનીય વડાપ્રધાન દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું
- » ભારતનો લગભગ 95% વેપાર દરિયાઈ બંદરો દ્વારા થાય છે.
- » ભારતમાં ઘણા બંદરો આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ અને સેવાઓના વિશિષ્ટ કેન્દ્રોમાં વિકસિત થઈ રહ્યા છે અને જવાહરલાલ નેહરુ બંદર , મુદ્રા બંદર, સિક્કા બંદર, હજુરા બંદર વગેરે જેવા બંદરો દેશના ભાવિ આર્થિક વિકાસને ટકાવી રાખવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે.

- » ગુજરાત ઈલેક્ટ્રીક વ્હીકલ પોલિસી અંતર્ગત આવતા ચાર વર્ષમાં નીચે મુજબ સબસીડી આપવામાં આવશે. જેના માટે આગામી વર્ષ માટે રૂ. 106 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

દુ ળીલર	શ્રી ળીલર	ફોર ળીલર
1 લાખ 10 હજાર વાહનો માટે વાહન ઇઠ મહત્તમ 20 હજારની સબસીડી	70 હજાર શ્રી ળીલર માટે વાહન ઇઠ મહત્તમ 50 હજારની સબસીડી	20 હજાર ફોર ળીલર માટે વાહન ઇઠ મહત્તમ રૂ. 1 લાખ 50 હજારની સબસીડી

ઊર્જા અને પેટ્રોકેમિકલ્સ વિભાગ માટે રૂ. 15,568 કરોડની જોગવાઈ

» ખેડૂતોને રાત્રીના બદલે દિવસે ખેતી માટે વીજળી પૂરી પાડવાના ઉદ્દેશથી કિસાન સૂર્યાદય યોજના અંતર્ગત આંતરમાળખાકીય સગવડોના વિકાસ માટે રૂ. 1400 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► કિસાન સૂર્યાદય યોજના

- » ખેડૂતો દ્વારા છેલ્લા કેટલાક સમયથી દિવસે પાવર આપવાની રજુઆત હતી. ખેડૂતોની માંગણીને સંતોષવા ખેડૂતોને દિવસે વિજળી પૂરી પાડવા ગુજરાત સરકાર દ્વારા એક નવીન અભિગમ અપનાવી “કિસાન સૂર્યાદય યોજના” અમલમાં મૂકવામાં આવી છે.
- » આ યોજના હેઠળ ખેડૂતોને ખેતીવાડી ફીડર ઉપર દિવસ દરમિયાન સવારે 5.00 થી રાત્રીના 9.00 વાગ્યા દરમિયાન વીજ પુરવઠો આપવામાં આવશે.
- » હાલ આ યોજના પાયલટ પ્રોજેક્ટ હેઠળ છે જે આગામી સમયમાં તબક્કાવાર ‘કિસાન સૂર્યાદય યોજના’ હેઠળ સમગ્ર ગુજરાતમાં ખેડૂતોને દિવસે વિજળી આપવાનું આયોજન છે.

» કિસાન હિત ઊર્જા શક્તિ યોજના હેઠળ ઓછી ક્ષમતાના 5 હજાર ડિસ્ટ્રીબ્યુશન ટ્રાન્સફોર્મર લગાડવાની યોજના માટે રૂ. 60 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► કિસાન હિત ઊર્જા શક્તિ યોજના (KHUSHA)

- » કિસાન હિત ઊર્જા શક્તિ યોજના અંતર્ગત નાની ક્ષમતાના ડીસ્ટ્રીબ્યુશન ટ્રાન્સફોર્મર ઊભા કરી તેના દ્વારા હળવા દબાણની લાઈન નેટવર્ક ઘટાડવાની કાર્યવાહી કરવામાં આવે છે.
- » ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં ખેતી વિષયક વીજ જોડાણને પૂરતા દબાણથી વીજ પૂરવઠો મળી રહે એ માટે ભારે દબાણની વીજ લાઈનો વધારી નાની ક્ષમતાના ટ્રાન્સફોર્મર (10/16/25 કેવીએ) ગ્રાહકના વીજ સ્થાપનાના શક્ય એટલી નજીક મૂકવામાં આવે છે. જેથી ગ્રાહકને ઓછામાં ઓછી હળવા દબાણની લાઈન નાખી પૂરતા દબાણની લાઈન નાખી પુરતા દબાણથી વીજ પુરવઠો પૂરો પાડી શકાય

» એગ્રીકલ્ચર પંપના સોલારાઈઝેશન માટેની પી.એમ કુસુમ યોજના અંતર્ગત રૂ. 41 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

► પી. એમ કુસુમ યોજના

- » પ્રધાનમંત્રી કિસાન ઊર્જા સુરક્ષા એવમ ઉત્થાન મહાઅભિયાન સ્કિમ (PM - KUSUM) નો ઉદ્દેશ્ય ભારતમાં ખેડૂતો માટે ઊર્જા સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવાની સાથે અશ્મિભૂત - ઈંધણ સિવાયના સ્ત્રોતોમાંથી ઇલેક્ટ્રીક પાવરની સ્થાપિત ક્ષમતાનો હિસ્સો 40% સુધી વધારવાની ભારતની પ્રતિ બહુતાને સમર્થન આપવાનો છે.
- » માર્ચ 2021માં, કેન્દ્ર સરકારે PM - KUSUM યોજનાના હાલના ઘટક - ખેડૂત આવક સહાય અને ડી - ડીઝલીંગ યોજનામાં ફેરફારો રજુ કર્યા જેથી પંપને બદલે કૃષિ ફીડરને સોલારાઈઝ કરવા પર તેનું ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી શકાય આ પગલાંથી ખેડૂતોને ગામમાં હાલના દરેક પંપને સોલાર પંપથી બદલવાની જરૂરિયાત દૂર થશે.

ક્લાઈમેટ ચેન્જ વિભાગ માટે રૂ 931 કરોડ ની જોગવાઈ

- » તત્કાલીન મુખ્યમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીની દીર્ઘદષ્ટિના કારણે વર્ષ 2009માં ક્લાઈમેટ ચેન્જ વિભાગ શરૂ કરનાર ગુજરાત દેશનું પ્રથમ રાજ્ય બન્યું હતું.
- » માનનીય વડાપ્રધાનશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ તાજેતરમાં ગ્લાસગો ખાતે યોજાયેલ COP - 26 આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદ ખાતે નેટ - ઝીરો કાર્બનની દિશામાં લક્ષ્યાંકોની જાહેરાત કરી છે. બિનપરંપરાગત ઊર્જા સ્ત્રોતોના વિકાસ કરી રાજ્ય 15 હજાર મેગાવોટની ક્ષમતા સ્થાપેલ છે જ્યારે 30 હજાર મેગાવોટ ના કાર્યો હાલ પ્રગતિ હેઠળ છે.
- » 3 લાખ ઘરોમાં સોલર રૂફટોપ સ્થાપી 1680 મેગાવોટની ક્ષમતા મેળવી રાજ્યે સમગ્ર દેશમાં પ્રથમ સ્થાન મેળવેલ છે. વધુ સવા લાખ ઘરોને આ યોજના હેઠળ લાભ આપવા માટે રૂ 825 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » વન અને પર્યાવરણ વિભાગ માટે કુલ રૂ. 1822 કરોડની જોગવાઈ
- » વનવિસ્તાર સિવાયના વિસ્તારોમાં સામાજિક વનીકરણ માટે રૂ. 325 કરોડની જવગાઈ કરવામાં આવી.
- » આઝાદીના અમૃત મહોત્સવની ઉજવણીના ભાગરૂપે ભારતના રાષ્ટ્રીય વૃક્ષ અને સેંકડો વર્ષો સુધી જીવંત રહેનાર વડના વૃક્ષોનું 75 સ્થળોએ વાવેતર કરી 75 નમો વડ વનનું નિર્માણ કરવામાં આવશે.
- » શિવરાજપુર બીચને બલ્યુ ફ્લેગ તરીકે આંતરરાષ્ટ્રીય માન્યતા મળેલ છે. તેજ ઘોરણે તીથલ-વલસાડ, માંડવી-કચ્છ, માઘવપુર-પોરબંદર અને અહેમદપુર માંડવી -ગીરસોમનાથ ખાતે બલ્યુ ફ્લેગ બીચના વિકાસ માટે રૂ. 82 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » બામ્બુમિશન યોજના હેઠળ આર્થિક મહત્વ ધરાવતાં વાંસનું 5891 હેક્ટરમાં વાવેતર કરવા માટે ખેડૂતોને પ્રત્સાહિત કરવા રૂ. 20 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

મહેસૂલ વિભાગ રૂ.4394/- કરોડની જોગવાઈ

- » સરકારે મહેસૂલી વહીવટમાં પારદર્શિતા વધારવા માટે Any-ROR અને i-ORA પોર્ટલ પર ડિજિટલ સિગ્નેચર અને QR code સાથેના મહેસૂલી દસ્તાવેજોની અધિકૃત નકલ ઉપલબ્ધ કરાવી છે. આ વ્યવસ્થાથી આશરે 8 લાખ કરતાં વધે ખેડૂતોને 7/12, 8-અ તેમજ હકપત્રકની પ્રમાણિત નકલો ઓનલાઇન પદ્ધતિથી આપવામાં આવે છે.

► Any-ROR GUJARAT

- » પુરુંનામ: Any Records of rights Anywhere In GUJARAT.
- » Any ROR GUJARAT એ એક સોફ્ટવેર એપ્લિકેશન છે જે ગુજરાતના કોઇપણ નાગરિકને જમીનના રેકોર્ડને લગતી માહિતી પૂરી પાડીને મદદ કરવા માટે તૈયાર કરેલ છે.
- » આ ઓનલાઇન પોર્ટલનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ્ય 7/12 ઉતારા દ્વારા જમીનની વિગતો, જમીનના માલિકનું નામ અને વધુ એક્સેસ ઉપલબ્ધ કરાવવાનો છે.
- » આ પોર્ટલ નેશનલ ઇન્ફોર્મેટિક્સ સેન્ટરના મહેસૂલ વિભાગ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.

► i-ORA

- » i-ORA ગુજરાત- ઇન્ટીગ્રેટેડ ઓનલાઇન રેવન્યુ એપ્લિકેશન એ ગુજરાત સરકાર દ્વારા શરૂ કરાયેલ એક ઓનલાઇન પોર્ટલ છે.
- » આ પોર્ટલમાં જમીનના રેકોર્ડમાં જમીનના માલિકી સંબંધિત વિવિધ દસ્તાવેજોનો સમાવેશ થાય છે. જેમાં વેચાણ ખાતું જમીનના રેકોર્ડમાં અન્ય મહત્વના દસ્તાવેજોમાં હકોનો રેકોર્ડ, સર્વ દસ્તાવેજો અને મિલકત વેરાની રસીદોનો સમાવેશ થાય છે.
- » આ પોર્ટલ દ્વારા રાજ્યમાં હવેથી જમીન માપણીની ઓનલાઇન સેવા માપણી પૂર્ણ થયા બાદ માપણી પત્રક ઘરે બેઠા જ ઉપલબ્ધ થશે.

» ડ્રોન ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી ગ્રામ્ય વિસ્તારની મિલકતની માપણી કરી પ્રપર્ટી કાર્ડ આપવા માટે 'સ્વામિત્વ' યોજનાનું અમલીકરણ.

ગૃહ વિભાગ: રૂ. 8325/- કરોડની જોગવાઈ

- » ગૃહ વિભાગ હેઠળ વિવિધ સુવર્ગની 1094 નવી જગ્યાઓ ઉભી કરવામાં આવશે. જેના માટે રૂ.41 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.
- » વિશ્વાસ પ્રોજેક્ટ તથા અન્ય આઈ.ટી પ્રોજેક્ટ માટે રૂ. 70 કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી.

અન્ય જાહેરાતો

- » પ્રોફેશનલ ટેક્સના કાયદા હેઠળ હાલની જોગવાઈ મુજબ રૂ.6000 થી રૂ.8999 પગાર મેળવતા સુધી રૂ.80 નો ટેક્સ રૂ. 9000 થી 11999 સુધીનો પગાર મેળવતા વેતનદારો પર રૂ.150 નો વ્યવસાયવેરો નાબૂદ કરી હવે રૂ.12000 સુધીના માસિક પગાર કે વેતનદારોને વ્યવસાયવેરામાંથી સંપૂર્ણ મૂક્તિ.

બજેટની મુખ્ય બાબતો

- » 2022-23 માટે ગુજરાતનું GSDP (વર્તમાન ભાવે) રૂ.22,03,062 કરોડ રહેવાનો અંદાજ, જે 2021-22 (રૂ.19,44,107 કરોડ) નાં સુધારેલા અંદાજપત્ર કરતાં 13.33% વૃદ્ધિ દર્શાવે છે.
- » ખર્ચ (દેવા ચૂકવણી સિવાય):- - અંદાજ - રૂ.2,18,408 કરોડ (2022-23)
- » પ્રાપ્તિ (ઉદાર સિવાય) - 2022-23 અંદાજ - રૂ. 18,22,95 કરોડ
- » રાજવિત્તીય ખાધ (Fiscal Deficit) અંદાજ - રૂ.36, 113 કરોડ (GSDP ના 1.64%)
- » મહેસૂલી પૂરાંત - અંદાજ - રૂ.1006 કરોડ (GSDP ના 0.05%) (Revenue Surplus)

નીતિ હાઈલાઈટ્સ

- » કર : પેટ્રોલની ડીઝલ પર VAT 4.5% અને 7.5 ઘટાડવામાં આવશે. પ્રોફેશનલ ટેક્સ (વ્યવસાયમાં વેરામાં રૂ.12000 પ્રતિ માસ સુધી મૂક્તિ)
- » મહિલા અને બાળ કલ્યાણ : સુપોષિતમાતા - સ્વસ્થ બાળ યોજના જે સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને સ્તનપાન કરાવતી માતાઓને મફત માસિક પૂરક પોષણ પ્રદાન કરવા માટે.
- » 80 વર્ષની વધુની ઊંમરની વ્યક્તિ માટે માસિક પેન્શન રૂ.1000 થી વધારીને રૂ. 1250 કરાચું.
- » મહેસૂલી ખર્ચ (2022-23 અંદાજ) : રૂ.1,81,040 કરોડ.
- » મૂડી ખર્ચ (2022-23 અંદાજ) : રૂ.35,898 કરોડ.
- » પ્રતિબદ્ધ ખર્ચ (Committed Expenditure) - તેમાં પગાર, પેન્શન, વ્યાજ વગેરે સામેલ.
- » 2022-23 માટે અંદાજ - રૂ.82,371 કરોડ, જે કુલ મહેસૂલી ખર્ચના 4.5% જેટલી અહીં વિભાગ મુજબ ફાળવણીનો કોઠો.

રાજ્યની 2022-2023 નુ વાર્ષિક અંદાજપત્ર દર્શાવતું પત્રક			
STATEMENT SHOWING THE STATE'S ANNUAL BUDGET FOR THE YEAR 2022-2023			
			(રૂ. કરોડમાં) (Rs. In Crores)
ક્રમ	વિભાગનું નામ	Name of Department	અંદાજપત્રમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈ Provision included in the Budget
1	કૃષિ, ખેડૂત કલ્યાણ અને સહકાર વિભાગ	Agriculture, Farmers Welfare & Co-operation Department	7737.3
2	કલાઇમેટ ચેઇન્જ વિભાગ	Climate Change Department	930.86
3	શિક્ષણ વિભાગ	Education Department	34884.4
4	ઊર્જા અને પેટ્રોકેમિકલ્સ વિભાગ	Energy and Petrochemicals Department	15568.00
5	નાણાં વિભાગ	Finance Department	77177.53
6	અન્ન, નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહકોની બાબતોનો વિભાગ	Food, Civil Supplies and Consumer Affairs Department	1525.84
7	વન અને પર્યાવરણ વિભાગ	Forest and Environment Department	1821.62
8	સામાન્ય વહિવટ વિભાગ	General Administration Department	2146.37
9	ગુજરાત વિધાનસભા સચિવાલય	Gujarat Legislature Secretariat	48.72
10	આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ	Health and Family Welfare Department	12240.37
11	ગૃહ વિભાગ	Home Department	8324.89
12	ઉદ્યોગ અને ખાણ વિભાગ	ઉદ્યોગ અને ખાણ વિભાગ	7029.73
13	માહિતી અને પ્રસારણ વિભાગ	Information and Broadcasting Department	199.00
14	શ્રમ, કૌશલ્ય વિકાસ અને રોજગાર વિભાગ	Labour, Skill Development and Employment Department	1836.84
15	કાયદા વિભાગ	Legal Department	1740.03
16	વૈધાનિક અને સંસદીય બાબતોના વિભાગ	Legislative and Parliamentary Affairs Department	8.08
17	નર્મદા, જળસંપત્તિ, પાણી પુરવઠા અને કલ્પસર વિભાગ	Narmada, Water Resources, Water Supply and Kalpasar Department	15622.04
18	પંચાયત, ગ્રામ ગૃહનિર્માણ અને ગ્રામ વિકાસ વિભાગ	Panchayat, Rural Housing and Rural Development Department	9048.39

19	બંદરો અને વાહન-વ્યવહાર વિભાગ	Ports and Transport Department	1504.50
20	મહેસૂલ વિભાગ	Revenue Department	4394.36
21	માર્ગ અને મકાન વિભાગ	Roads And Buildings Department	12024.34
22	વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી વિભાગ	Science and Technology Department	669.73
23	સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ	સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ	4781.84
24	રમત-ગમત, યુવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ વિભાગ	Sports, Youth and Cultural Activities Department	517.18
25	આદિજાતી વિકાસ વિભાગ	Tribal Development Department	2909.50
26	શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહનિર્માણ વિભાગ	Urban Development and Urban Housing Department	14296.83
27	મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ	Women and Child Development Department	4976.33
	કુલ સરવાળો :	Grand Total:	243964.73

IMP Notes

કેન્દ્રીય મત્સ્યપાલન મંત્રી પુરૂષોત્તમ રૂપાલા દ્વારા ગુજરાતમાં 'સાગર પરિક્રમા' ની શરૂઆત

- 5 માર્ચ, 2022ના રોજ કેન્દ્રીય મત્સ્ય પાલન, પશુપાલન અને ડેરી મંત્રી પુરૂષોત્તમ રૂપાલાએ ગુજરાતમાં માછીમારોની સમસ્યાના સમાધાન માટે એક પહેલ 'સાગર પરિક્રમા' ની શરૂઆત કરી હતી.
- 'આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવ' ની ઉજવણીના ભાગરૂપે ગુજરાતના શ્યામજી કૃષ્ણ વર્મા સ્મારક માંડવી ખાતેથી સાગર પરિક્રમાને લીલી ઝંડી બતાવી પ્રસ્થાન કરાવવામાં આવ્યું હતું.
- માછીમારોની સમસ્યાઓને જાણવા આ પરિક્રમા તબક્કાવાર ગુજરાતના અન્ય જિલ્લાઓમાં પણ શરૂ કરવામાં આવશે.
- પ્રથમ દિવસે આ પરિક્રમા દેવભૂમિ દ્વારકા જિલ્લાના ઓખામાં પહોંચી હતી અને આ પરિક્રમાનો પ્રથમ તબક્કો અરબી સમુદ્રમાં રૂક્માવતી નદીમાંથી પસાર થઇને પોરબંદર ખાતે પૂર્ણ થયો હતો.
- સાગર પરિક્રમા દરમિયાન માછીમારોએ પોતાના પરંપરાગત લોકનૃત્ય, સંગીત તેમજ આત્મનિર્ભર ભારતની ઝાંખી કરાવી હતી.

સાગર પરિક્રમા

- સાગર પરિક્રમાનું આયોજન મત્સ્યપાલન વિભાગ, કેન્દ્રીય મત્સ્યપાલન, પશુપાલન અને ડેરી મંત્રાલય (MoFAHD), કેન્દ્ર સરકાર અને રાષ્ટ્રીય મત્સ્ય વિકાસ બોર્ડની સાથે મત્સ્યપાલન વિભાગ, ગુજરાત સરકાર, ભારતીય તટરક્ષક, ભારતીય મત્સ્ય સર્વેક્ષણ, ગુજરાત મેરિટાઇમ બોર્ડ અને માછીમારોના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ પરિક્રમાની શરૂઆત ગુજરાત ખાતેથી કરવામાં આવી હતી.
- આ પહેલ અંતર્ગત સમુદ્રી માર્ગોની પસંદગી ગુજરાત, દીવ, મહારાષ્ટ્ર, ગોવા, કર્ણાટક, કેરળ, તમિલનાડુ, આંધ્રપ્રદેશ, ઓડિશા, પશ્ચિમ બંગાળ, આંધ્રાપ્રદેશ અને નિકોબાર અને લક્ષદ્વીપમાં થઇ છે.
- આ પહેલ આજીવિકા, આબોહવા પરિવર્તન, વાણિજ્ય અને સુરક્ષા જેવા વિકાસના મુદ્દાઓ સાથે સંબંધિત છે.

ઉદ્દેશ

- આ પરિક્રમાનો ઉદ્દેશ માછીમાર સમુદાયના પડકારો, અનુભવો અને આકાંક્ષાઓને સમજવા અને તેઓની સમસ્યાઓનું સમાધાન કરવાનો છે.
- આ પહેલ સમુદ્રી ખોરાકના નિકાસ પર વધુ ધ્યાન કેન્દ્રીત કરે છે. કારણ કે ભારત 8,118 કિ.મી. દરિયાકિનારો ધરાવે છે. (પ્રેસ ઇન્ફર્મેશન બ્યૂરો અનુસાર)
- તેના અંતર્ગત 9 સમુદ્ર તટ ધરાવતા રાજ્યો / 4 કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને આવરી લેવામાં આવશે.

સાગર પરિક્રમા અંતર્ગત વિવિધ યોજનાઓના લાભ

- માછીમારી અને પશુપાલન સાથે સંકળાયેલા લોકોને કિસાન ક્રેડિટ કાર્ડ (KCC) પણ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.
- પ્રગતિશીલ માછીમારો, દરિયાકાંઠાના માછીમારો, માછીમારો અને મત્સ્યખેડૂતો અને યુવાન મત્સ્ય ઉદ્યોગોને પ્રધાનમંત્રી મત્સ્ય સંપદા યોજના (PMMSY) અને રાજ્ય યોજનાઓ જેવી કે ફિશરીઝ એન્ડ એક્વાકલ્ચર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ ફંડ (FIDF) થી સંબંધિત પ્રમાણપત્રોને મંજૂરી પ્રદાન કરવામાં આવી છે.

ભારતમાં મત્સ્ય ઉદ્યોગ ક્ષેત્ર

- ભારત વિશ્વમાં જળચર ઉછેર (Aquaculture) દ્વારા માછલીનું ઉત્પાદન કરતો બીજો સૌથી મોટો દેશ છે.
- ભારત વિશ્વમાં માછલીનો ચોથો સૌથી મોટો નિકાસકાર દેશ છે અને તે વૈશ્વિક માછલી ઉત્પાદનમાં 7.7 % ફાળો આપે છે.
- હાલમાં, આ ક્ષેત્ર દેશમાં 2.8 કરોડથી વધુ લોકોને આજીવિકા પૂરી પાડે છે.
- વર્ષ 2021-22 ના આર્થિક સર્વેક્ષણ મુજબ વર્ષ 2020-21 દરમિયાન ભારતમાં 145 લાખ ટન માછલીઓનું ઉત્પાદન થયું છે.
- ભારતીય મત્સ્ય ઉદ્યોગ અને એક્વાકલ્ચર ક્ષેત્રે છેલ્લા 5 વર્ષમાં સરેરાશ 7.53 % વાર્ષિક વૃદ્ધિ નોંધાવી છે.
- ભારતે વર્ષ 2019-20 દરમિયાન રૂપિયા 46,662 કરોડના મૂલ્યના 12.89 લાખ મેટ્રિક ટન મત્સ્ય ઉત્પાદનોની નિકાસ કરી હતી.

વિધાનસભામાં ગુજરાત ઓર્ગેનિક એગ્રિકલ્ચરલ યુનિવર્સિટી (સુધારા) વિધેયક

- 2022 પસાર

- તાજેતરમાં વિધાનસભા ગૃહમાં કૃષિમંત્રી રાઘવજીભાઈ પટેલ દ્વારા 'ગુજરાત ઓર્ગેનિક એગ્રિકલ્ચરલ યુનિવર્સિટી (સુધારા) વિધેયક-2022' રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને આ વિધેયકને વિધાનસભામાં પસાર કરવામાં આવ્યું હતું.

- પ્રાકૃતિક ખેતીમાં નવા નવા સંશોધનના આધારે ગુજરાતના વધુને વધુ ખેડૂતો ગુણવત્તાલક્ષી પ્રાકૃતિક ખેતી કરતા થાય તેવા ઉમદા હેતુથી ગુજરાત ઓર્ગેનિક એગ્રિકલ્ચરલ યુનિવર્સિટી વિદ્યેયકમાં જરૂરી સુધારા કરવામાં આવ્યા છે.

વિદ્યેયક અંતર્ગત કેટલાંક સુધારાઓ

- આ વિદ્યેયક અંતર્ગત હવેથી 'ગુજરાત ઓર્ગેનિક એગ્રિકલ્ચરલ યુનિવર્સિટી' ને 'ગુજરાત નેચરલ ફાર્મિંગ એન્ડ ઓર્ગેનિક એગ્રિકલ્ચરલ યુનિવર્સિટી' તરીકે ઓળખવામાં આવશે.
- હાલોલ ખાતે સરકારી જમીનની ઉપલબ્ધતા, આદિજાતી વિસ્તારમાં પ્રાકૃતિક ખેતી માટે અનુકૂળ જમીન તેમજ પ્રાકૃતિક વન્ય પેદાશો માટેની અનુકૂળતા હોવાથી યુનિવર્સિટીનું મુખ્યમથક ગાંધીનગરથી બદલીને પંચમહાલ જિલ્લાના હાલોલમાં સ્થાપવામાં આવશે.

સમાવેશન સભ્યની મુદ્ત લંબાવાઈ

- રાજ્યમાં પ્રાકૃતિક ખેતીના પ્રચાર અને પ્રસાર માટે મુખ્ય ભૂમિકા હોવાથી નિયામક, એગ્રિકલ્ચરલ ટેકનોલોજી મેનેજમેન્ટ એવન્સી (ATMA) અને સ્ટેટ એગ્રિકલ્ચરલ મેનેજમેન્ટ એન્ડ એક્સ્ટેન્શન ટ્રેનિંગ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (SAMETI) ગુજરાત રાજ્યને યુનિવર્સિટીના સંચાલક મંડળમાં સમાવેશ તેમજ હોદ્દાની રૂએ સભ્ય હોય તે સિવાયના સભ્યોના હોદ્દાની મુદ્ત બે વર્ષથી વધારીને ત્રણ વર્ષ કરવામાં આવી છે.

પ્રાકૃતિક કૃષિ વિકાસ બોર્ડની રચનાની જાહેરાત

- નાના નાના ખેડૂતોને તેઓની ખેત પેદાશો ઊંચા ભાવે વેચાય તે ઉદ્દેશથી સરકારે 33 જિલ્લાઓમાં કુલ 100 જેટલા ખેડૂત ઉત્પાદક સંગઠનો (FPO) બનાવ્યા છે.
- રાજ્ય સરકાર દ્વારા રાજ્યનો પ્રથમ પ્રાકૃતિક ખેતીની પેદાશોનો સ્ટોલ ગાંધીનગર ખાતે સામાન્ય નાગરિકો માટે રાજ્યપાલ દ્વારા ખુલ્લો મુકવામાં આવ્યો છે.
- પ્રાકૃતિક કૃષિના વિકાસ માટે એક 'પ્રાકૃતિક કૃષિ વિકાસ બોર્ડ' ની રચના કરી તેના દ્વારા સમગ્ર રાજ્યમાં પ્રાકૃતિક કૃષિને પ્રોત્સાહન મળે તેવા પ્રયત્નો હાથ ધરવામાં આવશે.

કુલપતિ તરીકે નિમણૂક પાત્રતામાં સુધારો

- રાજ્યમાં પ્રાકૃતિક ખેતીના પ્રચાર અને પ્રસાર માટે મુખ્ય ભૂમિકા હોવાથી નિયામક, આત્મા, ગુજરાત રાજ્યની યુનિવર્સિટીના વિસ્તરણ શિક્ષણ પરિષદમાં પ્રાકૃતિક ખેતીને લગતા ખેડૂતલક્ષી કાર્યક્રમોમાં વિસ્તરણને લગતા સૂચનો અને સુધારા સૂચવવા માટે સભ્ય તરીકે સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.
- જ્યારે કૃષિ ક્ષેત્રના શિક્ષણ, સંશોધન અને વહીવટી એમ ત્રણેય ક્ષેત્રે અનુભવ ધરાવતા રાજ્ય અને રાજ્ય

બહારના તજજ્ઞ ઉમેદવારોની બહોળી પસંદગી મળી રહે તે હેતુથી કુલપતિ તરીકે નિમણૂકને પાત્ર થવા માટે કોઈ વ્યક્તિ, ઓછામાં ઓછા દસ વર્ષના શૈક્ષણિક / સંશોધન / વહીવટી અનુભવ તેમજ તેમની ઉંમર 65 વર્ષથી વધુ ન હોવી જોઈએ તે અંગે સુધારો કરાયો છે.

પ્રાકૃતિક કૃષિ

- પ્રાકૃતિક ખેતી પદ્ધતિમાં જીવામૃત, બીજામૃત, આચ્છાદન, વાપસા (બેજ) અને સહજીવન પાકોએ મુખ્ય પાંચ આધારસ્તંભ છે.
- આ ખેતીમાં જે કંઈ પણ ઇનપુટ ખાતર કે દવા વપરાય છે તેમાં બધીજ વસ્તુ કુદરતી હોય છે. જેમ કે, દેશી ગાયનું ગૌમૂત્ર - છાણ, પાણી, દેશી ગોળ, ચણાની દાળનો લોટ અને જુદી-જુદી વનસ્પતિઓના પાનનો ઉપયોગ થાય છે. આ ખેતીમાં જમીનમાં પોષક તત્ત્વોનું પ્રમાણ વધે તે માટે આચ્છાદન અને સહજીવન પાક પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવે છે.
- આ ખેતી પદ્ધતિમાં ખર્ચ નહિવત હોય, ઉત્પાદન ગુણવત્તાયુક્ત મળતું હોય અને આવક પણ રાસાયણિક ખેતી કે સેન્દ્રીય ખેતી કરતાં વધુ તથા ખેતપેદાશો સ્વાસ્થ્ય માટે ગુણકારી હોય છે.

એશિયાટિક સિંહોનું સંરક્ષણ અને સંવર્ધનની કામગીરી 'સિમ્બા' (SIMBA) સોફ્ટવેરથી થશે

- ગુજરાત અને ગીરની શાન ગણાતા એવા એશિયાટિક સિંહોના સંરક્ષણ અને સંવર્ધન માટે રાજ્યના વન વિભાગે હવે 'સિમ્બા' નામનું ખાસ સોફ્ટવેર તૈયાર કરાવ્યું છે.

'સિમ્બા' (SIMBA) સોફ્ટવેર

- SIMBA નું પૂરું નામ 'Software With Intelligent Marking Based Identification of Asiatic Lions' છે.
- આ સોફ્ટવેર હૈદરાબાદ સ્થિત 'ટેલિયો લેબ્સ' દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યું છે.
- આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ (A.I) ટેકનોલોજી આધારિત આ સોફ્ટવેર સિંહના ફોટાની મદદથી તેની વિશિષ્ટ પેટર્ન અને ચિન્હો વડે સિંહની વ્યક્તિગત ઓળખ કરવામાં મદદરૂપ થશે.

સિમ્બા કેવી રીતે કાર્ય કરે છે ?

- સિમ્બા એક ડીપ મશીન લર્નિંગ તકનિક સાથે કામ કરે છે. આ સોફ્ટવેર ફોટામાં સામ્યતા ધરાવતી વિશિષ્ટ પેટર્ન, ચિન્હોને મશિન ઓળખી શકે તે રીતે તેનો સમુદ્ધ બનાવવામાં સક્ષમ છે.
- સિમ્બાને પર્યાપ્ત તાલીમ ડેટા સાથે પ્રશિક્ષિત કરવામાં આવેલ છે. તે રીબિયન ઓફ ઇન્ટરેસ્ટ (ROI) ને અલગ કરવા અને ઓળખ કરવા માટે સક્ષમ છે.
- સિંહોની વ્યક્તિગત ઓળખ મેળવી સિમ્બા અન્ય નંબર, નામનો ઉપયોગ કરી ડેટા બેઝ તૈયાર કરે છે.
- આ સોફ્ટવેર યુઝરને સિંહ પહેલાથી ડેટાબેઝમાં ઉપલબ્ધ છે કે કોઈ નવો સિંહ છે તે શોધવામાં પણ મદદ કરશે.
- આ સોફ્ટવેરમાં જાતિ (નર/માદા), નામ, માઇક્રોચિપ નંબર, જીવનની સ્થિતિ (મૃત / જીવંત), સ્તનપાન કરાવતી માદા જેવા માપદંડોનો ઉપયોગ કરી સિંહોને ડેટાબેઝમાંથી ફિલ્ટર કરી શકાય છે.
- આ ઉપરાંત ડેટાબેઝમાં રહેલ દરેક સિંહોનો વેટરનરી રેકોર્ડ પણ આ સોફ્ટવેરમાં રાખી શકાશે.

સિંહોની ઓળખ

- એશિયાટિક સિંહોના રંગમાં કોઈ વિશિષ્ટ પેટર્ન અથવા અન્ય સરળતાથી દેખાતા કોઈ વ્યક્તિગત ઓળખ ચિન્હો હોતા નથી.
- વ્હીસ્કર સ્પોટ પેટર્ન (વાઇબ્રિસી પેટર્ન) એટલે કે મૂંઘોના કાળા ઘાબાઓ અને અન્ય નિશાનોની મદદથી સિંહોની વ્યક્તિગત ઓળખ શક્ય બને છે.
- એશિયાટિક સિંહોને મઝલ (Muzzle) ની બંને બાજુ વ્હીસ્કર સ્પોટ હોય છે.
- વ્હીસ્કર સ્પોટ તેની વ્હીસ્કર આસપાસનો એક રૂંવાટી વગરનો ભાગ છે.
- વ્હીસ્કર સ્પોટની સમાંતર રેખાઓ સિંહના મોઢાની બંને બાજુઓ પર જોવા મળે છે.
- આ વ્હીસ્કર સ્પોટની ચોક્કસ પેટર્ન હોય છે અને તે સમય સાથે બદલાતી નથી અને જેથી આ પેટર્ન વ્યક્તિગત ઓળખ કરવામાં ખૂબ મદદરૂપ થાય છે.

સિંહોના સંરક્ષણ અને સંવર્ધન માટે ગુજરાત સરકારના પ્રયત્નો

- સિંહોના આનુવંશિક ગુણો જાળવી રાખીને સિંહ પ્રજાતિના સંવર્ધન માટે સૌરાષ્ટ્રમાં રામપરા, જૂનાગઢના સક્કરબાગ અને સાતવીરડા એમ ત્રણ સ્થળોએ જિનપૂલ શરૂ કરવામાં આવ્યા છે.
- સિંહોના આરોગ્ય જતન, સંરક્ષણ માટે સાસણગીરમાં અદ્યતન લાયન હોસ્પિટલ, લાયન એમ્બ્યુલન્સ, રેસ્ક્યૂ એન્ડ રેપિડ એક્શન ટીમ, ટ્રેકર્સ અને ‘વન્ય પ્રાણી મિત્ર’ ના નવતર કન્સેપ્ટ રાજ્ય સરકાર દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યા છે.

- સાસણગીર ખાતે આગામી સમયમાં સ્ટેટ ઓફ ધ આર્ટ હોસ્પિટલ અને ડિસીઝ ડાયગ્નોસ્ટિક એન્ડ રિસર્ચ સેન્ટરની સ્થાપના કરવામાં આવશે.
- કેન્દ્ર સરકારના ‘લાયન પ્રોજેક્ટ’ અન્વયે આગામી વર્ષોમાં રેસ્ક્યૂ સેન્ટર્સ, હોસ્પિટલ લેબોરેટરી, બ્રીડિંગ સેન્ટર, સિંહોની સારવાર સુશ્રુષા માટે સારવાર કેન્દ્રોમાં માળખાકીય સુવિધાઓ, રેડીયોકોલર અને મોર્ડન ટેકનોલોજીનો મહત્તમ ઉપયોગ કરી સિંહ સંરક્ષણ અને સંવર્ધનની કડી મજબૂત કરવામાં આવશે.
- સિંહોના વિચરણનો વિસ્તાર હવે ગીરના જંગલોથી વિસ્તરીને ચોટીલા, સાયલા, અમરેલી, ભાવનગર જેવા સ્થળો મળીને 30 હજાર ચોરસ કિલોમીટર થયો છે.
- પ્રવાસીઓને સરળતાથી સિંહ જોવા મળે અને ગીર જંગલ સિવાયના વિસ્તારોમાં પણ સિંહ દર્શનની પ્રવાસન પ્રવૃત્તિ વિકસે તે માટે અમરેલીના આંબરડી અને જૂનાગઢના ઇન્દ્રેશ્વર પાસે લાયન સફારીનો વિકાસ કરવામાં આવી રહ્યો છે.

એશિયાટિક સિંહ

- એશિયાટિક સિંહ (તેને ‘પર્શિયન સિંહ’ અથવા ‘ભારતીય સિંહ’ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.)
- સિંહનું વૈજ્ઞાનિક નામ ‘પેનથેરા લિયો’ છે.
- એશિયાઈ સિંહ મુખ્યત્વે ગીર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, ગીર અભયારણ્ય, પાણીયા અભયારણ્ય, મિતિયાલા અભયારણ્યમાં જોવા મળે છે.
- એશિયાટિક સિંહો આફ્રિકન સિંહો કરતાં કદમાં થોડા નાના હોય છે.
- ગુજરાત સરકારના વન વિભાગની સિંહોની વસતી ગણતરી મુજબ રાજ્યમાં જૂન, 2020 સુધીમાં છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં સિંહોની સંખ્યામાં 29% જેટલો વધારો થયો છે.
- વર્ષ 2015માં 529 સિંહો હતા તે વધીને હવે 674 થયા છે.

સંરક્ષણ સ્થિતિ

- IUCN રેડ લિસ્ટ : જોખમમાં મૂકાયેલ (Endangered)
- CITES : પરિશિષ્ટ - I માં સમાવેશ
- વાઇલ્ડ (પ્રોટેક્શન) એક્ટ 1972 : શિષ્ટ્યુલ - I

નોંધ :

- 10 ઓગસ્ટ : વિશ્વ સિંહ દિવસ
- વર્ષ 2021ના ‘વિશ્વ સિંહ દિવસ’ ની થીમ - ‘Slow Elimination of the African Lion’ છે.

તાતા દ્વારા સ્થપાનારી ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સ્કિલ્સ માટે ગાંધીનગર ખાતે ત્રિપક્ષીય કરાર

- તાતા જૂથ દ્વારા કેન્દ્ર સરકારના ‘સ્કિલ ઇન્ડિયા મિશન’ હેઠળ સ્કિલ ડેવલપમેન્ટ એન્ડ એન્ટરપ્રેન્યોરશિપ

તમને સરકારી અધિકારી બનાવવા માટે આવી
રહી છે ગુજરાતની સર્વશ્રેષ્ઠ ફેકલ્ટી ટીમ

GPSC CLASS 1/2

Date **31-01-2023**

Time **10:30 to 12:30**

Fees **50000** (~~65000~~)

(Offer Valid till 31 January)

Address : 1st Floor, Ashwamegha Complex, Sargasan Cross Roads,
KH-0 Circle, Gandhinagar, Gujarat - 382421

 77788 98734 | 90549 03902 | 96249 43920 | 90549 06546

- મંત્રાલયના સહયોગથી ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સ્ટિક્સની સ્થાપના થનારી છે.
- ગુજરાત સરકારે પણ આ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ માટે ગાંધીનગર જિલ્લાના નાસ્મેદ ખાતે 20 એકર જમીન ફાળવીને સહયોગ કર્યો છે.
- આ સંદર્ભે તાજેતરમાં ગાંધીનગર ખાતે મુખ્યમંત્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલની ઉપસ્થિતિમાં તાતા ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સ્ટિક્સ, કેન્દ્રના સ્ટિક્સ ડેવલપમેન્ટ એન્ડ એન્ટરપ્રેન્યોરશિપ મંત્રાલય તથા રાજ્યના શ્રમ રોજગાર વિભાગ વચ્ચે ત્રિ-પક્ષીય કરાર થયા હતા.
- અત્રે ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે કે, કૌશલ્ય વિકાસના આ મિશનમાં IIS - અમદાવાદ અનેરું સ્થાન ધરાવે છે. જે રીતે મેનેજમેન્ટ ક્ષેત્ર માટે ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેનેજમેન્ટ (IIMs) અને ટેકનોલોજી ક્ષેત્ર માટે ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી (IITs) વિશ્વ પ્રસિદ્ધ છે તે જ રીતે ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સ્ટિક્સ (IISs) કૌશલ્ય ક્ષેત્રે પ્રસિદ્ધ મેળવે તેવા અભિગમ સાથે આ શૈક્ષણિક સંસ્થા સ્થાપવામાં આવનાર છે.
- આ સંસ્થામાં વિદ્યાર્થીઓને નવીનતમ ટેકનોલોજી અને ઉપકરણો સાથે વિશ્વકક્ષાની સર્વશ્રેષ્ઠ તાલીમ અને શિક્ષણ મળી રહેશે.
- એટલું જ નહિ, વિદ્યાર્થીઓને ઉદ્યોગો સાથે સંકળાયેલ પદ્ધતિ અને ઉપકરણો વિશે અદ્યતન જ્ઞાન અને તાલીમ મળી રહે તે માટે વિવિધ ઉદ્યોગો સાથે જોડાણ પણ કરવામાં આવશે.

દેશમાં પ્રથમ વખત ગુજરાતમાં CBRND બંકર્સ અને ઉત્પાદન સુવિધાનો પ્રારંભ

- માનવ, પ્રાણીઓ અને કૃષિજીવની આરોગ્ય સંભાળ, સલામતી અને સુરક્ષા માટે કામ કરતી માનવતાવાદી સંસ્થા 'સર્કલે' આપત્તિ દરમિયાન માનવ જીવનની સલામતી અને સુરક્ષા માટે કેમિકલ, બાયોલોજિકલ, રેડિયોલોજિકલ, ન્યુક્લિયર ડિફેન્સ (CBRND) બંકર લોન્ચ કરવાની જાહેરાત કરી હતી.
- CBRND બંકર્સ CBRND ડિફેન્સ રિસર્ચ દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યું છે. જે સર્કલના નેતૃત્વ હેઠળનું ઓનલાઇન ટેલિમેડિસિન રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (OTRI) નો એક વિભાગ છે.
- ઓનલાઇન ટેલિમેડિસિન રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (OTRI) એ એક ખાનગી, સ્વનિર્ભર સંશોધન સંસ્થા છે. જે અમદાવાદના સોમચંદ ડોસાભાઈ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ (SDCT) નામની સ્વૈચ્છિક સંસ્થાના સહયોગમાં છેલ્લા 30 વર્ષથી સેવારત છે.
- OTRI વિવિધ વિષયો પર સુરક્ષા અને આરોગ્ય સંભાળના પ્રોજેક્ટ્સ વિકસાવી રહ્યું છે.

- ખાસ કરીને ટેલિહેલ્થકેર ક્ષેત્રે ટેલિમેડિસિનનો ઉપયોગ માત્ર માનવજાત પૂરતો મર્યાદિત નથી, પરંતુ તેનો ઉપયોગ પ્રાણીઓ, પક્ષીઓ કૃષિપાક મેનેજમેન્ટ માટે પણ થાય છે.
- રાસાયણિક, વૈવિક, રેડિયોલોજિકલ અને પરમાણુ આપત્તિની વાસ્તવિક કટોકટી સમયે CBRND બંકર ઉપયોગી થઈ શકશે.
- નાના અને મધ્યમ કદના બંકરોનું ઉત્પાદન ગુજરાતમાં થશે અને સમગ્ર વિશ્વમાં તેનું પરિવહન કરવામાં આવશે. જેમાંથી 20 % બંકરો દેશ માટે અનામત રાખવામાં આવશે જેનો ઉપયોગ જરૂરિયાતના સમયે થઈ શકશે.

ગુજરાતની પ્રસિદ્ધ 'વીર સાવરકર સમુદ્ર તરણ સ્પર્ધા' પૂર્ણ

- ગીર સોમનાથ જિલ્લામાં 32મી અખિલ ભારતીય વીર સાવરકર સમુદ્ર તરણ સ્પર્ધાનો શુભારંભ સાંસદ રાજેશ યુડાસમા દ્વારા દરિયાદેવનું પૂજન કરીને કરાવવામાં આવ્યો હતો.
- ગુજરાત સહિત મહારાષ્ટ્ર, પશ્ચિમ બંગાળમાંથી સ્પર્ધકો ગુજરાત સરકારના રમત-ગમત યુવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ વિભાગ દ્વારા આયોજિત આ સ્પર્ધામાં જોડાયા હતા.
- 32 મી અખિલ ભારતીય વીર સાવરકર સમુદ્ર તરણ સ્પર્ધા ભાઈઓ માટે ચોરવાડ ખાતેથી પ્રારંભ થઈ હતી. જેમાં 15 સ્પર્ધકોએ ભાગ લઈ તમામે સ્પર્ધા પૂરી કરી હતી.
- જ્યારે બહેનો માટે આ સ્પર્ધાનો પ્રારંભ આદ્રી બંદર ખાતેથી થયો હતો જેમાં 6 બહેનોએ સ્પર્ધામાં ભાગ લીધો હતો અને તમામે સ્પર્ધા પૂર્ણ કરી હતી. આમ, અરબી સમુદ્રમાં યોજાયેલ આ સ્પર્ધામાં કુલ 21 તરવૈયાઓએ ભાગ લીધો હતો.
- ભાઈઓ માટે ચોરવાડ થી વેરાવળ (21 નોટીકલ માઇલ) ની અને બહેનો માટે આદ્રીથી વેરાવળ (16 નોટીકલ માઇલ) ની સ્પર્ધા યોજાઈ હતી.
- પુરૂષોની શ્રેણીમાં સુરતના અનિકેટ પટેલ વિજેતા બન્યા છે. તેણે 5 કલાક 5 મિનિટ 40 સેકન્ડમાં 21 નોટીકલ માઇલ તરણ કરીને સ્પર્ધા પૂર્ણ કરી હતી.
- મહિલાઓની શ્રેણીમાં સુરતની સિલ્કી નાગપુર પ્રથમ સ્થાને રહી હતી. તેણે 3 કલાક 48 મિનિટ 20 સેકન્ડમાં 16 નોટીકલ માઇલ તરણ પૂર્ણ કર્યું હતું.

નોંધ : આંદામાન નિકોબારની જેલની અંદર કારાવાસ સમયે વીર સાવરકરે કોઈ પણ સહયોગ વગર સમુદ્ર ખેડીને કેદમાંથી છૂટવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો. આથી સમુદ્ર ખેડવાના તેમના મનોબળ અને સાહસને યાદ કરીને આ સ્પર્ધાને વીર સાવરકર અખિલ ભારતીય તરણ સ્પર્ધા નામ આપવામાં આવ્યું છે.

- આ સ્પર્ધા દર બે વર્ષે યોજાય છે, જેમાં તરવૈયાઓ

વીર સાવરકરના સાહસનું પુનરાવર્તન કરીને માઇલો સુધી અરબી સમુદ્ર ખેડે છે.

મુખ્યમંત્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલે અમદાવાદમાં 'સિગ્નલ સ્કૂલ પ્રોજેક્ટ' અંતર્ગત 30 થી વધુ મોબાઇલ સ્કૂલ બસોને ફરિયાદ પ્રસ્થાન

- મુખ્યમંત્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલે અમદાવાદમાં ગુજરાત હાઇકોર્ટ ખાતેથી 'સિગ્નલ સ્કૂલ પ્રોજેક્ટ' નો પ્રારંભ કરાવતા આગવો લાગણીશીલ અને સમાજપ્રેરક અભિગમ દર્શાવતા શિક્ષણથી વંચિત એક ગરીબ બાળકને દત્તક લઈ તેના શિક્ષણ માટેની જવાબદારી તેઓ પોતે ઉપાડશે તેઓ નિર્ધારિત દર્શાવ્યો હતો.
- ગુજરાત સરકાર, ગુજરાત સ્ટેટ લીગલ સર્વિસિઝ ઓથોરિટી અને અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાના મ્યુનિસિપલ સ્કૂલ બોર્ડના સંયુક્ત સહયોગથી આ 'સિગ્નલ સ્કૂલ પ્રોજેક્ટ' નો પ્રારંભ થયો છે.
- રાજ્યમાં વિવિધ કારણોસર ક્યારેય પણ શાળાએ ન ગયા હોય કે અધવચ્ચેથી શાળા છોડી ગયેલા બાળકો ઉપરાંત ચાલીઓમાં, રેલવે - બસ મથક કે અન્ય જાહેર સ્થળોએ સમય વેડફતાં બાળકો તથા ટ્રાફિક સિગ્નલ પર ભિક્ષાવૃત્તિ કરતા બાળકો માટે 'ભિક્ષા નહીં શિક્ષા' ધ્યેયના મંત્ર સાથે આ 'સિગ્નલ સ્કૂલ પ્રોજેક્ટ' શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.
- આ પ્રોજેક્ટ રાજ્ય વડી અદાલતના મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ અરવિંદકુમારની પ્રેરણા અને માર્ગદર્શનમાં શરૂ થયેલો છે.
- અમદાવાદના અલગ-અલગ સિગ્નલ પર સવાર અને સાંજના સમયે સિગ્નલ સ્કૂલ મારફતે બાળકોને શિક્ષણ આપવામાં આવશે.
- સિગ્નલ સ્કૂલમાં તમામ પ્રકારની સુવિધાઓ કરવામાં આવી છે.
- બસની અંદર બ્લેકબોર્ડ, શિક્ષક માટે ટેબલ અને પુસ્તકો, LCD ટી.વી. , વાઇફાઇ, CCTV, પીવાનું પાણી, મીની પંખા સહિતની સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ હોય છે.
- બાળકોને 'શાળા આરોગ્ય કાર્યક્રમ' હેઠળ તબીબી તપાસ, મધ્યાહન ભોજન સહિત મ્યુનિસિપલ સ્કૂલોમાં આપવામાં આવતી અન્ય સુવિધાઓ પણ આપવામાં આવશે અને એક વર્ષ પછી નજીકની શાળામાં મુખ્ય પ્રવાહમાં લાવવામાં આવશે.

જામનગરમાં દેશના પ્રથમ WHO GCTM ની સ્થાપનાને મંજૂરી

- વડાપ્રધાન નરેન્દ્રભાઈ મોદીની અધ્યક્ષતામાં તાજેતરમાં મળેલી કેન્દ્રીય કેબિનેટની બેઠકમાં કેન્દ્ર સરકાર અને વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા (WHO) વચ્ચે ચર્ચા કરીને દેશ કરાર (Host Country Agreement) પર હસ્તાક્ષર કરીને ગુજરાતના જામનગરમાં WHO ગ્લોબલ સેન્ટર ફોર ટ્રેડિશનલ મેડિસિન (WHO GCTM) ની સ્થાપનાને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- કેન્દ્રીય આયુષ મંત્રાલય હેઠળ જામનગરમાં WHO GCTM ની સ્થાપના કરવામાં આવશે.
- સમગ્ર વિશ્વમાં પરંપરાગત ચિકિત્સા પદ્ધતિઓ માટે આ પ્રથમ અને એકમાત્ર વૈશ્વિક કેન્દ્ર હશે.

WHO GCTM શું કાર્યો કરશે?

- WHO GCTM ની મદદથી સમગ્ર વિશ્વમાં આરોગ્ય પ્રણાલીઓમાં આયુષ પ્રણાલીને પ્રોત્સાહન મળશે.
- પરંપરાગત દવાને લગતી વૈશ્વિક આરોગ્ય બાબતો પર નેતૃત્વ પૂરું પાડી શકાશે.
- પરંપરાગત દવાઓની ગુણવત્તા, સલામતી અને અસરકારકતા, સુલભતા અને તર્કસંગત ઉપયોગની ખાતરી કરી શકાશે.
- ડેટા એકત્ર કરવાના વિશ્લેષણો અને અસરનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે સંબંધિત તકનીકી ક્ષેત્રો, સાધનો અને પદ્ધતિઓમાં નિયમો, ધોરણો અને માર્ગદર્શિકા વિકસાવવામાં મદદ મળશે.
- હાલની ટ્રેડિશનલ મેડિસિન ડેટા બેંકો, વર્ચ્યુઅલ લાઇબ્રેરીઓ અને શૈક્ષણિક અને સંશોધન સંસ્થાઓના સહયોગથી ઇન્ફર્મેટિક્સ સેન્ટરની કલ્પના સાકાર થશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા (WHO) ના મહાનિર્દેશક ડૉ.ટેડ્રોસ અદાનમે વડાપ્રધાન નરેન્દ્રભાઈ મોદીની ઉપસ્થિતિમાં 13 નવેમ્બર, 2020 ના રોજ પાયમાં આયુર્વેદ દિવસના અવસરે ભારતમાં WHO GCTM ની સ્થાપનાની જાહેરાત કરી હતી.
- આ કેન્દ્રની સ્થાપના માટે પ્રવૃત્તિઓના સંકલન, અમલ અને દેખરેખ માટે સંયુક્ત ટાસ્ક ફોર્સની રચના કરવામાં આવી છે.

ગુજરાતની નવી સ્પોર્ટ્સ પોલિસી-2022

ચર્ચામાં કેમ?

- ગુજરાત સરકારે ગુજરાતને રમત-ગમત ક્ષેત્રે શ્રેષ્ઠતાના પથ પર પ્રયાણ કરાવવા માટે તાજેતરમાં નવી ગુજરાત સ્પોર્ટ્સ પોલિસી 2022-2027ની જાહેરાત કરી છે.

પોલિસીના અગત્યના પાસાઓ

1. રમતગમતની માળખાકીય સુવિધાઓ

- રાજ્યમાં હયાત રમતગમતના આંતરમાળખાને રાષ્ટ્રીયકક્ષા તેમજ આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાના આંતરમાળખામાં રૂપાંતરિત કરવું. ગુજરાત રમતગમત ઓથોરિટી વડે રાજ્યમાં આંતરમાળખાનું નિયમન કરવામાં આવશે. ગુજરાતના તમામ નવા સ્પોર્ટ્સ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર્સ હવે ઓલિમ્પિકના માપદંડોના આધારે બનશે. જે નીચે મુજબ છે.

(i) રમતગમત માટે શાળા અને કોલેજ :

- રાજ્યમાં સારા રમતવીરોનું લાંબા સમય(Long term) સુધી ઘડતર કરવા માટે ગુજરાતમાં રમતગમત માટે વધુમાં વધુ શાળા અને કોલેજોનું ગઠન કરવામાં આવશે.

(ii) જિલ્લા રમતગમત કેન્દ્ર :

- રાજ્યના તમામ 33 જિલ્લામાં આગામી બે વર્ષમાં નવા જિલ્લા રમતગમત કેન્દ્ર અથવા હયાત કેન્દ્રોનું નવીનીકરણ કરવામાં આવશે. આવા કેન્દ્રો આધુનિક સુવિધાથી સજ્જ હશે.

(iii) શ્રેષ્ઠતા કેન્દ્ર (Centre of excellence) :

- રાજ્યકક્ષાએ તેમજ રાષ્ટ્રકક્ષાએ જે રમતવીરો ભાગ લેશે, તેમને સારી ટ્રેનીંગ અને સુવિધા પુરી પાડવા આવા કેન્દ્રોનું ગઠન કરવામાં આવશે.
- રાજ્યમાં આગામી સમયમાં આવા કુલ 8 કેન્દ્રો બનાવવામાં આવશે.

(iv) ઉચ્ચ પ્રદર્શન કેન્દ્ર (High Performance Centres) :

- આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાના ખેલાડીઓને સારામા સારી રમતગમત સુવિધા પુરી પાડવા આવા કેન્દ્રો બનાવવામાં આવશે. ઉપરાંત, દિવ્યાંગ ખેલાડીઓની પ્રતિભાને વધુ નિખારવા માટે ઉચ્ચ પ્રદર્શન કેન્દ્રનું ગઠન કરવામાં

આવશે. રાજ્યમાં આવા કુલ ચાર સુવિધાબનક કેન્દ્રોનું નિર્માણ કરવામાં આવશે.

2. યોગ્ય સુશાસન અને પ્રશાસન

- રાજ્યમાં વાઇબ્રન્ટ સ્પોર્ટ્સ માળખું તૈયાર કરવા માટે રાજ્યના વિવિધ વિભાગો તેમજ વિવિધ સંસ્થાઓ વચ્ચે યોગ્ય સમન્વય કરાશે.
- રાજ્યમાં રમતગમતની બાબતો પારદર્શિત રીતે થાય તે માટે રાજ્યમાં રમત-ગમત, યુવા અને સંસ્કૃતિ બાબત વિભાગ તેનું યોગ્ય નિયમન કરશે.
- ઉપરાંત, રાજ્યમાં રમતગમતની નીતિઓ તેમજ આંતરમાળખાને વધારે સુદ્રઢ બનાવવા સ્પોર્ટ્સ ઓથોરિટી ઓફ ગુજરાત (SAG) ને પણ નિયમન સોંપવામાં આવશે.
- રાજ્યમાં રમતગમતનું સુશાસન સમયબદ્ધ રીતે, પેપરલેસ અને પારદર્શિત થાય માટે એક વિશિષ્ટ IT માળખાની રચના કરવામાં આવશે .
- રાજ્યમાં પ્રતિસ્પર્ધા વધારવા, ટ્રેનિંગ કેમ્પસને રાજ્ય, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે લાવવા રમતગમત સંગઠનો (Sports Associations) નું નિર્માણ કરવામાં આવશે. આવા સંગઠનો રાજ્યમાં ખેલકૂદના કાર્યક્રમો યોજવા પર વધારે ધ્યાન કેન્દ્રીત કરશે.

3. રમતગમત સાધનસામગ્રી વડે આત્મનિર્ભરતા

- રાજ્યમાં રમતગમતની સાધન સામગ્રીનું ઉત્પાદન કરવા વધારે ભાર મુકવામાં આવશે. જેના માટે રાજ્યમાં સાધન સામગ્રી ઉત્પાદન માટે વિશિષ્ટ ક્લસ્ટર (Unique Cluster) બનાવવા ઉપર ધ્યાન કેન્દ્રીત કરવામાં આવશે.
- આવા વિશિષ્ટ ક્લસ્ટરથી રાજ્યમાં સાધન સામગ્રીમાં આત્મનિર્ભરતા આવશે તેમજ રાજ્યના રમતવીરોને ગુણવત્તાયુક્ત સાધનો મળશે. ઉપરાંત, રમતગમતના સાધનોમાં આયાત ઘટાડવા મદદ મળશે.

4. ખાનગીક્ષેત્રની ભાગીદારી વધારવી

- રાજ્યમાં રમતગમતની શ્રેષ્ઠ ઇકોસિસ્ટમ નિર્માણ કરવા માટે સરકારી પગલા સાથે ખાનગી સાહસનું પણ યોગદાન અત્યંત જરૂરી છે. જેથી સરકારનો પ્રયત્ન રમતગમત ક્ષેત્રમાં ખાનગી હિતધારકોને લાવવાનો છે. ખાનગીક્ષેત્રનું સંકલન નીચેની રીતે કરી શકાશે.

(i) જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી

(Public Private Partnerships)

- રાજ્યમાં રમતગમત ઇકોસિસ્ટમમાં વૃદ્ધિ કરવા માટે ppp મોડેલ વધુ અસરકારક
- નવું રમતગમત આંતરમાળખું (Hpc અને Cops) વધારવા
- રાજ્યમાં વિશ્વ સ્તરીય રમતગમત સુવિધા પુરી પાડવા.
- જિલ્લા રમતગમત કોચિંગ કેન્દ્રોની વૃદ્ધિ કરવામાં મદદરૂપ

(ii) (Viability gap Funding)

- રમતગમત માટે કોચિંગ અને ટ્રેનિંગ સુવિધા વધારવામાં મદદ કરશે.

- રમતગમત ક્ષેત્રને ખાનગી ક્ષેત્રના સહકાર સાથે છેવાડાના વ્યક્તિ સુધી પહોંચાડવામાં મદદરૂપ .
- (iii) CSR (કોર્પોરેટ સોશિયલ રિસ્પોન્સિબિલિટી)
- રાજ્ય સરકાર કોર્પોરેટ-સોશિયલ જવાબદારી (CSR) ને રમતગમત ઇકોસિસ્ટમમાં વધારવા પ્રયત્ન કરશે.
- રાજ્યમાં જાગૃતિ અને ચોક્કસ પ્રોજેક્ટના દ્વારા CSRમાં વૃદ્ધિ કરવામાં આવશે.

5. રમતવીરોને નાણાકીય વળતર અને પ્રોત્સાહન

નાણાકીય વળતર

- ગુજરાત સરકાર દેશમાં રાષ્ટ્રીયક્ષેત્રે કે આંતરરાષ્ટ્રીયક્ષેત્રે ઉત્તમ પ્રદર્શન કરનાર ખેલાડીઓને નાણાકીય વળતર આપશે. આવી રીતે વળતર આપવાના કિસ્સામાં ગુજરાત દેશમાં આગળ પડતુ રાજ્ય બનશે.
- આવા નાણાકીય વળતર માત્ર મેડલ જીતવાવાળા ખેલાડીઓની સાથે ખેલમાં ભાગ લેવાવાળા ખેલાડીઓને પણ આપવામાં આવશે.

પ્રોત્સાહન

- રમતગમતમાં નવી સ્પોર્ટ્સ એકેડમી દરેક જિલ્લામાં નિર્માણ કરવા પ્રોત્સાહન આપવું.
- ખેલાડીને રમત દરમિયાન થતી ઇજા અને અકસ્માત સામે રક્ષણ આપવા માટે ‘વીમા યોજના’ની રચના કરવી. જેથી તેમને આર્થિક રીતે પીઠબળ આપી શકાય.
- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 અંતર્ગત શાળા સ્તરે ખેલકૂદને પ્રોત્સાહન આપી વધારેમાં વધારે બાળકોને રમતગમત તરફ વાળી શકાય.
- રાજ્ય ખેલકૂદ એવોર્ડ :
- રાજ્ય સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત કરેલ દિવસ પર ‘સ્પોર્ટ્સ દિવસ’ વાર્ષિક ધોરણે ઉજવવામાં આવશે. આ દિવસે વિવિધ કેટેગરીમાં એવોર્ડ પણ અર્પણ કરવામાં આવશે.
- ખેલ પ્રતિભા પુરસ્કાર :
- રાષ્ટ્રીય કે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તર ઉપર મેડલ જીતવા બદલ આપવામાં આવશે.
- પુરસ્કાર માટેના ધોરણો
- ખાસ રમતોમાં અદ્વિતીય પ્રદર્શન કરનાર
- રમતગમત પ્રોત્સાહનમાં લાઇફ ટાઇમ એચિવમેન્ટ
- સ્પોર્ટ્સ પત્રકારત્વમાં અદ્વિતીય કાર્ય
- કોચિંગમાં અદ્વિતીય કાર્ય
- નીતિમાં વિવિધ પ્રોત્સાહનને કારણે નવી રોજગારીની તક ઉત્પન્ન કરી શકીએ. જેમાં પ્રત્યક્ષ રોજગાર અને પરોક્ષ રોજગાર બંનેનો સમાવેશ થાય છે.

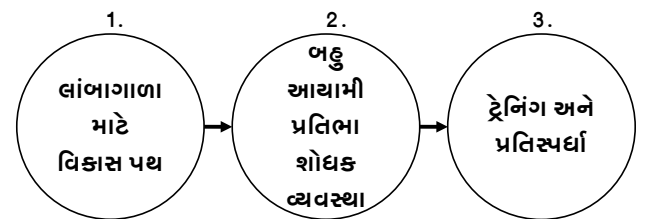
6. રમતગમત કાર્યક્રમ અને પ્રતિસ્પર્ધા

- રાજ્યમાં લાંબાગાળા માટે રમતગમતની ઇકોસિસ્ટમ વિકસાવવા માટે રમતગમત પ્રતિસ્પર્ધા અને કાર્યક્રમનું માળખું તૈયાર કરવું.
- રાજ્ય સરકાર રાષ્ટ્રીય મહત્વ ધરાવતા રમત કાર્યક્રમો

- જેવા કે રાષ્ટ્રીય ગેમ્સ, ખેલો ઇન્ડિયા, નેશનલ ચેમ્પીયનશીપનું આયોજન રાજ્યમાં કરવા પ્રયત્ન કરશે.
- ઉપરાંત રાજ્ય સરકાર આંતરરાષ્ટ્રીય ખાનગી સત્તાધારીઓ સાથે સમન્વય કરી રાજ્યમાં વિશ્વસ્તરના કાર્યક્રમો ગઠિત કરવા પ્રોત્સાહન આપશે.
- ખેલ મહાકુંભના માધ્યમથી રાજ્યના તાલુકાઓ સુધી ખેલ પ્રતિસ્પર્ધા વધારવામાં ભવ્ય સફળતા મળી છે. ખેલમહાકુંભ એ એશિયામાં મોટો જમીની સ્તરનો ઉત્સવ છે, જે ખેલ પ્રતિભા અને વિકાસ વધારવાના કાર્યક્રમ તરીકે ઓળખાય છે.
- ખેલમહાકુંભના વિજેતાઓ રાષ્ટ્રીયકક્ષાની પ્રતિસ્પર્ધામાં પાછળ ન રહી જાય માટે કાર્યક્રમો અને વિશેષ તકેદારી રાખવામાં આવશે.

7. ખેલ શ્રેષ્ઠતા કાર્યક્રમ (Excellence Programme)

- રાજ્યમાં પ્રખ્યાત ખેલાડીઓ તેમજ ઊભરતા રમતવીરોમાં વધુ શ્રેષ્ઠતા લાવવા માટે ખેલ શ્રેષ્ઠતા કાર્યક્રમો ચલાવવા
- ફોકસ સ્પોર્ટ્સ પ્રોગ્રામ (Focus Sports Programme)
- રમત પ્રાધાન્ય માળખા (Sport Prioritisation Framework) વડે ચોક્કસ ખેલોમાં શ્રેષ્ઠતા મેળવવ પ્રયત્ન કરવો .
- ફોકસ સ્પોર્ટ્સ કાર્યક્રમ એ પ્રખ્યાત ખેલ કાર્યક્રમો ઓલિમ્પિક, પેરા-ઓલિમ્પિક, એશિયન ગેમ્સ, કોમનવેલ્થ ગેમ્સ, પેરા-કોમનવેલ્થ ગેમ્સ વગેરેમાં રાજ્યના ખેલાડીઓમાં શ્રેષ્ઠતા લાવવા.
- પ્રસિદ્ધ ખેલાડીઓ માટે ઘડતર કાર્યક્રમ
- રાજ્યમાં ખેલાડીઓને આંતરરાષ્ટ્રીય તેમજ રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ સારૂ પ્રદર્શન કરવાની પ્રતિભા વિકસાવવા એક ચોક્કસ “પ્રસિદ્ધ રમતવીર ઘડતર કાર્યક્રમ” ચલાવવામાં આવશે. જેને ત્રણ સ્તરમાં વિભાજિત કરવામાં આવશે.

(i) લાંબાગાળા માટે વિકાસ પથ

- ક્ષમતાવાન ખેલાડીઓને એક ઉચ્ચ ખેલ કારકિર્દી બનાવવા તમામ સુવિધાજન સાધનો જેવા કે ખેલ સ્વાસ્થ્ય, ખેલ વિજ્ઞાન અને અન્ય તકનીકો પૂરી પાડવી.

(ii) બહુ આયામી પ્રતિભા શોધક વ્યવસ્થા

- યોગ્ય ઉંમરે ખેલક્ષેત્રે યોગ્ય પ્રતિભાને શોધી તેમાં ક્ષમતા વધારો કરવો તે જ એક સાચી દિશામાં રમતવીર તૈયાર કરવાની પ્રક્રિયા છે.

- તાલુકા સ્તર » જિલ્લા સ્તર » રાજ્ય સ્તર

(iii) ટ્રેનિંગ અને પ્રતિસ્પર્ધા

- રાજ્યની પ્રખ્યાત સંસ્થાઓ અને બોર્ડ વડે પ્રતિભાવાન ખેલાડીઓને સપ્ટ ટ્રેનિંગ આપી, ઉચ્ચ પ્રતિસ્પર્ધા માટે

કાબિલ બનાવવા.

8. પેરા અને વિશિષ્ટ રમતો

- ગુજરાત રાજ્ય સમાવેશિય વિકાસને કેન્દ્રમાં રાખીને આગળ વધી રહ્યું હોય ત્યારે ખેલક્ષેત્રે તેમાંથી બાકાત ન રહે માટે રાજ્યમાં પેરા અને વિશિષ્ટ ખેલાડીઓની રમતોને પોલિસીમાં પ્રાવધાન.
- દિવ્યાંગ રમતવીરોને સમાન ઇનામ પ્રદાન કરવા તેમજ નાણાકીય સહાય પણ અર્પણ કરવી.
- રાજ્યની Tier-1 સિટોઓમાં દિવ્યાંગ ખેલાડીઓ માટે હાઇ પરફોર્મન્સ સેન્ટર (HPC) બનાવવા.
- પ્રતિભા ખોજ કેમ્પસનું દિવ્યાંગ રમતવીરો માટે આયોજન કરવું.
- સારૂ પ્રદર્શન કરનાર દિવ્યાંગ ખેલાડીઓને વાર્ષિક એવોર્ડ આપવામાં આવશે.
- સુચારુ સુવિધા પ્રદાન કરવા માટે આંતરમાળખામાં વધારો કરાશે.

9. રમતવીરોના કૌશલ્યમાં વધારો

(Upskilling and Reskilling of Athletes)

- સેગ (SAG) એ કૌશલ્ય વિભાગ અને રોજગારી સાથે સંકળાઈ રાજ્યમાં રમતવીરોમાં કૌશલ્ય વૃદ્ધિ માટે સ્પેશિયલ કાર્યક્રમ શરૂ કરશે.
- રાજ્યમાં વિવિધ વિભાગો, સંસ્થાઓ વડે પ્રોફેસનલ ડેવલોપમેન્ટ પ્રોગ્રામથી રમતવીરોમાં કૌશલ્ય વૃદ્ધિ કરવી.
- સરકાર દરેક ટીમ અને એકેડમીને કૌશલ્ય વૃદ્ધિ માટે સહાય અને જાગૃતિ આપશે.
- રાજ્યમાં રમતવીર કલ્યાણ કાર્યક્રમની શરૂઆત કરવામાં આવશે.

10. રમતમાં ભાગીદારી વધારવી.

- રાજ્યમાં યોગાસનને એક રમત તરીકે દરેક શાળામાં પ્રોત્સાહિત કરવું. જેથી વધારે બાળકો આપણા પૌરાણિક આસનોથી રૂબરૂ બની શકે.
- સ્વાસ્થ્ય અને ફીટનેસ માટે ફિઝિકલ જાગૃતિમાં વધારો કરવો
- Pay and Play થી 'Welcome to Play' મોડેલ તરફ વળવું.
- બાળકો, યુવાવર્ગ અને સિનિયર સિટીઝનોને ખેલકૂદ

તરફ વાળવા પ્રયત્ન કરવો.

- રાજ્યમાં ખેલકૂદને તમામ ખૂણે પ્રોત્સાહિત કરવા માટે 'સ્પોર્ટ્સ એમ્બેસેડોર' ની નિમણૂક કરવી.
- રમતગમતમાં મહિલા ભાગીદારી વધારવા માટે શાળા, ગામ, ડિજિટલ સાધનો જેવા માધ્યમો દ્વારા જાગૃતિ ફેલાવવી.

- રાજ્યમાં આદિવાસી લોકોમાં રમતગમતને પ્રોત્સાહન આપવા શરૂ કરાશે વિશેષ પ્રોગ્રામ.

11. નૈતિકતા અને અખંડિતતા (Ethics and Integrity)

- રમતગમતમાં નૈતિકતાને અચળ રાખવા ઉપર રાજ્ય સરકારનું ધ્યાન
- તદુપરાંત, ખેલકૂદમાં નૈતિકતા અને અખંડિતતાને વધારવા માટે જાગૃતિ અને શિક્ષણ ફેલાવવું.
- રાજ્યમાં સેગ(SAG) , નેશનલ એન્ટિ-ડોપિંગ એજન્સી સાથે સમન્વય કરી, શાળા, કોલેજો વગેરેમાં ડોપિંગ-નિષેધ વિશે જાગૃતિ ફેલાવશે.

12. ભવિષ્યદર્શી પહેલો

- ગુજરાતમાં આગામી મોટી રમતગમત સ્પર્ધાઓ હવે 'નેટ ઝીરો' બનશે. જેથી ખેલકૂદક્ષેત્રે ઉત્પન્ન થતાં કાર્બન ઉત્સર્જનને ઘટાડી શકાય.
- સેગ અંતર્ગત નવા બનનારા ખેલ આંતરમાળખા LEED સર્ટીફિકેટ આધારિત હશે.
- રમત ગમત ક્ષેત્રે રાજ્યમાં પ્રથમવાર સ્પોર્ટ્સ ઇનક્યુબેટર ગઠિત કરવામાં આવશે, જે સ્પોર્ટ્સ સ્ટાર્ટઅપને પ્રોત્સાહિત કરશે.
- ઇન્ડસ્ટ્રીયલ રિવોલ્યુશન 4.0 આધારિત આધુનિક તકનીક NFT, મોટાવર્સ, બ્લોકચેઇનને ગુજરાત રમતગમત ક્ષેત્રે પ્રોત્સાહિત કરશે.

નવી સ્પોર્ટ્સ પોલિસીનો હેતુ

- દરેક માટે રમતગમતને પ્રોત્સાહિત કરવી
- વાઇબ્રન્ટ સ્પોર્ટ્સ કલ્ચર વડે ગુજરાતને સ્વાસ્થ્ય, તંદુરસ્ત અને નિખાલસ બનાવવું.
- રાજ્યમાંથી વધારે સંખ્યામાં રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ રાજ્યના ખેલાડીઓ મેડલ જીતે.
- રમતગમતમાં સુશાસન અને પ્રશાસનને વધારે મજબૂત કરવું.
- દેશમાં ખેલક્ષેત્રે પોષણ, દવાઓ અને સ્પોર્ટ્સ સાયન્સ વધારવા પ્રોત્સાહન આપવું.
- ખેલકૂદક્ષેત્રે સમાવેશિય વિકાસ સાધવા દિવ્યાંગ ખેલાડીઓને પૂરતા પ્રમાણમાં સહકાર આપવો.
- નવા ચાર સ્તરીય માળખાકીય સુવિધાથી રમતગમતને દરેક બાળકોમાં સિંચવું.
- વીમા કવચ ઉપરાંત નાણાકીય પ્રોત્સાહન આપી ખેલાડીઓનો જુસ્સો વધરવો.
- ગુજરાતને ભવિષ્યમાં ખેલકૂદ માટે વિશ્વકક્ષાનું હબ બનાવવા ઉપર ધ્યાન કેન્દ્રીત કરવું.

- ખેલકૂદ માટેની જાગૃતિ બાળકો, યુવાવર્ગ અને સિનિયર સિટીઝનમાં વધારે ફેલાવવી.
- દેશમાં આત્મનિર્ભરતાની ભાવના વધે માટે સ્પોર્ટ્સ મેન્યુફેક્ચરીંગને રાજ્યમાં વધારવું.
- આમ, ગુજરાતની નવી સ્પોર્ટ્સ પોલિસી 2022-2027 એ ભવિષ્યદર્શી નીતિ છે. જે રાજ્યમાં ખેલકૂદના વિકાસની સાથે નાગરિકોના સ્વાસ્થ્યને વધારવા ઉપર પણ પૂરતું ધ્યાન આપે છે, જે પરંપરાગત રમતગમતની સાથે આધુનિક તકનીકોને પણ અપનાવે છે. આ નીતિનું યોગ્ય અમલીકરણ થાય તો ગુજરાત દેશમાં રમતગમત ક્ષેત્રે મોખરે બિરાજી શકે છે.

વડાપ્રધાનને હસ્તે અમદાવાદ ખાતેથી 11 મા 'ખેલ મહાકુંભ' નો શુભારંભ

- અમદાવાદમાં આવેલા સરદાર પટેલ સ્ટેડિયમ ખાતેથી વડાપ્રધાન નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ તાજેતરમાં ખેલ મહાકુંભના 11 મા સંસ્કરણની શરુઆત કરાવી હતી.
- આ પ્રસંગે ગુજરાતના રાજ્યપાલ આચાર્ય દેવવ્રત અને મુખ્યમંત્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલ પણ ઉપસ્થિત રહ્યા હતાં.
- ખેલ મહાકુંભની શરુઆત વર્ષ 2010 માં ગુજરાતના તત્કાલીન મુખ્યમંત્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ કરી હતી.
- શરુઆતમાં ખેલ મહાકુંભનું આયોજન ફક્ત 16 રમતો માટે કરવામાં આવતું હતું. પરંતુ હવે તેનું આયોજન 36 સામાન્ય રમતો અને 26 પેરા-રમતો માટે કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- 11 મા ખેલ મહાકુંભ માટે 45 લાખ કરતાં પણ વધુ ખેલાડીઓએ નોંધણી કરાવી છે.
- આ અગાઉ ગુજરાતના મુખ્યમંત્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલ દ્વારા ખેલ મહાકુંભ પોર્ટલનું અમદાવાદ ખાતે લોન્ચિંગ કરવામાં આવ્યું હતું.
- રમતગમત, યુવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ વિભાગ અંતર્ગતના સ્પોર્ટ્સ ઓથોરિટી ઓફ ગુજરાત (SAG) દ્વારા ખેલ મહાકુંભનું આયોજન કરવામાં આવે છે.

પુરસ્કારો અને સન્માનો

રાષ્ટ્રપતિ રામનાથ કોવિંદ દ્વારા વર્ષ 2020 અને 2021 માટે 29 ઉત્કૃષ્ટ મહિલાઓને પ્રતિષ્ઠિત 'નારી શક્તિ પુરસ્કાર' એનાયત

- આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ (8 માર્ચ), 2022 ના રોજ ભારતના રાષ્ટ્રપતિ રામનાથ કોવિંદે નવી દિલ્હીના રાષ્ટ્રપતિ ભવન ખાતે આયોજિત એક વિશેષ સમારોહમાં વર્ષ 2020 અને વર્ષ 2021 માટે 'નારી શક્તિ પુરસ્કાર' વિજેતાઓને સન્માનિત કર્યા હતા.
- વર્ષ 2020 માટેનો એવોર્ડ સમારોહ વર્ષ 2021માં કોવિડ-19 મહામારીને કારણે યોજાઈ શક્યો ન હતો.
- મહિલા સશક્તિકરણ, ખાસ કરીને સંવેદનશીલ અને હાંસિયામાં ઘડેલાઈ ગયેલી મહિલાઓ માટે વિશિષ્ટ સેવાઓ પ્રદાન કરવા બદલ એકંદરે 28 પુરસ્કારો (વર્ષ 2020 અને વર્ષ 2021 એમ પ્રત્યેક વર્ષ માટે 14 પુરસ્કાર) 29 વ્યક્તિઓને તેમના અસાધારણ કાર્યો માટે આપવામાં આવ્યા હતા.

નારી શક્તિ પુરસ્કાર

- નારીશક્તિ પુરસ્કારએ ભારતમાં ખાસ કરીને મહિલાઓ માટેનું સર્વોચ્ચ નાગરિક સન્માન છે.
- મહિલા સશક્તિકરણ અને સામાજિક કલ્યાણના હેતુ માટેની અવિરત સેવાને બિરદાવવા માટે વ્યક્તિગત મહિલાઓ અને સંસ્થાઓને કેન્દ્રીય મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા આપવામાં આવતો તે એક વાર્ષિક પુરસ્કાર છે.
- નારીશક્તિ પુરસ્કાર ભારતના રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ (8 માર્ચ) પર નવી દિલ્હીમાં આવેલા રાષ્ટ્રપતિ ભવન ખાતે એનાયત કરવામાં આવે છે.
- આ પુરસ્કારની શરુઆત વર્ષ 1999માં 'સ્ત્રી શક્તિ પુરસ્કાર' તરીકે કરવામાં આવી હતી. વર્ષ 2015માં આ પુરસ્કારનું નામ બદલીને 'નારી શક્તિ પુરસ્કાર' કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ પુરસ્કાર મુખ્યત્વે 2 વ્યક્તિગત શ્રેણી (Individual Categories) અને 6 સંસ્થાકીય શ્રેણી (Institutional Categories) માં એનાયત કરવામાં આવે છે.

- સંસ્થાકીય શ્રેણી અંતર્ગત રોકડ પુરસ્કાર 2 લાખ રૂપિયા અને વ્યક્તિગત શ્રેણી માટે રોકડ પુરસ્કાર 1 લાખ રૂપિયા ધનરાશી વિજેતાઓને એનાયત કરવામાં આવે છે.

વ્યક્તિગત શ્રેણીઓ

- હિંમત અને બહાદુરી માટે
- મહિલા સશક્તિકરણ માટે મહિલાઓના પ્રયત્નો, સામુદાયિક કાર્ય તથા મહિલાઓના વિકાસ માટે ઉત્કૃષ્ટ યોગદાન કરવા બદલ.

સંસ્થાકીય શ્રેણીઓ

- દેવી અહિલ્યાબાઈ હોલકર એવોર્ડ
  - કન્નગી દેવી એવોર્ડ
  - માતા જુજબાઈ એવોર્ડ
  - રાની ગાઈડિન્સ્યુ એવોર્ડ
  - રાણી લક્ષ્મીબાઈ એવોર્ડ
  - રાણી રૂદ્રમા દેવી એવોર્ડ
- વ્યક્તિગત શ્રેણી માટે તાજેતરમાં વર્ષ 2020 અને વર્ષ 2021 માટેના નારી શક્તિ પુરસ્કારો એનાયત કરવામાં આવ્યા હતા.

નારી શક્તિ પુરસ્કાર 2020 ના વિજેતાઓ

ક્રમ	નામ	રાજ્ય /	કાર્યક્ષેત્ર
1.	અનિતા ગુપ્તા	બિહાર	સામાજિક ઉદ્યોગ-સાહસિક
2.	ઉષાબેન દિનેશભાઈ વસાવા	ગુજરાત	ઓર્ગેનિક ખેડૂત & આદિવાસી કાર્યકર્તા
3.	નાસિરા અખ્તર	જમ્મુ & કાશ્મીર	સંશોધક-પર્યાવરણીય સંરક્ષણ
4.	સંધ્યા ઘર	જમ્મુ & કાશ્મીર	સામાજિક કાર્યકર
5.	નિવૃત્તિ રાય	કર્ણાટક	ઇન્ટેલ ઇન્ડિયાના કંટ્રી હેડ
6.	ટિફની બ્રાર	કેરળ	સામાજિક કાર્યકર-અંધ લોકો માટે સેવા

7.	પન્ના ચાંગચન	લદાખ	લેહ પ્રદેશમાં વિસરાચેલી રાંધણકળા અને વસ્ત્રકળાને પુનર્જીવિત કરવાનું કાર્ય
8.	જોદૈયા બાઈ બેગા	મધ્યપ્રદેશ	આદિવાસી બેગા આર્ટ પેઇન્ટર
9.	સાયલી નંદકિશોર આગવાને	મહારાષ્ટ્ર	ડાઉન સિન્ડ્રોમથી અસરગ્રસ્ત કથક ડાન્સર
10.	વનિતા જગદેવ બોરાડે	મહારાષ્ટ્ર	પ્રથમ મહિલા સર્પ બચાવ કર્તા
11.	મીરા ઠાકુર	પંજાબ	સિક્કી ગ્રાસ આર્ટિસ્ટ
12.	જયામુથુ, તેજમ્મા (સંયુક્ત રીતે)	તમિલનાડુ	ટોડા ભરતકામ
13.	ઇલા લોધ (મરણોત્તર)	ત્રિપુરા	પ્રસૂતિ વિજ્ઞાની અને ગાયનેકોલોજિસ્ટ
14.	આરતી રાણા	ઉત્તરપ્રદેશ	હેન્ડલૂમ વણકર અને શિક્ષક

નારી શક્તિ પુરસ્કાર 2021 ના વિજેતાઓ

ક્રમ	નામ	રાજ્ય / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	કાર્યક્ષેત્ર
1.	સથુપતિ પ્રસન્નાશ્રી	આંધ્રપ્રદેશ	ભાષાશાસ્ત્રી - લઘુમતી આદિવાસી ભાષાઓનું જતન
2.	તગેરિટા તાકે	અરુણાચલ પ્રદેશ	ઉદ્યોગ સાહસિક
3.	મધુલિકા રામટેકે	છત્તીસગઢ	સામાજિક કાર્યકર
4.	નિરંજના બેન મુકુલભાઈ કલાર્થી	ગુજરાત	લેખક અને શિક્ષણશાસ્ત્રી

5.	પૂજા શર્મા	હરિયાણા	ખેડૂત અને ઉદ્યોગ સાહસિક
6.	અંશુલ મલ્હોત્રા	હિમાચલ પ્રદેશ	વણકર
7.	શોભા ગસ્તી	કર્ણાટક	સામાજિક કાર્યકર્તા - દેવદાસી પ્રથાને સમાપ્ત કરવા માટે કાર્ય કરે છે.
8.	રાધિકા મેનન	કેરળ	મર્યન્ટ નેવીના કેપ્ટન - IMO તરફથી સમુદ્રમાં અસાધારણ બહાદુરી માટે એવોર્ડ મેળવનાર પ્રથમ મહિલા
9.	કમલ કુંભાર	મહારાષ્ટ્ર	સામાજિક ઉદ્યોગ & સાહસિક
10.	શ્રુતિ મહાપાત્રા	ઓડિશા	વિકલાંગ અધિકાર કાર્યકર્તા
11.	બતૂલ બેગમ	રાજસ્થાન	માંડ અને ભજન લોક-ગાયક
12.	થરા રંગાસ્વામી	તમિલનાડુ	મનોચિકિત્સક અને સંશોધક
13.	નીરજા માધવ	ઉત્તરપ્રદેશ	હિન્દી લેખક - ટ્રાન્સ જેન્ડરો અને તિબેટીયન શરણાર્થીઓના અધિકાર માટે કાર્ય કરે છે.
14.	નીના ગુપ્તા	પશ્ચિમ બંગાળ	ગણિતશાસ્ત્રી

વર્ષ 2020 અને 2021 માટે નારી શક્તિ પુરસ્કાર વિજેતા ગુજરાતી મહિલાઓ

1. ઉષાબેન દિનેશભાઈ વસાવા

- ઉષાબેન દિનેશભાઈ વસાવા એક ઓર્ગેનિક ખેડૂત અને આદિવાસી કાર્યકર છે.
- તેઓએ 500 થી વધુ મહિલાઓને જમીનના હકો અપાવ્યા હતા.
- તેઓ નર્મદા જિલ્લાના ATMA પ્રોજેક્ટના અધ્યક્ષ છે. તેમજ તેઓ સ્વભૂમિ કેન્દ્ર અને સાગબારા મહિલા મંચના અધ્યક્ષ પણ છે.
- નર્મદા જિલ્લાના 'કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર' ના સલાહકાર

બોર્ડના તેઓ સભ્ય છે.

- 2,700 થી વધુ મહિલાઓને તકનીકી આધારિત ખેતી અંગેની તાલીમ તેઓએ પ્રદાન કરી છે. તેમજ તેઓ ઓર્ગેનિક ખેતી સાથે સંકળાયેલા 3,500 થી વધુ Self Help Groups (SHGs) સાથે સંકળાયેલા છે.
- ઉષાબેનને પંડિત દીનદયાળ ઉપાધ્યાય ICAR નો અંત્યોદય કૃષિ પુરસ્કાર પ્રાપ્ત થયેલો છે.

2. નિરંજનાબેન મુકુલભાઈ કલાર્થી

- નિરંજનાબેન એક લેખિકા અને કેળવણીકાર છે, જેમણે ગુજરાતીમાં ઘણું યોગદાન આપ્યું છે.
- તેણીના નોંધપાત્ર કાર્યોમાં 'બા અને બાપુ' અને 'ગુજરાતના શિરછત્ર સરદાર' જેવા અન્ય ઘણા પુસ્તકોનો સમાવેશ થાય છે.
- તેણીએ વર્ષ 1988 માં બારડોલી ખાતે મુકુલ ટ્રસ્ટની સ્થાપના કરી હતી.
- તેમજ બારડોલી ખાતેના સ્વરાજ આશ્રમ અને સરદાર કન્યા વિદ્યાલયની મદદથી તેણીએ આદિજાતિ અને વંચિત છોકરીઓને શિક્ષણમાં મદદ કરી હતી.
- વર્ષ 1989 માં કેન્દ્ર સરકારે તેઓને નેશનલ ટીચર્સ એવોર્ડ એનાયત કર્યો હતો.

વિવિધ સંસ્થાકીય શ્રેણીના નારીશક્તિ પુરસ્કારો

1. દેવી અહિલ્યાબાઈ હોલકર એવોર્ડ

- આ પુરસ્કાર મહિલાઓને લગતા કલ્યાણકારી કાર્યોને પ્રોત્સાહન આપતા ખાનગી ક્ષેત્રની શ્રેષ્ઠ સંસ્થા અથવા જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમ (PSU) ને આપવામાં આવે છે.
- મરાઠા માળવા સામ્રાજ્યના 18મી સદીના શાસક અહિલ્યાબાઈ હોલકર (1725-1795) ના નામ પર આ પુરસ્કાર આપવામાં આવે છે.

2. કન્નગી દેવી એવોર્ડ

- બાળ જાતિ ગુણોત્તર (Child Sex Ratio) માં સુધારો કરનાર શ્રેષ્ઠ રાજ્યને આ એવોર્ડ આપવામાં આવે છે.
- આ પુરસ્કારનું નામ તામિલ મહાકાવ્ય 'શિલ્પકારમ' ના પાત્ર કન્નગી પરથી રાખવામાં આવ્યું છે.
- તમિલ પરંપરામાં કન્નગીને દેવી માનવામાં આવે છે.

3. માતા જીજ્ઞાબાઈ એવોર્ડ

- મહિલાઓને સેવાઓ અને સુવિધાઓ પૂરી પાડતી શ્રેષ્ઠ શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાને આ પુરસ્કાર આપવામાં આવે છે.
- આ પુરસ્કારનું નામ છત્રપતિ શિવાજીની માતા જીજ્ઞાબાઈના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે.

4. રાની ગાઈડિન્સૂ ઝેલિયાંગ એવોર્ડ

- મહિલાઓના કલ્યાણ માટે ઉત્કૃષ્ટ કાર્ય કરતી નાગરિક સમાજ સંસ્થાને રાની ગાઈડિન્સૂ ઝેલિયાંગ પુરસ્કાર

આપવામાં આવે છે.

- બ્રિટિશ શાસન સામે બળવો કરનાર રાની ગાઈડિન્ગ્સના નામ પરથી આ પુરસ્કારનું નામ રાખવામાં આવ્યું છે.

5. રાણી લક્ષ્મીબાઈ એવોર્ડ

- મહિલા સશક્તિકરણના ક્ષેત્રમાં સંશોધન અને વિકાસ માટે કાર્ય કરતી શ્રેષ્ઠ સંસ્થાઓને રાણી લક્ષ્મીબાઈ એવોર્ડ આપવામાં આવે છે.
- આ પુરસ્કારનું નામ ઝાંસીના રાણી લક્ષ્મીબાઈના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે.

6. રાણી રૂદ્રમા દેવી એવોર્ડ

- બે જિલ્લા પંચાયતો અને બે ગ્રામ પંચાયતોને ખાસ કરીને બેટી બચાવો, બેટી પઢાવો (BBBP) યોજના સાથે સંબંધિત મહિલા કલ્યાણના ક્ષેત્રમાં કામ કરવા બદલ રાણી રૂદ્રમા દેવી એવોર્ડ આપવામાં આવે છે.
- આ પુરસ્કારનું નામ કાકતિય વંશના 13મી સદીના શાસક રૂદ્રમા દેવીના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે.

જૈવિક ખેતી કરતા દેશના પાંચ ખેડૂતો 'ઘરતી મિત્ર પુરસ્કાર' થી સન્માનિત ; પ્રથમ પુરસ્કાર ગુજરાતના ખેડૂતને એનાયત

- દાદાસાહેબ ફાળકે ઇન્ટરનેશનલ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ 2022 દરમિયાન દેશમાં ઓર્ગેનિક ખેતીને પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશથી ઓર્ગેનિક ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ એ જૈવિક ખેતીમાં મહત્વપૂર્ણ યોગદાન આપવા બદલ જૈવિક ખેતી કરતાં ખેડૂતોને 'ઘરતી મિત્ર એવોર્ડ' થી સન્માનિત કર્યા હતા.
- દેશમાં ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગની ઇકો-સિસ્ટમને મજબૂત કરવામાં તેમના યોગદાન બદલ આ સન્માન ખેડૂતોને આપવામાં આવે છે.
- ભારતીય સિનેમાની ભવ્યતા અને આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવની ઉજવણીના ઉપલક્ષ્યમાં પાંચ ટોચના ઓર્ગેનિક ખેડૂતોને ઘરતી મિત્ર એવોર્ડથી સન્માનિત કરવામાં આવ્યા હતા.
- ઉલ્લેખનીય છે કે રાસાયણિક ખાતરો અને જંતુનાશકોનો ઉપયોગ કર્યા વિના પાક ઉગાડવાના દેશના ઓર્ગેનિક ખેડૂતોના પ્રયાસોને સન્માનિત કરવા તેમજ ઇકોસિસ્ટમને

સંતુલિત કરીને નવા પ્રયોગ સાથે સ્વ-નિર્ભર ખેતી મોડલ બનાવવા માટે વર્ષ 2017 માં કેન્દ્ર સરકારે 'ઘરતી મિત્ર એવોર્ડ' ની સ્થાપના કરી હતી.

- ઘરતી મિત્ર પુરસ્કાર દેશભરના ઓર્ગેનિક ખેડૂતોને ખેતીમાં નવા પ્રયોગો કરવા અને તેમના શિક્ષણને દેશના અન્ય ખેડૂતો સુધી લઈ જવા માટે વધુ સારું પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડે છે.

ગુજરાતના ખેડૂતને પ્રથમ ઈનામ પ્રાપ્ત

- દાદાસાહેબ ફાળકે ઇન્ટરનેશનલ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ 2022 દરમિયાન અભિનેત્રી લારા દત્તા અને કર્નલ તુષાર ખેશીએ ગુજરાતના એક ઓર્ગેનિક ખેડૂત ઉપેન્દ્રભાઈ ડાયાભાઈ નાથાણીને ઘરતી મિત્ર એવોર્ડ 2021 એનાયત કર્યો હતો.
- આ એવોર્ડના પ્રથમ ક્રમાંકના વિજેતાને 5 લાખ રૂપિયા પુરસ્કાર તરીકે આપવામાં આવ્યા હતા.
- બીજા ઘરતી મિત્ર પુરસ્કાર કર્ણાટકના ખેડૂત મલ્લેશપ્પા ગુલપ્પા બિસરોટ્ટીને મળ્યો હતો. તેઓને પુરસ્કાર તરીકે ત્રણ લાખ રૂપિયા આપવામાં આવ્યા હતા.

ઘરતી મિત્ર એવોર્ડ 2021 વિજેતા ખેડૂતો

ક્રમ	વિજેતાનું નામ	રાજ્ય	પુરસ્કારની રકમ
1.	ઉપેન્દ્રભાઈ ડાયાભાઈ નાથાણી	ગુજરાત	રૂ. 5 લાખ
2.	મલ્લેશપ્પા ગુલપ્પા બિસરોટ્ટી	કર્ણાટક	રૂ. 3 લાખ
3.	દેવદી અગસનકોપ્પા	કર્ણાટક	રૂ. 1 લાખ
4.	રાવલ ચંદ	રાજસ્થાન	રૂ. 1 લાખ
5.	ઉર્મિલ ઉર રૂબી પારીક	રાજસ્થાન	રૂ. 1 લાખ

અમેરિકી ગણિતશાસ્ત્રી ડેનિસ પર્નેલ સુલીવાને એબેલ પુરસ્કાર 2022 પ્રાપ્ત કર્યો

- તાજેતરમાં અમેરિકન ગણિતશાસ્ત્રી ડેનિસ પાર્નેલ સુલિવાનને 7 મિલિયન NOK (નોર્વેજીયન ક્રોન) ઇનામી રકમ ધરાવતા એબેલ પુરસ્કાર 2022ના વિજેતા જાહેર કરાયા હતા.
- (માર્ચ, 2022ની સ્થિતિએ 1 નોર્વેજીયન ક્રોન = 8.80 રૂપિયા)
- ગણિતશાસ્ત્રી ડેનિસ પાર્નેલ સુલિવાનને ટોપોલોજીના ભૌમિતિક, બીજગણિતીય અને ડાયનેમિક પાસાઓમાં યોગદાન માટે આ એવોર્ડ મળ્યો હતો.
- 19મી સદીના અંત ભાગમાં શરૂ થયેલ ટોપોલોજી એ ગણિતનું એક નવું ક્ષેત્ર છે જે ડેટા સાયન્સ, અર્થશાસ્ત્ર અને ભૌતિકશાસ્ત્ર જેવા વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ખૂબ મહત્વપૂર્ણ છે.

એબેલ પુરસ્કાર

- આ પુરસ્કાર નોર્વેની સરકાર દ્વારા રજૂ કરાય છે, જે નોર્વેના રાજાના હસ્તે દર વર્ષે ગણિતના ક્ષેત્રમાં નોંધપાત્ર કાર્ય કરનાર એક કે વધુ વ્યક્તિને એનાયત કરવામાં આવે છે.
- પ્રખ્યાત નોર્વેજીયન ગણિતશાસ્ત્રી નીલ્સ હેનરિક એબેલની (1802-1829) યાદમાં આ પુરસ્કાર આપવામાં આવે છે.
- ગણિત ક્ષેત્રે નોબેલ પુરસ્કાર મળતો નથી પરિણામે તેમાંથી પ્રેરણા લઈ આ પુરસ્કાર શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- વિજેતાઓની પસંદગી એબેલ સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવે છે, જેના સભ્યોની નિમણૂક નોર્વેજીયન એકેડેમી ઓફ સાયન્સ એન્ડ લેટર્સ દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- આ પુરસ્કાર યુનિવર્સિટી ઓફ ઓસ્લો ફેકલ્ટી ઓફ લોના ડોમસ મીડિયા બિલ્ડિંગમાં આપવામાં આવે છે, જ્યાં અગાઉ નોબેલ શાંતિ પુરસ્કાર આપવામાં આવતો હતો.
- વર્ષ 2003માં ફ્રેન્ચ ગણિતશાસ્ત્રી જુન-પિયર સેરેને બીજગણિત (ભૂમિતિ, ટોપોલોજી અને નંબર થિયરીમાં તેમના યોગદાન બદલ સૌપ્રથમ એબેલ પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
- વર્ષ 2007માં ભારતીય-અમેરિકન નાગરિક એસ. આર. શ્રીનિવાસ વરધને સંભાવના સિદ્ધાંતમાં તેમના યોગદાન અને એકીકૃત વિચલન સિદ્ધાંત બદલ એબેલ પુરસ્કાર જીત્યો હતો.

નોંધ : દર વર્ષે એનાયત કરાતો 'ફીલ્ડ્સ મેડલ' પુરસ્કાર 'ગણિતના નોબેલ' તરીકે ઓળખાય છે. પરંતુ તે ફક્ત 40 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના લોકોને જ આપવામાં આવે છે.

ડીબેડો ફ્રાન્સિસ કેરે પ્રિટ્ઝર (Pritzker) પુરસ્કાર મેળવનારા પ્રથમ આફ્રિકન સ્થાપત્યકાર બન્યા

- તાજેતરમાં સ્થાપત્ય ક્ષેત્રે અપાતાં પ્રિટ્ઝર પુરસ્કારના પુરસ્કર્તા હયાત ફાઉન્ડેશન દ્વારા ડીબેડો ફ્રાન્સિસ કેરેને વર્ષ 2022ના પ્રિટ્ઝર પુરસ્કાર વિજેતા જાહેર કરાયા હતા, જેઓ આ પુરસ્કાર મેળવનાર પ્રથમ આફ્રિકન સ્થાપત્યકાર બન્યા છે.
- ડીબેડો ફ્રાન્સિસ કેરેનો જન્મ પશ્ચિમ આફ્રિકામાં આવેલા બુર્કિના ફાસો દેશમાં થયો હતો, જે દેશ અગાઉ રિપબ્લિક ઓફ અપ્પર વોલ્ટા તરીકે ઓળખાતો હતો.
- તેમનો સ્ટુડિયો જર્મનીમાં બર્લિન ખાતે આવેલો છે.

પ્રિટ્ઝર પુરસ્કાર

- વર્ષ 1979માં શિકાગોના પ્રિટ્ઝર પરિવારના હયાત ફાઉન્ડેશન દ્વારા તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી, જેને ઘણી વખત 'સ્થાપત્યના નોબેલ' અને 'વાસ્તુશાસ્ત્રના નોબેલ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- જેમણે પોતાની સ્થાપત્યકળા દ્વારા માનવતા અને પર્યાવરણ સંરક્ષણમાં સતત અને નોંધપાત્ર યોગદાન આપ્યું હોય તેવા પ્રતિભાશાળી જીવંત સ્થાપત્યકારોને પ્રિટ્ઝર પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવે છે.
- (અપવાદ: વર્ષ 2015માં જર્મન સ્થાપત્યકાર ફ્રી ઓટ્ટોને તેમના મૃત્યુના બે અઠવાડિયા પછી પ્રિટ્ઝર પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.)
- વિશ્વભરમાં સ્થાપત્યની દૃષ્ટિએ મહત્વપૂર્ણ સ્થળો પર આયોજિત સમારોહમાં વિજેતાઓને 1,00,000 યુએસ ડોલર અને બ્રોન્ઝ મેડલિયન (ચંદ્રક) એનાયત કરવામાં આવે છે.
- આ પુરસ્કાર વાર્ષિક ધોરણે આપવામાં આવે છે.

નોંધ : પ્રખ્યાત ભારતીય સ્થાપત્યકાર બાલ કૃષ્ણ દોશીને વર્ષ 2018માં પ્રિટ્ઝર પુરસ્કારના વિજેતા જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા.

વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી

પુણે ખાતે ઇન્ટરનેશનલ મોન્સુન્સ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ શરૂ કરવામાં આવી

- તાજેતરમાં રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસની ઉજવણીના પર્વે કેન્દ્રિય અણુ ઉર્જા, વિજ્ઞાન અને તકનીકી તથા પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રી ડો. જીતેન્દ્ર પ્રધાન દ્વારા IMPO-ઇન્ટરનેશનલ મોન્સુન્સ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- હાલમાં પાંચ વર્ષો પૂરતી આ ઓફિસ પુણે ખાતે આવેલા IITM-ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ટ્રોપિકલ મીટીરોલોજી ખાતે સ્થાપિત કરવામાં આવી છે.

તેની સ્થાપના શા માટે કરવામાં આવી?

- સરળ શબ્દોમાં કહીએ, તો દેશના અર્થતંત્ર સંદર્ભે ચોમાસાની અગત્યતાને લોકમાનસમાં લાવવા માટે આ IMPOની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- તે વર્લ્ડ ક્લાઇમેટ રિસર્ચ પ્રોગ્રામ અને વર્લ્ડ વેધર રિસર્ચ પ્રોગ્રામના નેતૃત્વ હેઠળ, આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે ચોમાસા સંશોધન સાથે સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓને ઓળખ અને પ્રોત્સાહન આપશે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે WMO-યુનાઇટેડ નેશન્સ વર્લ્ડ મીટીરોલોજીકલ ઓર્ગેનાઇઝેશન દ્વારા આ વર્લ્ડ વેધર રિસર્ચ પ્રોગ્રામ અને વર્લ્ડ ક્લાઇમેટ રિસર્ચ પ્રોગ્રામનું સંકલન કરવામાં આવે છે.
- ચોમાસા સંશોધનના ક્ષેત્રોમાં આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે જ્ઞાનની વહેંચણી અને ક્ષમતા નિર્માણ થાય તે જળ સંસાધનો, કૃષિ, જળવિદ્યુત, આપત્તિ વ્યવસ્થાપન અને આબોહવા-સંવેદનશીલ સામાજિક-આર્થિક ક્ષેત્રો માટે મહત્વપૂર્ણ છે.
- આમ IMPOની સ્થાપનાથી વૈશ્વિક સ્તરે ચોમાસાના સંશોધનને પ્રોત્સાહન મળશે જેથી સમયાનુસાર ભારતીય તેમજ આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે રહેલા વિવિધ શૈક્ષણિક સમુદાયોને ફાયદો થશે.

યુનાઇટેડ નેશન્સ વર્લ્ડ મીટીરોલોજીકલ ઓર્ગેનાઇઝેશન

- વર્લ્ડ મીટીરોલોજીકલ ઓર્ગેનાઇઝેશન એ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એક વિશિષ્ટ એજન્સી છે. જે હવામાનશાસ્ત્ર, આબોહવાશાસ્ત્ર, ઓપરેશનલ હાઇડ્રોલોજી અને અન્ય ભૂ-ભૌતિક વિજ્ઞાન સંબંધિત ક્ષેત્રો જેમ કે સમુદ્રશાસ્ત્ર અને વાતાવરણીય રસાયણશાસ્ત્રને અનુસંધાને કાર્ય કરે છે.
- વર્ષ 1947માં થયેલા વર્લ્ડ મીટીરોલોજીકલ કન્વેન્શન બાદ તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- સ્થાપના:** 23 માર્ચ 1950
- વડુંમથક:** જુનીવા, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ
- પ્રેસિડેન્ટ:** ગેરહાર્ડ એડ્રિયન (જર્મની)
- સેક્રેટરી જનરલ:** પેટ્રેરી ટાલસ (ફ્રિલેન્ડ)

રેલ અકસ્માતો ટાળવા માટે ભારતના પ્રથમ સ્વદેશી TCAS 'કવચ' નું સફળતાપૂર્વક પરીક્ષણ

- માર્ચ, 2022 માં ભારતીય રેલવે દ્વારા સ્વદેશી રીતે વિકસિત ભારતની પ્રથમ ટ્રેન અથડામણ ટાળવાની સિસ્ટમ (Train Collision Avoidance System - TCAS) 'કવચ' (KAVACH) નું સફળતાપૂર્વક પરીક્ષણ હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું.
- આ પરીક્ષણ દક્ષિણ-મધ્ય રેલવેમાં આવેલા સિકંદરાબાદ ડિવિઝનના લિંગમપલ્લી - વિકારાબાદ સેક્શન પર આવેલા ગુલ્લાગુડા - ચિટગિહ્ણા રેલવે સ્ટેશનો વચ્ચે હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું.
- આ અવસરે કેન્દ્રીય રેલવે મંત્રી અશ્વિની વૈષ્ણવ તથા રેલવે બોર્ડના અધ્યક્ષ અને CEO વિનયકુમાર ત્રિપાઠી ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.
- આ સિસ્ટમ રેલવેને 'શૂન્ય અકસ્માતો' નું લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરશે. કારણ કે ડિજિટલ સિસ્ટમમાં કોઇ મેનુઅલ ભ્રુટિ રહી જાય તો આ સિસ્ટમ ટ્રેનોને પોતાની જાતે જ ઊભી રહેવામાં સક્ષમ બનાવશે.

પરીક્ષણ વિશે

- પરીક્ષણ દરમિયાન બે લોકોમોટિવ એક બીજાની આમને-સામને આવી રહ્યા હતા અને 'કવચ' પ્રણાલીની મદદથી આ બંને લોકોમોટિવ અથડાવાને બદલે 380 મીટરના અંતરે થોભી ગયા હતા.
- જેવું લોકોમોટિવ લૂપલાઇનમાં પ્રવેશ્યું કે તરત કવચે આપોઆપ તેની ઝડપ 60 કિ.મી./કલાક થી ઘટાડીને 30 કિ.મી./કલાક કરી દીધી હતી.

કવચ અને તેની વિશેષતાઓ

- 'આત્મનિર્ભર ભારત' પહેલના ભાગરૂપે વર્ષ 2022ના કેન્દ્રીય બજેટમાં કવચની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- તે ભારતીય ઉદ્યોગોના સહયોગથી રિસર્ચ ડિઝાઇન એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ ઓર્ગેનાઇઝેશન (RDSO) દ્વારા સ્વદેશી રૂપથી વિકસિત ATP (Automatic Train Protection)

પ્રણાલી છે.

- દક્ષિણ-મધ્ય રેલવે દ્વારા તેના પરીક્ષણની સુવિધા પ્રદાન કરવામાં આવે છે.
- તે ભારતની પોતાની ઓટોમેટિક પ્રોટેક્શન સિસ્ટમ છે જેનો વિકાસ વર્ષ 2012 થી Train Collision Avoidance System (TCAS) ના નામ હેઠળ કરવામાં આવી રહ્યો હતો. બાદમાં તેનું નામ 'કવચ' અથવા 'Armour' રાખવામાં આવ્યું છે.
- તે ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણો અને રેડિયો ફ્રીક્વન્સી આઇડેન્ટિફિકેશન (RFID) ઉપકરણોનો સેટ છે જેને લોકોમોટિવમાં સિગ્નલિંગ સિસ્ટમની સાથે સાથે રેલવેના પાટા પર પણ સ્થાપિત કરવામાં આવે છે.
- તે ટ્રેનોની ધ્રુવને નિયંત્રિત કરવા માટે અલ્ટ્રા હાઇ રેડિયો ફ્રીક્વન્સીઝનો ઉપયોગ કરીને એકબીજા સાથે જોડાય છે અને સમસ્યા દરમિયાન ડ્રાઇવરને પણ ચેતવણી આપે છે.
- ભવિષ્યમાં તેમાં હાઇ-ટેક યુરોપિયન કંટ્રોલ સિસ્ટમ લેવલ-2 ની વિશેષતાઓનો સમાવેશ પણ કરવામાં આવશે.

ઓટોમેટિક બ્રેકિંગ સિસ્ટમ

- તે સેફ્ટી ઇન્ટેગ્રિટી લેવલ-4 સ્ટાન્ડર્સ (SIL-4) અંતર્ગતની ઇલેક્ટ્રોનિક સિસ્ટમ છે.
- તે સિગ્નલ પાસિંગ એટ ડેવ્યર (SPAD) પર ટ્રેનોને રોકવા અને અથડામણથી સુરક્ષા પ્રદાન કરવા માટે ઉપયોગી છે.
- ડ્રાઇવર જ્યારે ટ્રેનની ગતિના પ્રતિબંધો અનુસાર ટ્રેનને નિયંત્રિત કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે ત્યારે આ સિસ્ટમ ટ્રેન બ્રેકિંગ સિસ્ટમને ઓટોમેટિક સક્રિય કરે છે.

સૌથી સસ્તી SIL-4 ટેકનોલોજી

- તે સૌથી સસ્તી સેફ્ટી ઇન્ટેગ્રિટી લેવલ-4 (SIL-4) પ્રમાણિત ટેકનોલોજી પૈકીની એક છે. જેમાં ત્રુટિની સંભાવના 10,000 વર્ષોમાં 1 હોય છે.
- વિશ્વભરમાં તેનો ખર્ચ પ્રતિ કિલોમીટર આશરે 2.5 કરોડ થતો હોય છે જ્યારે ભારતમાં તેનો પ્રતિ કિલોમીટર આશરે ખર્ચ રૂ.40 લાખ જેટલો થશે.

કવચ કેવી રીતે તહેનાત કરવામાં આવશે?

- 'આત્મનિર્ભર ભારત' ના ભાગરૂપે વર્ષ 2022-23માં સુરક્ષા અને ક્ષમતા વધારવા માટે કવચ હેઠળ 2,000 કિ.મી. રેલવે નેટવર્ક આવરી લેવામાં આવશે.
- કવચ અંતર્ગત લગભગ 34,000 કિ.મી. રેલવે નેટવર્ક લાવવામાં આવશે.
- જેને દર વર્ષે 4,000 - 5,000 કિ.મી. સુધી દેશમાં વિસ્તૃત કરવામાં આવશે.
- રેલવે પરિવહનનો 96 % ટ્રાફિક ભારતીય રેલવેના હાઇ ડેન્સિટી નેટવર્ક અને હાઇલી યુઝડ નેટવર્ક રૂટ પર થાય છે. આ ટ્રાફિકની સુરક્ષામાં વધારો કરવા માટે રેલવે

બોર્ડ દ્વારા નીચેની પ્રાથમિકતાઓ અનુસાર કવચના કાર્યો હાથ ધરવામાં આવશે :

પ્રથમ પ્રાથમિકતા

- હાઇ ડેન્સિટી રૂટ, નવી દિલ્હી (દિલ્હી) - મુંબઇ (મહારાષ્ટ્ર) અને નવી દિલ્હી - હાવડા (પશ્ચિમ બંગાળ) સેક્શનમાં 160 કિ.મી. પ્રતિ કલાક માટે ઓટોમેટિક બ્લોક સિગ્નલિંગ અથવા સેન્ટ્રલાઇઝડ ટ્રાફિક કંટ્રોલ સાથે કવચનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

બીજી પ્રાથમિકતા

- ઓટોમેટિક બ્લોક સિગ્નલિંગ અને સેન્ટ્રલાઇઝડ ટ્રાફિક કંટ્રોલ સાથે અત્યંત ઉપયોગમાં લેવાતા નેટવર્ક્સ પર તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

ત્રીજી પ્રાથમિકતા

- ઓટોમેટિક બ્લોક સિગ્નલિંગ અને સાથે અન્ય પેસેન્જર હાઇ ડેન્સિટી રૂટ પર તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

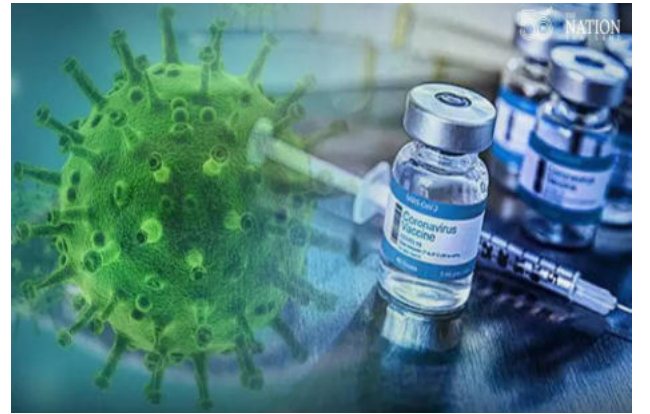
ચોથી પ્રાથમિકતા

- અન્ય તમામ માર્ગો પર.

સંબંધિત વર્તમાન અન્ય બાબત

- ભારતીય રેલવેએ મુસાફરોના ખોવાયેલા સામાનને ટ્રેક કરવા માટે એક નવી 'ઓપરેશન મિશન અમાનત' પહેલ શરૂ કરી છે.
- પશ્ચિમ રેલવેનું રેલવે પ્રોટેક્શન ફોર્સ (RPF) મુસાફરોનો ખોવાયેલો સામાન પાછો મેળવવામાં મદદ કરશે.

કેનેડાએ વિશ્વની સૌપ્રથમ છોડ આધારિત 'કોવિફેન્સ' કોવિડ-19 રસીને મંજૂરી આપી

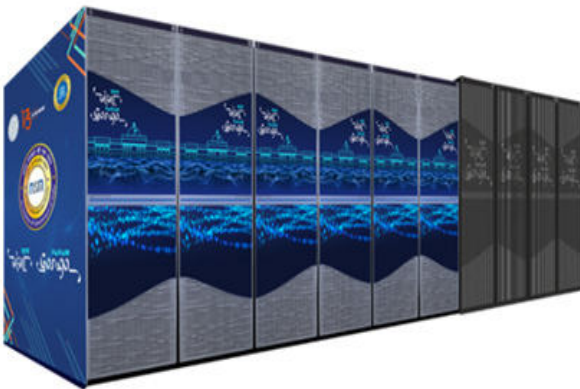
- તાજેતરમાં કેનેડાએ 'કોવિફેન્સ' નામની વિશ્વની સૌપ્રથમ છોડ આધારિત કોવિડ-19 રસીને મંજૂરી આપી હતી, જેના બે-ડોઝને 21 દિવસના અંતરે આપવામાં આવે છે.
- તે પ્લાન્ટ-આધારિત પ્રોટીન તકનીકનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવેલી પ્રથમ રસી છે. જેને કેનેડાના ક્યુબેક શહેરમાં આવેલી બાયોફાર્મા કંપની મેડિકાગો ઇન્ક., ગ્લેક્સોસ્મિથક્લાઇન અને ફિલિપ મોરિસ દ્વારા સંયુક્ત રીતે વિકસિત કરવામાં આવી છે.

- ક્લિનિકલ ટ્રાયલના આંકડાઓ મુજબ, આ રસી 18 થી 64 વર્ષની વયવૃથના લોકોને કોવિડ-19 સામે રક્ષણ આપવામાં 71% અસરકારક હોવાનું જણાયું હતું.

તે અન્ય રસીઓથી કઈ રીતે જુદી પડે છે?

- તમામ રસીઓનો મૂળ હેતુ શરીરમાં એન્ટિજન ઉત્પન્ન કરવાનો હોય છે, જે કોવિડ-19ના કેસમાં SARs-COV-2 વાયરસ સામે શરીરમાં રોગપ્રતિકારક પ્રતિભાવને સક્રિય કરે છે. પરંતુ આ છોડ આધારિત રસીઓની કાર્યપ્રણાલી થોડી અલગ છે.
- કોવિડેન્જની વેબસાઇટ અનુસાર નવી મંજૂર કરાયેલી રસી એ SARs-COV-2 સ્પાઇક પ્રોટીનના વાઇરસ કણો જેવી રચના ધરાવે છે જેનું ગઠન છોડ આધારિત પ્રોટીન માંથી કરવામાં આવે છે.
- છોડમાંથી લેવાયેલા પ્રોટીનમાં ગ્લેક્સોની AS03 સહાયક દવાનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. જેમાં DL-આલ્ફા-ટોકોફેરોલ, પોલિસોર્બેટ-80 તથા અન્ય ઘટકોમાં નિર્બલીય મોનોબેઝિક પોટેશિયમ ફોસ્ફેટ, નિર્બલીય સોડિયમ ક્લોરાઇડ, નિર્બલીય ડાયબેઝિક સોડિયમ ફોસ્ફેટ અને ઈન્બેક્શન તરીકે આપવા માટે પાણીનો સમાવેશ થાય છે.
- સરળ શબ્દોમાં કહીએ તો આ રસી 'ટાર્ગેટ' વાયરલ પેથોજેન જેવા કણો ઉત્પન્ન કરવા માટે છોડ આધારિત પ્રોટીનનો ઉપયોગ કરે છે, હવે જ્યારે આ કણોને શરીરમાં દાખલ કરવામાં આવે છે ત્યારે શરીરની રોગપ્રતિકારક પ્રણાલી તેને કોઈ નુકશાનકર્તા બાહ્ય પદાર્થ કે વાસ્તવમાં વાઇરસ સમજી તેનો પ્રતિકાર અને નાશ કરી આ સમગ્ર ઘટનાને 'ચાદ' રાખી લે છે, આથી જ્યારે સારું વાઇરલ ઈન્બેક્શન શરીરમાં ફેલાય ત્યારે શરીરની રોગ પ્રતિકારશક્તિ તેની આ 'ચાદદાસ્તનો' ઉપયોગ કરીને શરીરનું રક્ષણ કરે છે.

પરમ ગંગા સુપર કોમ્પ્યુટર

અર્થમાં કેમ?

- IIT રૂરકી ખાતે 'નેશનલ સુપરકોમ્પ્યુટિંગ મિશન' (NSM) હેઠળ 1.66 પેટાફ્લોપ્સની સુપરકોમ્પ્યુટિંગ ક્ષમતા સાથે

- પરમ ગંગા નામની હાઇ પરફોર્મન્સ કોમ્પ્યુટેશનલ (HPC) સુવિધા પૂરી પાડવામાં આવી છે.
- અગાઉ ભારતીય વિજ્ઞાન સંસ્થા (IISc) બેંગ્લોરે સુપર કોમ્પ્યુટર 'પરમ પ્રવેગ'ની સ્થાપના કરી હતી.

મુખ્ય અંશ

- નેશનલ સુપરકોમ્પ્યુટિંગ મિશન (NSM) હેઠળ 'સેન્ટર ફોર ડેવલપમેન્ટ ઓફ એડવાન્સ્ડ કમ્પ્યુટિંગ' (C-DAC) દ્વારા તેની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- ભારતમાં બનેલા ઘટકો સાથે પેટાસ્કેલ સુપર કોમ્પ્યુટર બનાવવા પાછળનો મૂળ વિચાર આત્મનિર્ભર ભારત તરફ ધોરી જવાનો છે અને તેની સાથે સાથે બહુ-શાખાકીય ડોમેન્સમાં (multidisciplinary domains) સમસ્યા હલ કરવાની ક્ષમતાને વેગ આપવાનો છે.
- તે સંશોધકોને રાષ્ટ્રીય અને વૈશ્વિક મહત્વની જટિલ સમસ્યાઓ ઉકેલવામાં મદદ કરશે.
- તે સૈદ્ધાંતિક અને વ્યવહારુ કાર્ય તેમજ આધુનિક સંશોધન માટે આવશ્યક કમ્પ્યુટર તરીકે કાર્ય કરશે.

સુપર કોમ્પ્યુટર્સ

- સુપર કોમ્પ્યુટર એ સામાન્ય હેતુવાળા કમ્પ્યુટરની તુલનામાં ઉચ્ચ સ્તરની કામગીરી ધરાવતું કમ્પ્યુટર છે.
- સામાન્ય રીતે, PETAFL0P એ સુપર કોમ્પ્યુટરની પ્રોસેસિંગ ઝડપનું માપ છે અને તેને પ્રતિ સેકન્ડ હજાર ટ્રિલિયન ફ્લોટિંગ પોઇન્ટ ઓપરેશન્સ તરીકે વ્યક્ત કરી શકાય છે.
- સુપર કોમ્પ્યુટરનું પ્રદર્શન સામાન્ય રીતે પ્રતિ સેકન્ડ મિલિયન સૂચનાઓ (MIPS) ને બદલે ફ્લોટિંગ-પોઇન્ટ ઓપરેશન્સ પ્રતિ સેકન્ડ (FLOPS) માં માપવામાં આવે છે.
- FLOPS (ફ્લોટિંગ પોઇન્ટ ઓપરેશન્સ પર સેકન્ડ) નો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે કમ્પ્યુટરના પ્રોસેસરની કામગીરીને માપવા માટે થાય છે.
- ફ્લોટિંગ-પોઇન્ટ એન્કોડિંગનો ઉપયોગ કરીને ખૂબ જ લાંબી સંખ્યાઓ પ્રમાણમાં સરળતાથી ઉકેલી શકાય છે.
- સુપરકોમ્પ્યુટર્સ મુખ્યત્વે એવા સાહસો અને સંગઠનોમાં ઉપયોગ માટે બનાવવામાં આવ્યા છે કે જેને મોટા પ્રમાણમાં કમ્પ્યુટિંગ પાવરની જરૂર હોય છે.
- ઉદાહરણ તરીકે : હવામાનની આગાહી, વૈજ્ઞાનિક સંશોધન, ગુપ્ત માહિતી એકત્રીકરણ અને વિશ્લેષણ, ડેટા માઇનિંગ વગેરે.
- વૈશ્વિક સ્તરે સૌથી વધુ સુપર કોમ્પ્યુટર્સ ચીન પાસે છે અને ત્યારબાદ યુએસ, જાપાન, ફ્રાન્સ, જર્મની, નેધરલેન્ડ, આયર્લેન્ડ અને યુનાઇટેડ કિંગડમ આવે છે.
- ભારતનું પ્રથમ સુપર કોમ્પ્યુટર પરમ 8000 હતું.
- પ્રથમ સ્વદેશી રીતે એસેમ્બલ સુપર કોમ્પ્યુટર પરમ શિવાયને IIT-BHU (બનારસ હિન્દુ યુનિવર્સિટી) ખાતે સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે. ત્યારબાદ IIT-ખડગપુર ખાતે પરમ શક્તિ, IISER-પુણે ખાતે પરમ બ્રહ્મા, JNCASR-

બેંગલોર ખાતે પરમ યુક્તિ અને IIT કાનપુરમાં પરમ સંગણક કોમ્પ્યુટર સ્થાપિત કરવામાં આવ્યા છે.

- હાઇ-પર્ફોર્મન્સ કમ્પ્યુટિંગ-આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ (HPC-AI) સુપર કોમ્પ્યુટર પરમ સિદ્ધિએ વર્ષ 2020માં વિશ્વની ટોચની 500 સૌથી શક્તિશાળી સુપર કોમ્પ્યુટર સિસ્ટમ્સમાં 62મું વૈશ્વિક રેન્કિંગ હાંસલ કર્યું છે.

નેશનલ સુપરકોમ્પ્યુટિંગ મિશન (National Supercomputing Mission-NSM)

- વર્ષ 2015 માં નેશનલ સુપરકોમ્પ્યુટિંગ મિશનને નેશનલ નોલેજ નેટવર્ક (NKN) સાથે જોડીને દેશમાં સંશોધન ક્ષમતા અને કાર્યક્ષમતા વધારવા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ મિશન ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી (DST) અને ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલય (MeitY) દ્વારા સંયુક્ત રીતે ચલાવવામાં આવી રહ્યું છે.
- તેનો અમલ સેન્ટર ફોર ડેવલપમેન્ટ ઓફ એડવાન્સ્ડ કમ્પ્યુટિંગ (C-DAC), પુણે અને IISc, બેંગલોર દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- NKN પ્રોજેક્ટનો ઉદ્દેશ એક મજબૂત ભારતીય નેટવર્ક સ્થાપિત કરવાનો છે જે સુરક્ષિત અને વિશ્વસનીય કનેક્ટિવિટી પ્રદાન કરવામાં સક્ષમ હશે.
- નેશનલ સુપરકોમ્પ્યુટિંગ મિશન 64 પેટાફ્લોપ્સથી વધુની કમ્પ્યુટિંગ ક્ષમતા સાથે 24 સુવિધાઓ (Facilities) નું નિર્માણ કરવાની યોજના છે.
- અત્યાર સુધીમાં સેન્ટર ફોર ડેવલપમેન્ટ ઓફ એડવાન્સ્ડ કમ્પ્યુટિંગ (C-DAC) એ NSM ફેઝ-1 અને ફેઝ-II હેઠળ C-DAC ખાતે 20 થી વધુ પેટાફ્લોપ્સની કમ્પ્યુટિંગ ક્ષમતા સાથે 11 સિસ્ટમો તૈનાત કરી છે.
- તે સરકારની 'ડિજિટલ ઇન્ડિયા' અને 'મેક ઇન ઇન્ડિયા' પહેલ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- આ મિશનને ત્રણ તબક્કામાં અમલમાં મૂકવાની યોજના છે જે નીચે મુજબ છે.
- ફેઝ I - એસેમ્બલિંગ સુપર કોમ્પ્યુટર.
- ફેઝ II - કેટલાક ઘટકોના દેશમાં જ ઉત્પાદનને ધ્યાનમાં લેવું.
- ફેઝ III - આ તબક્કામાં સુપર કોમ્પ્યુટરને ભારતમાં જ ડિઝાઇન કરવામાં આવશે.

• 'રુદ્ર' નામના સ્વદેશી રીતે વિકસિત સર્વર પ્લેટફોર્મનું પાયલોટ સિસ્ટમમાં પરીક્ષણ કરવામાં આવી રહ્યું છે જેમાં ઇન્ટર-નોડ સંચાર (Inter Node Communication) માટે ત્રિનેત્ર નામનું ઇન્ટરકનેક્ટ પણ વિકસાવવામાં આવ્યું છે.

તમિલનાડુમાં ફ્લોટિંગ સોલાર પ્રોજેક્ટની સ્થાપના

ચર્ચામાં કેમ?

- તાજેતરમાં અગ્રણી ખાતર ઉત્પાદક સર્ધર્ન પેટ્રોકેમિકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (SPIC) દ્વારા તમિલનાડુના થૂથુકુડી ખાતે ફ્લોટિંગ સોલાર પ્રોજેક્ટની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- આ એકમનું ઉદ્ઘાટન મુખ્યમંત્રી એમ કે સ્ટાલિન દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું અને તે ભારતનો સૌથી મોટો અને તમિલનાડુમાં પ્રથમ ફ્લોટિંગ પાવર પ્લાન્ટ હોવાનો દાવો કરવામાં આવે છે.
- SPIC લિમિટેડ એ સિંગાપોર સ્થિત AM ઇન્ટરનેશનલ હોલ્ડિંગ્સ લિમિટેડનો એક ભાગ છે.

મુખ્ય અંશ

- AM ઇન્ટરનેશનલ હોલ્ડિંગ્સ લિમિટેડ અને સિંગાપોર દ્વારા ઔદ્યોગિક પ્લાન્ટ્સમાં ટકાઉ ધોરણે ઊર્જા ઉત્પાદનને મહત્તમ કરવાના તેના પ્રયાસોના ભાગરૂપે આ અત્યાધુનિક 25.3 મેગાવોટ DC/22 મેગાવોટ AC ફ્લોટિંગ સોલાર પાવર પ્લાન્ટનું નિર્માણ કરાયું છે.
- AM ઇન્ટરનેશનલની સંપૂર્ણ માલિકીની પેટાકંપની ગ્રીનમ એનર્જી આ પ્રોજેક્ટની માલિકી ધરાવે છે.
- આ પ્લાન્ટ વાર્ષિક 42.0 મિલિયન યુનિટ વીજળી ઉત્પન્ન કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.

સર્ધર્ન પેટ્રોકેમિકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિશે (Southern Petrochemical Industries Corporation Ltd)

- SPIC એ ભારતમાં સ્થિત પેટ્રોકેમિકલ્સ કંપની છે અને તેનું મુખ્ય મથક ચેન્નાઈમાં છે.
- આ કંપનીની સ્થાપના 18 ડિસેમ્બર, 1969ના રોજ કરવામાં આવી હતી અને તે 1975માં એમ.એ. ચિદમ્બરમ ગ્રૂપ અને TIDCO વચ્ચે સંયુક્ત સાહસ બની હતી.
- વર્ષ 1992માં સરકારે તેનો હિસ્સો વેચ્યો હતો. તે ખાતર તેલ, ઊર્જા કુદરતી ગેસ, કૃષિમાં બાયોટેકનોલોજી એપ્લિકેશન્સ અને ફાર્માસ્યુટિકલ્સ જેવા ક્ષેત્રોમાં કામ કરે છે.

સ્થિતિસ્થાપક પાક (Resilient Crops) પર IARI સંશોધન

- તાજેતરમાં ઇન્ડિયન એગ્રીકલ્ચરલ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (IARI) ના વૈજ્ઞાનિકોએ અન્ય કેટલીક સંશોધન સંસ્થાઓ સાથે મળીને ખાદ્ય ઉત્પાદન પર આબોહવા પરિવર્તન, દુષ્કાળ, ગરમી અને રોગોની પ્રતિકૂળ અસરોને ઘટાડવા માટે ચોખા અને ઘઉંના લગભગ 15,000 પસંદ કરેલા જર્મપ્લાઝમ (Germplasms)ની ઓળખ કરી છે.

- Germplasms : છોડ અથવા પ્રાણી-સામગ્રી (જેમ કે બીજ, પરાગ, રૂટસ્ટોક અથવા શુક્રાણુ) જે સંવર્ધન, સંરક્ષણ અથવા સંશોધનમાં ભાવિ ઉપયોગ માટે મુખ્યત્વે એકત્રિત અને સંગ્રહિત કરવામાં આવે છે.
- આબોહવા પરિવર્તન સામે લડવા પાકની સુધારેલી જાતો વિકસાવવા માટે કૃષિ વૈજ્ઞાનિકોએ બાયોટેકનોલોજી વિભાગના (DBT) પ્રોજેક્ટના ભાગરૂપે દિલ્હીમાં નેશનલ બ્યુરો ઓફ પ્લાન્ટ જિનેટિક રિસોર્સિસ (NBPGR) દ્વારા સંચાલિત જીન બેંકમાંથી ચોખા અને ઘઉંના આનુવંશિક સંસાધનો મેળવ્યા છે.
- જીન બેંક પાસે તેના સંગ્રહમાં લગભગ 4 લાખ એક્સેસન્સ (પ્રોટીન સિક્વન્સને આપવામાં આવેલ એક અનન્ય ઓળખકર્તા નામ) છે.
- આ એક્સેસન્સ દેશના 15 કૃષિ-આબોહવા પ્રદેશો (Agro-Climatic Regions)માં કુદરતી આનુવંશિક વિવિધતાઓની વિશાળ શ્રેણીમાં ઉપલબ્ધ છે.

વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા કઈ ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે?

- જનીનોની ઓળખ કર્યા પછી, વૈજ્ઞાનિકો ઘઉં અને ચોખાની જાતો વિકસાવવા માટે Marker-assisted backcross breeding technology (માર્કર-આસિસ્ટેડ બેકક્રોસ બ્રીડિંગ ટેકનોલોજી) તરીકે ઓળખાતી પ્રજનન તકનીકનો ઉપયોગ કરી રહ્યાં છે જે પૂર, દુષ્કાળ અને હિટ-વેવ તેમજ બ્લાઇટ અને બેક્ટેરિયલ બ્લાસ્ટ જેવા રોગોનો સામનો કરી શકે છે.
- આ ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી નવી વેરાયટી વિકસાવવામાં ત્રણ થી પાંચ વર્ષ લાગે છે જ્યારે અગાઉની પદ્ધતિઓમાં ઓછામાં ઓછા 10 વર્ષનો સમય લાગતો હતો.

કયા પાકની જાતો વિકસાવવામાં આવી છે?

- IARI દ્વારા રોગ પ્રતિકારક બાસમતી ચોખાના ત્રણ અલગ અલગ પ્રકારો વિકસાવવામાં આવ્યા છે : PB 1847, PB 1886, અને PB 1885.
- NBPGR (National Bureau of Plant Genetic Resources) દ્વારા વિવિધ સંસ્થાઓ સાથે મળીને ઘઉંની એવી જાતો વિકસાવવા માટે કામ કરવામાં આવી રહ્યું છે જે જળવાયુ પરિવર્તનના કારણે ઊભી થતી નવી સમસ્યાઓનો સામનો કરવામાં સક્ષમ હશે.

નેશનલ બ્યુરો ઓફ પ્લાન્ટ જિનેટિક રિસોર્સિસ (NBPGR)

- નેશનલ બ્યુરો ઓફ પ્લાન્ટ જિનેટિક રિસોર્સિસ (NBPGR) એ ભારતીય કૃષિ સંશોધન પરિષદ (ICAR), કૃષિ સંશોધન અને શિક્ષણ વિભાગ (DARE), કૃષિ મંત્રાલય હેઠળનું એકમ છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1976 માં કરવામાં આવી હતી.
- મુખ્ય મથક : ન્યુ દિલ્હી
- કાર્ય : ICAR-NBPGR એ કૃષિ માટે Indigenous and

exotic plant genetic resources (PGR) ના સંપાદન અને સંચાલન માટે રાષ્ટ્રીય સ્તરે નોડલ સંસ્થા તરીકે કાર્ય કરે છે અને કૃષિના ટકાવ વિકાસ માટે સંબંધિત સંશોધન અને માનવ સંસાધન વિકાસ હાથ ધરવા અંગેની કામગીરી હાથ ધરે છે.

ભારતીય કૃષિ સંશોધન સંસ્થા (IARI)

- ઇન્ડિયન એગ્રીકલ્ચર રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (IARI) જે પુસા ઇન્સ્ટિટ્યૂટ તરીકે જાણીતી છે તેની શરૂઆત 1905માં પુસા (બિહાર) ખાતે અમેરિકન Henry Phipps (હેનરી ફિપ્સ) દ્વારા અનુદાન આપવાથી થઈ હતી.
- વર્ષ 1934માં વિનાશક ઘરતીકંપને પગલે સંસ્થાને 29મી જુલાઈ 1936ના રોજ દિલ્હી ખસેડવામાં આવી હતી. સ્વતંત્રતા પછી સંસ્થાનું નામ બદલીને ભારતીય કૃષિ સંશોધન સંસ્થા (Indian Agricultural Research Institute-IARI) રાખવામાં આવ્યું છે.
- IARI દેશમાં કૃષિ સંશોધન, શિક્ષણ અને વિસ્તરણ માટે અગ્રણી સંસ્થા તરીકે કાર્ય કરે છે.

ડ્રોન આધારિત ખનિજ સંશોધન માટે NMDC એ IIT ખડકપુર સાથે MOU પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- દેશની સૌથી મોટી લોખંડની કાર્યવાહી ઉત્પાદક કંપની નેશનલ માઇનિંગ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ એ IIT ખડકપુર સાથે ડ્રોન આધારિત ખનિજ સંશોધન માટે સમજૂતી કરાર (MOU) પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- NMDC અને IIT ખડકપુર મળીને માઇનિંગ માટેના સ્પેક્ટ્રમ પ્રોડક્ટસ, પદ્ધતિ અને અલ્ગોરિથમ્સ વિકસાવશે.

NMDC

- સ્થાપના : 15 નવેમ્બર, 1958
- વડુંમથક : હૈદરાબાદ
- ભારત સરકારના સ્ટીલ મંત્રાલય અંતર્ગત કાર્ય કરે છે.

આયુષ મંત્રાલય દ્વારા રુમેટોઇડ સંધિવાના ઉપચાર માટે આયુર્વેદ મુજબ ક્લિનિકલ ટ્રાયલ શરૂ કરાયા

- તાજેતરમાં આયુષ મંત્રાલયે રુમેટોઇડ સંધિવાની સારવારમાં આયુર્વેદની અસરકારકતાનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે વિશ્વની પ્રથમ મલ્ટિસેન્ટર ફેઝ-III ક્લિનિકલ ટ્રાયલ શરૂ કરી હતી.

વિગતે

- ઇન્ટરનેશનલ કાઉન્સિલ ફોર હાર્મોનાઇઝેશન ઓફ ટેકનિકલ રિફવાયર્મેન્ટ્સ ફોર ફાર્માસ્યુટિકલ્સ ફોર હ્યુમન યુઝ - ગુડ ક્લિનિકલ પ્રેક્ટિસની કડક માર્ગદર્શિકા

- અનુસાર આ ટ્રાયલ હાથ ધરવામાં આવશે.
- યુનિવર્સિટી ઓફ કેલિફોર્નિયાના વિશ્વ વિખ્યાત રુમેટોલોજિસ્ટ ડો. ડેનિયલ એરિક ફર્સ્ટ દ્વારા આ અજમાયશનું નિરીક્ષણ કરવામાં આવશે.
- આર્ય વેધ ફાર્મસી (કોઈમ્બતુર) લિમિટેડ અને સેન્ટ્રલ કાઉન્સિલ ફોર રિસર્ચ ઇન આયુર્વેદ (CCRAS), આયુષ મંત્રાલય સાથે જોડાયેલ AVP રિસર્ચ ફાઉન્ડેશન આ ટ્રાયલ્સનું સંચાલન કરશે.
- મે, 2022માં આ અભ્યાસ શરૂ થશે અને આગામી બે વર્ષમાં પૂર્ણ થશે જે માટે 240 દર્દીઓ પર અજમાયશી નિદાન કરવામાં આવશે.

ક્લિનિકલ ટ્રાયલ ક્યાં હાથ ધરવામાં આવશે?

- ભારતમાં ત્રણ સ્થળોએ ક્લિનિકલ ટ્રાયલ હાથ ધરવામાં આવશે જે નીચે મુજબ છે.
  - સેન્ટ્રલ આયુર્વેદ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર મેટાબોલિક ડિસઓર્ડર્સ, બેંગલુરુ
  - AVP રિસર્ચ ફાઉન્ડેશન, કોઈમ્બતુર
  - રાજા રામદેવ આનંદીલા સેન્ટ્રલ આયુર્વેદ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર કેન્સર, મુંબઈ

રુમેટોઇડ સંધિવા વિશે

- સરળ શબ્દોમાં કહીએતો સંધિવા એટલે સાંધામાં બળતરા થવી જે 'વા'નો જ એક પ્રકાર છે.
- આ રુમેટોઇડ સંધિવામાં શરીરના સંધાઓમાં ચુરિક એસિડના સ્ફટિકો બને છે તથા શરીરની રોગપ્રતિકારક શક્તિ ભૂલથી શરીરના જ તંદુરસ્ત કોષો પર હુમલો કરે છે, પરિણામે શરીરના જે અંગો અસરગ્રસ્ત હોય તેમાં બળતરા થાય છે અને સોજા આવે છે.
- આ રોગ મુખ્યત્વે કાંડા, હાથ અને ઘૂંટણના સાંધાઓમાં થાય છે.
- વર્તમાનમાં સંધિવાનો ઉપચાર કરવા સ્ટીરોઇડ કે માદક દવાઓનો ઉપયોગ થાય છે જેથી પીડાને ઓછી કરી શકાય તથા બીજાં વિકલ્પ જે તે સંધિવા પ્રભાવિત અંગ પરની શસ્ત્રક્રિયા છે.

મેન - પોર્ટેબલ એર ડિકેન્સ સિસ્ટમ (MANPADS)

થર્મામાં કેમ?

- તાજેતરમાં અમેરિકા અને NATO દેશો દ્વારા ચૂકેનમાં હથિયારો મોકલવામાં આવ્યા છે. જેમાં અતિ આધુનિક અને સંવેદનશીલ 'મેન-પોર્ટેબલ એર ડિકેન્સ સિસ્ટમ (MANPADS)' નો પણ સમાવેશ થાય છે.
- ભારત પણ આ હથિયારનો પોતાના રક્ષાક્ષેત્રમાં ઉપયોગ કરે છે.

મેન-પોર્ટેબલ એર ડિકેન્સ સિસ્ટમ (MANPAD) વિશે

- MANPADS એ ટૂંકા અંતરની, હળવા વજનની અને એક જગ્યાથી બીજી જગ્યાએ સહેલાઈથી લઈ જઈ શકાય તેવી જમીનથી હવામાં (Surface to Air) મારકક્ષમતાવાળી મિસાઈલ છે.
- આ મિસાઈલ વજનમાં હલકી હોવાથી એક વ્યક્તિ દ્વારા પણ એરક્રાફ્ટ કે હેલિકોપ્ટરનો નાશ કરવા આ મિસાઈલનો ઉપયોગ થઈ શકે છે.
- આ હથિયાર સૈનિકોને હવાઈ હુમલાઓથી બચાવવામાં મદદ કરે છે અને ઓછી ઊંચાઈએ ઉડતા એરક્રાફ્ટને નિશાન બનાવવામાં સૌથી અસરકારક છે.
- આ હથિયારની મહત્તમ મારકક્ષમતા 8 કિલોમીટર છે અને કોઈ લક્ષ્યને 4.5 કિ.મી ઊંચાઈએ પણ સહેલાઈથી મારી શકે છે.
- સૌપ્રથમ વાર MANPADSને વર્ષ 1960માં અમેરિકા અને સોવિયેત યુનિયન દ્વારા પ્રસ્તૂત કરવામાં આવી હતી.

વિશેષતાઓ

- ફાયર એન્ડ ફોર્ગેટ માર્ગદર્શન સિસ્ટમ :** ફાયર એન્ડ ફોર્ગેટ સિસ્ટમ ઉપર કાર્ય કરતી મિસાઈલોને એક વાર છોડ્યા બાદ/ફાયર કર્યા બાદ કોઈ ઓપરેટરની જરૂર પડતી નથી.
- ઈન્ફ્રારેડ સિકર્સ (IR Seekers) :** મિસાઈલમાં રહેલ ઈન્ફ્રારેડ સિકર્સ કોઈપણ વાહન, ટેંક અથવા એરક્રાફ્ટ દ્વારા ઉત્પન્ન થતા ઈન્ફ્રારેડ(પારરક્ત) રેડિયેશનને શોધી શકે છે, જેથી મિસાઈલ આ ઈન્ફ્રારેડ રેડિયેશનના આધારે તેનું ઉત્સર્જનકર્તા એવા વાહન, ટેંક અથવા એરક્રાફ્ટને નિશાન બનાવી શકે છે.
- હળવું વજન :** MANPADSનો વજન 10 થી 20 કિ.ગ્રા વચ્ચે હોવાથી ખભા ઉપરથી પણ નિશાન લગાવી શકાય છે.

ગ્રીન હાઇડ્રોજન ફ્યુઅલ સેલ ઇલેક્ટ્રિક વાહન

- તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ મંત્રી નીતિન ગડકરીએ વિશ્વની સૌથી અદ્યતન ટેકનોલોજી, ગ્રીન હાઇડ્રોજન ફ્યુઅલ સેલ ઇલેક્ટ્રિક વ્હીકલ (FCEV) 'ટોયોટા મિરાઈ' લોન્ચ કરી.
- ભારતમાં આ પ્રકારનો તે પ્રથમ પ્રોજેક્ટ છે જેનો ઉદ્દેશ્ય ગ્રીન હાઇડ્રોજન અને FCEV ટેકનોલોજીની અનોખી ઉપયોગિતા વિશે જાગૃતિ ફેલાવીને દેશમાં ગ્રીન હાઇડ્રોજન આધારિત ઇકોસિસ્ટમ બનાવવાનો છે.
- આ એક મહત્વપૂર્ણ પહેલ છે જે અશ્મિભૂત ઇંધણ પર નિર્ભરતા ઘટાડીને સ્વચ્છ ઊર્જા અને પર્યાવરણીય સંરક્ષણને પ્રોત્સાહન આપશે અને તેની મદદથી વર્ષ 2047 સુધીમાં ભારતને 'ઊર્જા આત્મનિર્ભર' બનાવવામાં મદદ મળશે.
- ટોયોટા કિર્લોસ્કર મોટર પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને

ઈન્ટરનેશનલ સેન્ટર ફોર ઓટોમોટિવ ટેકનોલોજી (ICAT) દ્વારા ભારતીય રસ્તાઓ અને આબોહવાની પરિસ્થિતિઓ પર વાહનના પ્રદર્શનનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે એક પાયલોટ પ્રોજેક્ટ માટે એક કરાર પર પણ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

- હાઇડ્રોજન ફ્યુઅલ સેલ એ ઇલેક્ટ્રોકેમિકલ ઉપકરણ છે જે ખાસ કરીને હાઇડ્રોજનને વિદ્યુત ઊર્જામાં રૂપાંતરિત કરે છે.
- હાઇડ્રોજન, મિથેન, મિથેનોલ, વગેરે જેવા ઇંધણના દહનથી મેળવાયેલી ઊર્જાને સીધા વિદ્યુત ઊર્જામાં રૂપાંતરિત કરવા માટે રચાયેલ ગેલ્વેનિક કોષોને 'ફ્યુઅલ સેલ (બળતણ કોષો)' કહેવામાં આવે છે.
- ગેલ્વેનિક સેલ એ ઇલેક્ટ્રોકેમિકલ સેલ છે જે કોષની અંદર થતી રેડોક્સ પ્રતિક્રિયાઓ (redox reactions) દ્વારા રાસાયણિક ઊર્જાને વિદ્યુત ઊર્જામાં રૂપાંતરિત કરે છે.

ઈન્ટરનેશનલ સેન્ટર ફોર ઓટોમોટિવ ટેકનોલોજી (ICAT)

- ICAT એ ભારત સરકારના NATRiP (National Automotive Testing and R&d Infrastructure Project) પ્રોજેક્ટના નેજા હેઠળ અગ્રણી વિશ્વ કક્ષાનું ઓટોમોટિવ પરીક્ષણ, પ્રમાણપત્ર, સંશોધન અને વિકાસ કાર્યો માટેનું સેવા પ્રદાતા છે.
- ઇન્ટરનેશનલ સેન્ટર ફોર ઓટોમોટિવ ટેકનોલોજી (ICAT) ની સ્થાપના 2006 માં માનેસર, હરિયાણા, ભારતમાં કરવામાં આવી હતી.
- ICAT ઓટોમોટિવ અને નોન ઓટોમોટિવ ડેવલપમેન્ટના તમામ ડોમેન્સમાં ઉદ્યોગને ગુણવત્તાયુક્ત સેવાઓ પૂરી પાડે છે. (Domains : Powertrain, Noise Vibration and Harshness, Component, Fatigue, Photometry, Tyre & Wheel, Passive Safety, EMC and CAD & CAE).

રમત-જગત

મિતાલી રાજ : 6 વિશ્વકપ રમનારી વિશ્વની પ્રથમ મહિલા ખેલાડી

- સુપ્રસિદ્ધ ભારતીય મહિલા ક્રિકેટર મિતાલી રાજ વિશ્વની

પ્રથમ મહિલા ક્રિકેટર બની ગઇ છે જેણે અત્યાર સુધીમાં કુલ 6 ICC મહિલા વિશ્વકપમાં ભાગ લીધો છે.

- મિતાલી રાજે આ સાથે ડેબી હાકલે (ન્યૂઝીલેન્ડ) અને કારલોટ એડવર્ડ્ઝ (ઇંગ્લેન્ડ) નો રેકોર્ડ તોડ્યો છે. આ બંને મહિલા ક્રિકેટરો પાંચ વિશ્વકપમાં રમેલી છે.
- બીજી તરફ ગુલન ગૌસ્વામી (ભારત) અને કેથરિન બ્રન્ટ (ઇંગ્લેન્ડ) માટે આ પાંચમો વિશ્વકપ છે.
- મિતાલી રાજ વર્ષ 2022 અગાઉ 2000, 2005, 2009, 2013 અને 2017 ના મહિલા વિશ્વકપમાં ભાગ લઇ ચૂકી છે.

મિતાલી રાજે સચિન અને મિયાંદાદની બરાબરી કરી

- મિતાલી રાજ 6 વિશ્વકપ રમનારી પ્રથમ મહિલા ક્રિકેટર બની છે પરંતુ સમગ્રતયા જોઇએ તો તેણે હવે આ મોરચે સચિન તેંડુલકર (ભારત) અને જાવેદ મિયાંદાદની (પાકિસ્તાન) બરાબરી કરી છે.
- પુરૂષ ક્રિકેટરોમાં સચિન તેંડુલકર અને જાવેદ મિયાંદાદ છ - છ વિશ્વકપ રમીને ટોચના સ્થાને છે.
- તેંડુલકરે ભારત તરફથી વર્ષ 1992, 1996, 1999, 2003, 2007 અને 2011ના વિશ્વકપમાં ભાગ લીધો હતો.

વર્લ્ડકપમાં કેપ્ટનશિપનો રેકોર્ડ મિતાલી રાજના નામે

- ભારતની વન-ડે કેપ્ટન મિતાલી રાજે 12 માર્ચ, 2022ના રોજ ICC મહિલા વિશ્વકપમાં સુકાની તરીકેનો રેકોર્ડ પોતાના નામે કર્યો છે.
- તેણીએ ભૂતપૂર્વ ઓસ્ટ્રેલિયન સુકાની બેલિન્ડા ક્લાર્કને પાછળ રાખી દીધા છે. બેલિન્ડા ક્લાર્ક વિશ્વકપની 23 મેચોમાં ઓસ્ટ્રેલિયાનું સુકાનીપદ સંભાળ્યું છે.
- જ્યારે મિતાલી રાજે 24 મેચોમાં (12 માર્ચ, 2022 ની સ્થિતિએ) ભારતીય ક્રિકેટ ટીમનું સુકાની પદ સંભાળ્યું છે.
- મિતાલી રાજે ભારતીય કેપ્ટન તરીકે 150 વન-ડે ક્રિકેટ પણ પૂર્ણ કરી છે.

નોંધ :

1. મહિલા વન-ડે આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટ મેચોમાં 7,000 રનનો આંકડો પાર કરનાર મિતાલી રાજ એકમાત્ર મહિલા ક્રિકેટર છે.
2. વન-ડે ક્રિકેટમાં સતત સાત વખત 50 રન બનાવનાર તે પ્રથમ ખેલાડી છે.

સુરેશ રૈના માલદીવ સરકાર દ્વારા 'સ્પોર્ટ્સ આઇકોન' એવોર્ડથી સન્માનિત

- ભારતના ભૂતપૂર્વ ક્રિકેટર સુરેશ રૈનાને માલદીવ સ્પોર્ટ્સ એવોર્ડ્સ 2022 માં પ્રતિષ્ઠિત 'સ્પોર્ટ્સ આઇકોન' એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવ્યો છે.
- માલદીવ સરકારે રૈનાને તેની સમગ્ર કારકિર્દી દરમિયાન વિવિધ સિદ્ધિઓ માટે સન્માનિત કર્યા છે.

- આ એવોર્ડ માટે 16 આંતરરાષ્ટ્રીય ખેલાડીઓને નામાંકિત કરવામાં આવ્યા હતા.

સુરેશ રૈના

- જન્મ : 27 નવેમ્બર, 1986
- સ્થળ : મુરાદનગર (U.P.)

સિદ્ધિ

- T20 માં 6000 તથા 8000 રન બનાવનાર પ્રથમ ભારતીય ખેલાડી
- IPL માં 5000 રન પુરા કરનાર પ્રથમ ક્રિકેટર
- T20 ચેમ્પિયન્સ લીગમાં સાંથી વધુ અડધી સદી ફટકારવાનો રેકોર્ડ હાલમાં તેના નામે છે.

પંકજ અડવાણીએ 8મી વખત એશિયન બિલિયર્ડ્સનો ખિતાબ જીત્યો

- ભારતીય બિલિયર્ડ ખેલાડી પંકજ અડવાણીએ 19 મી એશિયન 100 ચુ.પી. બિલિયર્ડ્સ ચેમ્પિયનશીપ 2022 માં ભારતના જ દુવ સિતવાલાને હરાવીને તેનો આઠમો એશિયન બિલિયર્ડ્સ ખિતાબ જીત્યો છે.
- પંકજ અડવાણીનો આ 24 મો આંતરરાષ્ટ્રીય તથા 8 મો એશિયન ખિતાબ છે.
- આ ચેમ્પિયનશીપનું આયોજન કતારના દોહામાં કરવામાં આવ્યું હતું.

પંકજ અડવાણી

- જન્મ : 24 જૂલાઈ, 1985
- સ્થળ : પૂણે, મહારાષ્ટ્ર
- પુરસ્કાર : અર્જુન એવોર્ડ (2003)
પદ્મભૂષણ (2018)
પદ્મશ્રી (2009)
રાજીવગાંધી ખેલરત્ન એવોર્ડ (2005)
- કોચ : અરવિંદ સવુર

આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાક્રમ

યુરોપીયન સ્પેસ એજન્સીએ તેમના લાંગ્રાંજ સૌર હવામાન મિશનનું નામ બદલ્યું

- તાજેતરમાં યુરોપીયન સ્પેસ એજન્સીએ તેમના લાંગ્રાંજ-

સૌર હવામાન મિશનનું નામ બદલીને વિજિલ (Vigil) કર્યું હતું.

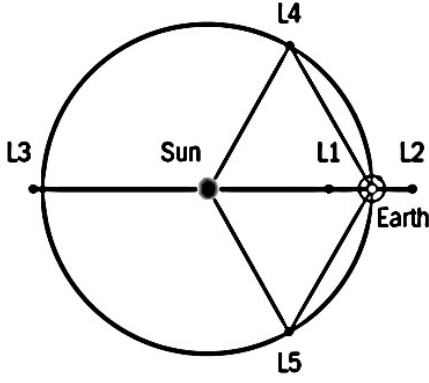
- આ નામકરણ માટે મે થી સપ્ટેમ્બર 2021 દરમિયાન સ્પેસ એજન્સી દ્વારા વિવિધ નામો સૂચવવા માટે #NameTheMission હેઠળ સ્પર્ધા ચલાવવામાં આવી હતી, જેમાં કેનેડાના ફ્રાન્કોઈસ ગોસેલિન દ્વારા સૂચવાયેલું વિજિલ નામ પસંદગી પામ્યું હતું.
- વિજિલ એક લેટિન શબ્દ 'વિજિલીસ એક્સપેક્ટસ' પરથી ઉતરી આવ્યો છે જેનો અર્થ sentry એટલેકે સંગ્રી કે ચોકીદાર એવો થાય છે, જે આ મિશનના ઉદ્દેશ્યને સંપૂર્ણ રીતે રજૂ કરે છે.

લાંગ્રાંજ/વિજિલ મિશન

- તે સૌર હવામાનનો અભ્યાસ અને આગાહી કરવા માટેનું મિશન છે, જે સક્રિય રીતે સૂર્યનું સતત નિરીક્ષણ કરતું રહી તે અંગેની માહિતી પૃથ્વી પર મોકલતું રહેશે.
- પરિણામે અચાનક ઉદભવતાં સૌર જ્વાળાના તોફાનો, કોરોનલ માસ ઇજેક્શન, જીઓમેગ્નેટિક તોફાનો, સોલાર પ્રોટોન ઇવેન્ટ્સ અને અન્ય અવકાશીય હવામાન ઘટનાઓ પર નજર રાખી શકાશે તથા તેના અનુસંધાને પૃથ્વી પર તેની આગાહી કરી શકાશે.
- મિશન અંતર્ગત બાહ્યાવકાશમાં પૃથ્વી-સૂર્ય પ્રણાલી સાથે સંલગ્ન કુલ પાંચ પૈકીના બે લાંગ્રાંજીયન પોઈન્ટ L1 અને L5 પર બે જુદા જુદા અવકાશયાનોને મોકલવામાં આવશે.
- આ પોઈન્ટ્સ પર લાગતા પૃથ્વી અને સૂર્યના ગુરુત્વાકર્ષણ બળો સમાન હોવાથી બંને અવકાશયાનોને ઓછા બળતણના ખર્ચે તેમની ચોક્કસ જગ્યા પર 'પાર્ક' કરી અવલોકનો કરી શકાય છે.
- L1 લાંગ્રાંજીયન પોઈન્ટ એ સૂર્ય અને પૃથ્વીની વચ્ચે સૌર પવનની સામેની દિશામાં એટલેકે 'અપસ્ટ્રીમ પોઝિશન' માં સ્થિત હોવાથી સૂર્યથી પૃથ્વી તરફ આવતા સૌર પવનોની ઘનતા, ગતિ, દબાણ, તાપમાન તેમજ ચાર્જ થયેલ કણોનો જથ્થો અને આંતરગ્રહીય ચુંબકીય ક્ષેત્રની તાકાત તથા દિશાને માપશે.
- ઉપરાંત આ અવકાશયાન સૌર ડિસ્ક અને સોલાર કોરોનાનું અવલોકન કરી સૌર ઊર્જાસભર કણોનું માપન કરશે જે સૌર જ્વાળાઓ અને કોરોનલ માસ ઇજેક્શનની શરૂઆત સાથે જોડાયેલા હોઈ શકે છે.
- બીજી બાજુ L5 લાંગ્રાંજીયન પોઈન્ટ એક બાજુ પર આવેલો હોવાથી સમગ્ર અવકાશીય ઘટનાનો 'સાઈડ વ્યૂ' જોઈને કોરોનલ માસ ઇજેક્શન, ચાર્જ પ્લાઝમા વાદળોના પ્રસાર અને જીઓમેગ્નેટિક તોફાનોની ગતિ અને દિશાનું મૂલ્યાંકન કરી શકશે.
- આમ L5 પોઈન્ટ પરનું અવકાશયાન એ L1 પોઈન્ટ પરના અવકાશયાન દ્વારા આપેલી માહિતીને પૂરક માહિતી રજૂ કરી આવા તોફાનોની આગાહી કરવાનું સરળ બનાવશે.

લાંગ્રાંજ પોઈન્ટ્સ શું છે?

- લાંગ્રાંજ પોઈન્ટ્સ અવકાશમાં આવેલા એવા કાલ્પનિક બિંદુ કે વિસ્તાર છે, જ્યાં બે દળદાર અવકાશીય પદાર્થો જેવાકે સૂર્ય અને પૃથ્વી વચ્ચે રહેલા ગુરુત્વાકર્ષણ બળોનું મૂલ્ય એકસમાન હોવાથી ત્યાં સ્થાપિત કરાયેલા કોઈપણ પદાર્થ પોતાની જગ્યા પર વધુ બળતણનો ખર્ચ કર્યા વગર સ્થાયી રહી શકે છે.
- ઈટાલિયન-ફ્રેન્ચ ગણિતશાસ્ત્રી જોસેફ-લુઈસ લાંગ્રાંજના નામ પરથી તેનું નામ લાંગ્રાંજીયન પોઈન્ટ્સ રાખવામાં આવ્યું છે.

નોંધ: વર્ષ 2022ના અંત સુધીમાં ઘસરો પણ PSLV-C56 રોકેટ દ્વારા આદિત્ય-L1 મિશનને સૂર્યના અભ્યાસ માટે L1 લાંગ્રાંજીયન પોઈન્ટ પર સ્થાપિત કરવાનું આયોજન કરી રહ્યું છે.

રશિયા દ્વારા યૂક્રેન પર હુમલો

- રશિયાએ યૂક્રેન સાથેની સરહદો પર તેના લશ્કરી સૈનિકો તહેનાત કર્યાના થોડા સમયબાદ તેણે યૂક્રેન

સામે યુદ્ધની જાહેરાત કરી હતી.

- યૂક્રેનની રાજધાની કિવ સહિત અન્ય કેટલાક શહેરો પર રશિયન સૈન્ય દ્વારા હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો.
- યૂક્રેન સામે યુદ્ધની જાહેરાત કર્યાના થોડા દિવસો અગાઉ રશિયાએ અલગાવવાદી નેતાઓની સાથે એક સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા અને યૂક્રેનના બે ક્ષેત્રો ડોનેટ્સ્ક (Donetsk) અને લુહાન્સ્ક (Luhansk) ને સ્વતંત્ર દેશ તરીકે માન્યતા આપીને 24 ફેબ્રુઆરી, 2022ની વહેલી સવારે યૂક્રેન પર જમીન અને દરિયાઈ માર્ગે આક્રમણ કર્યું હતું.

શા માટે વિવાદ ?

- વર્તમાનમાં યુરોપિયન સંઘ (European Union) અને NATO સાથેનું જોડાણએ યૂક્રેનની મુખ્ય પ્રાથમિકતાઓ પૈકીની એક છે અને રશિયાના રાષ્ટ્રપતિ વ્લાદિમીર પુતિનની નારાજગીનું મુખ્ય કારણ પણ એ જ છે.
- નાટો અને યુરોપિયન યુનિયન તરફ યૂક્રેનના ઝુકાવનો રશિયા લાંબા સમયથી પ્રતિકાર કરતું આવ્યું છે. વ્લાદિમીર પુતિને ઘાવો કર્યો હતો કે યૂક્રેન પશ્ચિમી દેશોના ઘસારે કાર્ય કરી રહ્યું છે. યૂક્રેન નાટોમાં જોડાય નહિ તેવી રશિયાની માંગણી છે.
- તેમજ રશિયાની અન્ય એક માંગણી છે કે NATO (North Atlantic Treaty Organization) પૂર્વ યુરોપ અને યૂક્રેનમાં કોઈ પણ લશ્કરી કાર્યવાહી કરશે નહિ.
- રશિયાની સેનાએ યૂક્રેનમાં પ્રવેશ કરતાંની સાથે જ 'મિસ્ક સમજૂતિ' નો ભંગ થયો છે.

મિસ્ક સમજૂતિ

- મિસ્ક એ પૂર્વીય યુરોપિયન દેશ બેલારુસની રાજધાની છે.
- યૂક્રેનના ડોનેબાસ ક્ષેત્રમાં તત્કાલીન સમયે ચાલી રહેલા યુદ્ધને સમાપ્ત કરવા માટે વર્ષ 2014માં મિસ્ક ખાતે યૂક્રેન, રશિયા અને યુરોપના એક સંગઠન ઓર્ગેનાઇઝેશન ફોર સિક્યોરિટી એન્ડ કો - ઓપરેશન ઇન યુરોપ (OSCE) વચ્ચે કરાર પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- આ કરારનો મુખ્ય ઉદ્દેશ યુદ્ધ વિરામનો હતો. આ સમજૂતીને 'મિસ્ક સમજૂતિ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- ડોનેબાસ એ રશિયાની સરહદ પર આવેલ યૂક્રેનનો વિસ્તાર છે, જ્યાં વર્ષ 2014થી ડોનેટ્સ્ક અને લુહાન્સ્ક નામના પ્રદેશોમાં અલગતાવાદી ચળવળો ફાટી નીકળી હતી.
- મિસ્ક સમજૂતિ ઉપર હસ્તાક્ષર કર્યા હોવા છતાં યુદ્ધ વિરામ થયો નહિ. તેથી જ વર્ષ 2015માં ' મિસ્ક - II' નામથી એક નવી સમજૂતિ કરાર પર ફરીથી હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા.
- આ સમજૂતિ કરાર યુદ્ધ વિરામ કરવામાં અસફળ રહ્યો

પરંતુ બધા પક્ષકારોએ માની લીધું કે ભવિષ્યમાં આ મુદ્દાનું સમાધાન કરવામાં બધા પ્રયત્નોનો આધાર આ સમજૂતિ કરાર જ રહેશે.

- આ સમજૂતિ મુજબ ડોનેટસ્ક અને લુહાન્સ્ક માંથી બધી જ વિદેશી સેનાઓ અને સૈન્ય સાધનોને હટાવી લેવામાં આવશે.
- ડોનેટસ્ક અને લુહાન્સ્કના અલગાવવાદી આંદોલનની પાછળ પણ બે મોટી ઘટનાઓ સામેલ છે. પ્રથમ ઘટના યૂક્રેનના પૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ વિક્ટર યાનુકોવિચની સામે ભ્રષ્ટાચાર અને રશિયા સાથે નજદીકી વધારવાના આરોપની સામે યૂક્રેનમાં વર્ષ 2013થી 2014 સુધી 'યુરોમૈદાન આંદોલન' થયું હતું. વર્ષ 2014માં આ આંદોલન 'યૂક્રેનની ક્રાંતિ' ના રૂપમાં બદલાઈ ગયું જેના પછી યાનુકોવિચને રાષ્ટ્રપતિપદ છોડવું પડ્યું હતું. અને યૂક્રેનની તત્કાલીન સમયની સરકાર પણ પડી ગઈ હતી.
- બીજી ઘટનામાં ફેબ્રુઆરી - માર્ચ, 2014માં રશિયાએ એક વ્યાપક અભિયાન અંતર્ગત યૂક્રેનના 'ક્રિમિયા દ્વિપકલ્પ' ને પચાવી પાડ્યો અને ત્યાં તેની સેના તહેનાત કરી દીધી. એપ્રિલ 2014માં યૂક્રેને જવાબી કાર્યવાહી કરી અને રશિયા સમર્થક અલગાવવાદીઓ સામે સૈન્ય અભિયાન શરૂ કર્યું અને ઓગસ્ટ 2014 સુધીમાં રશિયા સમર્થક અલગાવવાદીઓ પાસેથી ડોનબાસનો એક મોટો વિસ્તાર મુક્ત કરાવી લીધો હતો.
- ક્રિમિયા અને ડોનબાસમાં જે થયું તેને લઈને યૂક્રેન અને રશિયા વચ્ચે વર્ષ 2014થી સતત સંઘર્ષ ચાલુ જ રહ્યો છે.
- યૂક્રેન અગાઉ સોવિયેત સંઘનો જ ભાગ હતું. પરંતુ, વર્ષ 1991 પછી સંઘનું વિખંડન થયા પછી યૂક્રેન એક સ્વતંત્ર દેશ બન્યો હતો.

સંઘર્ષની વૈશ્વિક તથા ભારત પરની અસરો

વૈશ્વિક અસરો

- રશિયા અને યૂક્રેન ઊર્જા, અનાજ અને અન્ય સીજવસ્તુઓના મુખ્ય ઉત્પાદકો છે અને આ સંઘર્ષના કારણે તેની કિંમતો ઘણી ઊંચી થઈ ગઈ છે, કેન્દ્રીય બેંકો માટે કુગાવા સંબંધિત સમસ્યામાં પણ વધારો થશે.
- એશિયાની અર્થવ્યવસ્થાઓ અગાઉથી જ મહામારી સામે ઝગમગી રહી છે. તે ખાસ કરીને વધતા ઊર્જા ખર્ચ માટે સંવેદનશીલ છે. જાપાન તેની લગભગ તમામ ઊર્જાની જરૂરિયાતો માટે આયાત પર નિર્ભર છે જે કે રશિયા પાસેથી તેની ખરીદી મર્યાદિત છે.
- યૂક્રેન પર રશિયાના આક્રમણને કારણે વિશ્વના ઘણા દેશોએ રશિયા ઉપર પ્રતિબંધોની જાહેરાત કરી છે. જેમાં યુ.એસ. અને યુરોપિયન કમિશને વૈશ્વિક નાણાકીય વ્યવહારો માટેની મેસેજિંગ સિસ્ટમ 'SWIFT' માંથી રશિયાને બાકાત કર્યું છે.
- જાપાને રશિયન જૂથો, બેંકો અને વ્યક્તિઓની સંપત્તિ

ફ્રીઝ કરવી અને રશિયાની લશ્કર - સંબંધિત સંસ્થાઓને સેમિકન્ડક્ટર્સ અને અન્ય સંવેદનશીલ માલસામાનની નિકાસ સ્થગિત કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે.

ભારત પર અસરો

- રશિયા - યૂક્રેન તણાવના કારણે ફૂડ ઓઇલના ભાવમાં થતો વધારો ભારતમાં નાણાકીય સ્થિરતા માટે ખોખમ ઊભું કરી શકે છે.
- ફૂડ ઓઇલના ઊંચા ભાવ પરિવહન ખર્ચમાં વધારો કરે છે.
- ભારતની કુલ નિકાસમાં રશિયામાં થતો નિકાસનો હિસ્સો 1 % કરતાં પણ ઓછો છે. વધુમાં, યુરોપિયન યુનિયન ભારતની નિકાસ માટે સૌથી મોટું બજાર હોવાથી ત્યાં સપ્લાય પુરવઠામાં વિક્ષેપ આવશે.
- સ્ટીલ એન્જિનિયરીંગ સામાન વગેરેની વધુ માંગ રહેશે જેના માટે ભારત વૈકલ્પિક નિકાસકાર તરીકે ઉભરી આવશે.

યૂક્રેનની ભૌગોલિક સ્થિતિ

- યૂક્રેનએ યુરોપમાં આવેલ વિસ્તારની દૃષ્ટિએ બીજા ક્રમનો સૌથી મોટો દેશ છે.
- તે દક્ષિણમાં કાળો સમુદ્ર અને દક્ષિણ પૂર્વમાં એઝોવનો દરિયાકિનારો ધરાવે છે.
- **રાજધાની** : કિવ
- **પડોશી દેશો** : યૂક્રેનની ઉત્તર-પૂર્વ અને પૂર્વની બાજુએ રશિયા, ઉત્તર-પશ્ચિમમાં બેલારૂસ અને પશ્ચિમમાં પોલેન્ડ અને સ્લોવાકિયા, દક્ષિણ પશ્ચિમમાં હંગેરી, રોમાનિયા અને મોલ્ડોવા સાથે સરહદ ધરાવે છે.
- યૂક્રેનના ભૂ-પ્રદેશોમાં મુખ્યત્વે મેદાનો અને ઉચ્ચ પ્રદેશો આવેલા છે. પશ્ચિમમાં કાર્પેથિયન પર્વતો 2,061 મીટરની ઊંચાઈ ધરાવે છે. દેશનું સૌથી ઊંચું પર્વત શિખર માઉન્ટ હોવરલા અહીં જ સ્થિત છે.
- **ચલણ** : રિવનિયા (Hryvnia)
- **રાષ્ટ્રપતિ** : વોલોદીમિર ઝેલેન્સ્કી (26 ફેબ્રુઆરી, 2022ની સ્થિતિએ)
- **વડાપ્રધાન** : ડેનિસ શ્મિહાલ (26 ફેબ્રુઆરી, 2022ની સ્થિતિએ)

નોર્થ એટલાન્ટિક ટ્રીટી ઓર્ગેનાઇઝેશન (NATO)

- નોર્થ એટલાન્ટિક ટ્રીટી ઓર્ગેનાઇઝેશન (NATO) એ સોવિયેત યુનિયન સામે સામૂહિક સુરક્ષા પૂરી પાડવા માટે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, કેનેડા અને કેટલાક પશ્ચિમી યુરોપિયન રાષ્ટ્રો દ્વારા 4 એપ્રિલ, 1949ની નોર્થ એટલાન્ટિક ટ્રીટી (જેને વોશિંગ્ટન સંધિ પણ કહેવાય છે.) દ્વારા સ્થાપિત લશ્કરી જોડાણ છે.
- આ સંધિની મુખ્ય જોગવાઈ ગણવામાં આવતા અનુચ્છેદ - 5માં જણાવવામાં આવ્યું છે કે જોડાણના કોઈ એક સભ્ય પર યુરોપ અથવા ઉત્તર અમેરિકામાં થયેલો હુમલો તમામ

સભ્યો પર થયેલો માનવામાં આવશે.

- નાટોએ યુ.એસ. માં વર્લ્ડ ટ્રેડ સેન્ટર પર થયેલા 9/11ના હુમલા બાદ 12 સપ્ટેમ્બર, 2001ના રોજ માત્ર એક જ વાર કલમ 5 લાગુ કરી છે.
- **વડુંમથક** : બ્રુસેલ્સ (બેલ્જિયમ)
- **સભ્ય દેશો** : 30 દેશો
- વર્ષ 2020માં 30મા સભ્ય દેશ તરીકે આ બૂથમાં ઉત્તર મેસેડોનિયા જોડાયો હતો.
- ભારત નાટોનો સભ્યદેશ નથી.

રશિયન બેંકો 'SWIFT' માંથી બાકાત

- તાજેતરમાં યૂક્રેન પર રશિયાના યુદ્ધને કારણે અમેરિકા અને યુરોપિયન કમિશને 'સોસાયટી ફોર વર્લ્ડવાઇડ ઇન્ટરબેંક ફાઇનાન્સિયલ ટેલીકમ્યુનિકેશન' (SWIFT) મેસેજિંગ સિસ્ટમમાંથી કેટલીક રશિયન બેંકોને બાકાત રાખવા માટે સંયુક્ત નિવેદન જાહેર કર્યું હતું.
- આ કાર્યવાહી કરવા પાછળનો હેતુ રશિયાને આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય વ્યવસ્થાથી વધુ અલગ કરવાનો છે.
- રશિયા સાથે લેવામાં આવેલું આ પગલું વર્તમાન સમયે માત્ર આંશિક રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યું છે. જેમાં માત્ર કેટલીક રશિયન બેંકોને આવરી લેવામાં આવી છે.

SWIFT મેસેજિંગ સિસ્ટમ

- SWIFT નું પૂરું નામ 'Society for worldwide Interbank Financial Telecommunication' છે.
- સ્વિફ્ટ વિશ્વસનીય મેસેજિંગ પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરે છે જે નાણાકીય સંસ્થાઓને નાણાં ટ્રાન્સફર જેવા વૈશ્વિક નાણાકીય વ્યવહારો વિશે માહિતીની આપ-લે કરવા સક્ષમ બનાવે છે.
- SWIFT વાસ્તવમાં નાણાં ખસેડવું નથી, તે 200થી વધુ દેશોમાં 11,000 થી વધુ બેંકોને સુરક્ષિત નાણાકીય સંદેશા સેવાઓ પ્રદાન કરીને વ્યવહારોની માહિતીને ચકાસવા માટે મધ્યસ્થી તરીકે કાર્ય કરે છે.
- મોટા ભાગનો વિશ્વ વેપાર SWIFT દ્વારા થતા નાણાકીય સંદેશાઓના માધ્યમથી થાય છે.
- તેની સ્થાપના વર્ષ 1973 માં કરવામાં આવી હતી અને તે

બેલ્જિયમમાં સ્થિત છે.

- તે અગિયાર ઔદ્યોગિક દેશોની કેન્દ્રીય બેંકો દ્વારા દેખરેખ રાખે છે. જેમાં કેનેડા, ફ્રાન્સ, જર્મની, ઇટાલી, જાપાન, નેધરલેન્ડ, સ્વીડન, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ, યુનાઇટેડ કિંગડમ, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અને બેલ્જિયમનો સમાવેશ થાય છે.
- ભારતીય નાણાકીય પ્રણાલી SWIFT ની એક્સેસ ધરાવે છે.
- SWIFT અગાઉ આંતરરાષ્ટ્રીય ભંડોળ ટ્રાન્સફર માટે સંદેશા વ્યવહારનું એકમાત્ર વિશ્વસનીય માધ્યમ 'ટેલેકસ' હતું.
- ઓછી સ્પીડ, સુરક્ષાને લગતી ચિંતાઓ અને ફ્રી મેસેજ ફોર્મેટ જેવી અનેક સમસ્યાઓને કારણે તેને બંધ કરવામાં આવ્યું હતું.

નોંધ: રશિયા અગાઉ માત્ર ઇરાનને જ SWIFT થી બાકાત કરાયો હતો. તેના પરિણામે ઇરાન તેના વિદેશ વેપારનો ત્રીજો હિસ્સો ગુમાવ્યો હતો.

રશિયા દ્વારા યુરોપના સૌથી મોટા પરમાણુ પાવર પ્લાન્ટ 'ઝાપોરિઝિયા' કબજે

- તાજેતરમાં રશિયન દળો દ્વારા યુરોપના સૌથી મોટા પરમાણુ પાવર પ્લાન્ટ 'ઝાપોરિઝિયા' ને કબજે કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ ઘટનાની સાથે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદે તાત્કાલિક ધોરણે બેઠક બોલાવી હતી.

ઝાપોરિઝિયા પરમાણુ પાવર પ્લાન્ટ

- આ પરમાણુ પાવર પ્લાન્ટ નીપર નદીના કિનારે સંઘર્ષગ્રસ્ત ડોનબાસ પ્રદેશથી માત્ર 200 કિલોમીટર દૂર સ્થિત છે, જ્યાં રશિયા અને યૂક્રેનના દળો વચ્ચે લડાઈ ચાલી રહી છે.
- આ પરમાણુ પાવર પ્લાન્ટ દક્ષિણ-પૂર્વ યૂક્રેનના એનેર્હોદર શહેરની નજીક નીપર નદી પરના કોબોવકા જળાશયના દક્ષિણ કિનારા પર સ્થિત છે.
- તે યુરોપનો સૌથી મોટો ન્યુક્લિયર પાવર પ્લાન્ટ છે અને વિશ્વના ટોચના 10 સૌથી મોટા પાવર પ્લાન્ટમાં તેનો સમાવેશ થાય છે.

- તે યૂક્રેનના તમામ ન્યુક્લિયર પાવર પ્લાન્ટ દ્વારા ઉત્પાદિત કુલ વીજળીના લગભગ 40 % અને યૂક્રેનના વાર્ષિક વીજળી ઉત્પાદનના પાંચમા ભાગનો હિસ્સો ધરાવે છે.
- ઝાપોરિઝ્કિયા ન્યુક્લિયર પાવર પ્લાન્ટમાં 6 પ્રેશરિઝ્ક વોટર રિએક્ટર (PWR) એકમોનો સમાવેશ થાય છે. જેમાં પ્રત્યેકની કુલ વિદ્યુત ક્ષમતા 1,000 મેગાવોટની છે.

પ્રેશરિઝ્ક વોટર રિએક્ટર (PWR)

- PWRએ એક પ્રકારનું લાઇટ વોટર રિએક્ટર છે જે સામાન્ય પાણીનો મોડરેટર અને શીતક તરીકે ઉપયોગ કરે છે.
- PWR પ્લાન્ટ એ વિશ્વમાં સૌથી સામાન્ય પ્રકારનું પરમાણુ પાવર રિએક્ટર છે.

નોંધ: પરમાણુ રિએક્ટરમાં ભારે પાણીનું કાર્ય ન્યુટ્રોનની ગતિને ધીમી કરે છે. પરંતુ તે રિએક્ટરમાં શીતક તરીકે કાર્ય કરતું નથી.

- પ્રેશરિઝ્ક હેવી વોટર રિએક્ટર્સ (PHWR) નું સંચાલન પ્રાકૃતિક યૂરેનિયમ જ્યારે લાઇટ વોટર રિએક્ટર (LWR) નું સંચાલન ઓછા યૂરેનિયમ સમૃદ્ધ ઇંધણ દ્વારા કરવામાં આવે છે.

રશિયા પર થર્મોબેરિક શસ્ત્રોનો ઉપયોગ કર્યો કરવાનો આરોપ

- તાજેતરમાં એમ્નેસ્ટી ઇન્ટરનેશનલ અને હ્યુમન રાઇટ્સ વોચ જેવા માનવાધિકાર દળોએ યુરોપમાં ચાલી રહેલા રશિયા-યૂક્રેન યુદ્ધમાં રશિયાએ યૂક્રેન પર થર્મોબેરિક શસ્ત્રો વડે હુમલો કર્યો હોવાનો આરોપ લગાવ્યો હતો.

થર્મોબેરિક શસ્ત્રો શું છે?

- થર્મોબેરિક શસ્ત્રોને એરોસોલ બોમ્બ અથવા ફ્યુઅલ-એર એક્સ્પ્લોઝિવ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- આ પ્રકારના શસ્ત્રો આસપાસના વિસ્તારોમાંથી ઓક્સિજન શોષીને ઉચ્ચ-તીવ્રતાનો વિસ્ફોટ પેદા કરે છે આથી તેને 'વેક્યૂમ બોમ્બ' પણ કહેવામાં આવે છે.
- આ વિસ્ફોટથી ઉત્પન્ન થતાં તાપમાન અને શોકવેલ્સ અન્ય પરંપરાગત બોમ્બ કરતાં વધુ તીવ્ર અને લાંબી

અવધીના હોય છે જેનાથી ઉત્પન્ન થતું વાતાવરણીય દબાણ માનવ શરીરના આંતરિક નાબુક અંગોને કચડી શકે તેટલું તીવ્ર અને તાપમાન મનુષ્યોને વરાળ બનાવી શકે તેટલું ઊંચું હોય છે.

- આ શસ્ત્રોને ટેન્ક પરથી ફાયર કરી શકાય છે અથવા એરક્રાફ્ટમાંથી છોડી શકાય છે.

કામગીરી

- થર્મોબેરિક બોમ્બમાં બે દારૂગોળા અને બે તબક્કાના વિસ્ફોટનો સમાવેશ થાય છે.
- પ્રથમ તબક્કામાં એક નાનો વિસ્ફોટ કાર્બન-આધારિત બળતણને મેટલ પાર્ટિક્યુલેટ્સમાં રૂપાંતરિત કરે છે, જે એરોસોલ તરીકે આસપાસના મોટા વિસ્તારમાં વિસર્જિત થાય છે.
- બીજા તબક્કામાં આ એરોસોલ કે અન્ય અતિદહનશીલ રસાયણમાં વિસ્ફોટથી એક વિશાળ અગનગોળો રચાય છે, જે આસપાસના વાતાવરણમાં રહેલા ઓક્સિજનને ખેંચી અને વિસ્ફોટમાં તેનો ઉપયોગ કરે છે આથી વિસ્ફોટની તીવ્રતામાં ખૂબ જ વધારો થાય છે.
- પરિણામે એટલા વિસ્તાર પૂરતો ઓક્સિજનનો શૂન્યાવકાશ રચાય છે જેની અસર હેઠળ આવેલા ખુલ્લા વિસ્તારો, ભૂગર્ભ સ્થળો તથા બંકરોમાં રહેલા કોઈપણ સજીવોને ઓક્સિજન મળતો નથી આથી તેઓ ગૂંગામણથી મૃત્યુ પામે છે.
- જ્યારે આ વિસ્ફોટથી ઉદભવેલ ઉચ્ચ તાપમાન અને શોકવેલ્સની હડફેટે આવતા સજીવો અત્યંત ઊંચા તાપમાન અને શરીરના આંતરિક નાબુક અંગોને કચડી શકે તેટલા તીવ્ર શોકવેલ્સના દબાણને કારણે પોતાનો જીવ ગુમાવે છે.

પરંપરાગત શસ્ત્રો સાથે સરખામણી

- પરંપરાગત વિસ્ફોટકોમાં ફ્યુઅલ-ઓક્સિડાઇઝર પ્રિમિક્સ જેવા કાળા પાવડરનો સમાવેશ થાય છે, જેમાં 25:75 ના ગુણોત્તરમાં મુખ્ય વિસ્ફોટક અને વિસ્ફોટમાં ઓક્સિજન પૂરો પાડવા માટે ઓક્સિડાઇઝર હોય છે.
- થર્મોબેરિક શસ્ત્રોમાં વિસ્ફોટ દરમિયાન વાતાવરણીય ઓક્સિજન વપરાતો હોવાથી તેમાં ઓક્સિડાઇઝર હોતું નથી અને લગભગ 100% માત્રામાં મુખ્ય વિસ્ફોટક જ હોય છે. આથી થર્મોબેરિક શસ્ત્રો સમાન વજનના પરંપરાગત વિસ્ફોટકો કરતાં ખૂબ વધુ ઘાતક બને છે.
- જો કે વાતાવરણીય ઓક્સિજન પર વધુ અવલંબિત હોવાના કારણે થર્મોબેરિક શસ્ત્રોને પાણીની અંદર, વધુ ઊંચાઈએ અને પ્રતિકૂળ હવામાનમાં ઉપયોગમાં લઈ શકાતા નથી જ્યારે પરંપરાગત શસ્ત્રો ઉપરોક્ત પૈકી કોઈપણ જગ્યાએ ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદો

- આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે લશ્કરી લક્ષ્યો સામે થર્મોબેરિક

દાર્ગોળાનો ઉપયોગ કરવા પર કોઈ સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ નથી.

- જો કે, શાળાઓ અથવા હોસ્પિટલોમાં તથા નાગરિક વસતી સામે તેમનો ઉપયોગ કરવાથી 1899 અને 1907ના હેગ સંમેલનો હેઠળ થયેલ સમજૂતીઓનું ઉલ્લંઘન થયેલું ગણાય છે જેના પર કાર્યવાહી કરવામાં આવી શકે છે. હેગ સંમેલનો હેઠળ થયેલ સમજૂતીઓનું ઉલ્લંઘન થયેલું ગણાય છે જેના પર કાર્યવાહી કરવામાં આવી શકે છે.
- ઉપરાંત સશસ્ત્ર લડવૈયાઓ કે લશ્કરીદળો અને નાગરિકો વચ્ચે તફાવત કરી શકતા નથી તેવા અંધાદૂંધ હુમલાઓના શસ્ત્રોનો ઉપયોગ કરવા પર જિનીવા સંમેલનો દ્વારા પ્રતિબંધ લગાવવામાં આવ્યો છે.

વિશ્વના સૌથી મોટા કાર્ગો પ્લેન એંતોનોવ AN-225ને રશિયન ટ્રૂપ દ્વારા તોડી પાડવામાં આવ્યું

- તાજેતરમાં ચાલી રહેલા યૂક્રેન-રશિયા યુદ્ધના પગલે રશિયન ટ્રૂપ દ્વારા યૂક્રેનિયન પાટનગર કીવ પાસે આવેલા એક એરપોર્ટ પર હુમલો કરી ત્યાં રહેલા વિશ્વના સૌથી મોટા કાર્ગો વિમાન એંતોનોવ AN-225ને તોડી પાડવામાં આવ્યું હતું.
- આ વિમાનને યૂક્રેનિયન ભાષામાં 'મ્રીય' તરીકે હુલામણું નામ મળ્યું હતું, જેનો અર્થ 'સ્વપ્ન' એવો થાય છે.
- આ AN-225 વિમાનની ડિઝાઇન કીવ ખાતે આવેલી એંતોનોવ કંપની દ્વારા કરવામાં આવી હતી જેણે આ પ્રકારનું એક માત્ર વિમાન ડિઝાઇન અને ડેવલપ કર્યું હતું.
- પ્લેનની વિશાળતાનો ખ્યાલ નીચે આપેલા માહિતીના કોષ્ટક પરથી આવી શકે છે :

લંબાઈ	84 મીટર
ઊંચાઈ	18.1 મીટર
પાંખોનો ઘેરાવો	88.4 મીટર
વજન	2,85,000 kg
ક્ષમતા	253.820 ટન
મહત્તમ ઝડપ	850 km/h

રેન્જ	15,400 km
-------	-----------

પૃષ્ઠભૂમિ

- 1980ના દશકમાં અમેરિકા અને તત્કાલિન USSR વચ્ચે ચાલી રહેલા શીતયુદ્ધ (કોલ્ડવોર)ના કારણે બંને દેશો વચ્ચે અંતરિક્ષમાં પહેલા પહોંચવાની હરીફાઈમાં સોવિયેત રશિયા દ્વારા તેના સ્પેસશટલ બૂરાનને એક જગ્યાથી અન્ય સ્થળે લઈ જવા માટે એક મોટું વિમાન ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું હતું.
- સમયાંતરે USSRનું વિભાજન થતાં બૂરાન પ્રોગ્રામને અધવચ્ચેથી છોડી દેવામાં આવ્યો અને પરિણામે આ વિમાનને માલ-સામાન લઈ જવા માટે ઉપયોગમાં લેવાનું શરૂ થયું હતું.

ઈરાનનો નૂર 2 ઉપગ્રહ

- તાજેતરમાં ઈરાનના ઈસ્લામિક રિવોલ્યુશનરી ગાર્ડ કોર્પ્સ (IRGC) દ્વારા 45 કિલો વજન ધરાવતાં સૈન્ય ઉપગ્રહ નૂર-2ને પૃથ્વીથી 500 કિલોમીટર અથવા 311 માઈલની ઊંચાઈએ ભ્રમણકક્ષામાં છોડવામાં આવ્યો છે.
- ઈસ્લામિક રિપબ્લિકનું આ બીજું સૈન્ય ઉપગ્રહ પ્રક્ષેપણ છે. ફારસી ભાષામાં નૂરનો અર્થ થાય છે પ્રકાશ.
- નૂર 2 ગ્રહ તબક્કાના કાસેદ અથવા 'મેસેન્જર' પ્રક્ષેપણ દ્વારા શાહરૂદ સ્પેસપોર્ટથી લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.
- એપ્રિલ 2020 માં, પ્રથમ નૂર લશ્કરી ઉપગ્રહ પૃથ્વીની સપાટીથી 425 કિમી અથવા 265 માઈલની ભ્રમણકક્ષામાં લોન્ચ કરવામાં આવ્યો હતો.

નૂર સેટેલાઈટ વિશે

- નૂર અવકાશયાન, જેને 'NOUR 01' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે ઈરાની લશ્કરી ઉપગ્રહ છે જે 22 એપ્રિલ, 2020 ના રોજ ભ્રમણકક્ષામાં મૂકવામાં આવ્યો હતો.
- નૂર સેટેલાઈટને કાસેદ રોકેટ દ્વારા લોન્ચ કરવામાં આવ્યો હતો, જે ઘન અને પ્રવાહી ઇંધણના મિશ્રણ દ્વારા ચાલતું ગ્રહ તબક્કાનું રોકેટ છે. નૂર ઈરાનનો પ્રથમ સૈન્ય ઉપગ્રહ છે.

માનવતાવાદી કોરિડોર (Humanitarian Corridors)

- તાજેતરમાં રશિયાએ નાગરિકોને 'માનવતાવાદી કોરિડોર' પ્રદાન કરવા માટે રશિયા-યુક્રેન યુદ્ધમાં અસ્થાયી યુદ્ધવિરામની જાહેરાત કરી હતી.
- સશસ્ત્ર સંઘર્ષ દરમિયાન અસ્થાયી યુદ્ધવિરામની જાહેરાત કરીને માનવતાવાદી કોરિડોર સ્થાપિત કરવામાં આવે છે.
- માનવતાવાદી કોરિડોર એ ડિમિલિટરાઇઝ્ડ ઝોન

(Demilitarized zones) છે જે મુખ્યત્વે સશસ્ત્ર સંઘર્ષ દરમિયાન નાગરિકોને રાહત આપવા માટે સ્થાપિત કરવામાં આવે છે. તેને સશસ્ત્ર સંઘર્ષના બંને પક્ષોના પરસ્પર કરારના આધારે ચોક્કસ વિસ્તારમાં અને ચોક્કસ સમય માટે સ્થાપિત થાય છે.

- ડિમિલિટરાઇઝ્ડ ઝોન એ એવો વિસ્તાર છે જેમાં રાષ્ટ્રો, લશ્કરી સત્તાઓ અથવા પ્રતિસ્પર્ધી જૂથો વચ્ચેની સંધિઓ અથવા કરારો લશ્કરી સ્થાપનો, પ્રવૃત્તિઓ અથવા કર્મચારીઓને પ્રતિબંધિત કરે છે. ડિમિલિટરાઇઝ્ડ ઝોન ઘણીવાર બે અથવા વધુ લશ્કરી શક્તિઓ અથવા ખેડાણો વચ્ચે સ્થાપિત સરહદ અથવા સીમા સાથે આવેલું હોય છે.
- આ કોરિડોરનો ઉપયોગ કરીને નાગરિકોને તણાવગ્રસ્ત વિસ્તારમાંથી બહાર કાઢી શકાય છે.
- ઘેરાબંધી હેઠળના શહેરોને ખોરાક, તબીબી સહાય અને અન્ય જરૂરી વસ્તુઓ પણ પૂરી પાડવામાં આવી શકે છે. આ કોરિડોર અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે સામાન્ય રીતે યુદ્ધ દરમિયાન લોકો મૂળભૂત ખોરાક પુરવઠો, વીજળી અને પાણીથી વંચિત રહેતા હોય છે.

માનવતાવાદી કોરિડોરની સ્થાપના

- યુનાઇટેડ નેશન્સ (UN) માનવતાવાદી કોરિડોરને સશસ્ત્ર સંઘર્ષના અસ્થાયી વિરામના કેટલાક સંભવિત સ્વરૂપોમાંથી એક માને છે.
- ઉદાહરણ તરીકે નાગરિક લક્ષ્યો પર મોટા પાયે બોમ્બ ઘડાકા જેવી પરિસ્થિતિ દરમિયાન માનવતાવાદી કોરિડોર નિર્ણાયક રાહત પ્રદાન કરી શકે છે.
- **જરૂરિયાત (Need):** જ્યારે શહેરો ઘેરાબંધી હેઠળ હોય અને વસ્તી મૂળભૂત ખાદ્ય પુરવઠો, વીજળી અને પાણીથી વંચિત હોય ત્યારે કોરિડોર જરૂરી છે.
- **કાર્ય:** આ કોરિડોર દ્વારા કાં તો ખોરાક અને તબીબી સહાય સંઘર્ષના વિસ્તારોમાં પહોંચાડી શકાય છે અથવા નાગરિકોને બહાર કાઢી શકાય છે.
- **સુલભતા (Accessibility):** માનવતાવાદી કોરિડોરની એક્સેસ સંઘર્ષના પક્ષો દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે. તે સામાન્ય રીતે તટસ્થ સંસ્થાઓ જેમ કે યુએન અથવા

સહાય સંસ્થાઓ જેમ કે રેડ ક્રોસ સુધી મર્યાદિત હોય છે.

- તેનો ઉપયોગ યુએન નિરીક્ષકો, બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (એનજીઓ) અને પત્રકારો દ્વારા લડાઈવાળા વિસ્તારોમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે પણ થઈ શકે છે જ્યાં યુદ્ધ ગુનાઓ આચરવામાં આવે છે.
- સામાન્ય રીતે માનવતાવાદી કોરિડોરની સ્થાપના સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા વાટાઘાટો કરીને કરવામાં આવે છે. કેટલાક કિસ્સાઓમાં સ્થાનિક જૂથો પણ પહેલ કરે છે. જો કે સંઘર્ષ સાથે સંકળાયેલા તમામ પક્ષોએ કોરિડોર સેટ કરવા માટે સંમત થવાની જરૂર છે.
- સંઘર્ષના પક્ષો નક્કી કરે છે કે કોરિડોરમાં કોને પ્રવેશ મળશે. સામાન્ય રીતે રેડ ક્રોસ જેવી માનવતાવાદી સંસ્થાઓને પ્રવેશ મળતો હોય છે. સંઘર્ષના પક્ષો વિસ્તાર, રોકાણનો સમયગાળો અને ઉપયોગમાં લેવાના પરિવહનના માધ્યમો પણ નક્કી કરે છે.
- કેટલાક કિસ્સાઓમાં સંઘર્ષના પક્ષકારોમાંથી એક જ માનવતાવાદી કોરિડોર સ્થાપિત કરે છે.
- ઉદાહરણ તરીકે 1948-1949 માં સોવિયેત યુનિયન દ્વારા બર્લિન નાકાબંધી પછી યુએસએનું એરલિફ્ટ.

માનવતાવાદી કોરિડોરનો દુરુપયોગ

- માનવતાવાદી કોરિડોરનો લશ્કરી અથવા રાજકીય દુરુપયોગનું જોખમ છે.
- દાખલા તરીકે માનવતાવાદી કોરિડોરનો ઉપયોગ કરીને સંઘર્ષના વિસ્તારોમાં હથિયારોની ઘાણચોરી કરી શકાય છે.

રશિયા-યુક્રેન યુદ્ધ

- તાજેતરમાં નાગરિકોને બહાર કાઢવા માટે Mariupol અને Volnovakhaમાં માનવતાવાદી કોરિડોરની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- જો કે રશિયાએ બોમ્બમારો ચાલુ રાખ્યો હોવાથી Mariupol શહેરના વહીવટીતંત્રે સુરક્ષા કારણોસર સ્થળાંતર મુલતવી રાખ્યું હતું. પરંતુ રશિયા આ આરોપોને નકારે છે. યુક્રેનમાં અન્ય કેટલાક કોરિડોર સ્થાપવા માટેની વાટાઘાટો પણ નિષ્ફળ રહી હતી.

માનવતાવાદી કોરિડોર સંબંધિત આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલનો શું છે?

- આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓએ માનવતાવાદી કોરિડોરને માન્યતા આપી તે પહેલાં પણ, સશસ્ત્ર તકરારમાં આવા ઝોનને વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાં બીજા વિશ્વયુદ્ધમાં જ્યારે ચહૂદી બાળકોને નાઝીના નિયંત્રણ હેઠળના વિસ્તારોમાંથી યુનાઇટેડ કિંગડમમાં ખસેડવામાં આવ્યા હતા.
- વર્ષ 1990માં U.N.ની જનરલ એસેમ્બલીના ઠરાવ 45/100માં માનવતાવાદી કોરિડોરની વ્યાખ્યા કરવામાં આવી હતી.

- તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે 'રાહત કોરિડોર' ને આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાય દ્વારા સશસ્ત્ર સંઘર્ષ દરમિયાન સહાય મેળવવાના નાગરિકોના અધિકારને સમર્થન આપવા માટે એક મહત્વપૂર્ણ સાધન તરીકે જોવામાં આવે છે.
- માનવતાવાદી કોરિડોરનો ઉપયોગ સીરિયન ગૃહ યુદ્ધ, લિબિયન ગૃહ યુદ્ધ અને ગાઝા યુદ્ધમાં અને આવા અન્ય સંઘર્ષ ઝોનમાં વારંવાર કરવામાં આવ્યો હતો.

સંકળાયેલ મુદ્દાઓ શું છે?

- **અમલીકરણમાં મુશ્કેલી (Difficult To Enforce):** તમામ પક્ષોએ કોરિડોર સેટ કરવા માટે સંમત થવાની જરૂર હોવાથી, માનવતાવાદી કોરિડોર લાગુ કરવા મુશ્કેલ છે.
- દાખલા તરીકે યમનમાં ચાલી રહેલા યુદ્ધમાં U.N. અત્યાર સુધી તેની વાટાઘાટોમાં નિષ્ફળ રહ્યું છે.
- **સંભવિત દુરુપયોગ (Possible Misuse):** લશ્કરી અથવા રાજકીય દુરુપયોગનું જોખમ છે. ઉદાહરણ તરીકે આ કોરિડોરનો ઉપયોગ ઘેરાયેલા શહેરોમાં શસ્ત્રો અને બળતણની ઘણચોરી કરવા માટે થઈ શકે છે.

UN-WMO દ્વારા ક્લાઇમેટ અર્લી વોર્નિંગ સિસ્ટમની જાહેરાત કરાઈ

- તાજેતરમાં UN (સંયુક્ત રાષ્ટ્ર)ના સેક્રેટરી જનરલ એન્ટોનિયો ગુટેરેસે જુનીવા ખાતે આવેલ WMO (વિશ્વ હવામાન સંસ્થા) સાથે મળીને આગામી પાંચ વર્ષમાં પૃથ્વી પરના દરેક વ્યક્તિને ક્લાઇમેટ અર્લી વોર્નિંગ સિસ્ટમ હેઠળ સાંકળી લેવા માટે એક પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવાની જાહેરાત કરી હતી.
- તેમણે જણાવ્યું હતું કે, આબોહવા પરિવર્તનની અસરોને કારણે કુદરતી આફતો વધુ શક્તિશાળી અને વારંવાર બની રહી છે જેથી લોકોની સલામતી માટે એક ચેતવણી પ્રણાલી હોવી ખૂબ જરૂરી છે.
- નવેમ્બર, 2022માં ઈજિપ્ત ખાતે થનારા UNFCCCના 27માં COP (કોન્ફરન્સ ઓફ પાર્ટીઝ)માં વિશ્વ હવામાન સંસ્થા દ્વારા આ વોર્નિંગ સિસ્ટમ પર એક્શન પ્લાન રજૂ કરાશે.

ક્લાઇમેટ અર્લી વોર્નિંગ સિસ્ટમ

- પૂર, દુષ્કાળ, હીટવેવ, તોફાનો વગેરે માટેની અર્લી વોર્નિંગ સિસ્ટમ એક એવી સંકલિત પ્રણાલી છે, જે સામાન્ય લોકો, સરકારો અને સમુદાયોને આ જોખમો વિશે આગમચેતી આપી તેની સંભવિત અસરોને ઘટાડવા માટેની માહિતી પૂરી પાડે છે.
- હાલમાં કુલ વૈશ્વિક વસ્તીનો ત્રીજો ભાગ અને તેમાં પણ સૌથી ઓછા વિકસિત દેશો પ્રારંભિક ચેતવણી પ્રણાલી ધરાવતા નથી પરિણામે ત્યાં લોકો પૂર, દુષ્કાળ, હીટવેવ, તોફાનો વગેરે જેવી કુદરતી આફતોના સંકટ હેઠળ જીવે

છે.

- ઉપરાંત આફ્રિકામાં રહેતા આશરે 60% લોકો અર્લી વોર્નિંગ સિસ્ટમથી વંચિત છે.
- આ પ્રોજેક્ટનો ઉદ્દેશ્ય ઘણા સમૃદ્ધ દેશોમાં પહેલેથી ઉપયોગમાં લેવાતી ચેતવણી પ્રણાલીઓને વિશ્વના અન્ય વિકાસશીલ દેશો માટે ઉપલબ્ધ કરાવવાનો છે.

અર્લી વોર્નિંગ સિસ્ટમનું કાર્ય

- આ પ્રણાલી ગ્રામીણ વિસ્તારો, શહેરો, દરિયાકાંઠાના પ્રદેશો, પર્વતો અને ધ્રુવીય કે શુષ્ક સ્થાનો પર રીઅલ ટાઇમમાં જમીન અને સમુદ્ર પરની વાતાવરણીય પરિસ્થિતિઓનું નિરીક્ષણ કરી હવામાનની ઘટનાઓની આગાહી કરવામાં મદદ કરે છે.

અર્લી વોર્નિંગ સિસ્ટમનું મહત્વ

- સમગ્ર વિશ્વમાં આવી ચેતવણી પ્રણાલીના ઉપયોગને વિસ્તૃત કરવો અત્યંત જરૂરી છે કારણ કે તેનો લાભ લઈને મોટા ભાગની વસ્તીને આફતોનો સામનો કરવા કે સલામત જગ્યાએ સ્થળાંતર કરવા માટે વધુ સમય મળી શકે છે.

ભારતમાં અર્લી વોર્નિંગ સિસ્ટમ

- ભારતમાં હવામાન વિભાગ (IMD)ની નિયમિત ચક્રવાતની ચેતવણીઓ તથા રાજ્ય અને જિલ્લા વહીવટીતંત્ર દ્વારા કરવામાં આવતી ઝડપી કાર્યવાહીના કારણે છેલ્લા વર્ષોમાં હજારો લોકોના જીવ બચાવી શકાયા છે.
- છતાં આ દિશામાં વધુ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે, ખાસ કરીને પછાત જિલ્લાઓ અને ગ્રામ્ય સ્તરે હવામાનની આગાહી અને વહેલી ચેતવણીની પ્રણાલી વિકસાવવાની જરૂર છે.

પ્રારંભિક પહેલો

- જૂન 2020 માં, કેન્દ્રીય પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલય અને મુંબઈ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના આપત્તિ વ્યવસ્થાપન વિભાગે સાથે મળીને મુંબઈમાં પૂરની ચેતવણી માટે iFLOWS-MUMBAI (ઇન્ટિગ્રેટેડ ફ્લોડ વોર્નિંગ સિસ્ટમ ફોર મુંબઈ) રજૂ કરી હતી.
- ઉત્તરાખંડ રાજ્યમાં ભૂકંપની ચેતવણી આપવા માટે 'ઉત્તરાખંડ અર્થકવેક એલર્ટ' એપ લોન્ચ કરવામાં આવી હતી.
- વર્ષ 2007માં સુનામીની ચેતવણી આપવા માટે INCOIS (ઇન્ડિયન નેશનલ સેન્ટર ફોર ઓશન ઇન્ફોર્મેશન સર્વિસીઝ), હૈદરાબાદ ખાતે ઇન્ડિયન સુનામી અર્લી વોર્નિંગ સિસ્ટમ (ITEWS) ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન પરિષદ (CSIR) હેઠળ નેશનલ જીઓફિઝિકલ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ હિમાલયના ભૂસ્ખલન સંભવિત ક્ષેત્રો માટે 'લેન્ડસ્લાઇડ અને ફ્લોડ

અર્લી વોર્નિંગ સિસ્ટમ' વિકસાવવા માટે 'એન્વાયર્નમેન્ટલ સિસ્મોલોજી' બૂથ શરૂ કર્યું હતું.

- સમુદ્ર સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપવા અને સંબંધિત કુદરતી આફતોની પ્રારંભિક ચેતવણી પ્રણાલી સ્થાપિત કરવા માટે 'ઓશન સર્વિસિસ, મોડલિંગ, એપ્લિકેશન, રિસોર્સિસ એન્ડ ટેકનોલોજી (O-SMART)' નામે એક સરકારી યોજના શરૂ કરાઈ હતી.

જિનિવા સંમેલન ગાઈડલાઈન્સ (Geneva Conventions Guidelines)

અર્થમાં કેમ?

- રશિયા-યૂક્રેન યુદ્ધે ફરી એકવાર જિનિવા સંમેલનો અને ખાસ કરીને ચોથા જિનિવા સંમેલન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું છે.

જિનિવા સંમેલન વિશે

- જિનિવા સંમેલન (1949) અને તેમના વધારાના પ્રોટોકોલ એ આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિઓ છે જેમાં યુદ્ધની બર્બરતાને મર્યાદિત કરતા સૌથી મહત્વપૂર્ણ નિયમો છે.
  - જિનિવા સંમેલનો યુદ્ધ દ્વારા અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિઓ સાથે માનવતાવાદી વ્યવહાર માટે નૈતિક અને કાનૂની આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણને સંહિતાબદ્ધ કરે છે.
  - જિનિવા સંમેલનો એ ચાર સંધિઓ અને ત્રણ વધારાના પ્રોટોકોલનો સમૂહ છે, જે નાગરિકો અને યુદ્ધ કેદીઓ સાથેના વ્યવહાર (treatment) પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. તે એવા લોકોના રક્ષણ માટે છે જે લડાઈમાં ભાગ લેતા નથી(નાગરિકો, ચિકિત્સકો, સહાયતા કાર્યકરો) તેમજ યુદ્ધ લડવા હવે સક્ષમ નથી (ઘાયલ, બીમાર અને યુદ્ધના કેદીઓ).
- જિનિવા સંમેલનોને સંયુક્ત રાષ્ટ્રના તમામ સભ્ય દેશો સહિત 196 દેશો દ્વારા બહાલી આપવામાં આવી છે. જે કે બધા દેશો દ્વારા ત્રણ વધારાના પ્રોટોકોલને બહાલી આપવામાં આવી નથી.
- પ્રથમ જિનિવા સંમેલન :** યુદ્ધ દરમિયાન જમીન પર ઘાયલ અને બીમાર સૈનિકોની આ સંમેલન હેઠળ રક્ષા કરવામાં આવે છે. તે તબીબી અને ધાર્મિક કર્મચારીઓનો પણ સમાવેશ કરે છે. તેમાં હોસ્પિટલ ઝોનને લગતા ડ્રાફ્ટ કરારનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- બીજું જિનિવા સંમેલન :** યુદ્ધ દરમિયાન દરિયામાં ઘાયલ, બીમાર અને યુદ્ધના કારણે દરિયામાં ભાંગી ગયેલા જહાજના લશ્કરી કર્મચારીઓની આ સંમેલન હેઠળ રક્ષા કરવામાં આવે છે.
- ત્રીજું જિનિવા સંમેલન :** તે યુદ્ધ કેદીઓ (prisoners of war-POW)ને લાગુ પડે છે. આ સંમેલનમાં માનવીય વર્તન, કેદીઓમાં સમાનતા, કેદની સ્થિતિ, કેદીઓનું સ્થળાંતર, ખોરાક, કપડાં, સ્વચ્છતા વગેરે જેવા વિવિધ સામાન્ય

રક્ષાઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. કેદીઓના ધાર્મિક, બૌદ્ધિક અને શારીરિક પ્રવૃત્તિઓનો અધિકાર પણ આ સંમેલન હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યો છે.

- ચોથું જિનિવા સંમેલન :** તે કબજે કરેલા પ્રદેશ (Occupied Territory)માં રહેતા નાગરિકોનું રક્ષણ કરે છે. અન્ય ત્રણ જિનિવા સંમેલનો મુખ્યત્વે લડવૈયાઓ સાથે સંબંધિત હતા. પરંતુ બીજા વિશ્વયુદ્ધે (1939-1945) યુદ્ધ સમયે નાગરિકોની સુરક્ષાનું મહત્વ ઘોષિત કર્યું હતું.
- ચારેય જિનિવા સંમેલનો માટે કલમ 3 સમાન છે જે બિન-આંતરરાષ્ટ્રીય સશસ્ત્ર સંઘર્ષ (non-international armed conflicts)ની પરિસ્થિતિઓને આવરી લે છે. તેમાં પરંપરાગત ગૃહ યુદ્ધો, આંતરિક સશસ્ત્ર સંઘર્ષો કે જે અન્ય રાજ્યોમાં ફેલાય છે અથવા એવા આંતરિક સંઘર્ષો જેમાં સરકારની સાથે ત્રીજું રાજ્ય અથવા બહુરાષ્ટ્રીય દળ હસ્તક્ષેપ કરે છે તેનો સમાવેશ થાય છે.

વર્ષ 1977માં 4 જિનિવા સંમેલનો (1949) અપનાવવામાં આવ્યા હતા.

અહેવાલો અને સૂચકાંકો

સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (SDG) ઇન્ડેક્સ 2021 જાહેર ; ભારત 120મા ક્રમાંકે, ફિનલેન્ડ ટોચ પર

- સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ સોલ્યુશન્સ નેટવર્ક (SDSN) દ્વારા તાજેતરમાં 'સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ રિપોર્ટ 2021' જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.
- SDSN દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલી સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ રિપોર્ટની આ છઠ્ઠી આવૃત્તિ અંતર્ગત ભારતને 120મો ક્રમાંક પ્રાપ્ત થયો છે.
- સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ રિપોર્ટ (અગાઉનો SDG ઇન્ડેક્સ & ડેશબોર્ડ્સ) એ ટકાવ વિકાસ હાંસલ કરવા તરફની દેશોની પ્રગતિનું વૈશ્વિક મૂલ્યાંકન છે.
- ભારતે આ રેન્કિંગ અંતર્ગત 100માંથી 60.07નો સ્કોર

પ્રાપ્ત કર્યો હતો.

- આ ઇન્ડેક્સ અંતર્ગત કુલ 165 દેશોને રેન્કિંગ આપવામાં આવી છે. જેના અંતર્ગત ફિનલેન્ડને ટોચનો ક્રમાંક પ્રાપ્ત થયો છે જ્યારે સૌથી છેલ્લો એટલે કે 165મો ક્રમ સેન્ટ્રલ આફ્રિકન રિપબ્લિકને આપવામાં આવ્યો છે.

સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ઇન્ડેક્સ 2021 અંતર્ગત ટોચના દેશો

રેન્ક	દેશ	સ્કોર (100 માંથી)
1.	ફિનલેન્ડ	85.90
2.	સ્વીડન	85.61
3.	ડેનમાર્ક	84.86
4.	જર્મની	82.48
5.	બેલ્જિયમ	82.19
120.	ભારત	60.07
163.	ચાડ	40.90
164.	દક્ષિણ સુદાન	38.90
165.	સેન્ટ્રલ આફ્રિકન રિપબ્લિક	38.27

વર્ષ 2030 સુધી SDG ને પ્રાપ્ત કરવા માટે રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની તૈયારી

રાજ્યોની સ્થિતિ

- આ અહેવાલ અનુસાર વર્ષ 2030 સુધીમાં SDG લક્ષ્યાંકો પ્રાપ્ત કરવા માટે રાજ્ય મુજબ તૈયારીમાં કેરળ ટોચના સ્થાન પર રહ્યું છે, જ્યારે તેના બાદ તમિલનાડુ અને હિમાચલપ્રદેશ સંયુક્ત રીતે દ્વિતીય ક્રમાંકે રહ્યા છે.
- ત્રીજો ક્રમાંક સંયુક્ત રીતે ગોવા, આંધ્રપ્રદેશ, કર્ણાટક અને ઉત્તરાખંડે પ્રાપ્ત કર્યો છે.
- વર્ષ 2030 સુધીમાં SDG લક્ષ્યાંકો પ્રાપ્ત કરવા માટે ઝારખંડ અને બિહાર સૌથી ઓછા તૈયાર છે.

કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની સ્થિતિ

- કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં ચંદીગઢ પ્રથમ સ્થાન પર, ત્યારબાદ દિલ્હી, લક્ષદ્વિપ અને પુદુચેરી સંયુક્ત રીતે બીજા ક્રમાંકે રહ્યા છે અને આંદામાન અને નિકોબાર દ્વિપસમૂહ ત્રીજા સ્થાન પર રહ્યા છે.

સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (SDGs)

- વર્ષ 2015માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના 193 સભ્યદેશો દ્વારા સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો) ને વર્ષ 2030 ના એજન્ડાના ભાગરૂપે અપનાવવામાં આવ્યા હતા.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (United Nations) દ્વારા કુલ 17 સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (SDGs) ને સ્વીકારવામાં આવ્યા છે જે નીચે મુજબ છે :

SDG નો ક્રમ	ઉદ્દેશ
SDG 1	No poverty (ગરીબાઇ મુક્તિ)
SDG 2	Zero Hunger (ભૂખ મુક્તિ)
SDG 3	Good Health & well being (સારું સ્વાસ્થ્ય અને સુખાકારી)
SDG 4	Quality Education (ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ)
SDG 5	Gender Equality (જાતીય સમાનતા)
SDG 6	Clean Water & Sanitation (શુદ્ધ પાણી અને સ્વચ્છતા)
SDG 7	Affordable and clean energy (સસ્તી અને સ્વચ્છ ઊર્જા)
SDG 8	Decent work and economic growth (સારું કાર્ય અને આર્થિક વિકાસ)
SDG 9	Industry , Innovation & Infrastructure (ઉદ્યોગ , નવીનતા અને આધાર માળખું)
SDG 10	Reduced Inequalities (અસમાનતા ઘટાડવી)
SDG 11	Sustainable cities and communities (ટકાઉ શહેરો અને સમુદાયો)
SDG 12	Responsible Consumption and production (જવાબદાર વપરાશ અને ઉત્પાદન)
SDG 13	Climate Action (જળવાયુ ક્રિયા)
SDG 14	Life below water (પાણીની નીચેનું જીવન)
SDG 15	Life on Land (જમીન પરનું જીવન)
SDG 16	Peace , Justice and Strong Institutions (શાંતિ , ન્યાય અને મજબૂત સંસ્થાઓ)
SDG 17	Strengthening Global Partnerships for the goals (લક્ષ્યો માટે વૈશ્વિક ભાગીદારીને મજબૂત બનાવવી)

આબોહવા પરિવર્તન પર IPCC દ્વારા અહેવાલ રજૂ કરાયો

- તાજેતરમાં UNના IPCC-ઇન્ટરગવર્નમેન્ટલ પેનલ ઓન ક્લાઇમેટ ચેન્જ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા 6ઠ્ઠા એસેસમેન્ટ અહેવાલના બીજા ભાગમાં આબોહવા પરિવર્તનની અસરો, જોખમો, નબળાઈઓ તથા તેની સાથે અનુકૂળન સાધવાના વિકલ્પો સંબંધી માહિતી

આપવામાં આવી હતી.

- આ અહેવાલમાં એ ચેતવણી આપવામાં આવી છેકે, વર્ષ 2040 સુધીમાં વૈશ્વિક તાપમાનમાં 1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસનો વધારો થશે અને વર્તમાન સમયે માનવજાત તેની અસરોનો સામનો કરવા તૈયાર નથી.

અહેવાલના તારણો

- વૈશ્વિક વસ્તીના 45% એટેલેકે આશરે 3.5 બિલિયનથી પણ વધારે લોકો હાલમાં આબોહવા પરિવર્તનથી અતિશય પ્રભાવિત થનાર વિસ્તારોમાં વસવાટ કરે છે જેઓ આ ઝડપી વૈશ્વિક તાપ વધારાનો વહેલો ભોગ બનશે.
- આવનાર બે દશકમાં આ ઝડપી તાપ વૃદ્ધિના કારણે વિવિધ પ્રકારના આબોહવાકીય અને બિન આબોહવાકીય જોખમો દરેક ક્ષેત્ર અને પ્રદેશોમાં પડકારરૂપ સમસ્યાઓને જન્મ આપશે જે વૈશ્વિક ભૂખમરો, બીમારી અને ગરીબીમાં વધારો કરશે.
- હાલમાં છે તેનાથી માત્ર 9/10 સેલ્સિયસના ભાગનો તાપમાન વધારો થાય તો પણ જંગલોમાં લાગતાં દાવાનળોથી પ્રભાવિત થતા જમીન વિસ્તારમાં 35% નો વધારો થશે.
- વધતાં તાપમાનના કારણે ખાસ કરીને ઉષ્ણકટિબંધીય વિસ્તારોમાં પાણીજન્ય રોગો જેવાકે મેલેરિયા અને ડેન્ગ્યુના કેસોમાં વધારો થશે અને બાળમૃત્યુ, શ્વસન, ડાયાબેટીક અને ચેપી રોગોથી થતાં મૃત્યુની વૈશ્વિક સંખ્યામાં વધારો થશે.
- હિટવેલ્સ, પૂર, દુષ્કાળ ઉપરાંત વાયુ પ્રદૂષણ જેવી હવામાન સંબંધિત સમસ્યાઓમાં વધારો થશે જે સમયાંતરે કૂપોષણ કે અલ્પોષણ, એલર્જી સંબંધિત રોગો તથા માનસિક રોગોની સંખ્યામાં વધારો લાવશે.

ભારત સંબંધિત ચેતવણી

- આ અહેવાલ ભારતને એક આબોહવા પરિવર્તન સંવેદનશીલ હોટસ્પોટ્સ તરીકે ઓળખાવે છે, જેના ઘણા પ્રદેશો અને મહત્વના શહેરો આબોહવા સંબંધિત આપત્તિઓ જેમ કે પૂર, દરિયાઈ સપાટીમાં વધારો અને હિટવેલ્સના ખૂબ ઊંચા જોખમોનો સામનો કરશે.
- અહેવાલમાં રજૂ કરાયું હતું કે મુંબઈ શહેરને દરિયાઈ સપાટીમાં વધારાના કારણે પૂર અને અમદાવાદને અતિશય જોખમી હિટવેલ્સનું જોખમ રહેલું છે.

IPCC

- IPCC-ઇન્ટરગવર્નમેન્ટલ પેનલ ઓન ક્લાઇમેટ ચેન્જ એ આબોહવા પરિવર્તન સંબંધિત વિજ્ઞાનનું મૂલ્યાંકન કરતી અગત્યની આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે.
- વર્ષ 1988માં WMO-વિશ્વ હવામાન સંસ્થા અને UNEP-યુનાઇટેડ નેશન્સ એન્વાયર્નમેન્ટ પ્રોગ્રામ દ્વારા તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી જેથી વૈશ્વિક નીતિ નિર્માતાઓને આબોહવા પરિવર્તન, તેની અસરો, જોખમો

અને અનુકૂળ સંબંધિત વિકલ્પોના નિયમિત મૂલ્યાંકન પ્રદાન કરી શકાય.

- તે વૈશ્વિક સરકારોને આબોહવા સંબંધિત નીતિઓ વિકસાવવા અને UNFCCC-યુનાઇટેડ નેશન્સ ફ્રેમવર્ક ઓન ક્લાઇમેટ ચેન્જ (UNFCCC) ખાતે વાટાઘાટો કરવા માટે એક વૈજ્ઞાનિક આધાર પૂરો પાડે છે.

• સ્થાપના: 1988

• વડુંમથક: જુનીવા, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ

• ચેરમેન: હૌસંગ લી (દક્ષિણ કોરિયા)

ઇન્ટરનેશનલ ઇન્ટેલેક્યુઅલ પ્રોપર્ટી ઇન્ડેક્સ 2022ની જાહેરાત

- તાજેતરમાં યુ.એસ.ના ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ દ્વારા 'Art of the Possible' શીર્ષક હેઠળ ઇન્ટરનેશનલ ઇન્ટેલેક્યુઅલ પ્રોપર્ટી ઇન્ડેક્સ 2022 રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- ભારત દેશે આ ઇન્ડેક્સમાં અગાઉના સ્કોર 38.4%માં સુધારો કરી 38.6% સ્કોર સાથે 55 દેશોમાં 43મું સ્થાન મેળવ્યું હતું.
- ઉલ્લેખનીય છેકે ઇન્ડેક્સમાં યુ.એસ દ્વારા પ્રથમ ક્રમ જાળવવામાં આવ્યો હતો.

ઇન્ટેલેક્યુઅલ પ્રોપર્ટી ઇન્ડેક્સ

- ઇન્ડેક્સમાં બુદ્ધિ-બુદ્ધિ 50 જેટલા સૂચકાંકો અને 9 કેટેગરી હેઠળ વિશ્વની કુલ સકલ ઘરેલું ઉત્પાદકતા (જીડીપી) માંથી 90% હિસ્સો ધરાવતા દેશોના ઇન્ટેલેક્યુઅલ પ્રોપર્ટી ફ્રેમવર્કનું મૂલ્યાંકન કરાય છે.
- આ 9 કેટેગરીમાં પેટન્ટ, કોપીરાઇટ્સ, ટ્રેડમાર્ક, ડિઝાઇન રાઇટ્સ, ટ્રેડ સિક્રેટ્સ, સિસ્ટેમિક એક્સિસિયન્સી, એન્ફોર્સમેન્ટ, આઇ.પી એસેટ્સનું કોમર્શિયાલાઇઝેશન અને વિવિધ આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિઓની સદસ્યતાનો સમાવેશ થાય છે.

આઈ.પી રાઇટ્સ પ્રોટેક્શન સંદર્ભે ભારત સરકારની પહેલો

- ઇન્ડિયન પેટન્ટ એક્ટ 1970.
- નેશનલ ઇન્ટેલેક્યુઅલ પ્રોપર્ટી રાઇટ્સ પોલિસી 2016.
- ઉપરાંત ભારત દેશ WIPO-વર્લ્ડ ઇન્ટેલેક્યુઅલ પ્રોપર્ટી ઓર્ગનાઇઝેશનનું સદસ્ય છે.

UDISE+ પર શિક્ષણ મંત્રાલયે ભારતીય શાળા શિક્ષણ પરનો અહેવાલ રજૂ કર્યો

- તાજેતરમાં શિક્ષણ મંત્રાલય દ્વારા ભારતમાં શાળા શિક્ષણ પરનો વર્ષ 2020-21નો વિગતવાર અહેવાલ UDISE+ (યુનિફાઇડ ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્ફર્મેશન સિસ્ટમ ફોર એજ્યુકેશન પ્લસ) પર બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો.

અહેવાલના તારણો

- વર્ષ 2020-21માં પ્રાથમિકથી ઉચ્ચ માધ્યમિક સુધીના શાળા શિક્ષણમાં નોંધાયેલા કુલ વિદ્યાર્થીઓમાં 2019-20ની નોંધણીની સરખામણીમાં 28.32 લાખનો વધારો થયો છે, જ્યાં વર્ષ 2019-20ની વિદ્યાર્થી નોંધણી 25.10 કરોડ અને 2020-21ની વિદ્યાર્થી નોંધણી 25.38 કરોડ છે.
- વર્ષ 2019-20ની સરખામણીમાં શાળામાં સહભાગિતાના સામાન્ય સ્તરનું માપન દર્શાવતો ગ્રોસ એનરોલમેન્ટ રેશિયો (GER) વર્ષ 2020-21માં શાળા શિક્ષણના તમામ સ્તરે સુધર્યો છે.
- વર્ષ 2019-20ની સરખામણીમાં વર્ષ 2020-21 દરમિયાન શાળાના શિક્ષણમાં મોટી સંખ્યામાં શિક્ષકો રોકાયેલા છે.
- વર્ષ 2020-21માં વિદ્યાર્થી-શિક્ષક ગુણોત્તર (PTR-પ્યુપિલ ટીચર રેશિયો) પ્રાથમિક માટે 26, ઉચ્ચ પ્રાથમિક માટે 19, માધ્યમિક માટે 18 અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક માટે 26 છે. જે વર્ષ 2018-19 ની સાપેક્ષે સુધારો દર્શાવે છે.
- વર્ષ 2019-20 દરમિયાન શાળાઓમાં કન્યાઓની નોંધણીની સરખામણીએ વર્ષ 2020-21માં પ્રાથમિકથી ઉચ્ચ માધ્યમિકમાં 11.8 લાખથી વધુ છોકરીઓ નોંધાઈ છે.
- હાલમાં 84% શાળાઓમાં વીજળીની સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ છે, જે અગાઉના વર્ષના 73.85%માં સુધારો સૂચવે છે.
- પીવાનું ચોખ્ખું પાણી ધરાવતી શાળાઓની ટકાવારી જે 2019-20માં 93.7% હતી તેમાં આશરે 2%નો વધારો થઈ 2020-21માં 95.2% થઈ છે.
- 91% શાળાઓમાં છોકરીઓ માટે શૌચાલયની સુવિધા ઉપલબ્ધ છે.
- 40% શાળાઓમાં કોમ્પ્યુટર ઉપલબ્ધ છે તથા ઇન્ટરનેટની સુવિધા ધરાવતી શાળાઓની સંખ્યામાં પણ અગાઉના વર્ષની સાપેક્ષે 2.6%નો વધારો થયો છે.
- 2020-21 દરમિયાન, સરકારી અનુદાનિત તેમજ ખાનગી શાળાના આશરે 39.7 લાખ વિદ્યાર્થીઓ સરકારી શાળાઓમાં શિક્ષિત થયા હતા.

UDISE+ વિશે

- શાળાઓમાંથી ઓનલાઇન માધ્યમ દ્વારા રિયલ ટાઇમ ડેટા એકત્રિત કરતી UDISE+ સિસ્ટમને શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતા વિભાગ (ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ સ્કૂલ એજ્યુકેશન એન્ડ લિટરસી) દ્વારા 2018-19માં વિકસાવવામાં આવી હતી.
- અગાઉ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ માટેની માહિતી એકીકૃત કરવા માટે વર્ષ 2012-13માં યુનિફાઇડ ડિસ્ટ્રિક્ટ ઇન્ફર્મેશન સિસ્ટમ ફોર એજ્યુકેશન (UDISE) શરૂ કરવામાં આવી હતી, જેમાં સુધારો કરી સમગ્ર સિસ્ટમને ઓનલાઇન કરી દેવામાં આવી છે.
- આમ UDISE+ એ UDISE નું અપડેટેડ અને સુધારેલું

સંસ્કરણ છે, જેમાં ખાસ કરીને ડેટા કેપ્ચર, ડેટા મેપિંગ અને ડેટા વેરિફિકેશન સંબંધિત ક્ષેત્રોમાં સુધારાઓ કરવામાં આવ્યા છે.

- વર્તમાન સમયે UDISE+ શાળા શિક્ષણની માહિતી એકીકૃત કરતી સૌથી મોટી માહિતી વ્યવસ્થાપન પ્રણાલીમાંની એક છે. જેમાં 1.5 મિલિયનથી વધુ શાળાઓ, 9.6 મિલિયનથી વધુ શિક્ષકો અને વધુ 264 મિલિયન બાળકોની માહિતીને એકત્રિત કરવામાં આવે છે.

વિશ્વની સૌથી પ્રદૂષિત રાજધાની: દિલ્લી

- IQ Air દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા વર્લ્ડ એર ક્વોલિટી રિપોર્ટ, 2021 પ્રમાણે ન્યુ દિલ્લી વિશ્વની સૌથી વધુ પ્રદૂષિત રાજધાની શહેર તરીકે સતત બીજી વખત જાહેર થયું છે.
- IQ Air - સ્વિસ ગ્રૂપ દ્વારા પાર્ટિક્યુલેટ મેટર (PM) 2.5 ની સાંદ્રતાના આધારે હવાની ગુણવત્તાનું સ્તર માપવામાં આવે છે.
- IQ Air - હવાની ગુણવત્તા સુધારવા અને સ્વસ્થ સમુદાયો અને શહેરોનું નિર્માણ કરવા માટે સરકારો, સંશોધકો, બિન સરકારી સંસ્થાઓ, કંપનીઓ અને નાગરિકોને જોડવા, શિક્ષિત કરવા તેમજ પ્રેરણા આપવાનો પ્રયત્ન કરે છે.
- અહેવાલમાં 117 દેશો, પ્રદેશો અને પ્રદેશોના 6,475 શહેરોમાં PM 2.5 વાયુ પ્રદૂષણ માપનનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું છે.
- 2021 માં ભારતનું વાર્ષિક સરેરાશ PM 2.5 સ્તર 58.1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ પર પહોંચ્યું છે. જે હવાની ગુણવત્તામાં સુધારો કરવાના ત્રણ વર્ષના વલણને સમાપ્ત કરે છે.
- 2021 માં મધ્ય અને દક્ષિણ એશિયાના 15 સૌથી પ્રદૂષિત શહેરોમાંથી 11 શહેરો ભારતમાં છે.

આ અહેવાલ અંતર્ગત વિશ્વના અન્ય શહેરો

ક્રમ	શહેર	દેશ
1	નવી દિલ્લી	ભારત
2	ઢાકા	બાંગ્લાદેશ
3	જામેન	ચાડ
4	દુશાંબી	તાજિકિસ્તાન

5	મશ્કત	ઓમાન
6	કાઠમંડુ	નેપાળ

IQ Air

- સ્વિસની એક ક્વોલિટી ટેકનોલોજી કંપની છે.
- હવાની ગુણવત્તા અવરોધતા પ્રદૂષકો નિવારણ, હવાની ગુણવત્તા સુધારવા પ્રયત્ન કરે છે.
- સ્થાપના - 1963, જર્મની
- શોધક - મેનફ્રેડ હેમ્સ અને ક્લોસ હેમ્સ
- મુખ્યાલય - ગોલ્ડેક, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ
- ઉત્પાદન - એર પ્યોરિફાયરસ અને એર ક્વોલિટી ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ

વર્લ્ડ હેપિનેસ રિપોર્ટ -2022

- હાલમાં યુનાઇટેડ નેશન્સ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ સોલ્યુશન નેટવર્ક દ્વારા વર્લ્ડ હેપિનેસ રિપોર્ટ-2022 જાહેર કરવામાં આવ્યો છે.
- રિપોર્ટ મુજબ વર્લ્ડ હેપિનેસ ઇન્ડેક્સમાં કુલ 146 દેશોમાંથી ભારતનો ક્રમ 136 મો છે. ભારતનો સ્કોર 10 માંથી 3.777 છે.
- 2021 માં ભારતનો ક્રમ 139 મો હતો.
- ફિનલેન્ડ સતત પાંચમીવાર પ્રથમ ક્રમે રહ્યું છે.
- અફઘાનિસ્તાન 146 માં ક્રમે છે.

વર્લ્ડ હેપિનેસ રિપોર્ટ વિશે

- વર્લ્ડ હેપિનેસ રિપોર્ટ સૌ પ્રથમ 2012 માં લોન્ચ કરવામાં આવ્યો હતો. આથી 2022 માં આ રિપોર્ટની 10 મી આવૃત્તિ છે.
- સામાન્ય રીતે દર વર્ષે 20 માર્ચે એટલે કે વર્લ્ડ હેપિનેસ ડે ના દિવસે આ રિપોર્ટ રજૂ કરવામાં આવે છે.
- આ રિપોર્ટમાં છ પરિબલોના આધારે 10 માંથી સ્કોર આપવામાં આવે છે.

પરિબલો

1. માથાદીઠ GDP
  2. સામાજિક આધાર
  3. જન્મ સમયે અપેક્ષિત આયુષ્ય
  4. પસંદગી કરવાની સ્વતંત્રતા
  5. ઉદારતા
  6. ભ્રષ્ટાચારનું પ્રમાણ
- આ રિપોર્ટ બે વિચારધારા પર આધારિત છે.
    1. સર્વેક્ષણ દ્વારા કરેલ જીવન કે સુખ (હેપિનેસ) નું મૂલ્યાંકન
    2. તમામ દેશોમાં સુખાકારી અને જીવનનું મૂલ્યાંકન નક્કી કરતા ઘટકોની ઓળખ કરવી.

વર્લ્ડ હેપિનેસ ઇન્ડેક્સ-2022 અંતર્ગત વિવિધ દેશોના ક્રમાંક

ક્રમ	દેશ	સ્કોર
1	ફિનલેન્ડ	7.821
2	ડેન્માર્ક	7.636
3	આઇસલેન્ડ	7.557
16	અમેરિકા	6.977
72	ચીન	5.585
121	પાકિસ્તાન	4.516
136	ભારત	3.777
145	લેબનોન	2.955
146	અફઘાનિસ્તાન	2.404

એક્સપોર્ટ પ્રિપેરેશન ઇન્ડેક્સમાં ગુજરાત સતત બીજી વાર પ્રથમ ક્રમે આવ્યું

- તાજેતરમાં નીતિ આયોગ અને ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ કોમ્પિટિટિવનેસએ સાથે મળીને EPI-એક્સપોર્ટ પ્રિપેરેશન ઇન્ડેક્સ-2021ની (નિકાસ પ્રતિબદ્ધતા સૂચકાંક) બીજી આવૃત્તિ બહાર પાડી હતી.

એક્સપોર્ટ પ્રિપેરેશન ઇન્ડેક્સ

- એક્સપોર્ટ પ્રિપેરેશન ઇન્ડેક્સમાં તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો (UTs) ને તેમની નિકાસની પ્રતિબદ્ધતા અને કામગીરીના આધારે ક્રમ આપવામાં આવે છે જેને નીતિ આયોગ અને ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ કોમ્પિટિટિવનેસ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવે છે.
- આ વખતે નીતિ આયોગના વાઈસ-ચેરમેન ડૉ. રાજીવ કુમાર દ્વારા નીતિ આયોગના CEO અમિતાભ કાંત, વાણિજ્ય વિભાગના સચિવ બી.વી.આર સુબ્રમણ્યમ અને અન્ય મહાનુભાવોની હાજરીમાં સૂચકાંક બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો.
- આ સૂચકાંક 4 મુખ્ય સ્તંભો અને 11 પેટા સ્તંભો પર આધારિત છે:
  1. પોલિસી
  2. બિઝનેસ ઇકોસિસ્ટમ
  3. એક્સપોર્ટ ઇકોસિસ્ટમ
  4. એક્સપોર્ટ પરફોર્મન્સ
- 11 પેટા-સ્તંભોમાં નિકાસ પ્રોત્સાહન નીતિ, સંસ્થાકીય માળખું, બિઝનેસ એન્વાયર્નમેન્ટ, ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, પરિવહન જોડાણ, ફાઇનાન્સની સુગમતા, એક્સપોર્ટ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, ટ્રેડ સપોર્ટ, R&D ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, એક્સપોર્ટ ડાયવર્સિફિકેશન અને ગ્રોથ ઓરિએન્ટેશનનો સમાવેશ થાય છે.
- આ સૂચકાંકમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે મોટાભાગના દરિયા કિનારના રાજ્યોએ શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શન કર્યું છે, જેમાં ગુજરાત રાજ્યએ ટોચનું પ્રદર્શન કર્યું હતું.

- આમ આ ઈન્ડેક્સમાં ગુજરાત સતત બીજી વખત ટોચ પર આવ્યું છે, તે પછી મહારાષ્ટ્ર, કર્ણાટક, તમિલનાડુ અને હરિયાણાનો ક્રમ આવે છે. જ્યારે નીચલા પાંચ ક્રમે લક્ષદ્વીપ, અરુણાચલપ્રદેશ, મિઝોરમ, લદ્દાખ અને મેઘાલયનો સમાવેશ થાય છે.
- EPIનું પ્રાથમિક ધ્યેય તમામ ભારતીય રાજ્યો (કોસ્ટલ સ્ટેટ્સ, લેન્ડલોકડ સ્ટેટ્સ, હિમાલયન સ્ટેટ્સ, અને UTs) વચ્ચે સ્પર્ધાને પ્રોત્સાહિત કરવાનું છે જેથી અનુકૂળ નિકાસ-પ્રોત્સાહક નીતિઓ લાવી શકાય તથા નિયમનકારી માળખાને સરળ બનાવી શકાય.
- કોસ્ટલ સ્ટેટ્સમાં ગુજરાત સૌથી ટોચનું રાજ્ય છે, ત્યારબાદ મહારાષ્ટ્ર, કર્ણાટક અને તમિલનાડુનો ક્રમ આવે છે. જ્યારે પશ્ચિમ બંગાળ સૌથી નીચે છે.
- લેન્ડલોકડ સ્ટેટ્સમાં હરિયાણા સૌથી ટોચનું રાજ્ય છે, ત્યારબાદ ઉત્તરપ્રદેશ, મધ્યપ્રદેશ અને પંજાબનો ક્રમ આવે છે. જ્યારે બિહાર સૌથી નીચે છે.
- હિમાલયન સ્ટેટ્સમાં ઉત્તરાખંડ સૌથી ટોચનું રાજ્ય છે, ત્યારબાદ હિમાચલપ્રદેશ અને ત્રિપુરાનો ક્રમ આવે છે. જ્યારે અરુણાચલપ્રદેશ સૌથી નીચે છે.
- કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં દિલ્હી સૌથી ટોચ પર છે, ત્યારબાદ ગોવા અને જમ્મુ-કાશ્મીરનો ક્રમ આવે છે. જ્યારે લક્ષદ્વીપ સૌથી નીચે છે.

ઈન્ડેક્સનું મહત્વ

- રાજ્યો વચ્ચે સ્પર્ધાત્મક સંઘવાદનું વાતાવરણ બને છે.
- રાષ્ટ્રીય સ્તરે નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે મહત્વપૂર્ણ મુખ્ય ક્ષેત્રોને ઓળખવા માટે ઉપયોગી માહિતી મળે છે.
- ઈન્ડેક્સનો ઉપયોગ કરીને જે તે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો તેમના સાથી રાજ્યો સાથે પોતાના પ્રદર્શનને સરખાવીને રાષ્ટ્રીય સ્તરે નિકાસ વૃદ્ધિને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વધુ સારી નિકાસ નીતિ-પદ્ધતિઓ વિકસાવવામાં આવતા સંભવિત પડકારોનું વિશ્લેષણ કરી શકે છે.

પાક વૈવિધ્યકરણ સૂચકાંક (Crop Diversification Index)

અર્થમાં કેમ?

- તાજેતરમાં તેલંગાણા એ પાક વૈવિધ્યકરણ પેટર્નને ઈન્ડેક્સના રૂપમાં રેકોર્ડ કરનાર દેશનું પ્રથમ રાજ્ય બન્યું છે.

પાક વૈવિધ્યકરણ સૂચકાંક

- પાક વૈવિધ્યકરણ સૂચકાંકનું મૂળ મૂલ્ય એક છે, જે એક પાકને સમર્પિત કુલ વાવેતર વિસ્તારની ટકાવારી દર્શાવે છે. જો ઈન્ડેક્સ મૂલ્ય વધારે હોય, તો તે દર્શાવે છે કે પાક વધુ વૈવિધ્યસભર છે.

- હાલના પાક વૈવિધ્યકરણ સૂચકાંકની ગણતરી રાજ્યમાં ઉગાડવામાં આવતા 77 વિવિધ પાકો હેઠળના વિસ્તારનો ઉપયોગ કરીને કરવામાં આવી હતી, જેમાં તમામ ખાદ્ય, બિન-ખાદ્ય, રોકડિયા પાકો અને ફ્લોરીકલ્ચર હેઠળના વિસ્તારનો સમાવેશ થાય છે.
- તેલંગાણામાં ઘણા જિલ્લાઓમાં 0 થી 5 સુધીના ઈન્ડેક્સ મૂલ્યો છે. પાક વૈવિધ્યતા સૂચકાંક રાજ્યમાં ભાવિ પાક વૈવિધ્યકરણ માટે આધારરેખા તરીકે કામ કરશે.

અવલોકનો

- પાક વૈવિધ્યતા સૂચકાંક અનુસાર તેલંગાણામાં પાકની 77 જાતો ઉગાડવામાં આવે છે.
- 77 પાકોમાં માત્ર 10 પાકો (મોટાભાગે અનાજ) વૈવિધ્યકરણ માટે પસંદ કરવામાં આવે છે.
- પાક વૈવિધ્યકરણની દ્રષ્ટિએ ટોચના ત્રણ જિલ્લા નિર્મલ, વિકરાબાદ અને સંગારેડ્ડી છે.
- પેટ્ટાપલ્લી, કરીમનગર અને સૂર્યપેટ પાક વૈવિધ્યકરણની દ્રષ્ટિએ સૌથી નીચેના ત્રણ જિલ્લા છે. આ જિલ્લાઓમાં, જ્યાં ડાંગરની વ્યાપકપણે ખેતી થાય છે, ત્યાં મકાઈના પાકના વિસ્તારમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો થયો છે, જ્યારે કપાસના પાકનો વિસ્તાર વધ્યો છે.
- તેલંગાણામાં ડાંગર, મકાઈ અને કઠોળ સૌથી વધુ પસંદગીના પાક છે. રાજ્યમાં ખેડૂતો માટે અન્ય ઉચ્ચ-અગ્રતા ધરાવતા પાકોમાં ઘઉં, જુવાર, બાજરી, મરચાં વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

અર્થતંત્ર, વેપાર અને બેંકિંગ

કેન્દ્રીય કેબિનેટ દ્વારા 'ઓટોમેટિક રૂટ' હેઠળ LIC માં 20 % સુધીના FDI ને મંજૂરી

મુખ્ય બાબતો

- LIC ના વિનિવેશ (Disinvestment) તથા લાંબા ગાળા માટે વિદેશી રોકાણકારોને આકર્ષિત કરવા માટે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આ નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો.
- કેન્દ્ર સરકારે નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે રૂ. 78,000 કરોડનો વિનિવેશ લક્ષ્યાંક રાખ્યો છે. આ સૂચિત શેર વેચાણમાંથી સરકાર રૂ. 63,000 - 66,000 કરોડ એકત્ર કરવાની આપેક્ષા રાખે છે.
- હાલની, FDI નીતિમાં LICમાં વિદેશી રોકાણ માટે કોઈ ખાસ જોગવાઈ નથી. LIC ની રચના LIC અધિનિયમ, 1956 હેઠળ થયેલી છે. તેથી LIC માટે FDI નો માર્ગ સરળ બનાવવા કેન્દ્ર સરકારે આ નિર્ણય લીધો છે.
- ભારતના વીમા વ્યવસાયમાં LIC નો સૌથી મોટો હિસ્સો છે.

પ્રત્યક્ષ વિદેશી રોકાણ નીતિ

(Foreign Direct Investment Policy)

- હાલની FDI નીતિમાં LICમાં વિદેશી રોકાણ માટે કોઈ ખાસ જોગવાઈ નથી.
- LIC ની રચના LIC અધિનિયમ, 1956 અંતર્ગત થયેલી છે, આમ તે વૈધાનિક નિગમ (Statutory Corporation) છે.
- વર્તમાનની FDI નીતિ અંતર્ગત વીમાક્ષેત્રમાં ઓટોમેટિક રૂટ હેઠળ 74 % વિદેશી રોકાણને મંજૂરી આપવામાં આવેલી છે. જે LIC માટે લાગુ પડતી નથી.
- હવે કેન્દ્રીય કેબિનેટે ઓટોમેટિક રૂટ દ્વારા LICમાં 20 % સુધી પ્રત્યક્ષ વિદેશી રોકાણને મંજૂરી આપવા માટે FDI નીતિમાં સુધારો કર્યો છે.

નોંધ :

- (1) કેન્દ્ર સરકારે ગયા વર્ષે જ વીમા ક્ષેત્રમાં FDI મર્યાદા 49 % થી વધારીને 74 % કરી છે.
- (2) વર્ષ 2014-15 દરમિયાન ભારતમાં FDI પ્રવાહ 45.15 બિલિયન અમેરિકન ડોલરનો હતો, જે વધીને નાણાકીય વર્ષ 2020 - 21 માં 81.97 બિલિયન અમેરિકન ડોલર થયો છે. તેમજ તે વર્ષ 2019 - 20 ના 74.39 બિલિયન અમેરિકન ડોલરની સરખામણીમાં 10 % નો વધારો દર્શાવે છે.

પ્રત્યક્ષ વિદેશી રોકાણ**(Foreign Direct Investment)**

- પ્રત્યક્ષ વિદેશી રોકાણ (FDI) એ એવી પ્રક્રિયા છે જેમાં એક દેશનો (સ્વદેશ) રહેવાસી બીજા દેશમાં (અજ્ઞાત દેશ) પેટીના ઉત્પાદન, વિતરણ અને અન્ય પ્રવૃત્તિઓને નિયંત્રિત કરવાના હેતુસર સંપત્તિની માલિકી મેળવે છે.
- તે ફોરેન પોર્ટફોલિયો ઇન્વેસ્ટમેન્ટ (FPI) થી અલગ છે જેમાં વિદેશી સંસ્થા ફક્ત કોઈ પણ કંપનીના સ્ટોક અને બોન્ડ ખરીદે છે.
- FPI રોકાણકારોને વ્યવસાય પર નિયંત્રણ પ્રદાન કરતું નથી.
- FDI ના પ્રવાહ માં વિદેશી પ્રત્યક્ષ રોકાણકાર દ્વારા એન્ટરપ્રાઇઝને પૂરી પાડવામાં આવેલી મૂડીનો સમાવેશ થાય છે. આ મૂડી સીધી અથવા અન્ય સંબંધિત સાહસો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવે છે.

FDI ના મુખ્ય 3 ઘટકો

1. **ઇક્વિટી કેપિટલ:** તે વિદેશી રોકાણકાર દ્વારા તેના પોતાના સિવાયના દેશના એન્ટરપ્રાઇઝના શેરની ખરીદી છે.
2. **પુનઃ રોકાણ કરેલ કમાણી:** તેમાં પ્રત્યક્ષ રોકાણકારોની કમાણીનો હિસ્સો સામેલ હોય છે. જે સહયોગી કંપનીઓ દ્વારા લાભાંશના રૂપમાં વિતરિત કરવામાં આવતી નથી. સંબંધિત લાભકર્તા દ્વારા પ્રાપ્ત નફાનું ફરીથી રોકાણ કરવામાં આવે છે.
3. **ઇન્ટ્રા - કંપની લોન:** તે ટૂંકા અથવા લાંબાગાળાના ઉધાર

અને પ્રત્યક્ષ રોકાણકારો (અથવા સાહસો) અને સંલગ્ન સાહસો વચ્ચે ભંડોળના ધિરાણનો સંદર્ભ આપે છે.

ભારતમાં FDI પ્રાપ્ત કરવાના માર્ગો

1. **સ્વચાલિત માર્ગ (Automatic Route):** ઓટોમેટિક રૂટ દ્વારા FDI માટે વિદેશી એન્ટિટીને સરકાર અથવા રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (RBI) ની મંજૂરીની જરૂરિયાત નથી હોતી.
2. **સરકારી માર્ગ (Government Route):** આ માર્ગ દ્વારા FDI માટે વિદેશી એન્ટિટીએ સરકારની મંજૂરી લેવી જરૂરી છે.

નોંધ :

FDI ની અરજીઓ માટેની સિંગલ વિન્ડો કિલચરન્સની સુવિધા 'ફોરેન ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ફેસિલિટેશન પોર્ટલ' (FIFP) દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવે છે.

- જેનું સંચાલન કેન્દ્રીય વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલય અંતર્ગતના 'ડિપાર્ટમેન્ટ ફોર પ્રમોશન ઓફ ઇન્વેસ્ટ્મન્ટ એન્ડ ઇન્ટર્નલ ટ્રેડ' (DPIIT) દ્વારા કરવામાં આવે છે.

લાઇફ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કોર્પોરેશન (LIC)

- લાઇફ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કોર્પોરેશનની સ્થાપના 1 સપ્ટેમ્બર, 1956ના રોજ LIC અધિનિયમ, 1956 અંતર્ગત કરવામાં આવી હતી.
- તે વૈધાનિક નિગમ (Statutory Corporation) છે જે વીમા અને નાણાકીય સેવાઓ પ્રદાન કરે છે.
- **વડુંમથક :** મુંબઈ, મહારાષ્ટ્ર
- **અધ્યક્ષ :** મંગલમ રામાસુબ્રમણિયન કુમાર (1 માર્ચ, 2022ની સ્થિતિએ)
- તે કેન્દ્રીય નાણા મંત્રાલય અંતર્ગત કાર્ય કરે છે.

RBI દ્વારા બે મહત્વની સુવિધાઓ**'UPI123Pay' અને 'ડિજિટાલી' લોન્ચ**

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (RBI) ના ગવર્નર શક્તિકાંત ઘાસ દ્વારા તાજેતરમાં ડિજિટલ ચુકવણીઓ માટે બે નવી સુવિધાઓ લોન્ચ કરવામાં આવી છે. જેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે :

1. UPI123Pay

2. ડિજિટાલી

- નવી સુવિધા સાથે સ્માર્ટફોન અને ફીચરફોન ધારકો બંને હવે સરળતાથી ડિજિટલ ટ્રાન્ઝેક્શન કરી શકશે.

UPI123Pay

- સામાન્ય માનવીઓ કે જેઓ ફીચર ફોનનો ઉપયોગ કરે છે તેમની સુવિધા માટે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (RBI) એ UPI123Pay સિસ્ટમ શરૂ કરી છે.
- આ સિસ્ટમ દ્વારા ઇન્ટરનેટ અને સ્માર્ટફોન વિના ડિજિટલી UPI પેમેન્ટ કરી શકાશે.

- દેશનાં 40 કરોડ ફીચર ફોન યૂઝર્સને આનો લાભ મળશે.
- આનાથી ઇન્ટરનેટ વિના થોડાં સમયમાં જ પૈસા ટ્રાન્સફર કરી શકાશે.
- આ સિસ્ટમ દ્વારા યૂઝર્સ પેમેન્ટ કરી પણ શકશે અને પૈસા મેળવી પણ શકશે.
- આ પહેલ કેશલેસ અર્થતંત્રને પ્રોત્સાહન આપી ડિજિટલ પેમેન્ટને ઉચ્ચ સ્તરે લઈ જશે.

ડિજિ સાથી

- ડિજિટલ પેમેન્ટ્સ પ્રોડક્ટ્સ અને સેવાઓ સંબંધિત માહિતી પર યૂઝર્સને સ્વયંસંચાલિત પ્રતિસાદ આપવા માટે નેશનલ પેમેન્ટ્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા (NPCI) દ્વારા 'ડિજિસાથી' નામની હેલ્પલાઇન શરૂ કરવામાં આવી છે.
- હિન્દી અને અંગ્રેજી જેવી બે ભાષાઓમાં આ હેલ્પલાઇન 24 × 7 ઉપલબ્ધ બનશે.
- એક વેબસાઇટ - digisaathi.info પણ લોન્ચ કરવામાં આવી છે. અને ડિજિટલ આસિસ્ટન્ટ ચેટબોટ પણ લોન્ચ કરવામાં આવી છે.

ગિફ્ટ સિટીમાં ન્યૂ ડેવલપમેન્ટ બેંકની (New Development Bank) શરૂઆત

- ન્યૂ ડેવલપમેન્ટ બેંક (NDB) ગુજરાત ઇન્ટરનેશનલ ફાઇનાન્સ ટેક સિટીમાં (GIFT) ઓફિસ ખોલનારી પ્રથમ બહુપક્ષીય એજન્સી બનવાની તૈયારીમાં છે. ન્યૂ ડેવલપમેન્ટ બેંક મે, 2022માં GIFT સિટીમાં ઓફિસ ખોલશે.

ન્યૂ ડેવલપમેન્ટ બેંક વિશે (New Development Bank)

- BRICS દેશો (બ્રાઝિલ, રશિયા, ભારત, ચીન અને દક્ષિણ આફ્રિકા) દ્વારા વર્ષ 2014માં ન્યૂ ડેવલપમેન્ટ બેંકની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. તમામ સ્થાપક સભ્યો NDBમાં સમાન માલિકી ધરાવે છે.
- **મુખ્ય મથક** : શાંઘાઈ (ચીન)
- **હેતુ** : BRICS દેશો દ્વારા અન્ય વિકાસશીલ દેશો તેમજ ઊભરતાં બજારોમાં ટકાઉ વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સ અને ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટ્સને ભંડોળ પૂરું પાડવાનો છે.
- ફોર્ટલેઝા ઘોષણામાં અનુસાર NDB એ BRICS સભ્યો વચ્ચે સહકારને મજબૂત બનાવશે.
- વર્ષ 2018થી NDBએ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભામાં 'નિરીક્ષક' નો દરજ્જો પ્રાપ્ત કર્યો છે.
- ભારત સિવાય અન્ય તમામ સભ્ય દેશોમાં ન્યૂ ડેવલપમેન્ટ બેંકની પ્રાદેશિક કચેરીઓ આવેલી છે.

નેશનલ બેન્ક ફોર ઇર્થનાન્સિંગ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (NBFID)

- NBFID ની સ્થાપના એક કોર્પોરેટ સંસ્થા તરીકે કરવામાં આવી હતી, જેની અધિકૃત શેર મૂડી 1 લાખ કરોડ રૂપિયા હતી.
- **હેતુ** : ભારતમાં સંપૂર્ણ અથવા આંશિક રીતે સ્થિત ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટ્સ માટે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે ધિરાણ આપવા, રોકાણ કરવા અથવા રોકાણ આકર્ષિત કરવા
- **કાર્ય** : ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ધિરાણ માટે બોન્ડ્સ, લોન તેમજ ડેરિવેટિવ્સ માટે બજારની વિકાસ પ્રક્રિયાને સરળ બનાવવી
- NBFID એ લોન સ્વરૂપે, ભારતીય રૂપિયા અને વિદેશી ચલણમાં નાણાં એકત્ર કરી શકે છે.
- NBFID એ બોન્ડ અને ડિબેન્ટર જેવા વિવિધ નાણાકીય સાધનો જારી કરીને અને વેચીને પણ નાણાં સુરક્ષિત કરી શકે છે.
- NBFID એ કેન્દ્ર સરકાર, ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI), મ્યુચ્યુઅલ ફંડ્સ, શેરિયુલ્ડ કોમર્શિયલ બેંકો અને વિશ્વ બેંક અને એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક જેવી બહુપક્ષીય સંસ્થાઓ પાસેથી નાણાં ઉછીના લઈ શકે છે.

Phone Pe એ ફીલાન્સ માઇક્રો ઉદ્યોગ સાહસિકો માટે ટોચનું નેટવર્ક, Gig India (ગિગ ઇન્ડિયા) હસ્તગત કર્યું

- Phone Pe (ફોન પે) એ પોતાના નિવેદનમાં જણાવ્યું હતું કે તે ફીલાન્સ માઇક્રો-ઉદ્યોગ સાહસિકો માટેનું દેશનું અગ્રણી નેટવર્ક, Gig India (ગિગ ઇન્ડિયા) હસ્તગત કર્યું છે.
- 15 લાખ આંતરપ્રિન્ટર્સ અને ગ્રાહક તરીકે 100 થી વધુ એન્ટરપ્રાઇઝિસ ધરાવતું Gig India (ગિગ ઇન્ડિયા) Phone Pe (ફોન પે) સાથે સંકલન કરશે.
- Phone Pe, Gig India ના ફીલાન્સ માઇક્રો આંતરપ્રિન્ટર્સ નેટવર્કનો લાભ લઈને કોર્પોરેટ અને એન્ટરપ્રાઇઝને ગ્રાહકો મેળવવા તેમજ વિતરણ ચેનલોને વિસ્તારવા મદદ કરશે.
- આ એક્વિઝિશન Phone Pe ની ઓફરિંગ અને તેના એન્ટરપ્રાઇઝ ભાગીદારો માટે મૂલ્ય દરખાસ્તને પણ મજબૂત બનાવશે અને પરિણામે ભારતમાં વ્યક્તિગત ફીલાન્સ માઇક્રો ઉદ્યોગ સાહસિકો(એન્ટરપ્રિન્ટર્સ) માટે લાખો તકોનું સર્જન થશે.

Phone pe

- ડિજિટલ પેમેન્ટમાં માર્કેટ લીડર છે.
- ફિલપકાર્ટના ભૂતપૂર્વ એક્ઝિક્યુટિવ સમીર નિગમ, રાહુલ ચારી અને બુર્બિન એન્વિનિયરે 2015 માં Phone Pe ની સ્થાપના કરી હતી.

Gig India

- સ્થાપના : 2017
- સ્થાપક : સાહિલ શર્મા અને આદિત્ય શિરોલ

વુમેન ટ્રાન્સફોર્મિંગ ઈન્ડિયા એવોર્ડની 5 મી આવૃત્તિ (Niti Aayog)

- નીતિ આયોગના ઘ વુમેન એન્ટરપ્રિન્યરશિપ પ્લેટફોર્મ (WEP) દ્વારા વુમેન ટ્રાન્સફોર્મિંગ ઈન્ડિયા એવોર્ડની (WTI) ની 5 મી આવૃત્તિનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- સ્વતંત્રતાના 75 મા વર્ષની ઉજવણી કરવા માટે નીતિ આયોગની મુખ્ય પહેલ મહિલા સાહસિકતા પ્લેટફોર્મ (WEP) અમૃત મહોત્સવ ઉજવણીના ભાગ રુપે સિદ્ધિઓ મેળવનાર 75 મહિલાઓનું સન્માન કરશે.
- શરુઆતથી લઈને તેના 5 મા વર્ષે WTI એવોર્ડ્સ 2021, આત્મનિર્ભર વ્યવસાયોનું નિર્માણ કરીને અને બિઝનેસ સોલ્યુશન દ્વારા પડકારોનો સામનો કરીને સશક્ત અને સમર્થ ભારત બનાવનાર મહિલા આંતરપ્રિન્યોર્સના યોગદાનનું સન્માન કરીને ઉજવણી કરશે.

વુમેન ટ્રાન્સફોર્મિંગ ઈન્ડિયા એવોર્ડ વિશે (WTI)

- વુમેન ટ્રાન્સફોર્મિંગ ઈન્ડિયા એવોર્ડ્સ 2018 થી NITI AAYOG દ્વારા મહિલા સાહસિકતા પ્લેટફોર્મ (WEP) ના નેતૃત્વ હેઠળ, ઉદ્યોગસાહસિકતા પર વિશેષ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને, ભારતના મહિલા નેતાઓ અને પરિવર્તન નિર્માતાઓના પ્રશંસનીય અને ગ્રાઉન્ડ બ્રેકિંગ પ્રયાસોને પ્રકાશિત કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવે છે.
- આ વર્ષે WTI એવોર્ડ્સ UN, CISCO, CSR, FICCI અને ગ્રાન્ટ થોર્ન્ટન ભારતની ભાગીદારીમાં શરુ કરવામાં આવ્યા હતાં.
- આ કાર્યક્રમો દ્વારા 900 થી વધુ મહિલા સાહસિકોને લાભ મળ્યો છે.

BPCL નોન ઈન્ટરનેટ વપરાશકર્તાઓને ડિજિટલ પેમેન્ટ ઓફર કરનાર પ્રથમ કંપની

- ભારત પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (BPCL) ભારત ગેસના ગ્રાહકોને LPG સિલિન્ડર બુક કરવા માટે વોઇસ-આધારિત ડિજિટલ ચુકવણીનો વિકલ્પ પ્રદાન કરે છે.

મુખ્ય મુદ્દા

- આ માટે BPCL એ અલ્ટ્રોકેશ ટેકનોલોજી પ્રાઇવેટ લિમિટેડ સાથે મર્જર કર્યું છે.
- જે ગ્રાહકો પાસે સ્માર્ટફોન કે ઈન્ટરનેટ સુવિધા નથી તેઓ 'UPI 123PAY' સિસ્ટમ દ્વારા ચૂકવણી કરી શકે છે.
- અલ્ટ્રોકેશના સહયોગથી ગ્રાહકો ભારતગેસ સિલિન્ડર બુક કરવા માટે ઈન્ટરનેટ સિવાયના ફોનથી 080 4516 3554 નંબર પર કોલ કરી શકે છે.

- ભારતના ગ્રામીણ ક્ષેત્રના લગભગ 4 કરોડ ભારતગેસના ગ્રાહકોને લાભ થશે.
- અલ્ટ્રોકેશ એ મોબાઇલ એપ્લિકેશન છે જે ATPL દ્વારા બનાવવામાં આવી છે.
- UPI123Pay એ RBI ની ચૂકવણી સેવા છે, જેમાં સ્માર્ટફોન અને ઈન્ટરનેટ કનેક્શન વિના ચૂકવણી સંભવ છે.

BPCL

- BPCL એ ભારતની મહારત્ન કંપની છે અને તે ફોર્ચ્યુન ગ્લોબલ 500 2021 ના લીસ્ટમાં સમાવિષ્ટ છે.
- સ્થાપના : 1952
- વડુંમથક : મુંબઈ
- આ ભારત સરકારની પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ મંત્રાલયની માલિકી હેઠળની કંપની છે.

ભારતનું પ્રથમ મેક ઈન ઈન્ડિયા ડ્રેજર

- ભારતનું પ્રથમ મેક ઈન ઈન્ડિયા ડ્રેજર બનાવવા માટે કોચીન શિપયાર્ડ લિમિટેડે (CSL) હોલેન્ડની Industriële Handels Combinatie (IHC) સાથે કરાર કર્યા છે.

■ ડ્રેજિંગ એ નદીના તળમાંથી કાંપ દૂર કરવાની અથવા કાંઠા પરની માટી, કાદવ અને ગંદકી દૂર કરવાની પ્રક્રિયા છે.

- ડ્રેજર એ એક ખાસ મશીન સાથે ફીટ કરાયેલ બોટ છે જેનો ઉપયોગ બંદરો, નદીઓ અને નહેરોનું કદ વધારવા માટે થાય છે.
- સ્વદેશી ડ્રેજર બનાવવાની પહેલ 'આત્મનિર્ભર ભારત' (આત્મનિર્ભર)ને પ્રોત્સાહન આપવા માટે છે.
- હોલેન્ડની IHC દ્વારા ડ્રેજરની મૂળભૂત ડિઝાઇન અને તકનીકી સહાય પૂરી પાડવામાં આવશે.
- 127-મીટર-લાંબા, 28-મીટર-પહોળા જહાજ (ડ્રેજર) એ IHCના 'બીગલ' પ્લેટફોર્મ પર આધારિત છે.

ડ્રેજિંગ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ (DCI) વિશે

- DCI ના MD અને CEO - ડો G.Y.V વિક્ટર
- DCI નું મુખ્ય મથક: વિશાખાપટ્ટનમ, આંધ્રપ્રદેશ
- DCI વિશાખાપટ્ટનમ ડ્રેજિંગ કંપનીના મોટા શેર ચાર મુખ્ય પોર્ટ ઓથોરિટીના એસોસિએશન પાસે છે.
  1. વિશાખાપટ્ટનમ બંદર
  2. પારાદીપ બંદર
  3. જવાહરલાલ નેહરુ બંદર
  4. દીનદયાળ બંદર

કોચીન શિપયાર્ડ લિમિટેડ (CSL) વિશે

- CSL ના ચેરમેન અને MD - મધુ નાયર
- CSLનું મુખ્ય મથક: કોચી, કેરળ

વિશાખાપટ્ટનમ 'એક રાષ્ટ્ર, એક ઉત્પાદન'ના અમલીકરણ માટે પૂર્વ કિનારાનું પહેલું રેલ્વે સ્ટેશન બનશે

- વિશાખાપટ્ટનમ રેલ્વે સ્ટેશન (આંધ્રપ્રદેશ) 15 દિવસ માટે પ્રાયોગિક ધોરણે ભારત સરકારના 'એક રાષ્ટ્ર, એક ઉત્પાદન' ખ્યાલને અમલમાં મૂકવા માટે તૈયાર છે.
- 'વન નેશન, વન પ્રોડક્ટ' લાગુ કરનાર ઈસ્ટ કોસ્ટ રેલ્વેમાં આ પહેલું રેલ્વે સ્ટેશન બનશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ભારતીય રેલ્વેના રેલ્વે બોર્ડે 15 દિવસના સમયગાળા માટે પાયલોટ પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ માટે દરેક ઝોનમાં એક સ્ટેશનની ઓળખ કરી છે.

વન સ્ટેશન વન ઉત્પાદન

- ભારત સરકાર દ્વારા 2022-23નું બજેટ રજૂ કરતી વખતે સફળ 'એક જિલ્લા, એક ઉત્પાદન' યોજના પર આધારિત 'એક સ્ટેશન એક ઉત્પાદન' ખ્યાલની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- કેન્દ્રીય નાણા પ્રધાન નિર્મલા સીતારમણે રેલ્વેનો ઉપયોગ કરીને સ્થાનિક વ્યવસાયો અને સપ્લાય ચેનને ટેકો આપવા હેતુથી રેલ્વે માટે 'વન સ્ટેશન વન પ્રોડક્ટ' ખ્યાલને લોકપ્રિય બનાવવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો.

કી પોઇન્ટ

- Etikoppaka ગામડામાંથી પરંપરાગત રીતે Etikoppaka Bommalu તરીકે ઓળખાતા Etikoppaka રમકડાં અને હસ્તકલા ઉત્પાદનો (Laquer Ware Toys) વિશાખાપટ્ટનમ રેલ્વે સ્ટેશન પર વેચવામાં આવશે.
- વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલયના ઉદ્યોગ પ્રમોશન અને આંતરિક વેપાર વિભાગ હેઠળના ભૌગોલિક સંકેત રજિસ્ટ્રી દ્વારા વર્ષ 2017માં આંધ્રપ્રદેશને એટિકોપ્પાકા રમકડાં માટે ભૌગોલિક સંકેત (GI) ટેગ આપવામાં આવ્યો છે.

અદાવી આદિવાસી બ્રાન્ડ

ચર્ચામાં કેમ?

- તાજેતરમાં નેશનલ બેંક ફોર એગ્રીકલ્ચર એન્ડ રૂરલ ડેવલપમેન્ટ (NABARD) અને જન શિક્ષણ સંસ્થાન (JSS) દ્વારા સંયુક્ત રીતે કેરળના નિલામ્બુર ખાતેથી વન ઉત્પાદનોની નવી બ્રાન્ડ લોન્ચ કરવામાં આવી છે. નિલામ્બુર આદિવાસીઓ દ્વારા એકઠી કરવામાં આવતી ગૌણ વન પેદાશો જેમ કે જંગલી મધને હવે અદાવી બ્રાન્ડ હેઠળ માર્કેટિંગ કરવામાં આવશે.

આ બ્રાન્ડ હેઠળ શું પ્રમોટ કરવામાં આવશે?

- પ્રારંભિક તબક્કામાં અદાવી બ્રાન્ડ શુદ્ધ જંગલી મધ, જંગલી શતાવરી અને ગૂસબેરીના વિવિધ અથાણાં અને ટેન્ડર કેરીને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવશે.
- નિલામ્બુર આદિવાસીઓ દ્વારા સ્થાપિત ગોમૃત સોસાયટી દ્વારા ઉત્પાદનોનું વેચાણ કરવામાં આવશે.

જન શિક્ષણ સંસ્થાન (JSSs) વિશે

- જન શિક્ષણ સંસ્થાન યોજના જે અગાઉ શ્રમિક વિદ્યાપીઠ તરીકે જાણીતી હતી.
- આ યોજના દેશમાં 1967 થી બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (NGOs) દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવી છે.
- જુલાઈ 2018 માં તેને શિક્ષણ મંત્રાલય તરફથી કૌશલ્ય વિકાસ અને ઉદ્યોગ સાહસિકતા મંત્રાલયમાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવી હતી.
- જન શિક્ષણ સંસ્થાન યોજના દ્વારા લાભાર્થીઓને ઘરઆંગણે લઘુત્તમ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને પર્યા સ્થાને વ્યાવસાયિક કૌશલ્ય તાલીમ કાર્યક્રમો ઉપરાંત જીવન કૌશલ્ય પણ કરવામાં આવે છે જે લાભાર્થીઓને રોજિંદા જીવનમાં મદદરૂપ થવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.

પર્યાવરણ

વર્લ્ડ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ સમિટ 2022 નું આયોજન

- 16 થી 18 ફેબ્રુઆરી, 2022 દરમિયાન તાજેતરમાં ધ એનર્જી એન્ડ રિસોર્સિઝ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (TERI) ના 'વર્લ્ડ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ સમિટ' (WSDS) 2022નું આયોજન કરવામાં

- આવ્યું હતું.
- TERI ના આ 21મા સંસ્કરણનું આયોજન નવી દિલ્હી ખાતે કરવામાં આવ્યું હતું.
- વર્ષ 2022માં આયોજિત થયેલ આ વર્લ્ડ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ સમિટની થીમ - 'Towards a Resilient Planet : Ensuring a sustainable and Equitable Future' છે.
- આ સમિટ દરમિયાન વિશેષજ્ઞોએ જળવાયુ પરિવર્તન, ટકાઉ ઉત્પાદન અને ઊર્જા સંક્રમણ જેવા ઘણા મુદ્દાઓ પર ચર્ચાઓ કરી હતી.

WSDS 2022ને વડાપ્રધાનશ્રીનું સંબોધન

- વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ આ સમિટને વચ્ચુંઅલ રીતે સંબોધન કર્યું હતું. આ સમિટમાં લગભગ 12 જેટલા દેશોના પર્યાવરણ મંત્રીઓ અને વિવિધ 131 જેટલા દેશોના પ્રતિનિધિઓએ ભાગ લીધો હતો.
- સંબોધન દરમિયાન નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ LIFE (લાઇફ સ્ટાઇલ ફોર એન્વાયર્નમેન્ટ) અને પ્રો - પ્લેનેટ પીપલ (3 - P5) જેવી પહેલો અંગે પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો.
- આગળના વીસ વર્ષોમાં ભારતના લોકોની ઊર્જા જરૂરિયાતો લગભગ બમણી થવાની અપેક્ષાઓ છે.

WSDS 2022

- ગુયાના ગણરાજ્યના રાષ્ટ્રપતિ ડો. દરજાન અલી, સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ઉપમહાસચિવ અમિના જે. મોહમ્મદ અને ભારતના કેન્દ્રીય પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રી ભૂપેન્દ્ર યાદવે પણ આ સમિટને સંબોધન કર્યું હતું.
- આ સમિટ દરમિયાન 'એક્ટ-4 અર્થ મેનિફેસ્ટો' અને 'એક્ટ અર્થસ્ટ્રેટેજી પેપર' જેવા વ્યૂહાત્મક પેપર પણ લોન્ચ કરવામાં આવ્યા હતા.
- આ વ્યૂહાત્મક પેપરો COP27 કંપાસ અને SDG ચાર્ટર અંતર્ગતની પ્રવૃત્તિઓને માર્ગદર્શન પૂરું પાડશે.

વેદાંતા દ્વારા TERI સાથે સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર

- WSDS 2022 દરમિયાન વેદાંતાએ 'પરિવર્તનકારી કાર્યોના માધ્યમથી સ્થિતિસ્થાપક ગ્રહના નિર્માણ માટે સંસાધનોના સાતત્યપૂર્ણ ઉપયોગ' ને પ્રોત્સાહન આપવા અને પોતાના પર્યાવરણ, સામાજિક અને શાસન (ESG) લક્ષ્યોમાં સુધારો લાવવા TERI સાથે સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- આ અંતર્ગત વેદાંતા દ્વારા આગળના 5 થી 10 વર્ષોમાં રિસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ માટે 200 કરોડ રૂપિયાનું રોકાણ કરવામાં આવશે.

વર્લ્ડ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ સમિટ (WSDS)

- વર્લ્ડ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ સમિટ એ ધ એનર્જી એન્ડ રિસોર્સિઝ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ્સ (TERI) ની વાર્ષિક ફ્લેગશિપ ઇવેન્ટ છે.

- શરૂઆત : વર્ષ 2001થી
- તેને અગાઉ 'દિલ્હી સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ સમિટ (DSDS)' તરીકે ઓળખવામાં આવતી હતી.
- વૈશ્વિક મુદ્દાઓ પર થતી આ એકમાત્ર સમિટ છે જેનું આયોજન વિકાસશીલ દેશોમાં થઈ રહ્યું છે.
- ઉદ્દેશ : સતત વિકાસ અને આબોહવા પરિવર્તનની દિશામાં થઈ રહેલા કાર્યોમાં ઝડપ લાવવા માટે તેને એકલ પ્લેટફોર્મ તરીકે જેવામાં આવે છે.
- તેનો ઉદ્દેશ ટકાઉ વિકાસ, ઊર્જા અને પર્યાવરણ ક્ષેત્રના વૈશ્વિક નેતાઓ અને વિચારકોને એક પ્લેટફોર્મ પર લાવવાનો છે.

સાતત્યપૂર્ણ વિકાસ

(sustainable Development)

- ભવિષ્યની પેઢીઓને અસર કર્યા વગર વર્તમાનની જરૂરિયાતોને સંતોષતા વિકાસને 'સાતત્યપૂર્ણ વિકાસ' કહે છે.
- સાતત્યપૂર્ણ વિકાસની આ સૌથી વધુ સ્વીકૃત વ્યાખ્યા 'બ્રુન્ડલેન્ડ કમિશન' દ્વારા તેના અહેવાલ 'અવર કોમન ફ્યુચર' (1987) માં આપવામાં આવી હતી.

ધ એનર્જી એન્ડ રિસોર્સિઝ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ્સ (TERI)

- ધ એનર્જી એન્ડ રિસોર્સિઝ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ્સ (TERI) એ એક બિન - નફાકારક, સ્વતંત્ર અને બહુ - પરિમાણીય સંસ્થા છે જે સંશોધન, નીતિ, કન્સલ્ટન્સી જેવા ક્ષેત્રો સાથે સંકળાયેલી છે.
- સ્થાપના : વર્ષ 1974
- સ્થાપક : દરબારી એસ. શેઠ
- વડુંમથક : નવી દિલ્હી
- ડિરેક્ટર જનરલ : ડો. વિભા ઘવન (26 ફેબ્રુઆરી, 2022ની સ્થિતિએ)
- તે ભારત અને દક્ષિણ વિશ્વ માટે ઊર્જા પર્યાવરણ અને ટકાઉ વિકાસના ક્ષેત્રોમાં સંશોધન કાર્ય કરે છે.
- તેની સ્થાપના વર્ષ 1974માં 'ટાટા એનર્જી રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ' તરીકે કરવામાં આવી હતી અને વર્ષ 2003માં તેનું નામ બદલીને 'ધ એનર્જી રિસોર્સિઝ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ' કરવામાં આવ્યું હતું.

પશ્ચિમઘાટમાં તાજ પાણીના દેડકાની નવી

પ્રજાતિ 'યુફિલક્ટિસ જલધારા' મળી આવી

- તાજેતરમાં સંશોધકો દ્વારા પશ્ચિમઘાટમાં તાજ પાણીના દેડકાની નવી પ્રજાતિ 'યુફિલક્ટિસ જલધારા' શોધવામાં આવી હતી.
- તેની શોધ ઝૂઓલોજિકલ સર્વે ઓફ ઇન્ડિયા (ZSI), માઉન્ટ કાર્મલ કોલેજ-બેંગાલુરુ અને નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી એન્ડ રિસર્ચ-ભુવનેશ્વરના વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા કરવામાં આવી છે.

અન્ય વિગતો

- દેડકાની આ પ્રજાતિ સૌપ્રથમ કેરળના એર્નાકુલમમાં આવેલા થટ્ટેક્કડ પક્ષી અભયારણ્યની આસપાસના તાજા જળાશયોમાં જોવા મળી હતી.
- આ ઉપરાંત પશ્ચિમઘાટના મોટા ભાગના રાજ્યો એટલેકે કેરળથી ગુજરાત સુધીના પશ્ચિમી દરિયાકાંઠાના મેદાનો પર આવેલા તાજા પાણીના જળાશયોમાં આ દેડકાની પ્રજાતિ જોવા મળી છે.

નોંધ : થટ્ટેક્કડ પક્ષી અભયારણ્ય કેરળમાં આવેલું પ્રથમ પક્ષી અભયારણ્ય હતું.

- તે કેરળની સૌથી લાંબી નદી પેરિયાર નદીની શાખાઓ વચ્ચે આવેલ નિત્યલીલા જંગલનો ભાગ છે.

CSEનો સ્ટેટ ઓફ ઇન્ડિયાઝ એન્વાયર્નમેન્ટ રિપોર્ટ 2022

અર્થમાં કેમ?

- તાજેતરમાં સેન્ટર ફોર સાયન્સ એન્ડ એન્વાયર્નમેન્ટ (CSE) દ્વારા State of India's Environment Report 2022 બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.
- આ રિપોર્ટ સેન્ટર ફોર સાયન્સ એન્ડ એન્વાયર્નમેન્ટ અને ડાઉન ટુ અર્થ (મેગેઝિન)નું એક વાર્ષિક પ્રકાશન છે.
- **રિપોર્ટના મુખ્ય ફોક્સ બિંદુ :** ક્લાઇમેટ ચેન્જ, માર્શગ્રેશન, હેલ્થ અને ફૂડ સિસ્ટમ, જૈવવિવિધતા, વન અને વન્યજીવન, ઊર્જા, ઉદ્યોગ, રહેઠાણ, પ્રદૂષણ, કચરો, કૃષિ અને ગ્રામીણ વિકાસ.
- CSE એ નવી દિલ્હી સ્થિત જહેર હિત સંશોધન અને હિમાયત સંસ્થા (Public Interest Research and Advocacy Organisation) છે.

રિપોર્ટ અંતર્ગત ભારતની તેના રાષ્ટ્રીય લક્ષ્યોને હાંસલ કરવા માટે કરવામાં આવેલી કામગીરી અને આગળનો નિષ્કર્ષ

- **અર્થતંત્ર (Economy):** અર્થતંત્રનું લક્ષ્ય 2022-23 સુધીમાં ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GDP)ને લગભગ 4 ટ્રિલિયન ડોલર સુધી વધારવાનું છે. પરંતુ 2020 સુધીમાં અર્થવ્યવસ્થા માત્ર 2.48 ટ્રિલિયન ડોલર સુધી જ વધી છે.
- કોવિડ-19 રોગચાળા દરમિયાન અર્થતંત્ર મોટાભાગે સંકોચાઈ (Shrunk) છે, જેના કારણે સમયમર્યાદામાં આ લક્ષ્ય પૂર્ણ કરવો વધુ મુશ્કેલ બની ગયો છે.
- **રોજગાર (Employment):** 2022-23 સુધીમાં મહિલા શ્રમ દળની ભાગીદારીનો હિસ્સો ઓછામાં ઓછો 30% સુધી વધારવાનો લક્ષ્યાંક છે.
- જાન્યુઆરી-માર્ચ 2020માં તે 17.3 ટકા હતો.
- **આવાસ (Housing):** પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના (PMAY)-ગ્રામીણ હેઠળ 29.5 મિલિયન આવાસ એકમો

અને PMAY-શહેરી હેઠળ 12 મિલિયન એકમોનું નિર્માણ કરવાનો લક્ષ્યાંક છે.

- 'Housing for All' અંતર્ગત અનુક્રમે માત્ર 46.8% અને 38% લક્ષ્યાંકો જ પ્રાપ્ત થયા છે.
- **કૃષિ (Agriculture):** 2022 સુધીમાં ખેડૂતોની આવક બમણી કરવાનો લક્ષ્યાંક છે. જ્યારે કૃષિ પરિવારની સરેરાશ માસિક આવક રૂ. 6,426 થી વધીને રૂ. 10,218 થઈ ગઈ છે, આ વધારો મોટાભાગે ખેતીની આવક કરતા વેતનમાં વધારો અને પશુપાલનથી થતી આવકને કારણે છે.
- કૃષિ પરિવારની સરેરાશ માસિક આવકમાં પાક ઉત્પાદનમાંથી આવકનો હિસ્સો 2012-13માં 48% હતો, જે 2018-19માં ઘટીને 37.2% થયો છે.
- **જમીનના રેકોર્ડનું ડિજિટાઇઝેશન (Digitisation of Land Records):** બીજું લક્ષ્ય 2022 સુધીમાં તમામ જમીનના રેકોર્ડનું ડિજિટાઇઝેશન કરવાનું છે.
- મધ્ય પ્રદેશ, પશ્ચિમ બંગાળ અને ઓડિશા જેવા રાજ્યોએ સારી પ્રગતિ કરી છે જ્યારે જમ્મુ અને કાશ્મીરમાં (5%), લદાખમાં (2%) અને સિક્કિમમાં (8.8%) જમીનના રેકોર્ડનું ખુબ ઓછું ડિજિટાઇઝેશન થયું છે.
- **વાયુ પ્રદૂષણ (Air Pollution):** ભારતીય શહેરોમાં પાર્ટિક્યુલેટ મેટર (PM) 2.5ના સ્તરને 50 માઇક્રોગ્રામ પ્રતિ ઘન મીટર (g/m³) કરતા ઓછા સુધી લાવવાનું લક્ષ્ય છે. વર્ષ 2020 માં COVID-19 રોગચાળાને કારણે વાહનોની અવરજવર પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે PM2.5 માટે નિરીક્ષણ કરાયેલા 121 શહેરોમાંથી 23 શહેરોમાં પાર્ટિક્યુલેટ મેટર 50 g/m³ કરતાં વધુ હતો.
- **સોલિડ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ (Solid Waste Management):** તમામ ઘરોમાં 100% સ્ત્રોતનું વિભાજન (Source Segregation) હાંસલ કરવાનો લક્ષ્યાંક છે.
- કેરળ જેવા રાજ્યો અને પુડુચેરી જેવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ 78% લક્ષ્ય હાંસલ કર્યું છે.
- મેન્યુઅલ સ્કેવેન્જિંગને (Manual scavenging) નાબૂદી માટે લક્ષ્યાંકિત કરાયેલ હોવા છતાં ભારતમાં હજુ પણ 66,692 મેન્યુઅલ સફાઈ કામદારો છે.
- **વન આવરણ (Forest Cover):** રાષ્ટ્રીય વન નીતિ, 1988 મુજબ ભૌગોલિક વિસ્તારના 33.3% સુધી વન આવરણ વધારવાનો લક્ષ્યાંક છે.
- 2019 સુધીમાં ભારતનો 21.6% વિસ્તાર વન આવરણ ધરાવતો હતો.
- **ઊર્જા (Energy):** 2022 સુધીમાં 175 GW નવીનીકરણીય ઊર્જા ઉત્પાદન ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવાનું લક્ષ્ય છે.
- અત્યાર સુધી આ લક્ષ્યાંકમાંથી માત્ર 56% જ હાંસલ કરવામાં આવ્યો છે.

ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો પર ભારતનું પ્રદર્શન શું હતું?

- વર્ષ 2015માં U.N. ના 192 સભ્ય દેશો દ્વારા 'Agenda 2030'ના ભાગ રૂપે અપનાવવામાં આવેલા 17 ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યાંકોમાં ભારત તેના ગયા વર્ષના ક્રમ 117માંથી ત્રણ સ્થાન સરકીને 120માં સ્થાને આવી ગયું છે.
- State of India's Environment Report 2022 માં જણાવ્યા મુજબ '17 ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યાંકો (17 Sustainable Development Goals)'માં ભારતનો ક્રમ 120મો છે.
- ભારતનો એકંદર સરેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (SDG) સ્કોર 100 માંથી 66 છે.
- શૂન્ય ભૂખમરો (Zero Hunger), સારા સ્વાસ્થ્ય અને સુખાકારી(Good health and wellbeing), લિંગ સમાનતા (gender equality) તેમજ ટકાઉ શહેરો અને સમુદાયો (sustainable cities and communities) સહિતના 11 SDGsમાં મુખ્ય પડકારોને કારણે ભારતનો ક્રમ મુખ્યત્વે નીચે આવ્યો છે.
- દક્ષિણ એશિયાઈ દેશોનો ક્રમ : ભૂટાન (75), શ્રીલંકા (87), નેપાળ (96) અને બાંગ્લાદેશ (109), ભારત (120), પાકિસ્તાન (129)

ભારતીય રાજ્યોનું પ્રદર્શન

- ઝારખંડ અને બિહાર લક્ષ્યાંકિત વર્ષ 2030 સુધીમાં SDGને પહોંચી વળવા માટે સૌથી ઓછા તૈયાર છે.
- કેરળ પ્રથમ ક્રમે છે, ત્યારબાદ તમિલનાડુ અને હિમાચલ પ્રદેશ બીજા ક્રમે છે.
- ગોવા, કર્ણાટક, આંધ્રપ્રદેશ અને ઉત્તરાખંડ એ ત્રીજા સ્થાને છે.
- કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં, ચંદીગઢ પ્રથમ ક્રમે છે, ત્યારબાદ દિલ્હી, લક્ષદ્વીપ અને પુડુચેરી બીજા સ્થાને અને આંધ્રાપ્રદેશ અને નિકોબાર દ્વીપ સમૂહ ત્રીજા સ્થાને છે.

Glycosmis albicarpa (ગ્લાયકોસ્મિસ અલ્બીકાર્પા)

- Glycosmis albicarpa એ જિન બેરીની તાજેતરમાં શોધાયેલી પ્રજાતિ છે. આ પ્રજાતિ નારંગી પરિવાર રુટાસીની (Rutaceae) છે. આ પ્રજાતિ દક્ષિણ પશ્ચિમ ઘાટમાં સ્થાનિક

(Endemic) છે.

- આ વર્ગીકરણ વૃથોના ઘણા સંબંધિત છોડનો તેમના ઔષધીય મૂલ્યો અને ખોરાક માટે ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. આ છોડની સૌથી સામાન્ય રીતે સંબંધિત પ્રજાતિઓ જંગલીમાંથી મુખ્યત્વે ખોરાક અને દવા તરીકે સ્થાનિક ઉપયોગ માટે એકત્રિત કરવામાં આવે છે.
- ગ્લાયકોસ્મિસ પ્રજાતિના બેરીમાં 'જિનની સુગંધ'ની વિશિષ્ટતા છે અને તેણે ખાદ્ય ફળ તરીકે લોકપ્રિયતા મેળવી છે.
- બોટનિકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા (BSI) ના વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા Glycosmis albicarpa ની શોધ કરવામાં આવી છે. શોધ અંગેના તારણો નોર્ડિક જર્નલ ઓફ બોટની, સ્વીડનમાં પ્રકાશિત થયા છે.
- તે કન્યાકુમારી વન્યજીવ અભયારણ્યના પનાગુડી વન વિભાગમાં તમિલનાડુના તિરુનેલવેલી અર્ધ-સદાબહાર જંગલોમાં મળી આવી હતી.

કન્યાકુમારી વન્યજીવ અભયારણ્ય

- કન્યાકુમારી વન્યજીવ અભયારણ્ય એ તામિલનાડુના કન્યાકુમારી જિલ્લામાં 402.4 ચો. કિમીનો સંરક્ષિત વિસ્તાર છે.
- કન્યાકુમારી જિલ્લાના જંગલોને રાજ્યના પુનર્ગઠનના પરિણામે 1લી નવેમ્બર 1956ના રોજ કેરળમાંથી તમિલનાડુમાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવ્યા હતા.
- કેરળ રાજ્યના કાલક્કડ મુંડન્યુરાઈ ટાઈગર રિઝર્વ અને નેયાર વન્યજીવ અભયારણ્યના અડીને આવેલા વિસ્તારો સાથેનું કન્યાકુમારી વન્યજીવન અભયારણ્ય પશ્ચિમ ઘાટના દક્ષિણ છેડાનું નિર્માણ કરે છે. તે વાઘનું નિવાસસ્થાન છે. આ જંગલમાં સાત નદીઓ નીકળે છે.
- આ પ્રદેશની પ્રાકૃતિક વનસ્પતિ દક્ષિણના કાંટાના જંગલો, સૂકા પાનખર, ભેજવાળા પાનખર, અર્ધ સદાબહાર જંગલોથી માંડીને ઘાસના ઢોળાવવાળા હરિયાળા પહાડી શોલા સુધીના બાયોમનું નિર્માણ કરે છે.
- દક્ષિણ ભારતના શોલા જંગલોનું નામ તમિલ શબ્દ સોલાઈ પરથી પડ્યું છે, જેનો અર્થ થાય છે 'ઉષ્ણકટિબંધીય વરસાદી જંગલ'.
- શોલા તમિલનાડુ અને કેરળના રાજ્યોમાં નીલગીરી, અનામલાઈ, પલની ટેકરીઓ, કાલકાડુ, મુંડન્યુરાઈ અને કન્યાકુમારીની ઉપરના ભાગમાં જેવા મળે છે.
- આ ક્ષેત્ર ભારતીય બાઇસન, હાથી, રોક અજગર, સિંહ પૂંછડીવાળા મકાક (Lion Tailed Macaques) વગેરે જેવા વિવિધ પ્રાણીઓને આશ્રય આપતાં વન્યજીવનમાં અત્યંત સમૃદ્ધ છે. આ પ્રદેશના એવિઝૌના, સરિસૃપ અને ઉભયજીવી પ્રાણીસૃષ્ટિ પણ સમૃદ્ધ અને વૈવિધ્યસભર છે.
- ભારતીય દ્વીપકલ્પનો આ છેડો ઉપ-મહાદ્વીપના ત્રણેય વિશાળ મહાસાગરો - બંગાળની ખાડી, હિંદ મહાસાગર

અને અરબી સમુદ્રથી ઘેરાયેલ અનન્ય ભૌગોલિક બિંદુ છે.

બોટનિકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા (BSI) વિશે

- બોટનિકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા (BSI) ની સ્થાપના ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપની (EIC) દ્વારા 1890 માં કરવામાં આવી હતી. તેનું મુખ્યાલય કોલકાતા, પશ્ચિમ બંગાળ ખાતે આવેલ છે.
- તે પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય હેઠળ કાર્ય કરે છે.
- તે ભારતની વનસ્પતિ સંપત્તિનું સર્વેક્ષણ, સંશોધન અને સંરક્ષણ કરે છે. તે લુપ્તપ્રાય અને સંવેદનશીલ છોડની પ્રજાતિઓના જનીન બેંકને એકત્ર કરે છે અને જળવે છે.

ભારત-બેલ્જિયમ રાજદ્વારી સંબંધોના 75 વર્ષની ઉજવણી

અર્થમાં કેમ?

- 25 ફેબ્રુઆરી, 2022ના રોજ ભારત અને બેલ્જિયમ વચ્ચેના રાજદ્વારી સંબંધોના 75 વર્ષની યાદગીરીમાં એક વિશેષ લોગોનું અનાવરણ કરવામાં આવ્યું હતું.
- બેલ્જિયમ ભારત સાથે દ્વિપક્ષીય સંબંધ સ્થાપિત કરનાર શરૂઆતી યુરોપીયન દેશોમાંનું એક હતું.
- લોગોમાં ભારતનું રાષ્ટ્રીય પક્ષી અંકિત કરવામાં આવ્યું છે. મોરની બન્ને બાજુ ભારત-બેલ્જિયમના રાષ્ટ્રધ્વજ દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

ભારત-બેલ્જિયમ રાજદ્વારી સંબંધો વિશે

- ભારત અને બેલ્જિયમ વચ્ચે રાજદ્વારી સંબંધો સ્થાપિત કરવાનો નિર્ણય જાન્યુઆરી 1947માં લેવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે જવાહરલાલ નેહરુએ વી.કે. કૃષ્ણ મેનનને બેલ્જિયમ ઓથોરિટી સાથે વાત કરવા માટે બ્રસેલ્સ મોકલ્યા હતા.
- બેલ્જિયમ સરકારે ભારત સાથે રાજદ્વારી સંબંધો સ્થાપિત કરવાનો અને ભારતની આઝાદીના પાંચ મહિના પહેલા માર્ચ 1947માં દિલ્હીમાં તેનું દૂતાવાસ ખોલવાનું નક્કી કર્યું.
- ભારતે 1948માં બ્રસેલ્સમાં તેનું દૂતાવાસ ખોલ્યું હતું જ્યારે, બેલ્જિયમે 1947માં નવી દિલ્હીમાં તેનું દૂતાવાસ ખોલ્યું હતું.
- ભારત બેલ્જિયમ ઉત્પાદનોનો બીજો સૌથી મોટો આયાતકાર દેશ છે જ્યારે ભારત બેલ્જિયમમાં પાંચમો સૌથી મોટો નિકાસકાર છે.
- બેલ્જિયમના એન્ટવર્પમાં રાજસ્થાન અને ગુજરાતના કેટલાય ભારતીય હીરાના વેપારીઓ છે.
- બેલ્જિયમથી ભારતની મુખ્ય નિકાસ રફ હીરા અને જ્વેલરી, રસાયણો અને રાસાયણિક ઉત્પાદનો, મશીનરી અને યાંત્રિક ઉત્પાદનોના ક્ષેત્રોમાં થાય છે.

તમિલનાડુના ‘નરસિંગપેટ્ટઈ નાગસ્વરમ’ને GI ટેગ

- સંગીતના વાદ્યોની શ્રેણીમાં વર્ગ 15 હેઠળ તમિલનાડુ રાજ્યનાં શાસ્ત્રીય વાદ્ય ‘નરસિંગપેટ્ટઈ નાગસ્વરમ’ ને GI ટેગ મળ્યો છે.
- નરસિંગપેટ્ટઈ નાગસ્વરમ તમિલનાડુના કુમ્બકોનમ નજીકના ગામમાં બનાવવામાં આવતું સુશિર વાદ્ય છે.
- GI ટેગ માટે અરજી તમિલનાડુના ઉત્પાદનોના રજીસ્ટ્રેશન માટેની નોડલ એજન્સી દ્વારા તંજાવુર મ્યુઝિકલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ વર્કર્સ કો.ઓપરેટિવ કોટેજ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સોસાયટી લિમિટેડ વતી કરવામાં આવી હતી.
- નરસિંગપેટ્ટઈ ગામના કારીગરોને લાકડાના વાદ્યો બનાવવાની કુશળતા તેમના વડવાઓ પાસેથી વારસામાં મળી છે. જેમાં વિશિષ્ટ કૌશલ્યની જરૂરિયાત હોય છે.
- વર્તમાનમાં કલાકારો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા નાગસ્વરમનું નામ ‘પટ્ટી નાગસ્વરમ’ છે જે થિમિરી(સુશિર વાદ્ય) કરતાં લાંબુ છે.
- નરસિંગન પેટ્ટઈ નાગસ્વરમ સંગીતનું શાસ્ત્રીય વાદ્ય છે જે નળાકાર તેમજ તળિયે ઘંટી જેવો આકાર લે છે. ટોન અને અવાજનું ઉત્પાદન કરે છે.
- **લંબાઈ :** 2.5 ફૂટ
- **બનાવટ :** નરસિંગનપેટ્ટઈ નાગસ્વરમની બનાવટમાં આકા(હાર્ડવિક્રિયા બિનાટા) વૃક્ષનો ઉપયોગ થાય છે. મોટા ભાગે, કારીગરો જૂના મકાનોના લાકડાનો ઉપયોગ કરે છે.
- ઉત્સવો, લગ્ન, મેળા વગેરે જેવા વિવિધ કાર્યોમાં વગાડવામાં આવતા નાગસ્વરમના ઉત્પાદન માટે કારીગરો દ્વારા સુથારીકામના સાધનો સાથે ડ્રિલીંગ મશીનનો પણ ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

ભારતની આર્કટિક પોલિસી

- તાજેતરમાં ભારતના પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલયે ભારતની આર્કટિક નીતિનું અનાવરણ કર્યું છે. તેનું શીર્ષક “ભારત અને આર્કટિક : ટકાઉ વિકાસ માટે ભાગીદારીનું નિર્માણ” છે.

મુખ્ય હેતુ

- સંસાધનથી સમૃદ્ધ અને પરિવર્તનશીલ વિસ્તાર સાથે દેશના સહકારમાં વધારો કરવો. તેમજ વિશ્વના અન્ય ભાગો કરતાં 3 ગણી ઝડપથી ગરમ થઈ રહેલા આર્કટિકના પ્રદેશમાં આબોહવા પરિવર્તનનો સામનો કરવો અને પર્યાવરણનું રક્ષણ કરવાનો પ્રયાસ કરવો.
- આર્કટિક નીતિ મુખ્ય છ સ્તંભો પર આધારિત છે:
  1. વિજ્ઞાન અને સંશોધન
  2. પર્યાવરણનું સંરક્ષણ
  3. આર્થિક અને માનવ વિકાસ
  4. પરિવહન અને કનેક્ટિવિટી
  5. આંતરરાષ્ટ્રીય સહકાર
  6. રાષ્ટ્રીય ક્ષમતા નિર્માણ

આર્કટિક નીતિની મુખ્ય વિશેષતાઓ

- આ નીતિ આર્કટિક પ્રદેશમાં વૈજ્ઞાનિક સંશોધન ટકાવી પ્રવાસન, ખનિજ તેલ-ગેસ સંશોધનને વિસ્તૃત કરશે.
- ભારત અને આર્કટિકના ચોમાસાના વૈજ્ઞાનિક અને આબોહવા સંબંધિત ખેડાણને સમજવા.
- ધ્રુવપ્રદેશ અને હિમાલય પ્રદેશ વચ્ચેની સુસંગતતાનો અભ્યાસ કરવો.
- આર્કટિક પ્રદેશના કુદરતી સંસાધનો ખનિજોના ઓકશોર એક્સપ્લોરેશન / ખાણકામ, બંદરો, રેલવે, એરપોર્ટ વગેરે ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરમાં મૂડી રોકાણની તકો વધારવી.

આર્કટિક પ્રદેશ

- આર્કટિક પૃથ્વીના સૌથી ઉત્તર ભાગમાં સ્થિત એક ધ્રુવીય પ્રદેશ છે.
- આર્કટિક પ્રદેશમાં આર્કટિક મહાસાગર અને કેનેડા, ડેન્માર્ક, નોર્વે, રશિયા, USA (આલાસ્કા), ફિનલેન્ડ, સ્વીડન, આઇસલેન્ડ અને નજીકના સમુદ્રોનો સમાવેશ થાય છે.
- આ પ્રદેશ લગભગ ચાર મિલિયન રહેવાસીઓનું ઘર છે, જેમાંથી લગભગ દસમાં ભાગના સ્થાનિક લોકો છે.

ક્લાઇમેટપ્રેનરશિપ

- (ક્લાઇમેટપ્રેનરશિપ એ આબોહવા પરિવર્તનનો સામનો કરતી સામાજિક ઉદ્યોગસાહસિકતાનું એક સ્વરૂપ છે.)
- તાજેતરમાં દુબઈમાં આવેલા એક્સપો-2020 ખાતેના ઈન્ડિયા પેવેલિયન અને ભામલા ફાઉન્ડેશન દ્વારા ‘ઓન્લી વન અર્થ-અ ડિસ્કશન ઓન એન્વાયર્નમેન્ટ’ના મથાળા હેઠળ પર્યાવરણ પરના એક વિશેષ ઇન્ટરેક્ટિવ

સત્રનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું

- કેન્દ્રીય વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રી પિયુષ ગોયલે આ સત્રના સંબોધનમાં ક્લાઇમેટ વોરિયર્સને ત્રણ એક્શન પોઇન્ટ આપ્યા હતા.
  1. ક્લાઇમેટપ્રેનરશિપને એક મિશન તરીકે અપનાવવું અને નવી શોધો તથા ઉભરતી તકનીકો આબોહવા ન્યાયની ભાવનાને વળગી રહે તે સુનિશ્ચિત કરવું.
  2. સ્વચ્છ ટેકનોલોજી જેવી કે રિન્યુએબલ એનર્જી, ઈલેક્ટ્રિક વ્હીકલ, ગ્રીન હાઇડ્રોજન વગેરેમાં મોટા ઉદ્યોગો દ્વારા વધુ ભાગીદારી અને રોકાણ કરવું, જેથી કરીને રાષ્ટ્રની વૃદ્ધિને કાર્બન ઉત્સર્જનથી અલગ કરી શકાય.
  3. ભારતીય પરિવારોને રોજિંદા જીવનમાં ટકાઉ અને કાર્બનિક ઉત્પાદનોના ઉપયોગ તરફ આગળ વધવું જેથી આ બદલાવની શરૂઆત આપણાં ઘરથી થાય.

સરકારની પહેલો

- ભારત વિશ્વમાં સૌથી ઝડપથી વિકસતી હરિત અર્થવ્યવસ્થા છે, આજે ભારતની સ્થાપિત બિન-અશ્મિભૂત ઊર્જા ક્ષમતા લગભગ 150 GW છે તથા ભારત એકમાત્ર એવો G20 દેશ છે જે પેરિસ આબોહવા લક્ષ્યોને હાંસલ કરવા માટે ટ્રેક પર છે.
- વર્ષ 2021માં ગ્લાસગો ખાતેની UNFCCC COP 26 સમિટમાં પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી દ્વારા દર્શાવેલ પંચામૃત લક્ષ્યોએ આબોહવા પરિવર્તન સામે લડવા તરફ ભારતની પ્રતિબદ્ધતા અને સમર્પણને મજબૂત બનાવ્યા છે.
- આ પંચામૃત લક્ષ્યોમાં વર્ષ 2070 સુધીમાં નેટ-ઝીરો એમીશનનું મહત્વાકાંક્ષી લક્ષ્ય અને વર્ષ 2030 સુધીમાં 500 GWની બિન-અશ્મિભૂત ઊર્જા ક્ષમતા સુધી પહોંચવાનો સમાવેશ થાય છે.
- ઉપરાંત કેન્દ્રીય બજેટ 2022માં સોલર ગ્રીન બોન્ડ્સ અને સોલર પ્રોડક્શન લિંક્ડ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ સ્કીમ (PLI) માટે વધારાની ફાળવણી જેવી પહેલો દ્વારા દેશમાં હરિત ઔદ્યોગિકીકરણને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવ્યું છે.
- ‘વેસ્ટ ટુ એનર્જી’ અને ‘વેસ્ટ ટુ વેલ્થ’ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા માટે વડાપ્રધાન દ્વારા તાજેતરમાં ઈન્ડોર ખાતે ભારતના સૌથી મોટા બાયો-સીએનજી પ્લાન્ટનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.
- કૃષિ ક્યારાનો ઉત્પાદક રીટે ઉપયોગ કરવા અને ઇંધણની આચાત ઘટાડવા માટે બાયો-ઇંધણ પરની રાષ્ટ્રીય નીતિ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- ભારતે નેશનલ હાઇડ્રોજન મિશન, ઉખલા યોજના, સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિક પર પ્રતિબંધ વગેરે જેવી અન્ય ઘણી પહેલો પણ શરૂ કરી હતી.

કાર્બન - ન્યુટ્રલ ફાર્મિંગ

યર્થમાં કેમ?

- કેરલ ભારતનું કાર્બન - ન્યુટ્રલ ફાર્મિંગ પદ્ધતિ અપનાવનાર પ્રથમ રાજ્ય બન્યું છે.
- શરૂઆતમાં રાજ્યના અમુક વિસ્તારોમાં જ આવી ફાર્મિંગ પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવી છે. જેના માટે રાજ્ય દ્વારા તેના નાણાકીય વર્ષ 2022-23ના બજેટમાં નાણાકીય જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

કાર્બન ન્યુટ્રલ ફાર્મિંગ એટલે શું?

- કાર્બન ન્યુટ્રલ ફાર્મિંગ એ કૃષિ વ્યવસ્થાપનની એક એવી પદ્ધતિ છે જે જમીનમાં કાર્બનનો વધુ પડતો સંગ્રહ અને કૃષિવન્ય ગ્રીનહાઉસ ગેસ વાયુઓની માત્રા ઘટાડવામાં સહાયરૂપ થાય છે.

જરૂરિયાત

- કાર્બન - ન્યુટ્રલ ફાર્મિંગ દ્વારા વર્તમાનમાં કૃષિક્ષેત્રના કાર્બન ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો લાવી શકાય જે વર્તમાનમાં કુલ ગ્રીનહાઉસ ગેસના 12% હિસ્સો ધરાવે છે.
- આ પદ્ધતિ દ્વારા કુદરતી રીતે કાર્બનને સંગ્રહ કરવામાં મદદ મળી શકે, જેથી કાર્બન ઉત્સર્જન ઘટાડી શકાય.
- કૃષિક્ષેત્રમાંથી ગ્રીનહાઉસ વાયુઓને ઘટાડવાની સાથે ખાદ્ય પેદાશોમાં વધારો પણ કરી શકાય છે.
- કાર્બન ન્યુટ્રલ ફાર્મિંગ અપનાવવાથી જમીનની ફળદ્રુપતા અને પોષકતત્ત્વોમાં પણ વૃદ્ધિ થાય છે.

કાર્બન ન્યુટ્રલ ફાર્મિંગ માટે વ્યૂહરચના

- કાર્બન ઉત્સર્જનને ટાળવું.
- પરંપરાગત ઊર્જાના સ્ત્રોતોમાં વધારો કરવો.
- માનવસર્જિત વસ્તુઓનો ઉપયોગ વારંવાર કરી શકાય તેવી ઇકોસિસ્ટમ વિકસાવવી.

કાર્બન ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો કરવો

- કૃષિ કાર્યમાં વપરાતી ઊર્જા અને ઉપયોગમાં લેવાતા અન્ય ઘનપુટ્સમાં ઘટાડો કરવો.
- જમીન વ્યવસ્થાપન, કૃષિ કચરાનું યોગ્ય વ્યવસ્થાપન સુનિશ્ચિત કરવું.
- કૃષિમાં રાસાયણિક ખાતર વપરાશનું યોગ્ય વ્યવસ્થાપન કરવું.
- કાર્બન શોષિત કૃષિ ઉપર ધ્યાન આપવું.

સરકાર દ્વારા લેવાયેલાં પગલાં

- ગુજરાત સરકાર દ્વારા નાઇટ્રોજનને વધુ અસરકારક રીતે જમીનમાં ઉપયોગ કરવા “નીમ કોટેડ યુરિયા” બનાવવામાં આવ્યું. (નીમ કોટિંગ જમીનમાં યુરિયા વિસર્જનના દરને ઓછો કરે છે)
- કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટને ઘટાડવા માટે ચોખામાં જરૂર પડતા પાણીનું યોગ્ય વ્યવસ્થાપન કરવું.
- ઝીરો-ટિલેજ ફાર્મિંગને પ્રોત્સાહન આપવું.

- કુદરતી કૃષિમાં વધારો કરવા માટે ‘પરંપરાગત કૃષિ વિકાસ યોજના, ઝીરો બજેટ નેચરલ ફાર્મિંગ વગેરે દ્વારા સરકાર પ્રોત્સાહન પુરું પાડે છે.

શાસન અને રાજકારણ

કેન્દ્રીય MSME મંત્રી દ્વારા મહિલાઓ માટે સ્પેશિયલ આંત્રપ્રિન્યોરશિપ પ્રમોશન ડ્રાઇવ - ‘SAMARTH’ લોન્ચ

- તાજેતરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ (8 માર્ચ) નિમિત્તે કેન્દ્રીય સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગ (MSME) મંત્રી નારાયણ રાણે અને MSME મંત્રાલયના રાજ્યમંત્રી ભાનુપ્રતાપસિંહ વર્મા દ્વારા નવી દિલ્હી ખાતેથી મહિલાઓ માટે સ્પેશિયલ આંત્રપ્રિન્યોરશિપ પ્રમોશન ડ્રાઇવ - ‘સમર્થ’ (SAMARTH) ની શરૂઆત કરાવવામાં આવી હતી.
- સમર્થ પહેલનો ઉદ્દેશ મહિલાઓને સ્વ રોજગારીની તકો પ્રદાન કરીને આત્મનિર્ભર અને સ્વતંત્ર બનવાની તકો પૂરી પાડવાનો છે.
- આ પહેલ હેઠળ કેન્દ્રીય MSME મંત્રાલય નાણાકીય વર્ષ 2022-23માં મહિલાઓ અને ગ્રામીણ અને ઉપ-શહેરી વિસ્તારોમાંથી 7,500 થી વધુ મહિલા ઉમેદવારોને કૌશલ્ય વિકાસ અને બજાર વિકાસ સહાય પૂરી પાડશે.

‘SAMARTH’ પહેલ

- MSME મંત્રાલયની સમર્થ પહેલ હેઠળ મહત્વાકાંક્ષી અને વર્તમાન મહિલા સાહસિકોને નીચેના લાભો પ્રાપ્ત થશે :
- MSME મંત્રાલયની કૌશલ્ય વિકાસ યોજનાઓ હેઠળ આયોજન કરવામાં આવતા ફ્રી કૌશલ્ય વિકાસ કાર્યક્રમોમાં 20 % બેઠકો મહિલાઓ માટે ફાળવવામાં આવશે જેનો લાભ 7,500 થી વધુ મહિલાઓને મળશે.
- MSME મંત્રાલય દ્વારા અમલી માર્કેટિંગ સહાય માટેની યોજનાઓ હેઠળ સ્થાનિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રદર્શનમાં મોકલવામાં આવતા MSME બિઝનેસ પ્રતિનિધિમંડળમાંથી 20 % મહિલાઓની માલિકીના MSME હશે.
- નેશનલ સ્મોલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કોર્પોરેશન (NSIC) ની વાણિજ્ય યોજનાઓ પર વાર્ષિક પ્રોસેસિંગ ફી પર 20 % ડિસ્કાઉન્ટ આપવામાં આવશે.
- ઉદ્યમ રજિસ્ટ્રેશન હેઠળ મહિલાઓની માલિકીના MSME ની નોંધણી માટે વિશેષ લાભો અપાશે.

નોંધ: નેશનલ સ્મોલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કોર્પોરેશન (NSIC) એ કેન્દ્રીય MSME મંત્રાલય હેઠળનું ઉદ્યોગ - સાહસ છે.

- આ પહેલ દ્વારા MSME મંત્રાલય મહિલાઓને કૌશલ્ય વિકાસ અને બજાર વિકાસ સહાય (Market Development Assistance) પર ધ્યાન કેન્દ્રીત કરી રહ્યું છે.
- ઉપરાંત, હજારો મહિલાઓને સ્થાનિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રદર્શનોમાં તેમના ઉત્પાદનોનું પ્રદર્શન કરવા માટે

માર્કેટિંગની તકો મળશે.

- ઉપરાંત, જાહેર પ્રાપ્તિ (Public Procurement) માં મહિલા સાહસિકોની ભાગીદારી વધારવા માટે વર્ષ 2022-23 દરમિયાન NSIC નીચેની કોમર્શિયલ યોજનાઓ પર વાર્ષિક પ્રોસેસિંગ ફી પર 20 % નું વિશેષ ડિસ્કાઉન્ટ પણ ઓફર કરવામાં આવશે :
- સિંગલ પોઇન્ટ રજિસ્ટ્રેશન સ્કીમ
- રો મટીરિયલ આસિસ્ટન્સ એન્ડ બિલ ડિસ્કાઉન્ટિંગ
- ટેન્ડર માર્કેટિંગ
- B2B પોર્ટલ msmemart.com

કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણમંત્રી ડૉ. મનસુખભાઈ માંડવિયા દ્વારા 'નેશનલ પોલિયો ઈમ્યુનાઇઝેશન ડ્રાઇવ, 2022' લોન્ચ

- કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણમંત્રી ડૉ. મનસુખભાઈ માંડવિયાએ તાજેતરમાં કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય ખાતે પાંચ વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકોને પોલિયાની રસી પીવડાવીને 'નેશનલ ઈમ્યુનાઇઝેશન ડ્રાઇવ, 2022' ની શરૂઆત કરાવી હતી.

પોલિયો નેશનલ ઈમ્યુનાઇઝેશન ડ્રાઇવ અને પોલિયો રાષ્ટ્રીય રસીકરણ દિવસ 2022

- 27 ફેબ્રુઆરી, 2022ના રોજ સમગ્ર દેશમાં પોલિયો રાષ્ટ્રીય રસીકરણ દિવસ (પોલિયો રવિવાર) નું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- ભારતમાં દર વર્ષે પોલિયો માટે એક રાષ્ટ્રવ્યાપી 'પોલિયો રાષ્ટ્રીય રસીકરણ દિવસ' અને બે ઉપ-રાષ્ટ્રીય રસીકરણ દિવસનું આયોજન કરવામાં આવે છે. જેથી વાઇલ્ડ પોલિયો વાઇરસ સામે વસતીની પ્રતિરક્ષામાં મદદ મળે.
- આ અભિયાન અંતર્ગત દેશના 36 રાજ્યો / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના 735 જિલ્લાઓના 15 કરોડથી વધુ બાળકોને આવરી લેવામાં આવશે.
- તેમજ આ અભિયાન અંતર્ગત દેશમાં આશરે 7 લાખ બૂથોના માધ્યમથી બાળકોને પોલિયાના ટીપા પીવડાવવામાં આવશે.

નોંધ: ભારતે 2 ઓક્ટોબર, 1994ના રોજ 'પલ્સ પોલિયો ઈમ્યુનાઇઝેશન પ્રોગ્રામ' શરૂ કર્યો હતો. ત્યારે ભારત વર્તમાન વિશેષ

વૈશ્વિક પોલિયો કેસોનો 60 % હિસ્સો ધરાવતો હતો.

- 27 માર્ચ, 2014ના રોજ વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશન (WHO) દ્વારા ભારતને 'પોલિયો મુક્તનું પ્રમાણપત્ર' એનાયત કરવામાં આવ્યું હતું.
- ભારતમાં પોલિયોનો છેલ્લો કેસ 13 જાન્યુઆરી, 2011 ના રોજ પશ્ચિમ બંગાળના હાવડામાં નોંધાયો હતો.

24 ઓક્ટોબર: વિશ્વ પોલિયો દિવસ (World Polio Day)

- પોલિયો રસીકરણ અને પોલિયો નાબૂદી માટે સમગ્ર વિશ્વમાં જાગૃતિ લાવવા માટે દર વર્ષે 24 ઓક્ટોબરના રોજ 'વિશ્વ પોલિયો દિવસ' (World Polio Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- વર્ષ 2021 ના 'વિશ્વ પોલિયો દિવસ' ની થીમ - 'Delivering on a Promise' છે.

યુદ્ધગ્રસ્ત યૂક્રેનમાંથી ભારતીયોને પરત લાવવા કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા 'ઓપરેશન ગંગા' ની શરૂઆત

- યૂક્રેન પર રશિયાએ સૈન્ય હુમલો કરી દેતાં ત્યાં ફસાઇ ગયેલા ભારતીય નાગરિકો અને વિદ્યાર્થીઓને સ્વદેશ પાછા લાવવા કેન્દ્ર સરકારે 'ઓપરેશન ગંગા' ની શરૂઆત કરી છે.
- કેન્દ્રીય વિદેશ મંત્રાલયે આ પરિસ્થિતિ દરમિયાન ભારતીયોને સ્થળાંતરમાં મદદ કરવા ટ્વિટર હેન્ડલ 'OpGanga Helpline' ની પણ શરૂઆત કરી હતી.

ઓપરેશન ગંગા

- યૂક્રેન અને રશિયા વચ્ચે શરૂ થયેલા યુદ્ધ દરમિયાન યૂક્રેનમાં ફસાયેલા ભારતીયોને સ્વદેશમાં પરત લાવવા માટે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલું સ્થળાંતર મિશન એટલે 'ઓપરેશન ગંગા'.
- કેન્દ્રીય વિદેશ મંત્રાલયના આંકડાઓ મુજબ યૂક્રેનમાં વિદ્યાર્થીઓ સહિત લગભગ 20,000 ભારતીયો ફસાયા હતા.
- તાજેતરમાં ભારતે 'ઓપરેશન ગંગા' હેઠળ તેની પ્રથમ સ્થળાંતર માટે ફ્લાઇટ ચલાવી હતી અને રોમાનિયાની રાજધાની બુકારેસ્ટથી 219 ભારતીયોને મુંબઈ પરત

લવાયા હતા.

- ઓપરેશન ગંગા હેઠળ હંગેરી, પોલેન્ડ, રોમાનિયા અને સ્લોવેક રિપબ્લિક સાથેના બોર્ડર ક્રોસિંગ પોઇન્ટ દ્વારા ભારતીયોને ત્યાંથી બહાર નીકળવામાં મદદ કરવા માટે 24 x 7 નિયંત્રણ કેન્દ્રો સ્થાપિત કરવામાં આવ્યા છે.
- ભારતીય નાગરિકોને યુક્રેનની સરહદ તરફ પહોંચાડવા માટે ભારત સરકારે જુનીવા સ્થિત ઇન્ટરનેશનલ કમિટી ઓફ રેડ ક્રોસ (ICRC) ની મદદ લીધી હતી.
- યુક્રેનિયન એરસ્પેસ બંધ હોવાને કારણે ભારતીય સ્થળાંતરણ ફ્લાઇટ્સ રોમાનિયાની રાજધાની બુકારેસ્ટ અને હંગેરીની રાજધાની બુડાપેસ્ટ ખાતે કાર્યરત કરવામાં આવી હતી.
- ભારતીય નાગરિકો માટે ફ્લાઇટનો તમામ ખર્ચ ભારત સરકાર દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.
- વડાપ્રધાન નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ આ સ્થળાંતરણ પર દેખરેખ રાખવા 4 કેન્દ્રીય મંત્રીઓને પોલેન્ડ અને રોમાનિયા મોકલ્યા હતા.

ભારત સરકારે હાથ ધરેલ અન્ય સ્થળાંતરણ મિશનો

વંદે ભારત મિશન (2020)

- જ્યારે વિશ્વમાં કોવિડ-19 રોગચાળો ફેલાયો ત્યારે કેન્દ્ર સરકારે વિદેશમાં ફસાયેલા ભારતીય નાગરિકોને પરત લાવવા માટે 'વંદે ભારત મિશન' શરૂ કર્યું હતું.
- આ ઓપરેશન અંતર્ગત વિવિધ તબક્કામાં 30 એપ્રિલ, 2021 સુધીમાં લગભગ 60 લાખ જેટલા ભારતીયોને પરત લાવવામાં આવ્યા હતા.

ઓપરેશન સમુદ્રસેતુ (2020)

- કોવિડ-19 રોગચાળા દરમિયાન વિદેશમાંથી ભારતીય નાગરિકોને સ્વદેશ લાવવાના કેન્દ્ર સરકારના પ્રયાસના ભાગરૂપે તે એક નૌકાદળની કામગીરી હતી.
- આ ઓપરેશનની મદદથી સફળતાપૂર્વક 3,992 ભારતીય નાગરિકોને સમુદ્રમાર્ગે સ્વદેશમાં લાવવામાં આવ્યા હતા.
- ભારતીય નૌકાદળના જહાજો INS જલાશ્વ (લેન્ડિંગ પ્લેટફોર્મ ડોક) અને INS એરાવત, શાર્દૂલ અને મગર (લેન્ડિંગ શિપ ટેન્કર) એ આ ઓપરેશનમાં ભાગ લીધો હતો.
- આ ઓપરેશન 55 દિવસથી વધુ ચાલ્યું હતું

ઓપરેશન રાહત (2015)

- વર્ષ 2015 માં ચમન સરકાર અને હૂથી બળવાખોરો વચ્ચે સંઘર્ષ થયો હતો.
- સાઉદી અરેબિયા દ્વારા જાહેર કરાયેલ નો-ફ્લાય ઝોનના કારણે હજારો ભારતીયો ફસાયા હતા અને ચમનમાં હવાઇ માર્ગે પહોંચી શકાય તેમ ન હતું.
- 'ઓપરેશન રાહત' અંતર્ગત ભારત સરકારે ચમનમાંથી લગભગ 5,600 લોકોને સ્વદેશ પહોંચાડ્યા હતા.

ઓપરેશન મૈત્રી (2015)

- વર્ષ 2015 માં નેપાળમાં આવેલા ભૂકંપના આફ્ટરશોકના કારણે થયેલા નુકસાન માટે ભારત સરકાર અને ભારતીય સશસ્ત્ર દળોએ સંયુક્ત રીતે રાહત અને બચાવ કામગીરી માટે 'ઓપરેશન મૈત્રી' શરૂ કર્યું હતું.

ઓપરેશન સેફ હોમકમિંગ (2011)

- ભારતે સંઘર્ષગ્રસ્ત લિબિયામાં ફસાયેલા ભારતીય નાગરિકોને પરત લાવવા માટે 'ઓપરેશન સેફ હોમકમિંગ' ઓપરેશન શરૂ કર્યું હતું
- આ ઓપરેશન અંતર્ગત ભારત આશરે 15,400 ભારતીય નાગરિકોને પરત લાવવામાં સફળ રહ્યું હતું.
- આ હવાઇ અને દરિયાઇ ઓપરેશન ભારતીય નૌકાદળ અને એર ઇન્ડિયા દ્વારા હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું.

ઓપરેશન સુકૂન (2006)

- જુલાઇ, 2006 માં ઇઝરાયેલ અને લેબનોન વચ્ચે લશ્કરી સંઘર્ષ ફાટી નીકળતા ભારતે ફસાયેલા ભારતીય નાગરિકોને બચાવવા માટે 'ઓપરેશન સુકૂન' લોન્ચ કર્યું હતું.
- આ ઓપરેશન 'બેરૂત સી લિફ્ટ' તરીકે ઓળખાય છે.
- 'ડંકર્ક સ્થળાંતરણ' પછીનું તે સૌથી મોટું નેવલ રેસ્ક્યૂ મિશન હતું
- આ ઓપરેશન અંતર્ગત ટાર્ક ફોર્સે 19 જુલાઇ, 2006 થી 1 ઓગસ્ટ, 2006 દરમિયાન નેપાળ અને શ્રીલંકાના નાગરિકો સહિત લગભગ 2,280 લોકોને બહાર કાઢ્યા હતા.

કુવૈત એરલિફ્ટ (1990)

- વર્ષ 1990 માં જ્યારે 700 ટેન્કોથી સજ્જ 1,00,000 જેટલા ઇરાકના સૈનિકોએ કુવૈત તરફ કૂચ કરી ત્યારે કુવૈતના રાજવીઓ તથા VIP લોકો સાઉદી અરેબિયા ભાગી ગયા હતા.
- સામાન્ય જનતા ત્યાં ને ત્યાં જ રહી ગઇ હતી.
- કુવૈતમાં તત્કાલીન સમયે 1,70,000 થી વધુ ભારતીયો ફસાઇ ગયા હતા. ભારતે સ્થળાંતરણ પ્રક્રિયા શરૂ કરીને 1,70,000 થી વધુ ભારતીયોને એરલિફ્ટ કર્યા હતા.
- આ મુદ્દા પર બોલિવૂડની ફિલ્મ પણ બની ચૂકી છે.

પોલિએસ્ટરના બનેલા રાષ્ટ્રધ્વજની આયાત અને ઉત્પાદનને મંજૂરી

- તાજેતરમાં ભારત સરકાર દ્વારા ભારતીય ધ્વજ સંહિતા 2002માં સુધારો કરી પોલિએસ્ટરના બનેલા રાષ્ટ્રધ્વજની આયાત અને ઉત્પાદનને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- અગાઉના નિયમો મુજબ ફક્ત હાથથી કાંતી અને વણેલા ઊન, સુતરાઉ અથવા ખાદીના બનેલા ધ્વજને માન્યતા આપવામાં આવી હતી તથા મશીનથી બનેલા ધ્વજની

આયાત પર વર્ષ 2019માં પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

ભારતીય ધ્વજ સંહિતા 2002

- 26 જાન્યુઆરી, 2002ના રોજ ભારતીય ધ્વજ સંહિતા 2002નો અમલ કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ સંહિતા ત્રણ ભાગોમાં વિભાજિત કરવામાં આવી હતી જે નીચે મુજબ છે :

ભાગ 1	રાષ્ટ્રીય ધ્વજનું સામાન્ય વર્ણન આપેલું છે.
ભાગ 2	જાનગી અને જાહેર સંસ્થાઓ દ્વારા રાષ્ટ્રધ્વજના પ્રદર્શન સંબંધિત બાબતોની જોગવાઈઓ આપેલી છે.
ભાગ 3	કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો તથા તેમની એજન્સીઓ દ્વારા રાષ્ટ્રધ્વજના પ્રદર્શન સંબંધિત બાબતોની જોગવાઈઓ આપેલી છે.

- સંહિતામાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે રાષ્ટ્રધ્વજનો આકાર લંબચોરસ હોવો જોઈએ જેની લંબાઈ અને ઊંચાઈ (પહોળાઈ) 3:2ના ગુણોત્તરમાં હોય.
- સરકારી નિર્દેશો અનુસાર જાહેર ઇમારતો પર રાષ્ટ્રધ્વજ અડધી કાઠીએ લહેરાતો હોય તેવા રાષ્ટ્રીય શોકના કિસ્સાઓ સિવાય, ક્યારેય પણ રાષ્ટ્રધ્વજને અડધી કાઠી પર લહેરાવવામાં આવશે નહીં તથા અન્ય કોઈપણ ધ્વજને રાષ્ટ્રધ્વજની ઉપર કે તેની બરાબર ફરકાવવામાં આવશે નહીં.
- સશસ્ત્ર દળો તથા અન્ય અર્ધલશ્કરી દળો સિવાય કોઈપણ જાનગી વ્યક્તિના અંતિમ સંસ્કાર સમયે કોઈપણ સ્વરૂપમાં ધ્વજનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે નહીં.
- ધ્વજને ગાદી, રૂમાલ, નેપકિન્સ અથવા અન્ય કોઈપણ ટ્રેસ સામગ્રી પર એમ્બ્રોડરી કે પ્રિન્ટિંગ કરાશે નહીં કે તેનો ઉપયોગ કોઈપણ પ્રકારના પોશાક અથવા યુનિફોર્મના ભાગ તરીકે કરવામાં આવશે નહીં.

કેબિનેટે નેશનલ લેન્ડ મોનેટાઈઝેશન કોર્પોરેશનની સ્થાપનાને મંજૂરી આપી

- તાજેતરમાં કેન્દ્રીય કેબિનેટે સરકારની સંપૂર્ણ માલિકીની કંપની તરીકે NLMC-નેશનલ લેન્ડ મોનેટાઈઝેશન કોર્પોરેશનની સ્થાપનાને મંજૂરી આપી હતી.

- તે જાહેર ક્ષેત્રની વધારાની જમીન સંપત્તિના એકત્રીકરણ, મુદ્રીકરણ અને તેને સંબંધિત બાબતો માટે કેન્દ્રને ટેકનિકલ સહાય તથા સલાહ-સૂચન આપવાનું કાર્ય કરશે.
- કેન્દ્રીય નાણામંત્રીએ તેમના કેન્દ્રીય બજેટ 2021-22માં એક સ્પેશિયલ પર્યાવરણ વહીવટની વાત રજૂ કરી હતી જેના પગલે આ કંપનીની સ્થાપના કરવામાં આવી રહી છે.

NLMC શું છે?

- નાણા મંત્રાલય હેઠળ આવતો ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ પબ્લિક એન્ટરપ્રાઇઝ આ કંપનીની સ્થાપના કરી તેના વહીવટી માળખા તરીકે કાર્ય કરશે.
- હાલમાં તેની સ્થાપના અર્થે 5,000 કરોડની પ્રારંભિક શેર મૂડી અને 150 કરોડની ચૂકવણી મૂડી રોકવામાં આવી છે.

તે કેવી રીતે કાર્ય કરશે?

- NLMC એક એજન્સી તરીકે વ્યૂહાત્મક વિનિવેશ (સ્ટ્રેટેજીક ડિસઇન્વેસ્ટમેન્ટ) હેઠળ સરકારની માલિકીવાળી CPSE-સેન્ટ્રલ પબ્લિક સેક્ટર એન્ટરપ્રાઇઝિસની વધારાની જમીન કે મકાન અસ્કયામતોની માલિકી, સંચાલન અને મુદ્રીકરણ કરશે, જેથી નુકશાનમાં રહી બંધ થવાના આરે આવેલી CPSEs ને ઝડપથી બંધ કરવાની અને તેમના વ્યૂહાત્મક વિનિવેશની પ્રક્રિયા સરળ બનશે.
- સમયાંતરે આ કંપની CPSE તેમજ અન્ય સરકારી એજન્સીઓની વધારાની જમીન કે મકાન સંપત્તિની ઓળખ કરવામાં સહાયતા કરી તેનું મુદ્રીકરણ હાથ ધરશે.
- સરકાર મેરિટ-આધારિત પસંદગી પ્રક્રિયા દ્વારા જાનગી ક્ષેત્રના વ્યાવસાયિકોને NLMCના અધ્યક્ષ તરીકે નિયુક્ત કરશે જ્યારે NLMC બોર્ડમાં વરિષ્ઠ સરકારી અધિકારીઓ અને પ્રતિષ્ઠિત નિષ્ણાતોનો સમાવેશ થશે.
- કોર્પોરેશન પાસે પૂર્ણ-સમયનો સ્ટાફ ઓછો હશે જેમને સીધા બજારમાંથી કોન્ટ્રાક્ટના આધારે લેવામાં આવશે.

NLMC નું મહત્વ

- સરકાર પોતાની બિનઉપયોગી અને ઓછી વપરાયેલી અસ્કયામતોનું મુદ્રીકરણ કરીને નોંધપાત્ર આવક ઊભી કરવામાં સક્ષમ બનશે.
- ઉપરાંત જાહેર ક્ષેત્રની બંધ થઈ ગયેલી કંપનીઓ અથવા વ્યૂહાત્મક વેચાણ (સ્ટ્રેટેજીક સેલ) માટેની સંપત્તિનું મુદ્રીકરણ કરવામાં મદદ કરશે.

મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયે 'કન્યા શિક્ષા પ્રવેશ ઉત્સવ અભિયાન' શરૂ કર્યું

- તાજેતરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ(8 માર્ચ)ની ઉજવણી દરમિયાન મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયે શાળા છોડી ગયેલી તરુણ છોકરીઓને શિક્ષણ પ્રણાલીમાં

- પાછી લાવવા માટે શિક્ષણ મંત્રાલય અને UNICEF-યુનાઈટેડ નેશન્સ ચિલ્ડ્રન્સ ફંડ સાથે મળીને 'કન્યા શિક્ષણ પ્રવેશ ઉત્સવ' અભિયાન શરૂ કર્યું હતું.
- આ ઇવેન્ટમાં કેન્દ્રીય મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રી સ્મૃતિ ઈરાની, મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય અને શિક્ષણ મંત્રાલયના રાષ્ટ્રીય અને રાજ્ય સચિવો અને સમગ્ર દેશમાંથી અન્ય મહિલા પ્રતિનિધિઓએ હાજરી આપી હતી.
  - ઘણી કિશોરવયની છોકરીઓએ પણ લોન્ચિંગ ઇવેન્ટમાં ભાગ લીધો હતો અને શાળામાં પુનઃ જોડાવાના તેમના અનુભવો રજૂ કર્યા હતા.
  - કાર્યક્રમના અંતે તમામ મહાનુભાવોએ કોઈપણ છોકરી ઔપચારિક શિક્ષણથી વંચિત ન રહે તેવી પ્રતિજ્ઞા લઈ 'સંકલ્પ ક્ષી દીવાર' પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.

કન્યા શિક્ષણ પ્રવેશ ઉત્સવ

- આ અભિયાન કન્યાઓ માટેની હાલની યોજનાઓ જેમ કે બેટી બચાવો-બેટી પઢાવો (BBBP) અને રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ (NEP) પર આધારિત છે, જેનો હેતુ શાળામાં 11 થી 14 વર્ષની વયની છોકરીઓની નોંધણીમાં વધારો કરી અને તે સંખ્યાને જાળવી રાખવાનો છે.
- સરકાર દ્વારા આ અભિયાનને મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયના બેટી બચાવો બેટી પઢાવો (BBBP) પ્રોજેક્ટના ભાગરૂપે લાગુ કરી તમામ રાજ્યોના 400 જિલ્લાઓને ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવશે, જેથી સ્થાનિક પરિવારોને તેમની કિશોરવયની છોકરીઓને શાળાઓમાં દાખલ કરવા માટે સંવેદનશીલ બનાવી શકાય.
- ઉપરાંત આંગણવાડી કાર્યકરોને શાળા બહારની છોકરીઓની માહિતી અને સંદર્ભ આપવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવશે તથા સમગ્ર શિક્ષણ અભિયાન હેઠળના ભંડોળનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.
- વર્તમાન સમયે કોવિડ સંકટને કારણે ઘણા પરિવારો દ્વારા તેમની છોકરીઓને ઔપચારિક શિક્ષણથી દૂર કરવામાં આવી હતી આથી દેશના ટકાવ વિકાસ લક્ષ્યો (SDG) ને પહોંચી વળવા માટે આવી છોકરીઓને ઔપચારિક શિક્ષણ પ્રણાલીમાં પાછી લાવવી આ સમયની માંગ છે.

ભારતમાં મહિલા શિક્ષણ માટે સરકારના વિવિધ

પ્રયાસો

બેટી બચાવો, બેટી પઢાવો યોજના

- તેનો હેતુ બાળકીઓ માટેની કલ્યાણ સેવાઓની કાર્યક્ષમતામાં સુધારો કરવાનો અને લોક જાગૃકતા પેદા કરવાનો છે.
- ગુંબેશનો પ્રારંભિક ઉદ્દેશ ઘટી રહેલા બાળ લિંગ ગુણોત્તરને સંબોધવાનો હતો પરંતુ તેમાં પાછળથી બાળકીનું શિક્ષણ, તેમના અસ્તિત્વ અને રક્ષણનો સમાવેશ કરાયો હતો.

ડિજિટલ જેન્ડર એટલાસ

- માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલયે ભારતમાં છોકરીઓના શિક્ષણને આગળ વધારવા માટે ડિજિટલ જેન્ડર એટલાસ તૈયાર કર્યું છે.

નેશનલ સ્કીમ ઓફ ઈન્સેન્ટિવ ટુ ગર્લ્સ ફોર સેકન્ડરી એજ્યુકેશન (NSIGSE)

- સ્કીમનો હેતુ ગર્લ ડ્રોપ આઉટ ઘટાડવા અને માધ્યમિક શાળાઓમાં કન્યાઓની નોંધણીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે સક્ષમ વાતાવરણ સ્થાપિત કરવાનો છે.

સર્વ શિક્ષણ અભિયાન

- પ્રાથમિક શિક્ષણમાં કન્યાઓની વધુ ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરવા માટે સર્વ શિક્ષણ અભિયાન અંતર્ગત કન્યાઓ માટે વિવિધ લક્ષ્યાંકો નક્કી કરાયા છે જેમાં નવી શાળાઓ ખોલવી, વધારાના મહિલા શિક્ષકોની નિમણૂક કરવી, છોકરીઓ માટે અલગ શૌચાલય, શિક્ષકોના સંવેદન કાર્યક્રમો વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- આ ઉપરાંત શૈક્ષણિક રીતે પછાત બ્લોકસમાં કસ્તુરબા ગાંધી બાલિકા વિદ્યાલય ખોલવામાં આવી છે.

રાષ્ટ્રીય માધ્યમિક શિક્ષણ અભિયાન (RMSA)

- આ અભિયાન હેઠળ દરેક લોક વસવાટથી યોગ્ય અંતરમાં માધ્યમિક શાળા ખોલી, માધ્યમિક સ્તરે આપવામાં આવતા શિક્ષણની ગુણવત્તામાં સુધારો કરી, લિંગ-સામાજિક-આર્થિક અને વિકલાંગતાના અવરોધોને દૂર કરીને શિક્ષણની ગુણવત્તાને વધારવાની વાત રજૂ કરવામાં આવી છે.

ઉડાન

- CBSEએ ધોરણ 11 અને ધોરણ 12 ની વિદ્યાર્થીનીઓને તૈયારી માટે મફત ઓનલાઈન સંસાધનો આપવા માટે 'ઉડાન' શરૂ કર્યું છે. આ યોજનાનું વિશેષ ધ્યાન પ્રતિષ્ઠિત સંસ્થાઓમાં કન્યા વિદ્યાર્થીઓના નીચા પ્રવેશ પ્રમાણને સંબોધિત કરવા પર છે.

STEM શિક્ષણ

- STEM-સાયન્સ, ટેકનોલોજી, એન્જીનિયરીંગ અને મેથેમેટીક્સ જેવા શિક્ષણ ક્ષેત્રોમાં મહિલાઓની ભાગીદારી વધારવા માટે, IIT અને NIT માં સુપરન્યુમરરી સીટો બનાવવામાં આવી છે.

'હાઈબ્રિડ' સુરક્ષા મોડલનો પ્રસ્તાવ

- તાજેતરમાં 6 માર્ચ 2022ના રોજ કેન્દ્રીય ગૃહ મંત્રી દ્વારા ગાઝિયાબાદમાં કેન્દ્રીય ઔદ્યોગિક સુરક્ષા દળના 53મા સ્થાપના દિવસની ઉજવણીના ભાગરૂપે 'હાઈબ્રિડ' સુરક્ષા મોડલનો પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

હાઈબ્રિડ સુરક્ષા મોડલ વિશે

- આ મોડલ મુજબ ખાનગી સુરક્ષા એજન્સીઓને કેન્દ્રીય ઔદ્યોગિક સુરક્ષા ઘન (CISF) દ્વારા પ્રશિક્ષિત અને પ્રમાણિત (Trained and Certified) કરવામાં આવશે.
- આ મોડલ ખાનગી સુરક્ષા સંસ્થાઓને ભારતમાં વિવિધ ઔદ્યોગિક એકમોને અસરકારક રીતે સુરક્ષિત કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.

‘સંભવ’ અને ‘સ્વાવલંબન’ (Sambhav & Svavlamban) પહેલ અર્થમાં કેમ?

- તાજેતરમાં કેન્દ્રીય સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ સાહસોના (MSME) મંત્રાલયના રાજ્ય મંત્રી દ્વારા ઓલ-ઈન્ડિયા પ્લાસ્ટિક મેન્યુફેક્ચરર્સ એસોસિએશન (AIPMA) ના સહયોગથી MSME મંત્રાલય દ્વારા આયોજિત પ્લાસ્ટિક રિસાયક્લિંગ અને વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ પર આંતરરાષ્ટ્રીય સમિટનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.
- MSME મંત્રાલય દ્વારા યુવાનોમાં ઉદ્યોગસાહસિકતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, ખાસ કરીને સમગ્ર દેશમાં મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓ (aspirational Districts) માટે બે વિશેષ પહેલ ‘સંભવ’ અને ‘સ્વાવલંબન’ પહેલની શરૂઆત કરવામાં આવી છે.

સંભવ

- સંભવ રાષ્ટ્રીય સ્તરનો જાગૃતિ કાર્યક્રમ છે.
- આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત MSME મંત્રાલયની ક્ષેત્રીય કચેરીઓ દ્વારા વિવિધ કોલેજોના વિદ્યાર્થીઓને ઉદ્યોગસાહસિકતા અપનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવી રહ્યા છે.
- આ કાર્યક્રમની મદદથી કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને ઓડિયો/વિડિયો ફિલ્મ પ્રેઝન્ટેશન દ્વારા MSME મંત્રાલય દ્વારા અમલમાં મુકવામાં આવતી વિવિધ યોજનાઓ વિશે પણ માહિતગાર કરવામાં આવશે.

સ્વાવલંબન

- સ્વાવલંબન એક વિશેષ અભિયાન છે જ્યાં યુવા વસ્તીમાં ઉદ્યોગ સાહસિકતાને પ્રોત્સાહન આપવા અને મંત્રાલયની યોજનાઓ અને તેની પહેલો અંગે જાગૃતિ ફેલાવવા માટે 46 મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓમાં 200 થી વધુ નુક્કડ નાટકનું આયોજન કરવામાં આવી રહ્યું છે.

પ્લાસ્ટિક રિસાયક્લિંગ અને વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ પર આંતરરાષ્ટ્રીય સમિટ વિશે

- તે 2-દિવસીય સમિટ છે (4-5 માર્ચ 2022) જેનું ઉદ્ઘાટન કેન્દ્રીય સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગો (MSME) રાજ્ય મંત્રી દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ સમિટનું આયોજન નવી દિલ્હીમાં MSME મંત્રાલય દ્વારા ઓલ ઈન્ડિયા પ્લાસ્ટિક મેન્યુફેક્ચરર્સ એસોસિએશન (AIPMA)ના સહયોગથી કરવામાં આવી રહ્યું છે.

- **થીમ** : Know your Waste and how Recycling is the right thing to do, which is to be done in a right way.
- આ સમિટ ઉદ્યોગસાહસિકો, નિષ્ણાતો, ઉદ્યોગપતિઓ અને અન્ય હિતધારકોને MSME ક્ષેત્ર અને પ્લાસ્ટિક ક્ષેત્રોમાં પડકારો અને ઉકેલો માટે એક આયોજિત પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડે છે.
- તે પ્લાસ્ટિક ક્ષેત્રમાં નવી આજીવિકા અને વ્યવસાયની તકો પણ ઊભી કરશે અને ભારતને પ્લાસ્ટિક પ્રદૂષણના મુદ્દાને હલ કરવામાં અને પર્યાવરણીય લક્ષ્યોને પૂર્ણ કરવામાં મદદ કરશે.
- આમ ‘સંભવ’ અને ‘સ્વાવલંબન’ પહેલો અને સમિટની મદદથી અનૌપચારિક કચરાના ક્ષેત્રને ઔપચારિક બનાવવામાં, MSME ક્ષેત્રમાં રોજગારીનું સર્વન કરવામાં અને પ્લાસ્ટિકના કચરામાં ઘટાડો કરવામાં સહાય મળશે.

ગૂગલ અને MeitY દ્વારા સ્ટાર્ટઅપ્સને એપ્લિકેશન નિર્માણ માટે સહાય

અર્થમાં કેમ?

- તાજેતરમાં ગૂગલ (Google) અને MeitY સ્ટાર્ટઅપ હબ (ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલયની પહેલ) દ્વારા એપ્સસ્કેલ એકેડમીના (Appscale Academy) ભાગરૂપે ઉચ્ચ-ગુણવત્તા ધરાવતી વૈશ્વિક એપ્લિકેશન્સ અને ગેમ્સ (Games) બનાવવામાં મદદ કરવા માટે 100 જેટલા પ્રારંભિક-થી મધ્ય-તબક્કાના સ્ટાર્ટઅપ્સ (early-to mid-stage startups) સમૂહની જાહેરાત કરી છે.

મુખ્ય મુદ્દા

- છ મહિનાના કાર્યક્રમના ભાગ રૂપે 100 સ્ટાર્ટઅપ્સને વૈશ્વિક બજાર માટે ઉચ્ચ-ગુણવત્તાવાળી એપ્સ ચલાવવામાં મદદ કરવા માટે રચાયેલ વૈવિધ્યપૂર્ણ અભ્યાસક્રમ દ્વારા તાલીમ આપવામાં આવશે.
- એપ્સસ્કેલ એકેડમી સમૂહના સ્ટાર્ટઅપ્સ સર્વનાત્મક સ્વદેશી ઉકેલો દ્વારા ભારતની કેટલીક મહત્વપૂર્ણ જરૂરિયાતોને ઉકેલી રહ્યા છે.
- Appscale Academy એ MeitY અને Google દ્વારા શરૂ કરાયેલ સ્ટાર્ટઅપ્સ માટેનો નવો વૃદ્ધિ અને વિકાસ કાર્યક્રમ છે જે સમગ્ર ભારતમાં પ્રારંભિક-થી મધ્ય-તબક્કાના સ્ટાર્ટઅપ્સ (early- to mid-stage startups)ને વૈશ્વિક પ્રેક્ષકો માટે ઉચ્ચ-ગુણવત્તાવાળી એપ્લિકેશન્સ અને ગેમ્સ બનાવવા માટે મદદ કરવા અને તાલીમ આપવા માટે છે.
- આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત બિટક્લાસ (BitClass-લાઇવ લર્નિંગ પ્લેટફોર્મ), ફાર્મિંગ ક્લબ (Farmyng Club-ખેડૂતો માટે તેમની આજીવિકા સુધારવા માટેનું એક સામાજિક પ્લેટફોર્મ), કુટુકી (Kutuki-પ્રિસ્કુલ લર્નિંગ એપ્લિકેશન), સુનિતાસ મેકસ્પેસ (Sunita's Makerspace-ઇનોવેશનને પ્રોત્સાહન આપવા માટેનો સમુદાય), સ્ટેમુરાઇ

- (Stamurai-સસ્તું અને ઉચ્ચ-ગુણવત્તાવાળી સ્પીચ થેરાપી ઓફર કરતું પ્લેટફોર્મ), લર્નવર્ન (LearnVern-સ્થાનિક ભાષાઓમાં અભ્યાસક્રમો ઓફર કરતી નોકરી-લક્ષી કૌશલ્ય એપ્લિકેશન), વિવાસયમ (Vivasayam-ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગને પ્રોત્સાહન આપતી એપ્લિકેશન) વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- ભારતના સ્ટાર્ટઅપ અને ડેવલપર ઇકોસિસ્ટમમાં ઉભરી રહેલી વિવિધતાનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા 35 ટકા સમૂહ ટાયર 2 અને ટાયર 3 શહેરોમાંથી આવે છે જેમાં સુરત, વડોદરા, કાનપુર, લખનૌ, મેરઠ, મોરબી અને અન્ય ઘણા શહેરોનો સમાવેશ થાય છે અને તેમાંથી લગભગ 58 ટકા સમૂહનું નેતૃત્વ મહિલાઓ દ્વારા થાય છે.

વ્હાઇટ ગુડ્સ માટે PLI સ્કીમ

- એપ્રિલ 2021માં કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળ દ્વારા વ્હાઇટ ગુડ્સ (એર કંડિશનર્સ અને એલઇડી લાઇટ્સ) માટેની પ્રોડક્શન લિંક્ડ ઇન્સેન્ટિવ (PLI) યોજનાને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- વ્હાઇટ ગુડ્સ માટેની PLI સ્કીમ ભારતમાં સંપૂર્ણ ઘટક ઇકોસિસ્ટમ બનાવવા અને ભારતને વૈશ્વિક પુરવઠા શૃંખલાનો અભિન્ન ભાગ બનાવવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવી છે.

વ્હાઇટ ગુડ્સ શું છે?

- વ્હાઇટ ગુડ્સ એ ભારે, ટકાઉ અથવા મોટા ઉપકરણોનો સંદર્ભ આપે છે જે પરંપરાગત રીતે માત્ર સફેદ રંગમાં જ ઉપલબ્ધ છે.
- વ્હાઇટ ગુડ્સ ઉદ્યોગમાં એર કંડિશનર, રેફ્રિજરેટર્સ, વોશિંગ મશીન અને ડ્રાયર્સ, ડીશવોશર અને એલઇડી લાઇટનો સમાવેશ થાય છે.

વ્હાઇટ ગુડ્સ માટે PLI સ્કીમ વિશે

- એપ્રિલ 2021માં કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળ દ્વારા રૂ.6,238 કરોડના ખર્ચની જોગવાઈ સાથે વ્હાઇટ ગુડ્સ (એર કંડિશનર્સ અને એલઇડી લાઇટ્સ) માટેની ઉત્પાદન લિંક્ડ ઇન્સેન્ટિવ (PLI) યોજનાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- આ યોજના નાણાકીય વર્ષ 2021-22 થી 2028-29 સુધીના 7 વર્ષના સમયગાળામાં અમલમાં મુકવાની છે.
- આ યોજનાનું અમલીકરણ સમગ્ર ભારતમાં કરવામાં આવશે અને કોઈપણ વૈશ્વિક અથવા સ્થાનિક કંપની આ યોજના હેઠળ લાભ મેળવી શકે છે.
- આ યોજના હેઠળ 5 વર્ષ માટે એર કંડિશનર અને એલઇડી લાઇટ્સનું ઉત્પાદન કરતી કંપનીઓને ભારતમાં ઉત્પાદિત માલસામાનના વધતા વેચાણ પર 4% થી 6% નું પ્રોત્સાહન આપવામાં આવશે.
- જે કંપનીઓ હાલમાં ભારતમાં ઉત્પાદિત ન હોય તેવા ઘટકોનું ઉત્પાદન કરતી હોય તેવી કંપનીઓને યોજના

હેઠળ પસંદ કરવામાં આવશે. બ્રાઉનફિલ્ડ અથવા ગ્રીનફિલ્ડ રોકાણ કરતી કંપનીઓને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવશે.

- સ્થાનિક બજારોમાં વેચાણ માટે માલસામાન બ્યુરો ઓફ ઇન્ડિયન સ્ટાન્ડર્સ (BIS) અને બ્યુરો ઓફ એનર્જી એફિશિયન્સી (BEE) ગુણવત્તા ધોરણો અને આંતરરાષ્ટ્રીય બજારોમાં વેચાણ માટે લાગુ પડતા ધોરણોને ફરિયાદપણે મળતો હોવો જોઈએ તેવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

ઈ-બિલ પ્રોસેસિંગ સિસ્ટમ (E-bill Processing System)

ચર્ચામાં કેમ?

- તાજેતરમાં નાણામંત્રીએ 46માં સિવિલ એકાઉન્ટ્સ ડે (1લી માર્ચ)ના અવસર પર ઈ-બિલ પ્રોસેસિંગ સિસ્ટમ લોન્ચ કરી હતી.
- 1 માર્ચ, 1976 ના રોજ ઇન્ડિયન સિવિલ એકાઉન્ટ્સ સર્વિસ (ICAS) ની સ્થાપનાની વર્ષગાંઠ નિમિત્તે દર વર્ષે “સિવિલ એકાઉન્ટ્સ ડે” ઉજવવામાં આવે છે.
- ભારતીય સિવિલ એકાઉન્ટ્સ સર્વિસ નાણાકીય વ્યવસ્થાપન સેવાઓના વિતરણમાં મુખ્ય ભૂમિકા ભજવે છે.

મુખ્ય મુદ્દા

- ઈ-બિલ સિસ્ટમ એ ઇઝ ઓફ ડુઇંગ બિઝનેસ (EoDB) અને ડિજિટલ ઇન્ડિયા ઇકો-સિસ્ટમનો એક ભાગ છે જેથી કરીને વ્યાપક પારદર્શિતા લાવી ચુકવણીની પ્રક્રિયાને ઝડપી બનાવી શકાય.
- સરળ શબ્દોમાં કહીએ તો ઈ-બિલ પ્રોસેસિંગ સિસ્ટમ એ કાગળના પરંપરાગત ઉપયોગને બદલે ડિજિટલ રીતે બિલનો વ્યવહાર કરવાની એક રીત છે.
- વર્તમાનમાં સરકારને વિવિધ માલસામાન અને સેવાઓના સપ્લાયરોએ તેમના બિલોની ભૌતિક, શાહીથી સહી કરેલી નકલો ભારત સરકારના સંબંધિત મંત્રાલયો/વિભાગો/ઓફિસોમાં સબમિટ કરવાની હોય છે.
- જ્યારે ઈલેક્ટ્રોનિક રીતે બિલ તૈયાર કરવામાં આવશે ત્યારે ગ્રાહકો તેમના બિલ ઓનલાઇન, ઈ-મેલ દ્વારા અથવા મશીન દ્વારા વાંચી શકાય તેવા ડેટા ફોર્મમાં મેળવી શકશે.
- નવી લોન્ચ થયેલી ઈ-બિલ સિસ્ટમ હેઠળ, વિક્રેતાઓ/સપ્લાયર્સ તેમના ઘરો/ઓફિસની સુવિધામાંથી કોઈપણ સમયે ડિજિટલ હસ્તાક્ષર દ્વારા તેમના બિલને સહાયક દસ્તાવેજ સાથે ઓનલાઇન અપલોડ કરી શકે છે.
- પ્રાપ્ત થયેલ ઈલેક્ટ્રોનિક બિલની દરેક તબક્કે ઓથોરીટી દ્વારા ડિજિટલ રીતે પ્રક્રિયા કરવામાં આવશે અને અંતે, ચુકવણીઓ વિક્રેતાના બેંક ખાતામાં ડિજિટલ રીતે જમા કરવામાં આવશે.

- આ સિસ્ટમ નાણા મંત્રાલયના ખર્ચ વિભાગમાં કાર્યરત ઓફીસ ઓફ કંટ્રોલર જનરલ ઓફ એકાઉન્ટ્સના પબ્લિક ફાઇનાન્સિયલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ (PFMS) ડિવિઝન દ્વારા વિકસિત કરવામાં આવી છે.

ઈ-બિલ પ્રોસેસિંગ સિસ્ટમના મુખ્ય ઉદ્દેશો

- સરકારના તમામ વિક્રેતાઓ/સપ્લાયર્સને કોઈપણ સમયે ગમે ત્યાંથી તેમના બિલ/દાવા સબમિટ કરવાની સુવિધા ઉપલબ્ધ કરાવવી.
- સપ્લાયર્સ અને સરકારી અધિકારીઓ વચ્ચે ભૌતિક ઇન્ટરફેસ દૂર કરવામાં સહાય મળશે.
- બિલ/દાવાઓની પ્રક્રિયામાં કાર્યક્ષમતા વધશે.
- 'ફર્સ્ટ-ઇન-ફર્સ્ટ-આઉટ' (FIFO) પદ્ધતિ દ્વારા બિલની પ્રક્રિયામાં વિવેકાધિકારનો ઘટાડો.

ઈ-બિલ પ્રોસેસિંગ સિસ્ટમનું મહત્વ

- પારદર્શિતા વધારવી (Enhance Transparency) :** તે સપ્લાયર્સ અને કોન્ટ્રાક્ટરોને તેમનો દાવો ઓનલાઇન સબમિટ કરવાની મંજૂરી આપીને પારદર્શિતા, કાર્યક્ષમતા અને ફેસલેસ-પેપરલેસ પેમેન્ટ સિસ્ટમને વધારશે જે વાસ્તવિક સમયના આધારે ટ્રેક કરી શકાય છે.
- વાસ્તવિક સમયના આધારે ટ્રેકીંગ (Trackable on real time Basis) :** નાણા મંત્રાલયના જણાવ્યા મુજબ, સપ્લાયર્સ અને કોન્ટ્રાક્ટરો તેમનો દાવો ઓનલાઇન સબમિટ કરી શકશે નહીં જે રીઅલ-ટાઇમ આધારે ટ્રેક કરી શકાય છે.
- સમય કાર્યક્ષમ (Time Efficient) :** ઈ-બિલિંગ સમય-કાર્યક્ષમ હોવાથી આ એક ઝડપી અને સરળ રીત પણ હશે જે ભારતને ડિજિટલ બનાવવાના સરકારના લક્ષ્યને આગળ વધારવામાં સહાય કરશે. ઈ-બિલ પ્રોસેસિંગ સિસ્ટમ ભૂલોને પણ ઓછી કરશે.

પબ્લિક ફાઇનાન્સિયલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ(PFMS)

- PFMS જે અગાઉ સેન્ટ્રલ પ્લાન સ્કીમ્સ મોનિટરિંગ સિસ્ટમ (CPSMS) તરીકે ઓળખાતી હતી, તે એક વેબ-આધારિત ઓનલાઇન સોફ્ટવેર એપ્લિકેશન છે જેને નાણા મંત્રાલયના કંટ્રોલર જનરલ ઓફ એકાઉન્ટ્સ (CGA) દ્વારા વિકસિત કરવામાં અને અમલમાં મૂકવામાં આવે છે.
- PFMS ની શરૂઆત 2009 દરમિયાન આયોજન પંચની કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના તરીકે કરવામાં આવી હતી જેનો ઉદ્દેશ્ય ભારત સરકારની તમામ આયોજિત (Plan) યોજનાઓ હેઠળ જરી કરાયેલા ભંડોળને ટ્રેક કરવાનો અને કાર્યક્ષમતા અમલીકરણના તમામ સ્તરો પરના ખર્ચના વાસ્તવિક સમયની રિપોર્ટિંગ કરવાનો છે. ઉદ્દેશ્ય સાથે કરવામાં આવ્યો હતો.
- PFMS નો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ્ય એક કાર્યક્ષમ ઇન્ડ ફ્લો સિસ્ટમ તેમજ પેમેન્ટ કમ એકાઉન્ટિંગ નેટવર્કની સ્થાપના કરીને

ભારત સરકાર (GoI) માટે એક મજબૂત જાહેર નાણાકીય વ્યવસ્થાપન સિસ્ટમની સુવિધા આપવાનો છે.

દિશાંક એપ : કર્ણાટક

એપ વિશે માહિતી

- કર્ણાટકના મહેસૂલ વિભાગનું સર્વે સેટલમેન્ટ એન્ડ લેન્ડ રેકોર્ડ્સ (SSLR) યુનિટ જમીનના મૂળ રેકોર્ડની માહિતિ દિશાંક એપ દ્વારા ઉપલબ્ધ કરાવે છે.
- દિશાંક એપ કર્ણાટક સ્ટેટ રિમોટ સેન્સિંગ એપ્લિકેશન સેન્ટર (KRSRAC) ના ભૌગોલિક માહિતી સિસ્ટમ (GIS) પ્રોગ્રામ હેઠળ વિકસાવવામાં આવી છે.
- KRSRAC દ્વારા SSLR ને સેટેલાઇટ સેવા પ્રદાન કરાય રહી છે.
- જેથી કર્ણાટક સરકારના ભૂમિ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત ચાલી રહેલ જમીનના રેકોર્ડને ડિજિટલાઇઝ કરવાના પ્રયાસમાં દિશાંક એપ મદદરૂપ નીવડી રહી છે.
- એપને બનાવવામાં ડિજિટાઇઝેશન, સ્કેન અને ભૂસ્તર સંદર્ભે નક્કશાની ઉપલબ્ધતા ઉપયોગી થઈ રહી છે.
- દિશાંક એપ જમીન વિશેની માહિતી પ્રદાન કરે છે. જેમાં જમીન માલિકનું નામ, જમીનની હદ, માલિકીનો પ્રકાર, જમીનનો પ્રકાર, મુકદ્દમા, જમીનની શ્રેણી અને જમીન પર કરવામાં આવતા અન્ય કોઈપણ સક્રિય વ્યવહારોનો સમાવેશ થાય છે.

એપના ફાયદા

- એપની મદદથી જમીન વિશેની માહિતી નાગરિકો સરળતાથી મેળવી શકે છે.
- જમીનના રેકોર્ડની જાળવણીમાં પારદર્શિતા આવશે અને જમીનને લગતા વિવાદમાં ઘટાડો આવશે.

નોંધ : કર્ણાટક સરકાર મુજબ આ એપનો ઉપયોગ જમીન સંબંધિત કોઈપણ વિવાદમાં કાનૂની હેતુઓ માટે થવો જોઈએ નહીં.

ભૂમિ પ્રોજેક્ટ

- આ પ્રોજેક્ટ નેશનલ ઇન્ફર્મેટિક્સ સેન્ટર (NIC) દ્વારા વિકસિત કરી અમલમાં મૂકવામાં આવે છે.
- આ પ્રોજેક્ટ કર્ણાટકના જમીન રેકોર્ડને ડિજિટાઇઝ

કરવાનો પ્રોજેક્ટ છે.

- પ્રોજેક્ટને ભારત સરકાર અને કર્ણાટક સરકાર દ્વારા સંયુક્ત રીતે ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવે છે.
- પ્રોજેક્ટનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય જમીનના રેકોર્ડની જાળવણીમાં, ખાસ કરીને બ્લોક-સ્તરની કચેરીઓમાં બિનકાર્યક્ષમતા અને ભ્રષ્ટાચારની સમસ્યાઓને દૂર કરવાનો છે.

કર્ણાટક

- મુખ્યમંત્રી : બસવરાવ બોમ્માઇ
- રાજ્યપાલ : થાવરચંદ ગેહલોત
- રાજધાની : બેંગાલુરુ (સિલિકોન વેલી ઓફ ઇન્ડિયા)
- રાજ્યભાષા : કન્નડ
- રાજ્યપ્રાણી : હાથી
- રાજ્યપક્ષી : દેશી નીલકંઠ

દેશની પ્રથમ પેપરલેસ રાજ્ય વિધાનસભા - નાગાલેન્ડ

- National e-Vidhan Application (NeVA) પ્રોગ્રામના અમલીકરણ દ્વારા નાગાલેન્ડ વિધાનસભાએ ભારતની પ્રથમ પેપરલેસ વિધાનસભા બનીને ઇતિહાસ સર્જ્યો છે.
- રાજ્યના ચાલુ બજેટ સત્રમાં નાગાલેન્ડ વિધાનસભા સચિવાલયને 60 સભ્યોની વિધાનસભામાં દરેક ટેબલ પર એક ટેબલેટ અથવા ઇ-બુકને ખોડવામાં આવ્યું હતું.

રાજ્ય સરકારની ભૂમિકા

1. ઇ- વિધાનના અમલીકરણ માટે નોડલ અધિકારી/ પ્રતિનિધિ તરીકે નિયુક્ત કરવા સચિવ સ્તરના અધિકારીની નિમણૂક કરવામાં આવશે.
  2. રાજ્ય 3 વર્ષ બાદ e-Vidhan MMP માટે ભંડોળ પૂરું પાડશે.
  3. અસરકારક અમલીકરણ માટે પગલાં લેશે.
- આ પહેલ કાગળરહિત કાર્યવાહીઓ (પેપરલેસ પ્રોસેસ)ને પ્રોત્સાહન આપવાનું કાર્ય કરી ડિજિટલ ઇન્ડિયા મિશનને વેગવાન બનાવશે.

NeVA વિશે

- NeVA એ NIC ક્લાઉડ(મેઘરાજ) પર કાર્યરત પ્રણાલી છે જે ગૃહના અધ્યક્ષને ગૃહની કાર્યવાહી ચલાવવા માટે તેમજ કાયદાકીય કામકાજને પેપરલેસ બનાવવા ઉપયોગી છે.

હેતુ

- દેશની તમામ વિધાનસભાઓને એક સાથે એક મંચ પર લાવી એપ્લિકેશનોની માયાજાળના બદલે એક વિશાળ ડેટા ડિપોઝિટરી બનાવવી.
- NeVA 'ડિજિટલ ઇન્ડિયા મિશન' હેઠળ કાર્યરત મિશન મોડ પ્રોજેક્ટ (MMP) છે.

નોડલ મંત્રાલય

- સંસદીય બાબતોનું મંત્રાલય (MoPA)

- અમલીકરણ માટે કાર્ય કરશે.

ભંડોળ

- સંસદીય બાબતોનું મંત્રાલય અને ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઇન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલય (Meity) દ્વારા
- કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના દ્વારા રાજ્યો - 60:40
- ઉત્તર પૂર્વ અને પર્વતીય રાજ્યો માટે - 90:10
- કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે - 100%

નોંધ :

- નાગાલેન્ડ પાટનગર - કોહીમા
- મુખ્યમંત્રી - નેફિયુ રિયો
- રાજ્યપાલ - જગદીશ મુખી

એક્વામેપ (AQUAMAP) વોટર મેનેજમેન્ટ અને પોલિસી સેન્ટર

- એક્વામેપ વોટર મેનેજમેન્ટ અને પોલિસી સેન્ટરનું ઉદ્દઘાટન ભારત સરકારના મુખ્ય વૈજ્ઞાનિક સલાહકાર કે. વિજય રાઘવન દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.
- IIT મદ્રાસ ખાતે આ કેન્દ્રનું ઉદ્દઘાટન થયેલ છે.
- એક્વામેપનો ઉદ્દેશ્ય સ્માર્ટ વોટર મેનેજમેન્ટ દ્વારા પાણીની સમસ્યા હલ કરવાનો છે.
- આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ એક અત્યાધુનિક હાઇડ્રો-ઇન્ફર્મેટિક્સ લેબોરેટરી પણ સ્થાપવામાં આવશે.
- આ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત <http://aquamap.iitm.ac.in> વેબસાઇટ પણ લોન્ચ કરવામાં આવી છે.

ગ્રે વોટર મેનેજમેન્ટ માટે સુજલામ 2.0 અભિયાન લોન્ચ કરાયું

- તાજેતરમાં જળ શક્તિ મંત્રાલયના પીવાના પાણી અને સ્વચ્છતા વિભાગ દ્વારા યોજવામાં આવેલ વર્ચ્યુઅલ ઇવેન્ટમાં કેન્દ્રીય જળ શક્તિ મંત્રી ગવેન્દ્ર સિંહ શેખાવતે સુજલામ 2.0 અભિયાનની શરૂઆત કરાવી હતી.

સુજલામ 2.0

- સુજલામ 2.0 અભિયાન લોક ભાગીદારી દ્વારા ગ્રે વોટરનું વ્યવસ્થાપન કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ પ્રોગ્રામના અમલીકરણમાં સીધા સંકળાયેલા મંત્રાલયો સહિતના 9 મંત્રાલયોએ કન્વર્જન્સ મોડલના આધારે ગ્રે વોટર મેનેજમેન્ટનું આયોજન કેવી રીતે કરી શકાય તે માટે સંયુક્ત એડ્વાઈઝરી પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
- આ 9 મંત્રાલયોમાં ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય, જલ શક્તિ મંત્રાલય, યુવા બાબતો અને રમતગમત મંત્રાલય, મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય, આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ મંત્રાલય, આદિજાતિ બાબતો, પર્યાવરણ, વન અને

- આબોહવા પરીવર્તન મંત્રાલય, શિક્ષણ મંત્રાલય અને પંચાયતી રાજ મંત્રાલયનો સમાવેશ થાય છે.
- આ અભિયાન હેઠળ, ગ્રે વોટર વ્યવસ્થાપનમાં મદદ કરવા માટે શાળાઓ, પંચાયતો અને આંગણવાડીઓ જેવા સમુદાયોને એક છત્ર નીચે લાવવાની યોજના છે.

થીમ

- ગ્રાઉન્ડવોટર: મેકિંગ ઇ ઇન્વિઝિબલ વિઝિબલ

ભંડોળ

- સ્વચ્છ ભારત મિશન-ગ્રામીણના તબક્કા II અથવા 15મા નાણાપંચ હેઠળના અનુદાનની ભલામણ કે MGNREGS (માનરેગા) અથવા તે બધા વચ્ચેના સંકલન દ્વારા ગ્રે વોટર મેનેજમેન્ટ માટે ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવશે.

ગ્રે વોટર શું છે?

- સરળ શબ્દોમાં કહીએ તો ગ્રે વોટર એટલે ઘરેલું ગંદુ પાણી જે ઘરો, ઓફિસ બિલ્ડિંગો વગેરેમાં ઉત્પન્ન થાય છે.
- આ પાણી વધુ દૂષિત હોતું નથી આથી તેની ટ્રીટમેન્ટ કરીને તેને પુનઃ લેન્ડસ્કેપ, ટોઇલેટ ફ્લશિંગ, પાક સિંચાઈ વગેરેના હેતુ માટે ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે.

યુનિક લેન્ડ પાર્સલ આઈડેન્ટિફિકેશન નંબર (Unique Land Parcel Identification-ULPIN)

યર્થમાં કેમ?

- તાજેતરમાં ગ્રામીણ વિકાસ અને પંચાયતી રાજ મંત્રાલયના મંત્રી ગિરિરાજ સિંહ દ્વારા આસામમાં યુનિક લેન્ડ પાર્સલ આઈડેન્ટિફિકેશન નંબરનું (ULPIN) અનાવરણ કરવામાં આવ્યું છે.

યુનિક લેન્ડ પાર્સલ આઈડેન્ટિફિકેશન નંબર વિશે

- યુનિક લેન્ડ પાર્સલ આઈડેન્ટિફિકેશન નંબર પ્રોજેક્ટ એ ડિજિટલ ઈન્ડિયા લેન્ડ રેકોર્ડ્સ મોડર્નાઈઝેશન પ્રોગ્રામ (DILRMP)નો એક ભાગ છે.
- યુનિક લેન્ડ પાર્સલ આઈડેન્ટિફિકેશન નંબર (ULPIN) યોજના વર્ષ 2021માં 10 રાજ્યોમાં શરૂ કરવામાં આવી છે.
  - ભારત સરકાર દ્વારા DILRMP યોજના વર્ષ 2008માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. DILRMP અગાઉ નેશનલ લેન્ડ રેકોર્ડ મોડર્નાઈઝેશન પ્રોગ્રામ (NLRMP) તરીકે ઓળખાતી હતી.
- ULPIN એ 14-અંકનો ઓળખ નંબર છે જે જમીનના પ્લોટને આપવામાં આવે છે. તે દરેક જમીન પાર્સલ માટે આલ્ફા-ન્યુમેરિક યુનિક ID છે જેમાં પ્લોટની માલિકીની વિગતો ઉપરાંત જમીનના કદ તેમજ રેખાંશ અને અક્ષાંશની વિગતોનો સમાવેશ થાય છે. આમ તેને એક રીતે જમીનના આધાર તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

- આ નંબર નેશનલ ઇન્ફોર્મેટિક્સ સેન્ટર (NIC) દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યો છે.
- આ કાર્યક્રમનો હેતુ જમીન માલિકી વિષેની છેતરપિંડી રોકવાનો છે ખાસ કરીને ભારતના ગ્રામીણ અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં જ્યાં કોઈ સ્પષ્ટ જમીનના રેકોર્ડ નથી અથવા તો જમીનના રેકોર્ડ અસ્પષ્ટ હોય છે અને જમીનની માલિકી વિવાદિત હોય છે.
- ULPIN દ્વારા જમીનની યોગ્ય આંકડાકીય માહિતી અને જમીનનો હિસાબ એ લેન્ડ બેંકો વિકસાવવામાં મદદ કરશે અને એકીકૃત જમીન માહિતી વ્યવસ્થાપન સિસ્ટમ (Integrated Land Information Management System (ILIMS) વિકસાવવામાં મદદ કરશે.

ડિજિટલ ઈન્ડિયા લેન્ડ રેકોર્ડ્સ મોડર્નાઈઝેશન પ્રોગ્રામ (DILRMP) વિશે

- વર્ષ 2008માં જમીન રેકોર્ડ્સનું કોમ્પ્યુટરાઇઝેશન (CLR) અને મહેસૂલ વહીવટનું મજબૂતીકરણ તેમજ જમીન રેકોર્ડ્સનું અપડેટ (SRA&ULR) જેવી બે યોજનાઓ ને DILRMP નામની સંશોધિત યોજનામાં મર્જ કરવામાં આવી હતી.
- આ એક કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના છે.
- હેતુ : સમગ્ર દેશમાં યોગ્ય સંકલિત જમીન માહિતી વ્યવસ્થાપન પ્રણાલી (ILIMS) વિકસાવવી.
- ILIMS બેંકો, નાણાકીય સંસ્થાઓ, નોંધણી કચેરીઓ અને અન્ય ક્ષેત્રો સાથે તમામ પ્રક્રિયાઓ અને જમીનના રેકોર્ડ ડેટાબેઝને એકીકૃત કરે છે.
- તેમાં 3 મુખ્ય ઘટકો છે જેમ કે જમીનના રેકોર્ડ્સનું કોમ્પ્યુટરાઇઝેશન, સર્વે/રિ-સર્વે કરવું, નોંધણીનું કોમ્પ્યુટરાઇઝેશન કરવું.
- જમીનના રેકોર્ડ્સનું ડિજિટાઇઝેશન જમીનની માલિકીનો ટેમ્પર-પૂરુ પુરાવો આપશે.

નેશનલ ઇન્ફોર્મેટિક્સ સેન્ટર

- નેશનલ ઇન્ફોર્મેટિક્સ સેન્ટરની સ્થાપના નવી દિલ્હી ખાતે 1976ના વર્ષમાં કરવામાં આવી છે.
- નેશનલ ઇન્ફોર્મેટિક્સ સેન્ટર એ ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઇન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલય હેઠળ કાર્ય કરે છે.
- નેશનલ ઇન્ફોર્મેટિક્સ સેન્ટર એ કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકારો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના વહીવટીતંત્રોને નેટવર્ક બેંકબોન અને ઈ-ગવર્નન્સ સપોર્ટ પૂરો પાડે છે.
- NIC રાષ્ટ્રવ્યાપી અત્યાધુનિક ઇન્ફોર્મેશન એન્ડ કોમ્યુનિકેશન ટેકનોલોજી (ICT) ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની સ્થાપના ઉપરાંત શાસનના વિવિધ પાસાઓમાં સરકાર સાથે ગાઢ રીતે સંકળાયેલું છે.

બહીની યોજના

અર્થમાં કેમ?

- તાજેતરમાં સિક્કીમ રાજ્ય સરકાર દ્વારા ધોરણ 9 થી 12માં અભ્યાસ કરતી તમામ છોકરીઓને મફતમાં સેનેટરી પેડ આપવા માટે વેન્ડીંગ મશીન લગાવવાની જાહેરાત કરવામાં આવી છે. જેને 'બહીની યોજના' તરીકે ઓળખવામાં આવશે.
- ઉદ્દેશ્ય : ઉચ્ચ માધ્યમિક અને માધ્યમિક સ્તરે ભણતી તમામ છોકરીઓને 100% મફત અને સુરક્ષિત સેનેટરીપેડ પુરા પાડવા.
- ભારતમાં પ્રથમ વખત કોઈ રાજ્યની સરકાર દ્વારા ધોરણ 9 થી 12 ની તમામ વિદ્યાર્થીનીઓ માટે આવા પ્રકારની યોજના શરૂ કરવામાં આવી છે.

બહીની યોજનાનું મહત્વ

- શાળા સ્તરે વિદ્યાર્થીનીના વધતા 'ડ્રોપ આઉટ' રેટ ઘટાડવામાં મદદ મળી શકે.
- શાળાએ જતી છોકરીઓમાં સેનેટરી પેડના વપરાશ ઉપર જાગૃતિ ફેલાવી શકાય.
- સસ્તા દરે સેનેટરી પેડ આપી શકાય.
- કેન્દ્ર અને રાજ્યની સમાંતર આવી યોજનાઓ
- સુવિધા પહેલ: કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા મહિલાઓને સસ્તા દરે સેનેટરી પેડ પુરા પાડવા સુવિધા પહેલ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- કિશોરી સ્વાસ્થ્ય યોજના: બિહાર સરકારે છોકરીઓને સેનેટરી પેડ ખરીદવા નાણાકીય સહાય માટે.
- મેન્સ્ટ્રુઅલ હાયજિન સ્કીમ (Menstrual Hygiene Scheme)-2011 : 10-19 વર્ષ સુધીની છોકરીઓમાં મેન્સ્ટ્રુઅલ સ્વચ્છતા વધારવી.

કલા અને સંસ્કૃતિ

ઝરોખા- ભારતીય હસ્તકલાનું સંકલન

અર્થમાં કેમ?

- ભારતની આઝાદીના 75 વર્ષના પ્રસંગે ઉજવાઈ રહેલા આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવના ભાગરૂપે સંસ્કૃતિ મંત્રાલય અને કાપડ મંત્રાલય દ્વારા પરંપરાગત ભારતીય હાથશાળા, હસ્તકલા અને કલા અને સંસ્કૃતિની ઉજવણી કરવા માટે ઝરોખા-ભારતીય હસ્તકલા/હેન્ડલૂમ, કલા અને સંસ્કૃતિ કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવી રહ્યું છે.

કાર્યક્રમ વિશે

- આ કાર્યક્રમની ઉજવણી 13 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં 16 સ્થળોએ કરવામાં આવશે.
- આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ નિમિત્તે 8મી માર્ચ 2022થી ભોપાલમાં પ્રથમ કાર્યક્રમનું આયોજન

કરવામાં આવ્યું છે.

- તેનું આયોજન રાણી કમલાપતિ રેલ્વે સ્ટેશન પર કરવામાં આવશે જેનું નામ મધ્ય પ્રદેશના ગોંડ રાજ્યની બહાદુર અને નિર્ભય રાણી કમલાપતિના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે.

ઝરોખા ઇવેન્ટમાં શું દર્શાવવામાં આવશે?

- ઝરોખાની ઉજવણીમાં દેશભરમાંથી હેન્ડલૂમ અને હેન્ડીક્રાફ્ટ ઉત્પાદનોનું પ્રદર્શન કરવામાં આવશે.
- વણકર, મહિલા કારીગરો અને કલાકારો કે જેમણે ભારતીય હસ્તકલા અને હેન્ડલૂમને પુનર્જીવિત કરવા અને પ્રોત્સાહન આપવામાં મહત્વપૂર્ણ યોગદાન આપ્યું છે તેમને પણ આ કાર્યક્રમમાં સન્માનિત કરવામાં આવશે.
- સ્થાનિક સંસ્કૃતિ, કલા અને ઉત્સવો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતો સાહિત્યિક કોર્નર પણ દરેક સ્થળે ઉભો કરવામાં આવશે, જેમાં વિવિધ પ્રકારની સ્થાનિક ભારતીય વાનગીઓની ઉજવણી કરતા વિવિધ ખાદ્યપદાર્થોના સ્ટોલ પણ મૂકવામાં આવશે.
- સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો ઝરોખાની અન્ય વિશેષતા હશે. આ કાર્યક્રમો આઠ દિવસ સુધી ચાલશે અને તેમાં સ્થાનિક કલાકારો અને ટીમો દ્વારા ગીત અને લોકનૃત્ય રજૂ કરવામાં આવશે. સ્થળ પર એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત (EBSB) માટે એક કોર્નર હશે, જેમાં મણિપુર અને નાગાલેન્ડની સંસ્કૃતિ અને કલાનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

થેચ્ચમ (Theyyam)

- તાજેતરમાં કેરળના પ્રવાસન વિભાગે સાંસ્કૃતિક પર્યટનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વાર્ષિક મંદિર ઉત્સવ થેચ્ચમ પરફોર્મન્સનું લાઇવ સ્ટ્રીમિંગ શરૂ કર્યું છે.

થેચ્ચમ શું છે?

- થેચ્ચમ ભારતના કેરળ અને કર્ણાટકમાં નૃત્ય ઉપાસનાની એક લોકપ્રિય ધાર્મિક વિધિ છે. તેમાં હજારો વર્ષ જૂની પરંપરાઓ, ધાર્મિક વિધિઓ અને સિવાજનો સમાવેશ થતો હતો.
- લોકો થેચ્ચમને ભગવાન સુધી પહોંચવાનું માધ્યમ માને છે અને આ રીતે તેઓ થેચ્ચમ પાસેથી આશીર્વાદ લે છે.
- દરેક થેચ્ચમ એક પુરુષ અથવા સ્ત્રી છે જેણે પરાક્રમી કાર્યો કરીને અથવા સદાચારી જીવન જીવીને દૈવી પદ પ્રાપ્ત કર્યું છે. મોટાભાગના થેચ્ચમને શિવ અથવા શક્તિ (શિવની પત્ની) ના અવતાર માનવામાં આવે છે અથવા તેઓ હિન્દુ ધર્મના આ મુખ્ય દેવતાઓ સાથે મજબૂત જોડાણ ધરાવે છે.
- તેમાં 400 થી વધુ થેચ્ચમ છે જેમાંના કેટલાક ખૂબ જ મહત્વ ધરાવે છે.

થેચ્ચમના મુખ્ય પ્રકાર

- **વિષ્ણુમૂર્તિ:**
- વૈષ્ણવ થેચ્ચમના માત્ર બે પ્રકાર છે - દૈવતાર અને વિષ્ણુમૂર્તિ.
- આ થેચ્ચમને ભગવાન વિષ્ણુના અવતાર માનવામાં આવે છે. આ થેચ્ચમ પલાન્યાઈ કન્નનની વાર્તા વર્ણવે છે જે ભગવાન વિષ્ણુના મહાન ભક્ત હતા.
- **ગુલિકન :**
- ગુલિકનને મૃત્યુ અને ન્યાયના હિન્દુ દેવતા ચમનો અવતાર માનવામાં આવે છે. ભારતીય પૌરાણિક કથાઓ અનુસાર ગુલિકન ભગવાન શિવના સૌથી મહત્વપૂર્ણ ચોદ્દાઓમાંના એક હતા.
- **કુટ્ટીચથાન :**
- કુટ્ટીચથાન બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિના થેચ્ચમ છે. કુટ્ટીચથાન થેચ્ચમનો ઉદ્ભવ વિષ્ણુ માયામાં ભગવાન શિવ માટે થયો હોવાનું માનવામાં આવે છે.

પશ્ચિમ બંગાળમાં 'ડોલ ઉત્સવ'ની ઉજવણી

- 18 માર્ચ 2022ના રોજ પશ્ચિમ બંગાળમાં વસંત ઋતુની વધામણી કરતો રંગોનો તહેવાર 'ડોલ ઉત્સવ' અથવા 'ડોલ જાત્રા' ઉત્સવની ઉજવણી કરવામાં આવી.
- આ તહેવાર ભગવાન કૃષ્ણ અને રાધાને સમર્પિત છે અને પૂર્ણિમાના દિવસે ઉજવવામાં આવે છે.
- ડોલ ઉત્સવની ઉજવણી અંતર્ગત લોકો એકબીજા પર 'ગુલાલ' અથવા 'આબીર' ફેંકે છે અને સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમોનું આયોજન કરીને ગીતો અને નૃત્ય પણ કરે છે.

- ભારતના પૂર્વીય પ્રદેશમાં વસંતઋતુનો તહેવાર ડોલ જાત્રા, ડોલ પૂર્ણિમા, ડોલ ઉત્સવ અને બસંત ઉત્સવ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
- ભારતનો લોકપ્રિય વસંત ઉત્સવ
- રોંગાલી બિહુ - આસામનો વસંત તહેવાર (આસામી નવા વર્ષની શરૂઆતનો સંકેત આપે છે.)
- સરહુલ - ઝારખંડનો વસંત ઉત્સવ

સંરક્ષણ

ભારત-જાપાન વચ્ચે ત્રીજી ધર્મ ગાર્ડિયન-2022 કવાયત યોજાઈ

- તાજેતરમાં ભારત અને જાપાન દેશ દ્વારા કર્ણાટકના બેલગામમાં આવેલા ફોરેન ટ્રેનીંગ નોડ ખાતે 27 ફેબ્રુઆરીથી 10 માર્ચ દરમિયાન સંયુક્ત મિલિટરી કવાયત ધર્મ ગાર્ડિયન-2022 યોજવામાં આવી હતી.
- બંને દેશો વચ્ચે હાથ ધરાતી ધર્મ ગાર્ડિયન કવાયતની આ ત્રીજી આવૃત્તિ હતી.
- વર્ષ 2018થી વાર્ષિક ધોરણે યોજવામાં આવતી આ કવાયત પ્લાટૂન કક્ષાની હોય છે, જેમાં વંગલ અને અર્ધ શહેરી

વિસ્તારોમાં કરવામાં આવતા ઓપરેશન્સની સંયુક્ત તાલીમ હાથ ધરાય છે.

ભારત અને જાપાન વચ્ચે યોજાતી અન્ય કવાયતો

- **જીમેક્સ** - નૌકા કવાયત
- **શિન્યુ મૈત્રી** - એર ફોર્સ
- **માલબાર** - નૌકા કવાયત જેમાં ભારત, જાપાન, ઓસ્ટ્રેલીયા અને યુ.એસ દ્વારા ભાગ લેવાય છે.

ભારતીય નૌકાદળ દ્વારા વિસ્તૃત રેન્જ બ્રહ્મોસ લેન્ડ એટેક મિસાઇલનું સફળ પરીક્ષણ

- ભારતીય નૌકાદળે તાજેતરમાં સ્ટીલ્થ ડિસ્ટ્રોયર INS ચેન્નાઇ પરથી બ્રહ્મોસ સુપરસોનિક ક્રૂઝ મિસાઇલની લાંબા અંતર સુધી જમીન પર સચોટતા સાથે હુમલો કરવા માટે સફળ પ્રદર્શન કર્યું હતું.
- બ્રહ્મોસ મિસાઇલ તથા INS ચેન્નાઇ બંનેનું દેશમાં જ નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે. તેમજ આ દરમિયાન અત્યાધુનિક ભારતીય મિસાઇલ અને જહાજ નિર્માણ કૌશલ્યને પણ પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ ઉપલબ્ધિ ભારતીય નૌકાદળની દૂરથી પ્રહાર કરવાની અને જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે સમુદ્રથી જમીન પર પ્રહાર કરવાની ક્ષમતા સ્થાપિત કરે છે.

બ્રહ્મોસ મિસાઇલ

- બ્રહ્મોસએ ભારતના સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) અને રશિયાના NPOM વચ્ચેનું સંયુક્ત સાહસ છે.
- બ્રહ્મોસનું નામ ભારતની બ્રહ્મપુત્રા અને રશિયાની મોસ્કવા નદી પરથી રાખવામાં આવ્યું છે.
- બ્રહ્મોસએ વિશ્વની સૌથી ઝડપી ક્રૂઝ મિસાઇલો પૈકીની એક છે જે હાલમાં 2.8 મેકની ઝડપ સાથે કાર્યરત છે. તે અવાજની ગતિ કરતા લગભગ 3 ગણી વધારે છે.
- તે બે તબક્કાવાળી મિસાઇલ છે. જેના પ્રથમ તબક્કામાં સોલિડ પ્રોપેલન્ટ એન્જિન અને બીજા તબક્કામાં લિક્વિડ રેમ્જેટ એન્જિનનો ઉપયોગ થાય છે.
- તે એક મલ્ટિપ્લેટફોર્મ મિસાઇલ છે એટલે કે તેને જમીન, હવા અને સમુદ્રમાંથી લોન્ચ કરી શકાય છે.
- આ મિસાઇલને ખૂબ જ ચોકસાઈ સાથે લોન્ચ કરી શકાય છે. તેમજ તે કોઈપણ હવામાનમાં દિવસ-રાત કાર્ય કરવા

- માટે સક્ષમ છે.
- તે 'Fire and Forgets' ના સિદ્ધાંત પર કાર્ય કરે છે એટલે કે તેને લોન્ચ કર્યા પછી વધુ માર્ગદર્શનની જરૂર પડતી નથી.
- સુખોઇ-30 MKI ફાઇટર એરક્રાફ્ટ પર તહેનાત કરવામાં આવતું તે સૌથી ભારે હથિયાર છે, જેનું વજન 2.5 ટન છે.
- બ્રહ્મોસ એડ્વાન્સ વેરિયન્ટ**
- બ્રહ્મોસ મિસાઇલને શરૂઆતમાં 290 કિ.મી. ની રેન્જ સાથે વિકસાવવામાં આવી હતી.
- મિસાઇલ ટેકનોલોજી કંટ્રોલ રિજીમ (MTCR) ના દિશા-નિર્દેશો અનુસાર આ મિસાઇલની રેન્જ મૂળરૂપે 290 કિ.મી.ની હતી.
- જો કે, જૂન 2016 માં MTCR ક્લબમાં ભારતના પ્રવેશને પગલે આ સીમા 450 કિ.મી. અને ત્યારબાદના તબક્કે 600 કિ.મી. સુધી વિસ્તારિત કરવાની યોજના છે.

INS વિશાખાપટ્ટનમને વિશાખાપટ્ટનમ પોર્ટ ખાતે કાર્યરત કરાચું

- તાજેતરમાં સ્વદેશી બનાવટના સ્ટીલ ગાઈડેડ મિસાઇલ ડિસ્ટ્રોયર INS વિશાખાપટ્ટનમ (વિનાશિકા કક્ષાનું યુદ્ધ જહાજ)ને ઔપચારિક રીતે વિશાખાપટ્ટનમ પોર્ટ મુકામે ખાતે કાર્યરત કરાચું હતું.
- આ સાથે જ વિશાખાપટ્ટનમ ક્લાસ અંતર્ગત બનાવવામાં આવનાર કુલ ચાર વિનાશિકાઓ પૈકી પ્રથમ INS વિશાખાપટ્ટનમને સેવામાં લેવાની ઔપચારિક વિધિ સંપન્ન થઈ હતી.
- ઉલ્લેખનીય છે કે, વિશાખાપટ્ટનમ ક્લાસને P-15B તરીકે ઓળખવામાં આવે છે જેના અંતર્ગત ચાર વિનાશિકાઓ વિશાખાપટ્ટનમ, મોર્મુગાવ, ઇમ્ફાલ અને સુરતનું નિર્માણ કરવામાં આવશે.

INS વિશાખાપટ્ટનમ વિશે

- નવેમ્બર, 2021માં સેવારત કરાયેલા આ જહાજનું બાંધકામ મુંબઈ ખાતે આવેલા મજગાવ ડોક શિપબિલ્ડર્સ દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.
- તેની કુલ લંબાઈ આશરે 163 મીટર અને પહોળાઈ 17

- મીટર છે તથા ચાર શક્તિશાળી ગેસ ટર્બાઇન વડે તે 30 નોટ્સથી વધુની ઝડપ હાંસલ કરવા સક્ષમ છે.
- તે 7,400 ટન સુધીના વજનનું વિસ્થાપન કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.
- ભારતની સ્વદેશી બનાવટની ઘણી હથિયાર સિસ્ટમો તેના પર લાદવામાં આવી છે જેમાં SAMs (સરફેસ ટુ એર મિસાઇલ), ટોર્પીડો લોન્ચર્સ, 76 mm રેપિડ ફાયર ગન માઉન્ટ, એન્ટિ સબમરીન રોકેટ લોન્ચર્સ અને બ્રહ્મોસ મિસાઇલનો સમાવેશ થાય છે.
- સંસ્કૃત શબ્દ 'Attain glory' કે 'યશો લભસ્વ' અર્થાત 'યશ પ્રાપ્ત કરો' તેનું સૂત્ર છે.
- આ જહાજ પરમાણુ, બૈવિક અને રાસાયણિક યુદ્ધ જેવી પરિસ્થિતિઓમાં લડવા માટે સક્ષમ છે.

નોંધ : ભૂતકાળમાં કોલકાતા ક્લાસને પણ કાર્યરત કરવામાં આવી હતી, જેને પ્રોજેક્ટ 15A તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

- તેમાં INS કોલકાતા સહિત INS કોચી અને INS ચેન્નાઈનો સમાવેશ થાય છે.

ભારત અને શ્રીલંકાના નૌકાદળો વચ્ચે નવમી SLINEX ક્વાયટ યોજાઈ

- તાજેતરમાં વિશાખાપટ્ટનમ ખાતે ભારત અને શ્રીલંકાના નૌકાદળો વચ્ચે નવમી SLINEX નૌસેના ક્વાયટ યોજાઈ હતી.
- આ ક્વાયટ બે જુદાં-જુદાં તબક્કામાં હાથ ધરવામાં આવી હતી, જેમાં પ્રથમ તબક્કો વિશાખાપટ્ટનમ હાર્બર(બંદર) પાસે અને બીજો તબક્કો બંગાળની ખાડીમાં ઉપસાગરમાં યોજાયો હતો.
- હાર્બર તબક્કા હેઠળ સાંસ્કૃતિક, વ્યાવસાયિક, સામાજિક અને રમતગમતની આપ-લે કરવામાં આવી હતી.
- બીજા તબક્કા હેઠળ ક્રોસ-ડેક ફ્લાઇંગ, સરફેસ ટૂ એર વેપન ફાયર, સમુદ્રી ઘળોની વિશેષ કામગીરી અને જટિલ વ્યૂહાત્મક ઘાવપેચોની ક્વાયટો હાથ ધરવામાં આવી હતી.
- ઉલ્લેખનીય છે કે, ક્વાયટની પ્રથમ આવૃત્તિ વર્ષ 2005માં

હાથ ધરાઈ હતી જ્યારે આઠમી આવૃત્તિ ઓક્ટોબર, 2020માં શ્રીલંકાના ત્રિંકોમાલી ખાતે યોજાય હતી.

- આ પ્રકારની કવાયતોના કારણે બંને દેશોના નૌકાદળો વચ્ચે પહેલેથી જ અસ્તિત્વમાં રહેલી આંતર-સંચાલન ક્ષમતામાં વધારો થાય છે.

કવાયતમાં સહભાગીઓ

- ઓફશોર પેટ્રોલ વેસલ (પેટ્રોલિંગ જહાજ) સાયરાલાએ શ્રીલંકા તરફથી નૌકાદળનું પ્રતિનિધિત્વ કર્યું હતું, જ્યારે ભારતીય નૌકાદળ તરફથી ગાઈડેડ મિસાઈલ કોર્વેટ INS કિર્ય, એડવાન્સ લાઇટ હેલિકોપ્ટર સી-કિંગ, INS જ્યોતિ, ફ્લીટ સપોર્ટ ટેન્કર, ડોર્નિયર મેરીટાઇમ પેટ્રોલ એરક્રાફ્ટ અને ચેતક હેલિકોપ્ટર દ્વારા આ કવાયતમાં ભાગ લેવામાં આવ્યો હતો.

કવાયતનો હેતુ

- કવાયતનો ઉદ્દેશ બંને નૌકાદળો વચ્ચે પરસ્પર સમજણ, આંતર-કાર્યક્ષમતા અને શ્રેષ્ઠ પ્રક્રિયાઓ તથા પદ્ધતિઓનું આદાનપ્રદાન વધારવાનો છે.
- ઉપરાંત SLINEX કવાયત ભારતની 'નેબરહૂડ ફર્સ્ટ' નીતિ તથા વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીના SAGAR-સિક્યુરિટી એન્ડ ગ્રોથ ફોર ઓલ ઇન ઇ સિવનના વિઝનને અનુરૂપ દ્વિપક્ષીય સહકારમાં વધારો લાવવા અને શ્રીલંકા-ભારતના દરિયાઈ ખેડાણનું ઉદાહરણ આપે છે.

નોંધ : SLNS સાયરાલા પેટ્રોલ વેસલનું નિર્માણ ગોવા શિપયાર્ડ લિમિટેડ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું, જેને ઓગસ્ટ, 2017માં શ્રીલંકાના રાષ્ટ્રપતિ મૈત્રીપાલા સિરીસેના દ્વારા શ્રીલંકન નેવીમાં કમિશન કરવામાં આવ્યું હતું.

ફ્લાઈંગ ટ્રેનર HANSA-NG

- તાજેતરમાં તેના પ્રકારના પ્રથમ, સ્વદેશી રીતે વિકસિત એરક્રાફ્ટ ટ્રેનર એવા HANSA-NG એ 19 ફેબ્રુઆરીથી 5 માર્ચ, 2022 દરમિયાન પુલ્કુચેરી ખાતે દરિયાઈ સ્તરની ટ્રાયલ પૂર્ણ કરી છે.

- HANSA-NG ને CSIR-નેશનલ એરોસ્પેસ લેબોરેટરીઝ (CSIR-NAL), બેંગ્લોર દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યું છે.
- HANSA-NG એ Rotax ડિજિટલ કંટ્રોલ એન્જિન દ્વારા સંચાલિત સૌથી અદ્યતન ફ્લાઈંગ ટ્રેનર છે જેમાં જસ્ટ-

ઈન-ટાઈમ પ્રીપ્રેગ (Just-In-Time Prepreg (JIPREG)) કમ્પોઝિટ લાઇટ વેઈટ એરફ્રેમ, ગ્લાસ કોકપિટ, વિશાળ પેનોરેમિક વ્યૂ સાથે બબલ કેનોપી, ઇલેક્ટ્રિકલી ઓપરેટેડ ફ્લેપ્સ વગેરે જેવી વિશિષ્ટ સુવિધાઓ છે.

- HANSA-NG અથવા HANSA-New Generation સૌથી અદ્યતન ફ્લાઈંગ ટ્રેનર્સમાંથી એક છે. HANSA-NG એ HANSA નું અપગ્રેડેડ વર્ઝન છે, જેણે 1993માં પ્રથમ ઉડાન ભરી હતી તેને 2000માં પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યું હતું.
- HANSA-NG રોટેક્સ ડિજિટલ કંટ્રોલ એન્જિન દ્વારા સંચાલિત છે અને ભારતમાં ફ્લાઈંગ ક્લબ દ્વારા ટ્રેનર એરક્રાફ્ટની જરૂરિયાતને પહોંચી વળવા માટે તેની રચના કરવામાં આવી છે.
- તેની ઓછી કિંમત અને ઓછા ઈંધણના વપરાશને કારણે તે કોમર્શિયલ પાર્ફલટ લાઇસન્સિંગ (CPL) માટે એક આદર્શ એરક્રાફ્ટ છે.

નેશનલ એરોસ્પેસ લેબોરેટરીઝ (NAL)

- નેશનલ એરોસ્પેસ લેબોરેટરીઝ (NAL) ભારતની પ્રથમ અને સૌથી મોટી એરોસ્પેસ સંશોધન સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના 1959માં દિલ્હી ખાતે કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્ટિફિક એન્ડ ઈન્ડસ્ટ્રીયલ રિસર્ચ (CSIR) દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- આ સંસ્થા HAL, DRDO અને ISRO સાથે નજીકથી કાર્ય કરે છે અને ભારતમાં નાગરિક વિમાન વિકસાવવાની મુખ્ય જવાબદારી ધરાવે છે. વર્તમાનમાં તેનું મુખ્યાલય બેંગ્ગલુરુ ખાતે આવેલ છે.

ઈન્ડો-પેસિફિક મિલિટરી હેલ્થ એક્સચેન્જ

કોન્ફરન્સ

ચર્ચામાં કેમ?

- તાજેતરમાં સંરક્ષણ મંત્રી દ્વારા ચાર દિવસીય ઈન્ડો-પેસિફિક મિલિટરી હેલ્થ એક્સચેન્જ (IPMHE) કોન્ફરન્સનું વર્ચ્યુઅલ રીતે નવી દિલ્હી ખાતે ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.
  - કોન્ફરન્સ યુએસ ઈન્ડો-પેસિફિક કમાન્ડ (USINDOPACOM) અને આર્મ્ડ ફોર્સિસ મેડિકલ સર્વિસિસ (AFMS) દ્વારા સહ-આયોજિત કરવામાં આવી રહી છે.
  - થીમ : 'Military Healthcare in a Volatile, Uncertain, Complex and Ambiguous (VUCA) World'

મુખ્ય અંશ

- આ કોન્ફરન્સ 10 માર્ચ 2022 સુધી ચાલશે.
- કોન્ફરન્સમાં 38 દેશોના 600થી વધુ ભારતીય અને વિદેશી પ્રતિનિધિઓ ભાગ લઈ રહ્યા છે.
- ચાર દિવસીય કોન્ફરન્સ દરમિયાન વક્તા અને

પ્રતિનિધિઓ દ્વારા 110 જુદા જુદા વિષયો પર તેમના અનુભવોનું આદાન-પ્રદાન કરવામાં આવશે.

પરિષદનો હેતુ

- આ પરિષદનો હેતુ લશ્કરી દવામાં સંયુક્તતા અને સહકાર વધારવાનો છે.
- આ પરિષદ અન્ય મહત્વપૂર્ણ વિષયોને પણ આવરી લેશે જેમાં ઉષ્ણકટિબંધીય દવા, કોમ્બેટ અને ઓપરેશનલ તબીબી સંભાળ, ક્ષેત્ર એનેસ્થેસિયા, ક્ષેત્ર સર્જરી, દરિયાઈ અને ઉચ્ચન દવાઓની કટોકટી વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ઈન્ડો-પેસિફિક કમાન્ડ વિશે

- USINDOPACOM એ ઈન્ડો-પેસિફિક વિસ્તાર માટે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ સશસ્ત્ર દળોની એકીકૃત લડાયક કમાન્ડ છે.
- આ સંસ્થા અગાઉ યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ પેસિફિક કમાન્ડ (USPACOM) તરીકે જાણીતી હતી અને પેસિફિક અને હિંદ મહાસાગરો વચ્ચેના વધતા ખેડાણોની સ્વીકૃતિમાં 30 મે 2018ના રોજ તેનું નામ બદલીને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ઈન્ડો-પેસિફિક કમાન્ડ (USIPCOM) રાખવામાં આવ્યું હતું.

સશસ્ત્ર દળોની તબીબી સેવાઓ વિશે

- વર્ષ 1948માં સરકારે રોયલ ઈન્ડિયન નેવી, ઈન્ડિયન આર્મી અને રોયલ ઈન્ડિયન એરફોર્સની મેડિકલ સેવાઓને આર્મ્ડ ફોર્સિસ મેડિકલ સર્વિસમાં મર્જ કરી અને તેને વાઈસ-એડમિરલ/લેફ્ટનન્ટ જનરલ/ એર માર્શલના રેન્ક સાથેના ડાયરેક્ટર જનરલ આર્મ્ડ ફોર્સિસ મેડિકલ સર્વિસીસ હેઠળ મૂકી.
- સરકારે ડાયરેક્ટર જનરલ આર્મ્ડ ફોર્સિસ મેડિકલ સર્વિસીસની (DGAFMS) કેટલીક ભૂમિકાઓ અને જવાબદારીઓના પાત્રો પણ નિર્ધારિત કર્યા છે.
- સશસ્ત્ર દળોની તબીબી સેવાઓના વહીવટી વડા તરીકે DGAFMS એ ચીફ ઓફ ડિફેન્સ સ્ટાફ (CDS) અને સંરક્ષણ મંત્રીને સશસ્ત્ર દળોની તબીબી જરૂરિયાતો અંગે સલાહ આપે છે. વાઈસ-એડમિરલ રજત દત્તા એ વર્તમાન ડાયરેક્ટર-જનરલ આર્મ્ડ ફોર્સિસ મેડિકલ સર્વિસીસ છે.

ઈન્ડિયન કોસ્ટ ગાર્ડ શિપ (ICGS) નું પાંચમું ઓફ શોર પેટ્રોલિંગ જહાજ સક્ષમ ગોવા ખાતે સેવારત

- ઈન્ડિયન કોસ્ટ ગાર્ડ (ICG) નું 5 મું ઓફ શોર પેટ્રોલિંગ જહાજ સક્ષમ સંરક્ષણ સચિવ અજય કુમાર દ્વારા ગોવામાં કાર્યરત કરવામાં આવ્યું હતું.
- 105 મીટર ઓફ શોર પેટ્રોલ જહાજ (OPV) ગોવા શિપયાર્ડ લિમિટેડ દ્વારા સ્વદેશી રીતે ડિઝાઇન અને બનાવવામાં આવ્યું છે.

સક્ષમની વિશેષતાઓ

- તે અદ્યતન તકનીક, નેવિગેશન અને સંદેશાવ્યવહારના સાધનો, સેન્સર્સ અને મશીનરીથી સજ્જ છે. અંદાજિત તેનું વજન 2,350 ટન છે.
- જહાજમાં 30 - mm 2A42 મેડ ગન અને બે 12.7- mm સ્ટેબિલાઇઝ્ડ રિમોટ કંટ્રોલ ગન (SRCGS) ની સાથે ફ્યુચર કોમ્બેટ સિસ્ટમ ફિટ કરવામાં આવી છે.
- જહાજમાં એક ઇન્ટીગ્રેટેડ બ્રિજ સિસ્ટમ (IBS), ઇન્ટીગ્રેટેડ પ્લેટફોર્મ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ (IPMS), પાવર મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ (PMS) અને હાઇ પાવર એક્સટર્નલ ફાયર ફાઇટિંગ સિસ્ટમ (EFFS) થી સજ્જ છે.
- જહાજ એક ટૂવિન એન્જિન હેલિકોપ્ટર અને ચાર હાઇ-સ્પીડ બોટ વહન કરવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું છે.
- જેમાં બોર્ડિંગ કામગીરી, શોધ અને બચાવ, કાયદાનો અમલ અને દરિયાઈ પેટ્રોલિંગ માટે બે ફ્લેટેબલ બોટનો સમાવેશ થાય છે.

કાર્ય

- ડેપ્યુટી ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ પી. રાજેશ ICGS સક્ષમને કમાન્ડ કરશે.
- કોસ્ટ ગાર્ડના કાફલામાં ખેડાયા બાદ, વિશિષ્ટ આર્થિક ગ્રાન સર્વેલન્સ અને કોસ્ટ ગાર્ડ ચાર્ટરમાં દર્શાવેલ અન્ય ફરજો બજાવવા કોચીમાં મૂકવામાં આવશે.
- નોંધ : આ પ્રોજેક્ટ નરેન્દ્ર મોદી દ્વારા 2016 માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ પાંચ કોસ્ટ ગાર્ડ શિપ લોન્ચ કરવામાં આવેલ છે.
- ICGS Sachet - 15 May 2020 થી કાર્યરત
- ICGS Sujeet - 15 December 2020 થી કાર્યરત
- ICGS Sajag - 29 May 2021 થી કાર્યરત
- ICGS Sarthak - 28 October 2021 થી કાર્યરત
- ICGS Saksham - 16 March 2022 થી કાર્યરત

ICGS : Indian Coast Guard Organization

- વડુંમથક : નવી દિલ્હી
- સ્થાપના : 18 August, 1978
- ધ્યેય વાક્ય : વયમ્ રક્ષામ્

તમને ખાખી પહેરાવવા માટે આવી રહી છે
ગુજરાતની સર્વશ્રેષ્ઠ ફેકલ્ટી ટીમ

PSI/ASI (PRE+ MAINS)

Date **24-01-2023**

Time **8:30 to 10:30**

Fees **30000** (~~40000~~)

(Offer Valid till 24 January)

Address : 1st Floor, Ashwamegha Complex, Sargasan Cross Roads,
KH-0 Circle, Gandhinagar, Gujarat - 382421

 77788 98734 | 90549 03902 | 96249 43920 | 90549 06546

- મહાનિર્દેશક : વિરેન્દ્રસિંઘ પઠાનીયા

લામિત્ય (LAMITIYE) -2022 : સંયુક્ત લશ્કરી ક્વાયત

- ભારતીય સેના અને સેશેલ્સ ડિફેન્સ ફોર્સ (SDF) વચ્ચે LAMITIYE-2022 લશ્કરી ક્વાયતનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ લશ્કરી ક્વાયતનું આયોજન 22 માર્ચ - 31 માર્ચ - 2022 દરમિયાન સેશેલ્સમાં સેશેલ્સ ડિફેન્સ એકેડમી (SDA) ખાતે થયું છે.
- ભારત અને સેશેલ્સ વચ્ચેની આ 9 મી લશ્કરી ક્વાયત છે.
- આ ક્વાયતમાં ભારતીય સેનાની 2/3 ગોરખા રાઇફલ્સ વૂથ (પીરકાંઠી બટાલિયન) ના સૈનિકોએ ભાગ લીધો હતો.

મહત્વ

- 2001 થી સેશેલ્સ LAMITIYE ક્વાયતની યજમાની કરે છે.
- હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં રહેલા સુરક્ષા સંબંધિત સમસ્યાઓ હલ કરવા આ ક્વાયત મહત્વપૂર્ણ છે.

હેતુ

- આ ક્વાયતનો હેતુ દ્વિપક્ષીય સૈન્ય સંબંધોને મજબૂત બનાવવાનો તથા બંને સેનાઓના કૌશલ્યો, અનુભવો વગેરેનું આદાન-પ્રદાન કરવાનો છે.

DAC એ પ્રથમ વખત iDEX સ્ટાર્ટ-અપ્સ પાસેથી સંરક્ષણનો સામાન પ્રાપ્ત કરવાની મંજૂરી આપી

- તાજેતરમાં ડિફેન્સ એક્વિઝિશન કાઉન્સિલ (DAC) દ્વારા ભારતીય સંરક્ષણ ઇળોને પ્રથમ વખત રૂ. 380.43 કરોડની કિંમતની 14 વસ્તુઓને iDEX-ઇનોવેશન ફોર ડિફેન્સ એક્સેલન્સ સ્ટાર્ટ-અપ્સ પાસેથી મેળવવા માટેની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- ઉપરાંત MSMEs અને iDEX સ્ટાર્ટ-અપ્સ પાસેથી સંરક્ષણ સામગ્રીની પ્રાપ્તિ ઝડપથી થઈ શકે તે માટે DAC દ્વારા નવી એક્વિઝિશન પ્રક્રિયાને પણ મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, જેથી ભારતીય નૌકાદળ, લશ્કર અને વાયુસેના આ

તમામ વસ્તુઓની સરળતાથી ખરીદી કરી શકશે.

વિગતે

- નવી પ્રક્રિયા મુજબ 22 અઠવાડિયાના સમય ગાળામાં આ ડિફેન્સ એક્સેલન્સ સ્ટાર્ટ-અપ્સ પાસેથી સામાન પ્રાપ્ત કરવાનું શક્ય બની શકશે.
- મેક-11 શ્રેણી હેઠળના પ્રોજેક્ટ્સ મેળવવાની પ્રક્રિયા સરળ બનાવવા માટે પણ DAC દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, જેથી મેક-11 પ્રોજેક્ટ્સમાં કોન્ટ્રાક્ટ પર હસ્તાક્ષર કરવાથી લઈ પ્રોટોટાઇપ વિકસાવવામાં લાગતો સમય ઘટાડવામાં મદદ મળશે.
- DAC દ્વારા સશસ્ત્ર ઇળો માટે રૂ. 8,357 કરોડ જેટલી રકમના મૂડી સંપાદન માટે આવશ્યકતા સ્વીકૃતિ (A0N-એક્સેપ્ટન્સ ઓફ નેસેસીટી) આપવામાં આવી હતી.
- DAC મુજબ આ પ્રક્રિયાના કારણે સશસ્ત્ર ઇળો તેમની તમામ જરૂરિયાતોને સ્વદેશી રીતે પ્રાપ્ત કરવા માટે વિચારશે અને ફક્ત અપવાદરૂપ કિસ્સામાં જ આયાત કરવામાં આવશે.
- મૂડી સંપાદન કરાર માટે A0N હેઠળ, હળવા વાહનો GS 4X4, નાઇટ સાઇટ (ઇમેજ ઇન્ટેન્સિફાયર), GSAT 7B સેટેલાઇટ અને એર ડિફેન્સ ફાયર કંટ્રોલ સ્પાર (લાઇટ) ખરીદવામાં આવશે.
- આમ iDEX સ્ટાર્ટ-અપ્સ દ્વારા સફળતાપૂર્વક પ્રોટોટાઇપ બનાવ્યા બાદ વર્ષના અંત સુધીમાં લગભગ 25 થી 40 વસ્તુઓ સંરક્ષણ ઇળો દ્વારા પ્રાપ્ત કરી શકાશે.

iDEX વિશે

- વર્ષ 2018માં વડાપ્રધાન નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ દેશના સશસ્ત્ર ઇળોમાં નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપવા અને અદ્યતન તકનીકોનો સમાવેશ કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે iDEX પ્રોગ્રામ શરૂ કર્યો હતો.
- તેનો હેતુ MSME, વ્યક્તિગત સંશોધકો, સ્ટાર્ટ-અપ્સ, R&D સંસ્થાઓ વગેરેની સંલગ્નતા દ્વારા સંરક્ષણ અને એરોસ્પેસ ક્ષેત્રોમાં તકનીકી વિકાસ અને નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.

ભારત અને ઉઝબેકિસ્તાન વચ્ચે - એક્સ દસ્તલિક (Ex-DUSTLIK)

- ભારતીય અને ઉઝબેકિસ્તાન સૈન્યો વચ્ચે Ex-DUSTLIK

નામની સંયુક્ત તાલીમ ક્વાયતની શ્રીજી આવૃત્તિની શરુઆત થઈ હતી.

- ક્વાયત ઉઝબેકિસ્તાનના યાંગિયારિક ખાતે 22 થી 31 માર્ચ 2022 દરમિયાન ચાલુ થઈ હતી.
- છેલ્લી ક્વાયત ઉત્તરાખંડના રાનીખેતમાં માર્ચ, 2021 માં યોજવામાં આવી હતી.
- ભારતીય ટુકડીનું પ્રતિનિધિત્વ ગ્રેનેડિયર્સ રેજિમેન્ટ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું અને તે ઉત્તર પશ્ચિમ લશ્કરી જિલ્લાના સૈનિકો દ્વારા રજૂ કરાયેલ ઉઝબેકિસ્તાન આર્મી ટુકડીમાં જોડાઈ હતી.

Ex - DUSTLIK વિશે

- આ ક્વાયત સંયુક્ત રાષ્ટ્રના આદેશ હેઠળ અર્ધ-શહેરી ભૂપ્રદેશમાં આતંકવાદ વિરોધી કામગીરી પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- તેનો ઉદ્દેશ્ય બે સેનાઓ વચ્ચે સમજણ, સહયોગ અને આંતર સંચાલન ક્ષમતા વધારવાનો છે.

મહત્વ

- ઉઝબેકિસ્તાન ભારત માટે સુરક્ષાના મુદ્દે તેમજ મધ્ય એશિયાઈ પ્રદેશ અને ઇરાન સાથે જોડાણ માટે મહત્વનું છે. આમ, અફઘાનિસ્તાનના સંઘર્ષમાં ભારત એક વિકલ્પ છે.
- અફઘાનિસ્તાનમાં સંઘર્ષથી ઉદ્ભવેલી સુરક્ષા ચિંતાઓ એ મધ્ય એશિયામાં ભારતની ભાગીદારી માટેનો એક મોટો પડકાર છે.

ઉઝબેકિસ્તાન

- રાજધાની - તાશ્કંદ
- રાષ્ટ્રપતિ - શવકત મિર્ઝીયોયેવ
- ચલણ - ઉઝબેકિસ્તાની સો એમ

ભારતની અન્ય લશ્કરી ક્વાયતો

ક્વાયત	રાષ્ટ્ર
ગરુડ શક્તિ	ઇન્ડોનેશિયા
એક્યુવેરિન	માલદિવ્સ
હેન્ડ ઇન હેન્ડ	ચીન
મિત્ર શક્તિ	શ્રીલંકા
નોમાડિક એલિફન્ટ	મોંગોલિયા
શક્તિ	ફ્રાન્સ
સૂર્ય કિરણ	નેપાળ
યુદ્ધ અભ્યાસ	યુએસએ

ભારતમાં સરકારી યોજનાઓ

આયુષમાન ભારત ડિજિટલ મિશનને કેબિનેટની મંજૂરી મળી

- તાજેતરમાં 5 વર્ષ માટે રૂ.1,600 કરોડની ધનરાશી સાથે કેન્દ્રીય કેબિનેટે સમગ્ર દેશમાં આયુષમાન ભારત ડિજિટલ મિશનને લાગુ કરવાની મંજૂરી આપી હતી.
- આ યોજના હેઠળ નાગરિકો પોતાનો આયુષમાન ભારત હેલ્થ એકાઉન્ટ નંબર બનાવી તેને પોતાના સ્વાસ્થ્ય સંબંધિત રેકોર્ડ્સ સાથે લિન્ક કરી શકશે.
- નોંધનીય છે કે નેશનલ હેલ્થ પોલિસી 2017ની ભલામણો અનુસાર લોન્ચ કરવામાં આવેલ આયુષમાન ભારત પ્રોગ્રામ ભારતના યૂનિવર્સલ હેલ્થ કવરેજના લક્ષ્યાંકને ફળીભૂત કરતો ફ્લેગશિપ પ્રોગ્રામ છે.

આયુષમાન ભારત ડિજિટલ મિશન શું છે?

- વડાપ્રધાન નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ 15 ઓગષ્ટ, 2020ના રોજ તેમના લાલ કિલ્લા ખાતેના રાષ્ટ્રજોગ સંબોધન વખતે આયુષમાન ભારતનો પાયલટ પ્રોજેક્ટ રજૂ કરેલો, જેને સમયાંતરે 6 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં પ્રાયોગિક ધોરણે લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો. બાદમાં સપ્ટેમ્બર, 2021માં વીડિયો કોન્ફરન્સિંગના માધ્યમથી વડાપ્રધાન આ મિશન સમગ્ર દેશ માટે રજૂ કર્યું હતું.
- તેનો ઉદ્દેશ્ય નાગરિકોને ડિજિટલ હેલ્થ આઈ.ડી પ્રદાન કરવાનો છે જેના વડે હોસ્પિટલ્સ, વીમા કંપનીઓ અને નાગરિકો ઇલેક્ટ્રોનિકલી પોતાનો હેલ્થ રેકોર્ડ મેળવી શકે છે.
- સ્વાસ્થ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ મંત્રાલય હેઠળની NHA-નેશનલ હેલ્થ ઓથોરિટી તેની અમલીકરણકર્તા એવન્સી છે.

વિશેષતાઓ

- ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવતા હેલ્થ આઈ.ડી કે હેલ્થ એકાઉન્ટ નંબર નાગરિકોની સ્વાસ્થ્ય સંબંધી માહિતી જેવીકે તેમની મેડિકલ હિસ્ટ્રી, ટેસ્ટ્સ, રોગો અને તેમનું નિદાન તથા તેમના દ્વારા લેવામાં આવેલી દવાઓની માહિતીને સાચવી રાખશે.
- આ હેલ્થ આઈ.ડી સ્વૈચ્છિક અને મફત હશે એટલે કે કોઈ નાગરિક ઈચ્છે તો જ પોતાનું આઈ.ડી મેળવશે અન્યથા તેમને ફરજિયાત પોતાની મેડિકલ હિસ્ટ્રીનો ઇલેક્ટ્રોનિક રેકોર્ડ રાખવા બાધ્ય કરવામાં આવશે નહીં.

MSME ઇનોવેટિવ સ્કીમ

ચર્ચામાં કેમ?

- તાજેતરમાં સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગ મંત્રાલયના (MSMEs) મંત્રી નારાયણ રાણે દ્વારા ‘MSME ઇનોવેટિવ સ્કીમ (Incubation, Design and IPR)’ યોજનાની જાહેરાત કરવામાં આવી છે.
- ઉદ્દેશ્ય :** MSMEs ઉદ્યોગને વ્યવસાયિક વિચારો વિકસાવવા માટે વ્યાપાર પ્રસ્તાવમાં યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવાનો છે. આમ આ યોજના નવીન પ્રવૃત્તિઓ માટે હળ તરીકે કાર્ય કરશે.

MSME ઇનોવેટિવ સ્કીમ વિશે

- આ યોજના MSMEના સ્કેલિંગને સુનિશ્ચિત કરવા માટે માર્ગદર્શન, નાણાકીય અને માર્કેટિંગ સહાય, તકનીકી સહાય વગેરે દ્વારા સમર્થન પ્રદાન કરશે.
- આ નવી યોજના MSMEs માટે ઇન્ક્યુબેશન, ડિઝાઇન અને IPR આસપાસની હાલની પેટા-સ્કીમોના સંયોજન સાથે શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજનાઓ અલગ-અલગ કાર્યક્રમોના રૂપમાં પણ કાર્યરત રહેશે.

Incubation support

- ‘MSME ઇનોવેટિવ સ્કીમ’નો ઇન્ક્યુબેશન ઘટક એ MSMEsને નવીનતમ તકનીકો અપનાવવામાં મદદ કરશે. પરંતુ આ સહાય માત્ર તે જ MSME માટે છે જેઓ તેમના વિચારોની પૂર્વ-ઓફ-કન્સેપ્ટ સ્ટરે માન્યતા ઇચ્છે છે.
- પૂર્વ-ઓફ-કન્સેપ્ટ (POC) એ એક એવી પ્રક્રિયા છે જેમાં વિચારને (idea) વાસ્તવિકતામાં ફેરવી શકાય કે કેમ તે નક્કી કરવા પર કામ કેન્દ્રિત કરવામાં આવે છે. પૂર્વ-ઓફ-કન્સેપ્ટ એ વિચારની શક્યતાને નિર્ધારિત કરવા અથવા વિચારની કલ્પના મુજબ કાર્ય કરશે કે કેમ તે ચકાસવા માટે છે.
- સરકાર દ્વારા કેટલીક સંસ્થાઓને બિઝનેસ ઇન્ક્યુબેટર તરીકે કાર્ય કરવા માટે માન્યતા આપવામાં આવશે. આવી સંસ્થાઓને યજમાન સંસ્થા (Host Institutes)ઓ કહેવામાં આવે છે અને તેમને વિચાર દીઠ રૂ. 15 લાખ સુધીની નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવામાં આવશે.
- સરકાર દ્વારા MSME Idea Hackathon ની પણ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી જેથી કરીને MSME, ઇનોવેટર્સ અને વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી યજમાન સંસ્થાઓ દ્વારા નવીનતમ વિચારોને આમંત્રિત કરવામાં આવે.

ડિઝાઇન કમ્પોનન્ટ (Design component)

- “MSME ઇનોવેટિવ સ્કીમ” ના ડિઝાઇન કમ્પોનન્ટ નવા અને હાલના બંને ઉત્પાદનની ડિઝાઇન સંબંધિત સમસ્યાઓના નિરાકરણ તરફ માર્ગદર્શન આપશે.
- IISc બેંગલોર, IITs, NITs, નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ડિઝાઇન વગેરે ભાગીદાર સંસ્થાઓ તરીકે કામ કરશે.

- યોજનાના આ ઘટક હેઠળ નાણાકીય સહાય પણ આપવામાં આવે છે.

બૌદ્ધિક સંપદા અધિકારો (IPR)

- “MSME ઇનોવેટિવ સ્કીમ” ના IPR ઘટક MSME ના વિચારોની સુરક્ષા અને વ્યાપારીકરણને લગતા પગલાં સાથે વ્યવહાર કરશે. આ સંદર્ભે પરામર્શ સહાય પૂરી પાડવામાં આવશે.
- પેટન્ટ, ટ્રેડમાર્ક, ભૌગોલિક સંકેતો (GI) અને ડિઝાઇનની નોંધણી પર MSMEs દ્વારા કરવામાં આવેલ ખર્ચની ભરપાઈ કરવામાં આવશે.

ઇક્વિટી સપોર્ટ

- આઇડિયા, ડિઝાઇન અને પેટન્ટના વેપારીકરણ માટે સરકાર દ્વારા રૂ. 1 કરોડ સુધીની ઇક્વિટી સપોર્ટની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી. તેનાથી MSMEsને વધુ ભંડોળ એકત્ર કરવામાં મદદ મળશે.

સ્વતંત્રતા સૈનિક સન્માન યોજના

- તાજેતરમાં ભારત સરકાર દ્વારા 3,274.87 કરોડ રૂપિયાના નાણાકીય ખર્ચ સાથે નાણાકીય વર્ષ 2021-22 થી 2025-26 માટે સ્વતંત્રતા સૈનિક સન્માન યોજના (SSSY) અને તેના ઘટકોને ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- આ યોજના હેઠળ સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ અને તેમના આશ્રિતોને આર્થિક લાભો અને પેન્શન આપવામાં આવે છે.
- ગૃહ મંત્રાલયે SSSY ચાલુ રાખવા માટે પ્રસ્તાવ તૈયાર કર્યો હતો. પેન્શનની રકમમાં પણ સમય સાથે સુધારો કરવામાં આવ્યો છે તેમજ ઓગસ્ટ 2016 થી મોંઘવારી રાહત પણ આપવામાં આવી છે.

સ્વતંત્રતા સૈનિક સન્માન યોજના વિશે

- સ્વતંત્રતા સૈનિક સન્માન યોજના સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ અને તેમના પરિવારોને પેન્શન આપવાની કેન્દ્ર સરકારની એક યોજના છે. આ ગ્રાન્ટ કેન્દ્રીય મહેસૂલમાંથી આપવામાં આવે છે. રાષ્ટ્રીય સ્વતંત્રતા ચળવળમાં તેમના યોગદાનના આધારના ચિહ્ન તરીકે આ યોજના સ્વતંત્રતા સેનાનીઓને માસિક સન્માન પેન્શન પ્રદાન કરે છે.
- તેમના મૃત્યુ પછી તેમના પાત્ર આશ્રિતો જેમ કે બેરોજગાર અને અપરિણીત પુત્રીઓ, જીવનસાથી અને આશ્રિત માતાપિતાને નિર્ધારિત પાત્રતા પ્રક્રિયા અને માપદંડો અનુસાર પેન્શન આપવામાં આવે છે.

સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓને સન્માન પેન્શનની સાથે આપવામાં આવતા અન્ય લાભો

- સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ તેમજ સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓના વિધવા/વિધુર અને એક સાથી માટે મફત આજીવન રેલવે પાસ (રાજધાનીમાં 2nd એસી, શતાબ્દીમાં ચેર કાર, અને અન્ય તમામ ટ્રેનોમાં 1st ક્લાસ/એસી સ્લીપર).

- સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ અને તેમના આશ્રિતો માટે C.G.H.S.- (Central Government Health Scheme) સુવિધાઓ પણ આપવામાં આવી છે.
  - ▶ બ્યુરો ઓફ પબ્લિક એન્ટરપ્રાઇઝીસ હેલ્થ PSU દ્વારા સંચાલિત તમામ કેન્દ્ર સરકારની હોસ્પિટલો મફત તબીબી સેવાઓ પ્રદાન કરશે.
- કોઈપણ ઈન્ટોલેશન શુલ્ક વગરનું ટેલિફોન કનેક્શન અને ભાડાની કિંમતનો અડધો ભાગ પૂરો પાડવામાં આવે છે. તેઓને દિલ્હીમાં સામાન્ય પૂલમાં (કુલ 5% વિવેકાદીન ક્વોટાની અંદર) રહેણાંક આવાસ આપવામાં આવશે.
- સ્વાતંત્ર્ય સેનાની પેન્શનરો/પાત્ર આશ્રિતો માટે નવી દિલ્હીમાં ફ્રીડમ ફાઇટર્સ હાઉસ ખાતે ટ્રાન્ઝિટ આવાસની પણ સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- આંદામાનના ભૂતપૂર્વ સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ અને તેમની વિધવાઓ અથવા વિધુરોને પણ વર્ષમાં એક વખત સાથી સાથે આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓની મુસાફરી કરવા માટે મફત હવાઈ મુસાફરી પૂરી પાડવામાં આવે છે.

નિમણૂક

અર્જન કુમાર સિકરીની ચારધામ પ્રોજેક્ટ પરની કમિટીના અધ્યક્ષ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી

- તાજેતરમાં સર્વોચ્ચ ન્યાયાલયે ચારધામ પ્રોજેક્ટ પરની HPC-હાઈ પાવર્ડ કમિટીના અધ્યક્ષ તરીકે અર્જન કુમાર સિકરીની નિમણૂક કરી હતી જે સમગ્ર હિમાલયન ખીણ અને તેની પર્યાવરણ-જૈવવિવિધતા પર ચારધામ પ્રોજેક્ટની અસરોનું મૂલ્યાંકન કરશે.
- અર્જન કુમાર સીકરી એક પ્રખ્યાત ન્યાયશાસ્ત્રી છે જેમણે વર્ષ 2019માં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના સૌથી વરિષ્ઠ ન્યાયાધીશ તરીકે નિવૃત્તિ લીધી હતી.
- અગાઉ તેઓ પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના મુખ્ય ન્યાયાધીશ તરીકે પણ સેવા આપી ચૂક્યા છે.
- હાલમાં તેઓ ન્યૂઝ બ્રોડકાસ્ટિંગ સ્ટાન્ડર્ડ્સ ઓથોરિટીના ચેરપર્સન છે તથા સિંગાપોર ઈન્ટરનેશનલ કોમર્શિયલ કોર્ટમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ન્યાયાધીશ તરીકે કાર્યરત છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- વર્ષ 2019માં સર્વોચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા પ્રોજેક્ટર રવિ ચોપરાની HPC ના અધ્યક્ષ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી જેમણે રાજીનામું આપતા તેમના સ્થાને અર્જન કુમાર સિકરીની નિમણૂક કરવામાં આવી છે.
- અગાઉ સર્વોચ્ચ ન્યાયાલયે અર્જન કુમાર સિકરીને પર્યાવરણીય ફરિયાદો અને અન્ય બાબતોના નિરાકરણ માટે ચારધામ પ્રોજેક્ટની ડેવલપમેન્ટ સમિતિના અધ્યક્ષ તરીકે નિયુક્ત કર્યા હતા.

ચાર ધામ રોડ પ્રોજેક્ટ

- ચાર ધામ પ્રોજેક્ટ યમુનોત્રી, ગંગોત્રી, બદ્રીનાથ અને કેદારનાથને ઓલ-વેધર રોડ કનેક્ટિવિટી પ્રદાન કરવાની રજૂઆત કરે છે.
- તેમાં નાના મોટા કુલ 53 પ્રોજેક્ટ્સ અને આશરે 826 કિ.મી. લંબાઈ ધરાવતા રોડના નિર્માણ માટે કુલ 12,000 કરોડનું રોકાણ કરવામાં આવ્યું છે.
- 14 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ સર્વોચ્ચ ન્યાયાલયે વ્યૂહાત્મક મહત્વ ધરાવતા ચાર ધામ હાઈવે પ્રોજેક્ટ હેઠળ રોડને પહોળો કરવાની પરવાનગી આપી હતી. જેમાં રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નં.125 ના કૈલાશ-માનસરોવર યાત્રા રૂટનો ભાગ એવા ટનકપુર-પિથૌરાગઢ સ્ટ્રેચનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- ઉત્તરાખંડ સ્ટેટ પબ્લિક વર્ક્સ ડિપાર્ટમેન્ટ, નેશનલ હાઈવે એન્ડ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (NHIDCL) અને બોર્ડર રોડ ઓર્ગનાઈઝેશન (BRO) આ પ્રોજેક્ટની અમલીકરણ એજન્સીઓ છે.

પર્યાવરણીય અસરો

- આ પ્રોજેક્ટથી આશરે 55,000 વૃક્ષો અને 690 હેક્ટર જંગલ વિસ્તાર તેમજ 20 મિલિયન ક્યુબિક મીટર માટીનું પર્યાવરણીય નુકશાન થઈ શકે છે.
- રસ્તો પહોળો કરવા માટે વનસ્પતિ કે વૃક્ષોની કાપણી કરવાથી અથવા તેને દૂર કરવાથી પ્રાદેશિક પારિસ્થિતિકી અને જૈવવિવિધતાના સંતુલન માટે જોખમ ઊભું થઈ શકે છે.

SEBIના પ્રથમ મહિલા અધ્યક્ષ તરીકે માધવી પુરી બૂચની નિમણૂક કરાઈ

- તાજેતરમાં અજય ત્યાગીનો કાર્યકાળ પૂર્ણ થતાં SEBI-સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઈન્ડિયાના નવા અને પ્રથમ મહિલા અધ્યક્ષ તરીકે ભૂતપૂર્વ ICICI બેન્કર માધવી પુરી બૂચની ત્રણ વર્ષ માટે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.
- ઉલ્લેખનીય છે કે તેઓ SEBI જેવી માર્કેટ રેગ્યુલેટરી બોડીના પ્રથમ ખાનગી વ્યક્તિ (Non IAS) અધ્યક્ષ બન્યા છે.
- તેણીએ નવી દિલ્હી ખાતે આવેલી સેન્ટ સ્ટીફન્સ કોલેજમાંથી ગણિત વિષય સાથે સ્નાતકની ડિગ્રી અને ઈન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેનેજમેન્ટ-અમદાવાદમાંથી MBA કર્યું હતું.
- વર્ષ 1989થી ICICI બેન્ક સાથે જોડાઈને પોતાના કરિયરની શરૂઆત કરી સમયાંતરે ICICI સિક્યોરિટીઝના સીઈઓ અને એમ.ડીનું પદ મેળવ્યું તથા વર્ષ 2017-21 વચ્ચે SEBIની સંપૂર્ણ સમયની સભ્ય તરીકે ફરજ બજાવી હતી. જે દરમિયાન તેમણે મોનિટરિંગ, સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ અને રોકાણ વ્યવસ્થાપન જેવા પોર્ટફોલિયોનું સંચાલન કર્યું હતું. આમ, તેણી નાણાકીય બજારોમાં ત્રણ દાયકાથી વધુનો અનુભવ ધરાવે છે.

SEBI શું છે?

- એપ્રિલ, 1988માં ભારત સરકારના એક ઠરાવ હેઠળ ભારતમાં મૂડી બજારોના નિયમનકાર તરીકે સેબીની રચના કરવામાં આવી હતી પરંતુ તે સમયે સેબી કોઈ વૈધાનિક સત્તા વગરની બિન-વૈધાનિક સંસ્થા હતી.
- બાદમાં 12 એપ્રિલ, 1992ના રોજ સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1992 દ્વારા તેને વૈધાનિક સત્તા આપી સ્વાયત્ત વૈધાનિક સંસ્થા બનાવવામાં આવી. (વૈધાનિક- એક બિન બંધારણીય સંસ્થા જે સંસદ દ્વારા કોઈ કાયદા વડે સ્થાપિત કરવામાં આવી હોય)
- સેબી મુખ્યત્વે વિવિધ સિક્યોરિટીઝમાં રોકાણકારોના હિતોના રક્ષણ કરવાનું અને સિક્યોરિટીઝ માર્કેટના પ્રોત્સાહન તથા નિયમન કરવાનું કાર્ય કરે છે.
- **મુખ્યાલય:** મુંબઈ
- **પ્રાદેશિક કચેરીઓ:** અમદાવાદ, કોલકાતા, ચેન્નાઈ અને દિલ્હી

સેબીનું માળખું

- સેબી બોર્ડમાં અધ્યક્ષ અને અન્ય કેટલાક સંપૂર્ણ સમય અને અલ્પસમયના સભ્યો હોય છે.
- સમયની માંગ અનુસાર જરૂર પડે ત્યારે સેબી વિવિધ સમિતિઓની નિમણૂક કરે છે.
- ઉપરાંત સેબીના નિર્ણયથી નારાજ હોય તેવી સંસ્થાઓના હિતોના રક્ષણ માટે સિક્યોરિટીઝ એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ (SAT) ની રચના પણ કરવામાં આવી છે.

TCS ના નવા MD અને CEO તરીકે રાજેશ ગોપીનાથની ફરી વખત નિમણૂક

- IT ક્ષેત્રની અગ્રણી કંપની ટાટા કન્સલ્ટન્સી સર્વિસે તેના નવા MD અને CEO તરીકે રાજેશ ગોપીનાથની પુનઃ નિયુક્તિ કરી છે.
- તેમનો કાર્યકાળ 21 ફેબ્રુઆરી, 2022 થી 20 ફેબ્રુઆરી 2027 સુધી પાંચ વર્ષનો રહેશે.
- આ ઉપરાંત TCS એ એન.ગણપતી સુબ્રમણ્યમની ચીફ ઓપરેટિંગ ઓફીસર (COO) અને એક્ઝીક્યુટિવ ડાયરેક્ટર તરીકે નિમણૂક કરી છે.
- રાજેશ ગોપીનાથની 2017 માં પ્રથમવાર TCS ના MD & CEO તરીકે નિમણૂક થઈ હતી.

ટાટા કન્સલ્ટન્સી સર્વિસ (TCS)

- ટાટા કન્સલ્ટન્સી સર્વિસિઝ એ ભારતની મલ્ટી નેશનલ ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી સર્વિસ અને કન્સલ્ટિંગ કંપની છે.
- **સ્થાપના :** 1 એપ્રિલ, 1968
- **વડુંમથક (HQ) :** મુંબઈ
- **સ્થાપક :** JRD ટાટા, ફકીરચંદ કોહલી
- **હાલના ચેરમેન :** એન.ચંદ્રશેખરન

એશિયન ક્રિકેટ કાઉન્સિલ (ACC) ના પ્રેસિડન્ટ જય શાહના કાર્યકાળમાં વધારો

- એશિયન ક્રિકેટ કાઉન્સિલ (ACC) ના પ્રમુખ (પ્રેસિડન્ટ) તરીકે BCCI સચિવ જય શાહનો કાર્યકાળ 1 વર્ષ માટે લંબાવવામાં આવ્યો છે.
- ACC ની વાર્ષિક સામાન્ય સભામાં સર્વસંમતિથી આ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.
- શ્રીલંકા ક્રિકેટ (SLC) ના પ્રમુખ શમ્મી સિલ્વા દ્વારા જય શાહના એક્સટેન્શનની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી. જેને ACC ના તમામ સભ્યોએ સર્વસંમતિથી સમર્થન આપ્યું હતું.
- જય શાહ 2019 થી BCCI ના સેક્રેટરી તરીકે કાર્યરત છે.
- જય શાહની સૌ પ્રથમ 2021 માં ACC ના પ્રમુખ તરીકે નિમણૂક થઈ હતી. તેમણે બાંગ્લાદેશ ક્રિકેટ બોર્ડના પ્રમુખ નઝમૂલ હસનનું સ્થાન લીધું હતું.

એશિયન ક્રિકેટ કાઉન્સિલ (ACC)

- **સ્થાપના :** 19 સપ્ટેમ્બર, 1983
- **વડુંમથક :** કોલંબો (શ્રીલંકા)
- **અધ્યક્ષ :** અમિતાભ ચૌધરી
- **પેરેન્ટ ઓર્ગનાઇઝેશન (પૈતૃક સંસ્થા) :** ICC
- **ACC ના સભ્યો :** 25 એસોસિએશન

સમાચારોમાં વ્યક્તિ

વિશ્વના મહાન બોલર શેન વોર્નનું નિધન

Shane Warne
1969 - 2022

- વિશ્વના મહાન સ્પિનરમાં સામેલ ઓસ્ટ્રેલિયાના પૂર્વ દિગ્ગજ લેગ સ્પિનર શેન વોર્નનું તાજેતરમાં નિધન થયું છે.
- 52 વર્ષની ઉંમરે શેનવોર્નનું નિધન થાઇલેન્ડ ખાતે થયું હતું.
- શેન વોર્ન ટેસ્ટ ક્રિકેટમાં શ્રીલંકાના મુથૈયા મુરલીધરન બાદ હાઇએસ્ટ વિકેટ ઝડપવાનો રેકોર્ડ ધરાવે છે.
- શેન વોર્ને વર્ષ 1992 થી વર્ષ 2007 સુધીમાં 145 ટેસ્ટ મેચ રમી હતી. અને આ દરમિયાન તેઓએ 708 વિકેટો ઝડપી

હતી.

- વર્ષ 1999ના વર્લ્ડ કપમાં ઓસ્ટ્રેલિયાને ચેમ્પિયન બનાવવામાં તેમનો અગત્યનો ફાળો હતો.

શેન વોર્ન

- શેન વોર્નનો જન્મ 13 સપ્ટેમ્બર, 1969ના રોજ ઓસ્ટ્રેલિયાના વિક્ટોરિયા ખાતે થયો હતો.
- **ઉપનામ :** વોર્ની
- શેન વોર્ને ભારત સામે વર્ષ 1992 માં સિડની ખાતે ટેસ્ટ મેચમાં પદાર્પણ કર્યું હતું.
- તેમજ તેઓએ પોતાની છેલ્લી ટેસ્ટ મેચ જાન્યુઆરી, 2007 માં ઇંગ્લેન્ડ સામે સિડની ખાતે જ રમી હતી.
- માન્યેસ્ટર ખાતે ઇંગ્લેન્ડ સામેની એશિયન શ્રેણીમાં ઇંગ્લેન્ડના બેટ્સમેન માઇક ગેટિંગને ક્લીન બોલ્ડ કરીને શેન વોર્ને તમામને ચક્રિત કર્યા હતા. વોર્ન દ્વારા ફેંકવામાં આવેલો આ બોલ 90 કિગ્રી ઍંગલથી સ્પિન થયો હતો. વોર્નના આ બોલને ICC તથા વિઝડન દ્વારા 'બોલ ઓફ ધ સેન્ટ્યૂરી' ગણવામાં આવ્યો છે.
- શેન વોર્ને એશિયન ક્રિકેટમાં અન્ય કોઇપણ બોલર કરતાં સૌથી વધુ (195 વિકેટો) વિકેટો ઝડપી છે.

IMP Notes

2

મહત્વપૂર્ણ દિવસો

27 ફેબ્રુઆરી : વિશ્વ NGO દિવસ (World NGO Day)

- વિશ્વના કેટલાક દેશોમાં 'વિશ્વ NGO દિવસ' દર વર્ષે 27 ફેબ્રુઆરીના રોજ ઉજવવામાં આવે છે.
- બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (Non-Governmental Organization) સમાજના ઉત્થાન માટે કાર્ય કરે છે.
- ભારતમાં 30 લાખથી વધુ NGO છે જે વિવિધ ક્ષેત્રોમાં કામ કરે છે અને સામાજિક પરિવર્તન લાવવામાં સહાયક, ઉદ્ધેરક અથવા ભાગીદારની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.
- વર્ષ 2010માં બાલ્ટિક સી NGO ફોરમના સભ્ય દેશોએ આ દિવસની ઉજવણી અંગેની માન્યતા આપી હતી. જ્યારે વર્ષ 2014માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા પ્રથમ વખત આ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.

નોંધ : બાલ્ટિક સી NGO ફોરમમાં ડેનમાર્ક, ઇસ્ટોનિયા, ફિનલેન્ડ, જર્મની, આઇસલેન્ડ, લાટવિયા, લિથુઆનિયા, પોલેન્ડ, રશિયા, નોર્વે અને સ્વિડન જેવા દેશોના સમાવેશ થાય છે.

28 ફેબ્રુઆરી: રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસ (National Science Day)

- સમગ્ર દેશમાં દર વર્ષે 28 ફેબ્રુઆરીએ 'રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન

દિવસ' (National Science Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

- 28 ફેબ્રુઆરી, 1928ના રોજ સર ચંદ્રશેખર વેંકટ રામને (સી.વી.રામન) 'રામન ઇફેક્ટ' ની શોધ કરી હતી.
- તેઓને પ્રકાશના પ્રકીર્ણન (Scattering of light) પર કામ કરવા અને 'રામન ઇફેક્ટ' ની શોધ કરવા માટે વર્ષ 1930 માં ભૌતિકશાસ્ત્ર ક્ષેત્રમાં 'નોબેલ પુરસ્કાર' એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
- વર્ષ 2022 ના 'રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસ' ની થીમ - **Integrated Approach in science and Technology for sustainable future** છે.
- આ વર્ષે 'રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન સપ્તાહ' નું આયોજન 22 થી 28 ફેબ્રુઆરી, 2022 દરમિયાન કરવામાં આવ્યું હતું.

પૃષ્ઠભૂમિ

- વર્ષ 1986માં નેશનલ કાઉન્સિલ ફોર સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી કમ્યુનિકેશન (NCSTC) દ્વારા દર વર્ષે 28 ફેબ્રુઆરીએ 'રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસ' ઉજવવા અંગેનો પ્રસ્તાવ રાખવામાં આવ્યો હતો જેને કેન્દ્ર સરકારે મંજૂરી આપી હતી.
- આમ, પ્રથમ વખત રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસની ઉજવણી 28 ફેબ્રુઆરી, 1987 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.
- કેન્દ્રીય વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી મંત્રાલય અંતર્ગત વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિભાગ દ્વારા સમગ્ર દેશમાં રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસની ઉજવણીને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે.

નોંધ : નેશનલ કાઉન્સિલ ફોર સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી કમ્યુનિકેશન (NCSTC) એ વિજ્ઞાનને લોકપ્રિય બનાવવા, વૈજ્ઞાનિક જ્ઞાનના પ્રસાર અને વૈજ્ઞાનિક સ્વભાવના વિકાસ માટે કેન્દ્ર સરકારનો એક વૈજ્ઞાનિક કાર્યક્રમ છે.

- ભારતની છઠ્ઠી પંચવર્ષીય યોજનામાં રજૂ કરાયેલ સાયન્સ કમ્યુનિકેશન પ્લાનને પગલે NCSTC ની સ્થાપના વર્ષ 1982માં કરવામાં આવી હતી.

રાષ્ટ્રવ્યાપી ઉજવણી

- 'રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસ' ની રાષ્ટ્રવ્યાપી ઉજવણીના ભાગરૂપે કેન્દ્રીય મંત્રી ડૉ.જિતેન્દ્ર સિંઘે 'એકીકૃત વિજ્ઞાન મીડિયા કેન્દ્ર' બનાવવાની જાહેરાત કરી હતી.
- એકીકૃત મીડિયા સેન્ટર પ્રિન્ટ, ઇલેક્ટ્રોનિક, સોશિયલ અને ડિજિટલ મીડિયા સહિત તમામ પ્રકારની મીડિયા જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરશે.

વિવિધ પુરસ્કારો એનાયત

SERB મહિલા ઉત્કૃષ્ટતા પુરસ્કાર

- SERB મહિલા ઉત્કૃષ્ટતા પુરસ્કારની શરૂઆત સાયન્સ એન્ડ એન્જિનીયરિંગ રિસર્ચ બોર્ડ (SERB) દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- SERBએ વિજ્ઞાન અને એન્જિનીયરિંગના અગ્રણી ક્ષેત્રોમાં સંશોધન કાર્ય સાથે સંકળાયેલી વૈદ્યાનિક સંસ્થા છે.
- આ પુરસ્કાર 40 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના મહિલા વૈજ્ઞાનિકોને એનાયત કરવામાં આવે છે.
- વર્ષ 2022 માં કુલ 9 મહિલાઓને SERB મહિલા ઉત્કૃષ્ટતા પુરસ્કાર માટે પસંદ કરવામાં આવ્યા છે.

AWSAR એવોર્ડ 2021

- Ph.D સ્કોલર અને પોસ્ટ - ડોક્ટરલ ફેલો દ્વારા વિજ્ઞાન ટેકનોલોજી એન્ડ ઇનોવેશન ક્ષેત્રોમાં કરેલા ભારતીય સંશોધનોના લોકપ્રિય લેખન ફોર્મેટ માટે 'Augmenting writing skills for Articulating Research' (AWSAR) એવોર્ડ આપવામાં આવે છે.

સી.વી.રામન

- જન્મ : 7 નવેમ્બર, 1888
(તિરુચિરાપલ્લી, તત્કાલીન મદ્રાસ પ્રેસિડેન્સી)
- નિધન : 21, નવેમ્બર, 1970
(બેંગાલુરુ, કર્ણાટક)
- ચંદ્રશેખર વેંકટ રામન ભારતના સુપ્રસિદ્ધ ભૌતિકશાસ્ત્રી હતા.
- પ્રકાશ પ્રકીર્ણનના ક્ષેત્રમાં તેમના યોગદાનને કારણે વર્ષ 1930માં તેઓને ભૌતિકશાસ્ત્ર માટે નોબેલ પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
- તેઓએ વર્ષ 1926 માં ઇન્ડિયન જર્નલ ઓફ ફિઝિક્સની સ્થાપના કરી હતી અને તેના સંપાદકના રૂપમાં કાર્ય કર્યું હતું.
- ઇન્ડિયન એકેડેમી ઓફ સાયન્સિઝની સ્થાપનાને પણ તેઓએ પ્રોત્સાહન આપ્યું હતું અને ત્યારબાદ તેઓએ તેના અધ્યક્ષ તરીકે સેવાઓ આપી હતી.

પુરસ્કાર અને સન્માનો

- વર્ષ 1924 માં રોયલ સોસાયટીના ફેલો તરીકે તેઓની પસંદગી કરવામાં આવી હતી અને વર્ષ 1929 માં બ્રિટિશ સરકાર દ્વારા તેઓને 'નાઇટ' ની ઉપાધિ આપવામાં આવી હતી.
- કેન્દ્ર સરકારે વર્ષ 1954 માં તેમને ભારતનો સર્વોચ્ચ નાગરિક પુરસ્કાર 'ભારત રત્ન' એનાયત કર્યો હતો.
- તેમજ વર્ષ 1957 માં તેઓને રશિયાના ક્રેમલિન ખાતે 'લેનિન શાંતિ પુરસ્કાર' એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.

રામન અસર (Raman Effect)

- રાસાયણિક સંયોજનોની આંતરિક રચનાઓ સમજવા માટે 'રામન અસર' (Raman effect) ખૂબ મહત્વપૂર્ણ છે.

- જ્યારે એકવર્ણી પ્રકાશ પ્રવાહી અથવા ઘન માધ્યમમાંથી પસાર થાય છે ત્યારે તેમાં કેટલાંક ઓછી તીવ્રતાના કેટલાક પ્રકાશ કે રંગો જોવા મળે છે.
- 'રામન પ્રકીર્ણન' અથવા 'રામન અસર' ફોટોન કણોના લવચીક વિતરણ વિશે છે.
- રામન સ્પેક્ટ્રોસ્કોપી અંતર્ગત રામન અસરનો ઉપયોગ કરીને રસાયણશાસ્ત્રીઓ તથા ભૌતિકશાસ્ત્રીઓ પદાર્થો વિશેની માહિતી મેળવી શકે છે.

28 ફેબ્રુઆરી: દુર્લભ રોગ દિવસ (Rare Disease Day)

- દુર્લભ રોગ દિવસ દર વર્ષે ફેબ્રુઆરી મહિનાના છેલ્લા દિવસે ઉજવવામાં આવે છે.
- વર્ષ 2022માં આ દિવસની ઉજવણી 28 ફેબ્રુઆરીના રોજ કરવામાં આવી હતી.
- દુર્લભ બીમારીઓ અંગે જાગૃક્તા ફેલાવવા અને દુર્લભ બીમારીઓ વાળા વ્યક્તિઓના ઉપચારને સુનિશ્ચિત કરવા માટે ફેબ્રુઆરી મહિનાના છેલ્લા દિવસે (એટલે કે 28 ફેબ્રુઆરી અથવા લીપ વર્ષના કિસ્સામાં 29 ફેબ્રુઆરી) સમગ્ર વિશ્વમાં 'દુર્લભ રોગ દિવસ' (Rare Disease Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- 28 ફેબ્રુઆરી, 2022 એ 'દુર્લભ રોગ દિવસ' ના 15મા સંસ્કરણની ઉજવણી છે.
- વર્ષ 2022ના 'દુર્લભ રોગ દિવસ' ની થીમ - 'Share your Colours' છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- દુર્લભ રોગ દિવસની શરૂઆત યૂરોપિયન ઓર્ગેનાઇઝેશન ફોર રેચર ડિસીઝ (EURORDIS) અને તેના કાઉન્સિલ ઓફ નેશનલ એલાયન્સ દ્વારા વર્ષ 2008 માં કરાવવામાં આવી હતી.
- પ્રથમ યૂરોપિયન દુર્લભ રોગ દિવસ 29 ફેબ્રુઆરી, 2008 ના રોજ ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

નોંધ : 29 ફેબ્રુઆરીએ દુર્લભ તારીખ છે જે 4 વર્ષમાં એક વાર જ આવે છે તેથી તેને દુર્લભ રોગની ઉજવણી માટે પસંદ કરવામાં આવી હતી.

દુર્લભ રોગ

- જ્યારે કોઈ બીમારી અથવા વિકાર 2,000 લોકોમાંથી સરેરાશ 1 થી ઓછા લોકોને પ્રભાવિત કરે છે ત્યારે તેને 'દુર્લભ રોગ' તરીકે પરિભાષિત કરવામાં આવે છે.
- 6,000 થી વધુ દુર્લભ રોગો છે.

દુર્લભ રોગો પર કેન્દ્ર સરકારની નીતિઓ

1. વર્ષ 2021માં તત્કાલીન કેન્દ્રીય આરોગ્યમંત્રી ડૉ.હર્ષવર્ધને 'દુર્લભ રોગો માટે રાષ્ટ્રીય નીતિ 2021' ને મંજૂરી આપી

હતી, જેનો ઉદ્દેશ સ્વદેશી સંશોધનો પર વધુ ધ્યાન આપીને દુર્લભ બીમારીઓ માટે થતા ખર્ચાઓને ઓછા કરવાનો છે.

- વર્ષ 2017માં કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલયે (MoHFW) 'નેશનલ પોલિસી ફોર ટ્રીટમેન્ટ ઓફ નેર ડિસીઝ' (NPTRD) તૈયાર કરી હતી.

1 માર્ચ: શૂન્ય ભેદભાવ દિવસ (Zero Discrimination Day)

- એક પૂર્ણ અને ઉત્પાદક જીવન જીવવા અને સન્માનની સાથે ભેદભાવ મુક્ત રહેવા અધિકારની ઉજવણી માટે દર વર્ષે 1 માર્ચે સમગ્ર વિશ્વમાં 'શૂન્ય ભેદભાવ દિવસ' (Zero Discrimination Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- આ દિવસની સમગ્ર વિશ્વમાં ઉજવણી સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN) અને અન્ય આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠનો દ્વારા દર વર્ષે કરવામાં આવે છે.
- શૂન્ય ભેદભાવ દિવસનું પ્રતીક 'પતંગિયું' છે જેને વ્યાપકરૂપથી પરિવર્તનના સંકેતના રૂપમાં માન્યતા પ્રાપ્ત થઈ છે.
- વર્ષ 2022 ના 'શૂન્ય ભેદભાવ દિવસ' ની થીમ - **Remove laws that harm , create laws that empower** ' છે.

લક્ષ્ય :

- સંયુક્ત રાષ્ટ્રના બધાં જ સભ્ય દેશોમાં કાયદા સમક્ષ અને વ્યવહારમાં સમાનતાને પ્રોત્સાહન આપવું.

મહત્વ :

- આ દિવસ આવક, લિંગ, ઉંમર, સ્વાસ્થ્યની સ્થિતિ, વ્યવસાય, વિકલાંગતા, નશાકારક દવાઓનો ઉપયોગ, વર્ગ, જાતિ, અને ધર્મના ભેદભાવ વગર સન્માન સાથે જીવન જીવવાના મહત્ત્વને ઉજાગર કરે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ :

- 1 ડિસેમ્બર, 2013 (વિશ્વ એઇડ્સ દિવસ) ના રોજ શૂન્ય ભેદભાવ માટે UNAIDS ના ગ્લોબલ એડવોકેટ આંગ સાન

સૂઝી દ્વારા વૈશ્વિક પરિવર્તનના આહ્વાન સાથે # Zero discrimination અભિયાન લોન્ચ કરાયું હતું.

- પ્રથમ શૂન્ય ભેદભાવ દિવસની ઉજવણી 1 માર્ચ, 2014 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.

યુનાઈટેડ નેશન્સ જોઈન્ટ પ્રોગ્રામ ઓન HIV / AIDS (UNAIDS)

- સ્થાપના : 26 જુલાઈ, 1994
- વડુંમથક : જીનીવા, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ
- એક્ઝિક્યુટિવ ડિરેક્ટર : વિની યાયિમા (1 માર્ચ, 2022 ની સ્થિતિએ)

1 માર્ચ: વિશ્વ નાગરિક સુરક્ષા દિવસ (World Civil Defence Day)

- નાગરિક સુરક્ષાનું મહત્ત્વ અને તેના માટે પોતાના જીવનું બલિદાન આપવા વાળા કર્મચારીઓને સન્માનિત કરવા માટે દર વર્ષે 1 માર્ચના રોજ 'વિશ્વ નાગરિક સુરક્ષા દિવસ' (World civil Defence Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- વર્ષ 2022 ના 'વિશ્વ નાગરિક સુરક્ષા દિવસ' ની થીમ - **'Civil Defence and management of displaced populations in face of disasters and crises ; role of volunteers and the fight against pandemics** ' છે.
- નાગરિક સુરક્ષા દિવસનું આધિકારિક ઉદ્દઘાટન ઇન્ટરનેશનલ સિવિલ ડિફેન્સ ઓર્ગેનાઇઝેશન (ICDO) દ્વારા વર્ષ 2012માં કરવામાં આવ્યું હતું.

ઇન્ટરનેશનલ સિવિલ ડિફેન્સ ઓર્ગેનાઇઝેશન (ICDO)

- વર્ષ 1931માં સર્વન - જનરલ જોર્જેસ સેન્ટ પોલએ ફ્રાંસના પેરિસમાં 'એસોસિએશન ડેસ લિઉકસ ડી જેનેવ' ની સ્થાપના કરી હતી.
- ઘણાં નામ પરિવર્તન બાદ વર્ષ 1958માં આ સંગઠનને 'ઇન્ટરનેશનલ સિવિલ ડિફેન્સ ઓર્ગેનાઇઝેશન' (ICDO) નામ આપવામાં આવ્યું હતું.
- વડુંમથક : જિનીવા, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ
- સભ્ય દેશ : સભ્ય દેશો (60), નિરીક્ષક રાજ્ય (16),

સંબંધિત રાજ્ય (23)

- સેક્રેટરી જનરલ : નજૈપો યાપ મારિયાટૌ

1 માર્ચ: સ્વર્ણ જાગૃતિ દિવસ (Self-Injury Awareness Day)

3 માર્ચ: વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ (World wildlife Day)

- જંગલમાં વસવાટ કરતાં પ્રાણીઓ અને વનસ્પતિઓના મહત્વ અંગે જાગૃકતા ફેલાવવા માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN) દ્વારા 10 દર વર્ષે 'વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ' (World wildlife Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- 3 માર્ચ, 1973ના રોજ અમેરિકાના વોશિંગ્ટન ડી.સી. ખાતે 80 દેશોના પ્રતિનિધિઓની બેઠકમાં CITES ઠરાવ પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- વર્ષ 2022ના 'વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ' ની થીમ - 'Recovering key species for ecosystem restoration' છે.
- વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ 2022ની થીમ જંગલી પ્રાણીઓ અને વનસ્પતિઓની ગંભીરરૂપથી લુપ્તપ્રાય થયેલી પ્રજાતિઓની સંરક્ષણ સ્થિતિ પર પ્રકાશ પાડે છે.
- પ્રથમ વખત આ દિવસની ઉજવણી 3 માર્ચ, 2014 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.
- વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ 2022 એ ઇકોસિસ્ટમ રિસ્ટોરેશન પર સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ઇશક (2021-2030) ના મહત્વ અંગે

પણ પ્રકાશ પાડે છે.

પ્રાણીસૃષ્ટિ અને વનસ્પતિઓની પ્રજાતિઓની સ્થિતિ

- વન્યજીવો અને વનસ્પતિઓની 8,400 થી વધારે પ્રજાતિઓ ગંભીરરૂપથી સંકટગ્રસ્ત અને 30,000 થી વધુ પ્રજાતિઓ લુપ્ત અથવા સંવેદનશીલ છે.
- એવો પણ અંદાજ છે કે લગભગ એક મિલિયન પ્રજાતિઓ લુપ્ત થઈ ગઈ છે.

ભારતમાં જૈવ વિવિધતા

- વનસ્પતિઓની 45,000 થી વધુ પ્રજાતિઓ અને પ્રાણીઓની 91,000 થી વધુ પ્રજાતિઓ સહિત તમામ રેકોર્ડ કરેલ પ્રજાતિઓમાં ભારતનો હિસ્સો 7 - 8 % જેટલો છે.
- ભારત વિશ્વના સૌથી વધુ જૈવવિવિધતા ધરાવતા પ્રદેશોમાંનો એક છે.
- ભારત 4 જૈવવિવિધતા હોટસ્પોટ્સ ધરાવે છે :
  1. પશ્ચિમ ઘાટ (Western Ghats)
  2. હિમાલય (Himalayas)
  3. ઇન્ડો-બર્મા હોટસ્પોટ્સ
  4. સુંડાલેન્ડ
- દેશમાં 7 કુદરતી વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઇટ્સ, 18 બાયોસ્ફિયર રિઝર્વ અને 49 રામસર સાઇટો (3 માર્ચ, 2022 ની સ્થિતિએ) છે.

નોંધ: CITES નું પૂરું નામ 'The Convention on International Trade in Endangered Species of wild fauna and flora' છે.

- CITES નું અમલીકરણ જુલાઈ, 1975 થી કરવામાં આવ્યું હતું.
- CITES સચિવાલયનું સંચાલન UNEP (The United Nations Environment Programme) દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે જે સ્વિટ્ઝર્લેન્ડના જીનીવા ખાતે સ્થિત છે.
- તેના કુલ સભ્યો - 184 (3 માર્ચ, 2022 ની સ્થિતિએ) છે.

3 માર્ચ: વિશ્વ શ્રવણ દિવસ (World Hearing Day)

- બહેરાશ અને સાંભળવામાં થતી તકલીફ અટકાવવા અને સમગ્ર વિશ્વમાં કાન અને શ્રવણ સંભાળને પ્રોત્સાહન આપવા દર વર્ષે વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશન (WHO) દ્વારા 3 માર્ચે 'વિશ્વ શ્રવણ દિવસ' (World Hearing Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- વર્ષ 2022 ના 'વિશ્વ શ્રવણ દિવસ' ની થીમ 'To hear for life, listen with care' છે.
- WHO દ્વારા પ્રથમ વખત આ દિવસની ઉજવણી 3 માર્ચ, 2007 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.
- સુરક્ષિત સાંભળવાની વર્તણૂકોને પ્રોત્સાહન આપવા અને સાંભળવાની તકલીફને અટકાવવા માટે WHO એ 'mSafe Listening handbook' જાહેર કરી છે.

World Health Organization (WHO)

- સ્થાપના : 7 એપ્રિલ, 1948
- ડિરેક્ટર જનરલ : ડૉ.ટેડ્રોસ અદાનોમ ઘેબ્રેયસસ
- વડુંમથક : જીનીવા, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ

4 માર્ચ: રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા દિવસ (National safety Day)

- દરેક ક્ષેત્રોમાં કાર્યસ્થળ પર સુરક્ષા અને સલામતી અંગે લોકોમાં જાગૃકતા ફેલાવવા તથા પ્રોત્સાહન આપવા માટે દર વર્ષે 4 માર્ચે 'રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા દિવસ' (National Safety Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- આ દિવસ નેશનલ સેફ્ટી કાઉન્સિલ (NSC) ના સ્થાપના દિવસને પણ ચિહ્નિત કરે છે.
- 'રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા સપ્તાહ' દર વર્ષે 4 માર્ચ થી 10 માર્ચ સુધી ઉજવવામાં આવે છે.
- વર્ષ 2022માં 51મા રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા દિવસ / રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા સપ્તાહની ઉજવણી કરવામાં આવી રહી છે.
- વર્ષ 2022 ના 'રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા દિવસ / સપ્તાહ' ની થીમ - 'Nurture young minds develop safety culture' છે.

ઉદ્દેશ

- આ દિવસની ઉજવણીનો ઉદ્દેશ કાર્યસ્થળ પર 'સુરક્ષા, સ્વાસ્થ્ય અને પર્યાવરણ' (SHE) સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપીને કાર્યસંસ્કૃતિને એકીકૃત કરવાનો છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા દિવસ / સપ્તાહની ઉજવણી વર્ષ 1971 થી રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા પરિષદ (NSC) દ્વારા તેના સ્થાપના દિવસ (4 માર્ચ) ને ચિહ્નિત કરવા માટે કરવામાં આવે છે.
- વર્ષ 1962 માં 22મા શ્રમ મંત્રીઓના સંમેલનમાં કાર્યસ્થળ પર થતી દુર્ઘટનાઓને અટકાવવા માટે 'રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા પરિષદ' (NSC) ની સ્થાપના કરવા અંગેની ભલામણ કરવામાં આવી હતી.

- કેન્દ્રીય શ્રમ મંત્રાલય દ્વારા 4 માર્ચ, 1966 ના રોજ 'રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા પરિષદ' (National Safety Council) ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.

નેશનલ સેફ્ટી કાઉન્સિલ (NSC)

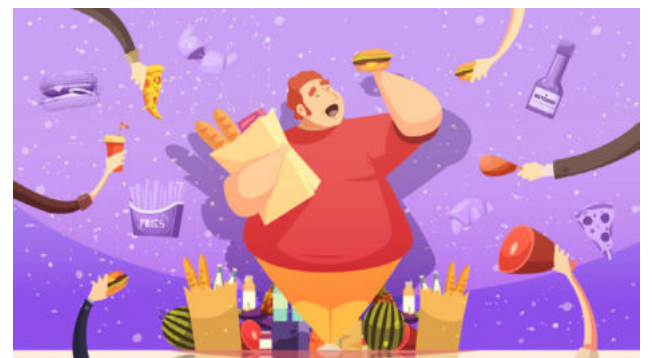
- નેશનલ સેફ્ટી કાઉન્સિલએ ભારતમાં રાષ્ટ્રીય સ્તરે બિન-લાભકારી, સ્વ-ધિરાણ આપતી સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે.
- તે એક સ્વાયત્ત સંસ્થા (Autonomous Body) છે.
- અધ્યક્ષ : એસ.એન.સુબ્રમણ્યમ (4 માર્ચ, 2022ની સ્થિતિએ)
- ડિરેક્ટર જનરલ : લલિત ગાભાને (4 માર્ચ, 2022ની સ્થિતિએ)
- વડુંમથક : નવી મુંબઈ, મહારાષ્ટ્ર

4 માર્ચ: કર્મચારી પ્રશંસા દિવસ (Employee Appreciation Day)

- દર વર્ષે માર્ચ મહિનાના પ્રથમ શુક્રવારે 'કર્મચારી પ્રશંસા દિવસ' (Employee Appreciation Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- આમ, વર્ષ 2022માં આ દિવસની ઉજવણી 4 માર્ચના રોજ કરવામાં આવી.

4 માર્ચ: વિશ્વ સ્થૂળતા દિવસ (World Obesity Day)

- વૈશ્વિક સ્થૂળતા સંકટને સમાપ્ત કરવા માટે વ્યવહારિક સમાધાનોને પ્રોત્સાહિત કરવા દર વર્ષે 4 માર્ચે 'વિશ્વ સ્થૂળતા દિવસ' (World Obesity Day) ની ઉજવણી

કરવામાં આવે છે.

- આ દિવસની ઉજવણીનું આયોજન 'વર્લ્ડ ઓબેસિટી ફેડરેશન' દ્વારા કરવામાં આવે છે. જે એક બિન લાભકારી સંસ્થા છે અને તે વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા (WHO) સાથે સત્તાવાર રીતે જોડાયેલી છે.
- વર્ષ 2022ના 'વિશ્વ સ્થૂળતા દિવસ' ની થીમ - 'Everybody Needs to Act' છે. આ થીમ / અભિયાનનો ઉદ્દેશ સ્થૂળતા અંગે સમજણ, નિવારણ અને સારવારમાં સુધારો કરવાનો છે.

7 માર્ચ: જન ઔષધિ દિવસ (Jan Aushadhi Diwas)

- જેનેરિક દવાઓના ઉપયોગ અને પ્રધાનમંત્રી ભારતીય જનઔષધિ પરિયોજના (PMBJP) ના ફાયદાઓ વિશે લોકોમાં જાગૃક્તા ફેલાવવા માટે દર વર્ષે 7 માર્ચે 'જન ઔષધિ દિવસ' અથવા 'Generic Medicine Day' ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- 7 માર્ચ, 2022 ના રોજ ચોથા જનઔષધિ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી.
- જનઔષધિ દિવસ સપ્તાહનું આયોજન વર્ષ 2022માં 1 થી 7 માર્ચ દરમિયાન કરવામાં આવ્યું હતું. આ સપ્તાહની ઉજવણીના છેલ્લા દિવસ એટલે કે 7 માર્ચે જનઔષધિ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- કેન્દ્રીય રસાયણ અને ખાતર મંત્રાલયના ફાર્માસ્યૂટિકલ્સ વિભાગ અંતર્ગત કાર્યરત એવા ફાર્માસ્યૂટિકલ્સ એન્ડ મેડિકલ ડિવાઇસીઝ બ્યૂરો ઓફ ઇન્ડિયા (PMBI) દ્વારા આ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- વર્ષ 2022ના 'જનઔષધિ દિવસ' ની થીમ - 'જન ઔષધિ જન ઉપયોગી' છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- 7 માર્ચ, 2019 ના રોજ વડાપ્રધાન નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ જાહેરાત કરી હતી કે દર વર્ષે 7 માર્ચે 'જનઔષધિ દિવસ' તરીકે ઉજવવામાં આવશે.
- આમ, પ્રથમ જનઔષધિ દિવસની ઉજવણી 7 માર્ચ, 2019 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.

પ્રધાનમંત્રી ભારતીય જનઔષધિ પરિયોજના (PMBJP)

- કેન્દ્રીય રસાયણ અને ખાતર મંત્રાલય અંતર્ગતના ફાર્માસ્યૂટિકલ્સ વિભાગ દ્વારા નવેમ્બર 2008 માં 'જન ઔષધિ અભિયાન' શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. જેનો ઉદ્દેશ બધા માટે પોષણક્ષમ ભાવે ગુણવત્તાયુક્ત જેનેરિક દવાઓની ઉપલબ્ધતાને સુનિશ્ચિત કરવાનો હતો.
- આ યોજના સપ્ટેમ્બર, 2015 માં 'પ્રધાનમંત્રી જનઔષધિ યોજના' (PMJAY) તરીકે ફરીથી લોન્ચ કરવામાં આવી હતી અને ડિસેમ્બર, 2016 માં તેનું નામ બદલીને 'પ્રધાનમંત્રી ભારતીય જનઔષધિ પરિયોજના' (PMBJP) કરવામાં આવ્યું હતું.
- બ્યૂરો ઓફ ફાર્મા PSUs ઓફ ઇન્ડિયા (BPPI) એ PMBJP માટેની અમલીકરણ એજન્સી છે.

નોંધ:

- બ્યૂરો ઓફ ફાર્મા પબ્લિક સેક્ટર અંડર ટેકિંગ્સ (PSUs) એ કેન્દ્રીય રસાયણ અને ખાતર મંત્રાલય અંતર્ગત કામ કરે છે.
- BPPI એ 'જનઔષધિ સુગમ એપ્લિકેશન' પણ વિકસાવેલી છે.

ઉદ્દેશો

- તમામ લોકો, ખાસ કરીને ગરીબ અને વંચિતો માટે ગુણવત્તાયુક્ત દવાઓની પહોંચને સુનિશ્ચિત કરવી.
- શિક્ષણ અને પ્રચાર દ્વારા જેનેરિક દવાઓ વિશે જાગૃક્તા ફેલાવવી.
- PMBJP કેન્દ્રો ખોલવામાં વ્યક્તિગત ઉદ્યોગ સાહસિકોને સામેલ કરીને રોજગારમાં વૃદ્ધિ કરવી.

નોંધ:

જેનેરિક દવાઓ બિન - બ્રાન્ડેડ દવાઓ છે જે ગુણવત્તા અને અસરકારકતાની દૃષ્ટિએ સમાન રીતે સલામત અને બ્રાન્ડેડ દવાઓની સમકક્ષ હોય છે.

જન ઔષધિ કેન્દ્ર

- જન ઔષધિ કેન્દ્રો એ એવા કેન્દ્રો છે જ્યાંથી ગુણવત્તાયુક્ત જેનેરિક દવાઓ બધાને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે છે.
- બ્યૂરો ઓફ ફાર્મા PSUs ઓફ ઇન્ડિયા (BPPI) પ્રધાનમંત્રી ભારતીય જનઔષધિ પરિયોજના (PMBJP) ના ભાગરૂપે જનઔષધિ કેન્દ્રોને પ્રોત્સાહિત કરે છે.
- કેન્દ્ર સરકારે માર્ચ, 2025 ના અંત સુધીમાં પ્રધાનમંત્રી ભારતીય જનઔષધિ કેન્દ્રો (PMBJKs) ની સંખ્યા વધારીને 10,500 કરવાનું લક્ષ્ય નિર્ધારિત કર્યું છે.
- 31 જાન્યુઆરી, 2022 સુધીમાં આવા કેન્દ્રોની સંખ્યા વધીને 8,675 થઈ ગઈ છે.
- PMBJP ની પ્રોડક્ટ બાસ્કેટમાં 1,451 દવાઓ અને 240 સર્જિકલ વસ્તુઓનો સમાવેશ થાય છે.

કેન્દ્રીય રસાયણ અને ખાતર મંત્રાલય

- કેન્દ્રીય મંત્રી : ડૉ. મનસુખભાઈ માંડવિયા
(રાજ્યસભા - ગુજરાત)
- રાજ્યમંત્રી : ભગવંત ખુબા
(મતવિસ્તાર : બિદર, કર્ણાટક)

8 માર્ચ : આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ (International Women's Day)

- રાષ્ટ્રીય, વંશીય, ભાષાકીય, સાંસ્કૃતિક, આર્થિક અને રાજકીય વિભાજનને ધ્યાનમાં લીધા વગર મહિલાઓની સિદ્ધિઓને બિરદાવવા માટે દર વર્ષે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા 8 માર્ચે 'આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ' (International Women's Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- વર્ષ 2022ના 'આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ' ની થીમ - 'Gender Equality today for a sustainable tomorrow' (ટકાઉ આવતીકાલ માટે આજે લિંગ સમાનતા) છે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ 2022 ના અભિયાનની થીમ - '#BreakTheBias' છે.

પૃષ્ઠ ભૂમિ

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા વર્ષ 1975 ની 'આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા વર્ષ' તરીકે ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
- તેમજ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા તેના પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસની ઉજવણી 8 માર્ચ, 1975 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.
- 8 માર્ચે મહિલા દિવસની ઉજવણી રશિયન ક્રાંતિ (1917) દરમિયાન થયેલી મહિલા ચળવળ સાથે સંકળાયેલી છે.
- વર્ષ 1917 માં, રશિયામાં મહિલાઓએ 'Bread and Peace' ના સૂત્રો સાથે વિરોધ પ્રદર્શન કર્યું હતું.

મહિલાઓના મુદ્દાઓ પર વિશ્વ પરિષદો

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા આજ સુધી મહિલાઓના મુદ્દાઓ પર 4 વિશ્વ પરિષદોનું આયોજન કર્યું છે જે નીચે મુજબ છે :

ક્રમ	વર્ષ	શહેર	દેશ
1.	1975	મેક્સિકો સિટી	મેક્સિકો
2.	1980	કોપન હેગન	ડેનમાર્ક
3.	1985	નૈરોબી	કેન્યા
4.	1995	બીજિંગ	ચીન

મુખ્ય બાબતો

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અનુસાર વિશ્વમાં ગરીબીમાં જીવતા 1.3

અબજ લોકોમાંથી લગભગ 70 % મહિલાઓ છે. અને શહેરી વિસ્તારોમાં લગભગ 40 % ગરીબ પરિવારોનું નેતૃત્વ મહિલાઓ કરે છે.

- વિશ્વભરમાં આબોહવા પરિવર્તન અને સંબંધિત આપત્તિઓથી વિસ્થાપિત થયેલા લગભગ 80 % લોકોમાં સ્ત્રીઓ અને છોકરીઓનો સમાવેશ થાય છે.

ભારતમાં આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ 2022 ની ઉજવણી

- કેન્દ્રીય મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયે (MoWCD) 'આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવ' ની ઉજવણીના ભાગરૂપે 1 માર્ચ થી 8 માર્ચ, 2022 દરમિયાન 'આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ સપ્તાહ' ની ઉજવણી 'પ્રતિકાત્મક સપ્તાહ' તરીકે કરી હતી.
- MoWCD એ મહિલા સુરક્ષા અને સશક્તિકરણને લગતી કેટલીક થીમ પર વિવિધ કાર્યક્રમો અને સોશિયલ મીડિયા ઝુંબેશનું આયોજન કર્યું હતું.

આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ સપ્તાહના અલગ-અલગ દિવસોની ઉજવણી/પ્રવૃત્તિઓ

1 માર્ચ

- મહિલાઓની સલામતી અને સુરક્ષા અંગે જાગૃતિ લાવવા માટે બ્યૂરો ઓફ પોલીસ રિસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (BPRD) સાથે મળીને સપ્તાહની ઉજવણી શરૂ થઈ હતી.
- આ દિવસે 17મો નેશનલ કમિશન ફોર પ્રોટેક્શન ઓફ ચાઇલ્ડ રાઇટ્સ (NCPCR) સ્થાપના દિવસ પણ ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

2 માર્ચ

- મુશ્કેલીમાં રહેલી મહિલાઓને મદદ કરવા માટે વન સ્ટોપ સેન્ટર્સ (OSCs) દ્વારા ભજવવામાં આવતી ભૂમિકા પર પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો હતો.
- MoWCD અને 'નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેન્ટલ હેલ્થ એન્ડ ન્યૂરો સાયન્સિઝ' (NIMHANS), બેંગાલુરુ દ્વારા 'સ્ત્રી મનોરક્ષા પ્રોજેક્ટ' લોન્ચ કરવામાં આવ્યો હતો.

3 માર્ચ

- Theme: 'Women of Tomorrow'
- યંગ વુમન ઇન STEM (સાયન્સ, ટેકનોલોજી, એન્જિનીયરિંગ એન્ડ મેથેમેટિક્સ) - તકો, પડકારો અને સમાધાનો જેવા વિષયો પર પેનલ ચર્ચા હાથ ધરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ કેન્દ્રીય મહિલા અને બાળવિકાસ મંત્રી સ્મૃતિ ઝુબિન ઇરાની સાથે નાણાકીય સાક્ષરતા પર #નારીશક્તિ વાર્તા ફાઇરસાઇડ ચેટ કરવામાં આવી હતી.

4 માર્ચ

- આદિજાતિ વિસ્તારો/આકાંક્ષી જિલ્લાઓની મહિલાઓની વાર્તાઓને પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી.

7 માર્ચ

- MoWCD, કેન્દ્રીય શિક્ષણ મંત્રાલય અને યુનિસેફ દ્વારા સંયુક્ત રીતે 'કન્યા શિક્ષા પ્રવેશ ઉત્સવ' શરૂ કરવામાં આવ્યો.
- આ 'એક ટૂ સ્કૂલ' કેમ્પેઇનનો ઉદ્દેશ કિશોરવયની છોકરીઓને ભારતની શિક્ષણ/કૌશલ્ય પ્રણાલીમાં જાળવી રાખવાનો છે.
- આ ઝુંબેશ MoWCDની 'બેટી બચાવો બેટી પઢાવો' (BBBP) પહેલની છત્રછાયા હેઠળ 4, 00, 000 થી વધુ કિશોરીઓને લક્ષિત કરવામાં આવશે.

8 માર્ચ

- આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસે 'નારી શક્તિ પુરસ્કાર' એનાયત કરવામાં આવ્યા હતા.

9 માર્ચ: ધૂમ્રપાન નિષેધ દિવસ (No Smoking Day)

- ધૂમ્રપાનની જીવન પર થતી નકારાત્મક અસરો અંગે જાગૃતિ લાવવા દર વર્ષે માર્ચ મહિનાના બીજા બુધવારે 'ધૂમ્રપાન નિષેધ દિવસ' (No Smoking Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- આમ, વર્ષ 2022માં આ દિવસની ઉજવણી 9 માર્ચના રોજ કરવામાં આવી હતી.
- વર્ષ 2022ના 'ધૂમ્રપાન નિષેધ દિવસ' ની થીમ - 'Quitting Smoking Doesn't Have to be Stressful' છે.

10 માર્ચ : મહિલા ન્યાયાધીશોનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ (International Day of Women Judges)

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા 10 માર્ચના, 2022ના રોજ 'મહિલા ન્યાયાધીશોના આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ'(International Day of women Judges) ની પ્રથમવાર ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
- ન્યાયતંત્રના તમામ સ્તરે મહિલાઓની સંપૂર્ણ અને સમાન ભાગીદારીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વર્ષ 2022 થી દર વર્ષે 10 માર્ચે વિશ્વભરમાં 'મહિલા ન્યાયાધીશોના આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ' ની ઉજવણી કરવામાં આવશે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સામાન્ય સભામાં આ દિવસની ઉજવણી અંગેનો ઠરાવ કતાર દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ગ્લોબલ જ્યુડિશિયલ ઇન્ટેગ્રિટી નેટવર્ક

- 'મહિલા ન્યાયાધીશોના આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ' ના અવસરે UNODC ના એક્ઝિક્યુટિવ ડિરેક્ટર ઘડાવેલી અને ઓસ્ટ્રિયાના ન્યાયપ્રધાન અલ્મા ઝેડિકે 'Women in Justice / for Justice' નામની પહેલ શરૂ કરી હતી.
- તેની મદદથી મહિલાઓનું પ્રતિનિધિત્વ અને લિંગ આધારિત ફોજદારી ગુનાઓમાં પ્રતિભાવશીલ ન્યાયને પ્રોત્સાહન મળશે.

નોંધ: UNODC નું પૂરું નામ 'યુનાઇટેડ નેશન્સ ઓફિસ ઓન ડ્રગ્સ એન્ડ ક્રાઇમ' છે.

આ દિવસની ભારતમાં ઉજવણી

- ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે સુપ્રીમ કોર્ટ રજિસ્ટ્રી દ્વારા આયોજિત વિશેષ કાર્યક્રમ સાથે 'મહિલા ન્યાયાધીશોના આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ' ની ઉજવણી કરી હતી.
- આ ઇવેન્ટ દરમિયાન ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ એન.વી.રમના તથા મહિલા ન્યાયાધીશો ઇન્દિરા બેનર્જી, ન્યાયાધીશ હિમા કોહલી, ન્યાયાધીશ બી.વી.નાગરત્ન અને ન્યાયાધીશ બેલા બહેન.એમ.ત્રિવેદી એ ભાગ લીધો હતો.

10 માર્ચ: CISF સ્થાપના દિવસ (CISF Raising Day)

- દર વર્ષે 10 માર્ચે સેન્ટ્રલ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સિક્યોરિટી ફોર્સ (CISF) તેના સ્થાપના દિવસની ઉજવણી કરે છે.
- આ વર્ષે CISF એ તેના 53મા સ્થાપના દિવસની ઉજવણી

કરી હતી.

- CISFના 53મા સ્થાપના દિવસની ઉજવણી ઉત્તરપ્રદેશના ગાઝિયાબાદ ખાતે કરવામાં આવી હતી. આ ઉજવણી દરમિયાન કેન્દ્રીય ગૃહમંત્રી અમિતભાઈ શાહે સમારોહને સંબોધન કર્યું હતું.
- તેઓએ આ સમારોહ દરમિયાન ફોર્સના મેગેઝિન 'સેન્ટિનલ - 2022' નું પણ વિમોચન કર્યું હતું.
- CISF અંતરિક્ષ અને પરમાણુ ઊર્જા કેન્દ્રો, બંદરો, હવાઈમથકો અને મેટ્રોરેલ જેવા સ્થળો પર સુરક્ષાની બાબતોમાં આગળ રહીને ભારતના વિકાસમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી રહ્યું છે.

સેન્ટ્રલ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સિક્યોરિટી ફોર્સ (CISF)

- કેન્દ્રીય ઔદ્યોગિક સુરક્ષા દળ (CISF) ની સ્થાપના કેન્દ્રીય ઔદ્યોગિક સુરક્ષા દળ અધિનિયમ, 1968 અંતર્ગત કરવામાં આવી હતી.
- તત્કાલીન રાષ્ટ્રપતિની મંજૂરી બાદ આ અધિનિયમ 10 માર્ચ, 1969 થી લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો.
- CISF કેન્દ્ર સરકારના ગૃહ મંત્રાલય અંતર્ગત કાર્ય કરે છે.
- **ડાયરેક્ટર જનરલ** : શીલ વર્ધન સિંઘ
(10 માર્ચ, 2022 ની સ્થિતિએ)
- **વડુંમથક** : નવી દિલ્હી
- તે ભારતના 6 અર્ધસૈનિક દળોમાનું એક છે અને તેમાં અગ્નિ દુર્ઘટના માટે એક ફાયર વિંગનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- ભારતમાં તે સંવેદનશીલ સરકારી કચેરીઓની સુરક્ષા કરે છે, તેમજ સરકારી સંગઠનોની સાથે સાથે ખાનગી ઉદ્યોગોને પણ સુરક્ષા અને અગ્નિ સુરક્ષા પર પરામર્શ સેવાઓ પ્રદાન કરે છે.
- તેમાં એક સ્પેશિયલ સિક્યોરિટી ગ્રૂપ (SSG) વિંગનો પણ સમાવેશ થાય છે જે Z પ્લસ, Z, X, Y શ્રેણીની સુરક્ષાઓ પૂરી પાડે છે.

10 માર્ચ: વિશ્વ કિડની દિવસ (World Kidney Day)

- કિડનીના વિવિધ રોગો અને કિડનીના મહત્વ અંગે

લોકોને શિક્ષિત કરવા માટે દર વર્ષે માર્ચ મહિનાના બીજા ગુરુવારે સમગ્ર વિશ્વમાં 'વિશ્વ કિડની દિવસ' (World Kidney Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

- આ દિવસની ઉજવણીનો ઉદ્દેશ કિડની આરોગ્ય શિક્ષણને પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે અને કિડનીના રોગોની શરૂઆત દરમિયાન જ તેને અટકાવવા માટે ધ્યાન કેન્દ્રીત કરવાનો છે.
- વર્ષ 2022 ના 'વિશ્વ કિડની દિવસ' ની થીમ - 'Kidney Health for All: Bridge the knowledge gap to better kidney care' છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ઇન્ટરનેશનલ સોસાયટી ઓફ નેફ્રોલોજી (ISN) અને ઇન્ટરનેશનલ ફેડરેશન ઓફ કિડની ફાઉન્ડેશન્સ (IFKF) દ્વારા સંયુક્ત રીતે માર્ચ મહિનાના બીજા ગુરુવારને 'વિશ્વ કિડની દિવસ' તરીકે ઉજવવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.
- આ દિવસની સૌ પ્રથમ વખત ઉજવણી વર્ષ 2006માં કરવામાં આવી હતી.

11 માર્ચ: નેશનલ ક્રાઈમ રેકોર્ડ બ્યુરો (NCRB) નો 37મો સ્થાપના દિવસ

- તાજેતરમાં 11 માર્ચના રોજ નેશનલ ક્રાઈમ રેકોર્ડ બ્યુરો (NCRB) નો 37મો સ્થાપના દિવસ ઉજવવામાં આવ્યો છે.

નેશનલ ક્રાઈમ રેકોર્ડ બ્યુરો (NCRB) વિશે

- વર્ષ 1986માં ગૃહ મંત્રાલય હેઠળ ગુનાખોરી અને ગુનેગારોની માહિતીના ભંડાર તરીકે કામ કરવા માટે નેશનલ ક્રાઈમ રેકોર્ડ બ્યુરોની રચના કરવામાં આવી હતી જેથી તપાસકર્તાઓને ગુનેગારોને અપરાધ સાથે જોડવામાં મદદ મળી શકે.
- **મુખ્યમથક** : નવી દિલ્હી
- તેની સ્થાપના રાષ્ટ્રીય પોલીસ કમિશન (1977-1981) અને ગૃહ મંત્રાલયની ટાર્ક ફોર્સ (1985)ની ભલામણોના આધારે કરવામાં આવી હતી.
- **કાર્ય** : નેશનલ ક્રાઈમ રેકોર્ડ બ્યુરોને નેશનલ ડેટાબેઝ ઓફ સેક્સ ઓફેન્સર્સ (NDSO) જાળવવાનું અને તેને નિયમિત ધોરણે રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો સાથે શેર કરવાનું કાર્ય સોંપવામાં આવ્યું છે.
  - ▶ NCRBને 'ઓનલાઈન સાયબર-ક્રાઈમ રિપોર્ટિંગ પોર્ટલ'ના ટેકનિકલ અને ઓપરેશનલ કાર્યોનું સંચાલન કરવા માટે કેન્દ્રીય નોડલ એજન્સી તરીકે પણ નિયુક્ત કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા કોઈપણ નાગરિક બાળ પોર્નોગ્રાફી, બળાત્કાર સંબંધિત ફરિયાદો અથવા ગુનાઓ નોંધાવી શકે છે.
  - ▶ ઇન્ટર-ઓપરેબલ ક્રિમિનલ જસ્ટિસ સિસ્ટમ (ICJS)

લાગુ કરવાની જવાબદારી પણ NCRBને આપવામાં આવી છે.

14 માર્ચ : આંતરરાષ્ટ્રીય ગણિત દિવસ (International Day of Mathematics)

- આંતરરાષ્ટ્રીય ગણિત દિવસ (IDM) દર વર્ષે 14 માર્ચે વૈશ્વિક સ્તરે ઉજવવામાં આવે છે.
- તેને 'પાઇ દિવસ' (π) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. ગાણિતિક અચળાંક ' π ' ની કિંમત આશરે 3.14 છે.
- આ દિવસની ઉજવણીનો હેતુ વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીમાં ગણિતની આવશ્યક ભૂમિકા વિશે લોકોને શિક્ષિત કરવા, જીવનની ગુણવત્તા સુધારવી, મહિલાઓ અને છોકરીઓને સશક્ત બનાવવી અને ટકાઉ વિકાસમાં યોગદાન આપવાનો છે.
- વર્ષ 2022ના 'આંતરરાષ્ટ્રીય ગણિત દિવસ' ની થીમ - 'Mathematics Unites' છે.
- 14 માર્ચની તારીખ કેટલાક દેશોમાં 3/14 તરીકે લખવામાં આવે છે.
- 'આંતરરાષ્ટ્રીય ગણિત દિવસ' ની પ્રથમ વખત ઉજવણી 14 માર્ચ, 2020 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.

ટકાઉ વિકાસ માટે મૂળભૂત વિજ્ઞાનનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ 2022

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સામાન્ય સભા (UNGA) એ 2 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ ઠરાવ અપનાવીને વર્ષ 2022ને 'ટકાઉ વિકાસ માટે મૂળભૂત વિજ્ઞાનના આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ' તરીકે જાહેર કર્યું હતું.
- વર્ષ 2022માં થયેલી આંતરરાષ્ટ્રીય ગણિત દિવસની ઉજવણી આ વર્ષની પ્રવૃત્તિઓનો જ એક ભાગ છે.

IDM 2022 ટૂલકિટ

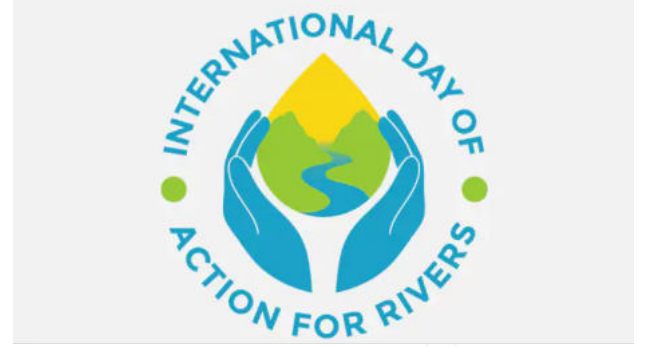
- આંતરરાષ્ટ્રીય ગણિત દિવસની ઉજવણી નિમિત્તે યુનેસ્કોએ વિશ્વભરના ગણિતશાસ્ત્રીઓ અને વિશ્વના વિચારશીલ નેતાઓ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ ટૂલકિટ 'મેથેમેટિક્સ ફોર એક્શન : સપોર્ટિંગ સાયન્સ બેઝડ ડિસિઝન મેકિંગ' જાહેર કર્યું હતું.
- તે વર્ષ 2030 સુધીમાં ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવા માટે ગણિતની ભૂમિકાને ઉજાગર કરે છે.

નોંધ : ભારતમાં દર વર્ષે 22 ડિસેમ્બરે 'રાષ્ટ્રીય ગણિત દિવસ' (National Mathematics Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

યુનાઇટેડ નેશન્સ એજ્યુકેશનલ, સાયન્ટિફિક એન્ડ કલ્ચરલ ઓર્ગેનાઇઝેશન (UNESCO)

- રચના : 16 નવેમ્બર, 1945
- વડુંમથક : પેરિસ, ફ્રાન્સ
- ડિરેક્ટર જનરલ : ઓડ્રે એઝોલે (ફ્રાન્સ)

14 માર્ચ : નદીઓ માટેનો આંતરરાષ્ટ્રીય કાર્ય દિવસ (International Day of Action for Rivers)

- નદીઓના મહત્ત્વ અને મૂલ્ય વિશે જાગરૂકતા લાવવા માટે દર વર્ષે 14 માર્ચે સમગ્ર વિશ્વમાં 'નદીઓ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય કાર્ય દિવસ' (International Day of Action for Rivers) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- અગાઉ આ દિવસની ઉજવણી 'International Day of Action against Dams for Rivers, water and life' તરીકે કરવામાં આવતી હતી.
- વર્ષ 2022ના 'નદીઓ માટેના આંતરરાષ્ટ્રીય કાર્ય દિવસ' ની થીમ - 'The Importance of Rivers for Biodiversity' છે.
- 14 માર્ચ, 2022ના રોજ નદીઓ માટેના આંતરરાષ્ટ્રીય કાર્ય દિવસની આ વર્ષે 25 મી ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
- આ વર્ષની ઉજવણી #Rivers4Biodiversity અને #River Unite Us હેશટેગો સાથે કરવામાં આવી હતી.
- માર્ચ, 1997 માં બ્રાઝિલના ક્યુરિટિબા ખાતે યોજાયેલ આંતરરાષ્ટ્રીય મીટિંગમાં આ દિવસની ઉજવણી કરવા અંગેની બાબત સ્વીકારવામાં આવી હતી.

નોંધ : નાઇલ નદીને વિશ્વની સૌથી લાંબી નદી માનવામાં આવે છે. જેની લંબાઇ લગભગ 6,650 કિ.મી. છે.

• એમેઝોનને પાણીના જથ્થાની દૃષ્ટિએ વિશ્વની સૌથી મોટી નદી માનવામાં આવે છે.

15 માર્ચ : વિશ્વ ગ્રાહક અધિકાર દિવસ (World Consumer Rights Day)

- ગ્રાહક અધિકારો અને જરૂરિયાતો વિશે જાગરૂકતા લાવવા માટે દર વર્ષે 15 માર્ચે સમગ્ર વિશ્વમાં 'વિશ્વ ગ્રાહક અધિકાર દિવસ' (World Consumer Rights Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- આ દિવસ તમામ ગ્રાહકોના અધિકારોનું સન્માન અને રક્ષણ કરવાની માંગ કરવા માટે એક પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરે છે.

- ‘વિશ્વ ગ્રાહક અધિકાર દિવસ’ ની ઉજવણી દર વર્ષે ‘કન્ઝ્યુમર્સ ઇન્ટરનેશનલ’ સાથે સંકલન સાધીને કરવામાં આવે છે. જે વિશ્વભરના ગ્રાહક જૂથો માટે સભ્યપદ સંસ્થા છે.

નોંધ : કન્ઝ્યુમર્સ ઇન્ટરનેશનલની સ્થાપના વર્ષ 1960 માં થઈ હતી તેમજ તેનું વડુંમથક ઇંગ્લેન્ડના લંડન ખાતે આવેલું છે.

- વર્ષ 2022 ના ‘વિશ્વ ગ્રાહક અધિકાર દિવસ’ ની થીમ - ‘Fair Digital Finance’ છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ‘વિશ્વ ગ્રાહક અધિકાર દિવસ’ અમેરિકાના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ જોન એફ કેનેડી દ્વારા પ્રેરિત હતો, જેમણે 15 માર્ચ, 1962 ના રોજ યુ. એસ. કોંગ્રેસને એક ખાસ સંદેશ મોકલ્યો હતો. જેમાં તેમણે ગ્રાહક અધિકારોના મુદ્દાને ઔપચારિક રીતે સંબોધિત કર્યા હતા.
- ‘ગ્રાહક ચળવળ’ ના ભાગરૂપે વિશ્વ ગ્રાહક અધિકાર દિવસની સૌ પ્રથમ વખત ઉજવણી 15 માર્ચ, 1983 ના રોજ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદથી દર વર્ષે 15 માર્ચે આ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

Fair Digital Finance Forum

- વિશ્વ ગ્રાહક અધિકાર દિવસ 2022 ના અવસરે કન્ઝ્યુમર્સ ઇન્ટરનેશનલ દ્વારા 14 થી 18 માર્ચ, 2022 દરમિયાન સૌ પ્રથમ વાર ‘ફેર ડિજિટલ ફાઇનાન્સ ફોરમ’ નું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ ફોરમ અંતર્ગત ડિજિટલ ફાઇનાન્સ માટેના પડકારોને હાથલાઇટ કરવામાં આવ્યા હતા અને ભવિષ્ય માટે યોગ્ય ડિજિટલ ફાઇનાન્સને આકાર આપવા બાબતે અન્વેષણ કરવામાં આવ્યું હતું.

નોંધ : વર્ષ 2024 સુધીમાં ડિજિટલ બેંકિંગ ગ્રાહકોની સંખ્યા સમગ્ર વિશ્વમાં 3.6 અબજને વટાવી જવાની અપેક્ષા છે.

ભારતમાં ઉજવણી

- 15 માર્ચ, 2022 ના રોજ કેન્દ્રીય ગ્રાહક બાબતો, ખાદ્ય અને જાહેર વિતરણ મંત્રી પીયૂષ ગોયલે ‘વિશ્વગ્રાહક અધિકાર દિવસ’ ના ભાગરૂપે આયોજિત કાર્યક્રમનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.
- આ પ્રસંગે ગ્રાહક બાબતોના વિભાગે બ્યૂરો ઓફ ઇન્ડિયન સ્ટાન્ડર્ડ્સ (BIS), રિજનલ રેફરન્સ સ્ટાન્ડર્ડ્સ લેબોરેટરીઝ (RRSLs) અને નેશનલ ડેસ્ટ હાઉસ (NTH) ની 75 વર્ષની વૈજ્ઞાનિક અને સંસ્થાકીય સફર પર વર્ચ્યુઅલ પ્રદર્શન પણ લોન્ચ કર્યું હતું.

‘ગ્રાહક સશક્તિકરણ સપ્તાહ’નું આયોજન

- ‘આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવ’ ની ઉજવણી અંતર્ગત

પ્રગતિશીલ ભારતના 75 વર્ષની ઉજવણી માટે ગ્રાહક બાબતોના વિભાગ, કેન્દ્રીય ગ્રાહક બાબતો, ખાદ્ય અને જાહેર વિતરણ મંત્રાલય (MOCAF & PD) દ્વારા 14 થી 20 માર્ચ, 2022 દરમિયાન ‘ગ્રાહક સશક્તિકરણ સપ્તાહ’ નું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

- તેમજ આ દરમિયાન BIS, ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ લીગલ મેટ્રોલોજી (IILM), રાંચી, નેશનલ કો-ઓપરેટિવ કન્ઝ્યુમર્સ ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ (NCCF), NTH, RRSLS અને ગ્રાહક બાબતોના વિભાગ હેઠળની સંસ્થાઓ દ્વારા 75 ગામોમાં ‘રૂરલ આઉટરીચ પ્રોગ્રામ’ નું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

24 ડિસેમ્બર : ભારતીય ગ્રાહક દિવસ અથવા રાષ્ટ્રીય ગ્રાહક અધિકાર દિવસ

- 24 ડિસેમ્બર, 1986 ના રોજ ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ, 1986 ને રાષ્ટ્રપતિની મંજૂરી મળી હતી. આથી, ભારતભરમાં આ દિવસે ‘રાષ્ટ્રીય ગ્રાહક અધિકાર દિવસ’ ઉજવવામાં આવે છે.
- ભારતના સંદર્ભમાં અયોગ્ય વેપાર પ્રથાઓ, વસ્તુ-સેવાઓમાં છેતરપિંડી અને હલકી ગુણવત્તા સામે ગ્રાહક સુરક્ષાના ક્ષેત્રમાં આ અધિનિયમને ‘મેગનાકાર્ટ’ ગણવામાં આવે છે.

ભારતમાં ગ્રાહક અધિકારો

- ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ દ્વારા 6 ગ્રાહક અધિકારોની ખાતરી આપવામાં આવી છે જે નીચે મુજબ છે :
  1. સલામતીનો અધિકાર
  2. જાણ કરવાનો અધિકાર
  3. પસંદ કરવાનો અધિકાર
  4. સાંભળવાનો અધિકાર
  5. નિવારણ મેળવવાનો અધિકાર અને
  6. ગ્રાહક શિક્ષણનો અધિકાર
- ઓગસ્ટ, 2019માં સંસદ દ્વારા ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ, 2019 પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જે જુલાઈ, 2020 માં અમલી બન્યો અને તેણે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ, 1986 નું સ્થાન લીધું.
- ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ, 2019 અંતર્ગત ગ્રાહક અધિકારોને પ્રોત્સાહન અને રક્ષણ આપવા તથા તેને યોગ્ય પ્રકારે લાગુ કરવા માટે સેન્ટ્રલ કન્ઝ્યુમર પ્રોટેક્શન ઓથોરિટી (CCPA) ની સ્થાપનાની જોગવાઈ પણ કરવામાં આવી છે.
- આ સેન્ટ્રલ કન્ઝ્યુમર પ્રોટેક્શન ઓથોરિટી નીચે મુજબના કાર્યો કરે છે :
  - ગ્રાહક અધિકારોના ઉલ્લંઘનની તપાસ હાથ ધરવી.
  - અસુરક્ષિત માલસમાન અને સેવાઓને બજારમાંથી પાછી ખેંચવાનો આદેશ કરવો.
  - અયોગ્ય વેપાર પ્રથાઓ અને ગેરમાર્ગે દોરતી

જાહેરાતોને બંધ કરવાનો આદેશ આપવો.

- ગેરમાર્ગેદોરતી જાહેરાતોના ઉત્પાદકો/સમર્થનકર્તાઓ / પ્રકાશકો પર દંડ લાદવો.

16 માર્ચ : રાષ્ટ્રીય રસીકરણ દિવસ (National Vaccination Day)

- દર વર્ષે 16 માર્ચના રોજ રાષ્ટ્રીય રસીકરણ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.
- નેશનલ વેક્સિનેશન ડે ને ‘નેશનલ ઇમ્યુનાઇઝેશન ડે’ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- રસીકરણ દિવસની ઉજવણીનો ઉદ્દેશ લોકોને રસીકરણનું મહત્વ સમજાવવાનો છે.
- આ દિવસ સૌ પ્રથમ વર્ષ 1995 માં ઉજવવામાં આવ્યો હતો. આ દરમિયાન ભારતમાં ‘પલ્સ પોલિયો પ્રોગ્રામ’ શરૂ કરાયો હતો.

રસીકરણ શું છે?

- વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન (WHO) અનુસાર વેક્સિનેશન એક પ્રતિરક્ષક પ્રક્રિયા છે. જેમાં કોઈ પણ વ્યક્તિની પ્રતિરક્ષા પ્રણાલિ એટલે કે રોગ પ્રતિકારકશક્તિ અથવા ઇમ્યુનિટી વધારવામાં આવે છે., અને તે જે-તે રોગચાળાના વાયરસ સામે લડીને વ્યક્તિના આરોગ્યનું રક્ષણ કરવામાં મદદરૂપ થાય છે.
- વેક્સિન વ્યક્તિના લોહીમાં ભળી જાય છે અને શરીરમાં એન્ટિબોડી બનવાથી વાયરસ અને બેક્ટેરિયા કમજોર થઈ જાય છે અથવા ખતમ થઈ જાય છે.

ભારતમાં શરૂઆત :

- 20 સદી સુધી આખી દુનિયામાં પોલિયો જેવી બીમારીનો કોઈ ઇલાજ નહોતો, પરંતુ તે પછી તેની રસી શોધાઈ અને તેનું વેક્સિનેશન શરૂ થઈ ગયું હતું.
- ભારતમાં 5 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકોને રસી આપવાની શરૂઆત 16 મી માર્ચ 1995 થી કરવામાં આવી હતી.
- આ અભિયાનને માટે “દો બુંદ વિંદગી કે”, “પલ્સ પોલિયો વેક્સિનેશન”, “બાળ લકવા નાબૂદી” જેવા અભિયાન હાથ ધરવામાં આવ્યાં છે.
- વર્ષ 2014 માં ભારત પોલિયોમુક્ત જાહેર થયું હતું.

- સમગ્ર દેશમાં સાર્વત્રિક રસીકરણ કાર્યક્રમને વધુ સુદૃઢ બનાવવા કેન્દ્ર સરકારના આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય દ્વારા વર્ષ 2014થી ‘મિશન ઇન્ડિયન’ ની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.

18 માર્ચ : ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીઝ દિવસ

- દર વર્ષે 18મી માર્ચે ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી દિવસ મનાવવામાં આવે છે.
- શરૂઆત : કોલકાતાના કોસીપોર ખાતે આવેલી ભારતની સૌથી જૂની ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીનું ઉત્પાદન 18 મી માર્ચ, 1802 ના રોજ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- OFB (ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ) વિશ્વનું 37 મું સૌથી મોટું સંરક્ષણના સાધનોનું ઉત્પાદન કરતું અને એશિયામાં બીજું સૌથી મોટું અને ભારતમાં સૌથી મોટું સંરક્ષણના સાધનોનું ઉત્પાદન કરતું બોર્ડ છે.

ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડના કાર્યો

- OFB ભારતના “સંરક્ષણના ચોથા આર્મ” (Fourth arm of Defence) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- OFB સંરક્ષણ મંત્રાલયના સંરક્ષણ ઉત્પાદન વિભાગ હેઠળ કાર્યરત છે.
- સંરક્ષણાત્મક સાધનો જેવાં કે નાનાશસ્ત્રો, ઘાટગોળો, વેપન સોર્સ, કેમિકલ્સ અને એક્સપ્લોઝિવ્સ, પેરાશૂટ, લેઘર અને કલોઈંગ આઈટમ્સ વિશ્વભરના 30 થી વધુ દેશોમાં નિકાસ કરવામાં આવે છે.
- ભારતીય ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીઓ પ્રણેય ભારતીય સશસ્ત્ર ઇળોને ઉત્પાદિત સંરક્ષણાત્મક સાધનો સપ્લાય કરે છે.

ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ વિશે

- OFB ની સ્થાપના : 1775
- મુખ્યાલય : આયુધ ભવન, કોલકાતા
- OFB માં 41 ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીઓ, 9 તાલીમ સંસ્થાઓ, 3 પ્રાદેશિક માર્કેટિંગ કેન્દ્રો અને 5 પ્રાદેશિક સુરક્ષા નિયંત્રકોનો સમાવેશ થાય છે.
- મુખ્ય ઉદ્દેશ : સશસ્ત્ર ઇળોને અત્યાધુનિક યુદ્ધક્ષેત્રના સાધનોથી સજ્જ કરવામાં આત્મનિર્ભરતાનો છે.
- ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડના અધિક ડાયરેક્ટર જનરલ : મુકુલ કુમાર ગર્ગ

18 માર્ચ : વિશ્વ ઊંઘ દિવસ

- ઊંઘના મહત્વને સમજવા દર વર્ષે માર્ચ સમપ્રકાશીય પૂર્વે શુક્રવારે વિશ્વઊંઘ દિવસ મનાવવામાં આવે છે. આ વર્ષે તે 18 માર્ચે આવે છે.
- વિશ્વ ઊંઘ દિવસએ ઊંઘની ઉજવણીનો દિવસ છે અને દવા, શિક્ષણ, સામાજિક પાસાઓ અને ડ્રાઈવિંગ સહિત ઊંઘ સંબંધિત મહત્વપૂર્ણ મુદ્દાઓનું નિરાકરણ લાવવામાં

આવે છે.

- **ઉદ્દેશ્ય** : વિશ્વ સ્લીપ સોસાયટીની વર્લ્ડ સ્લીપ ડે કમિટી દ્વારા ઊંઘની સમસ્યાઓને નિવારવા અને વ્યવસ્થાપન દ્વારા સમાજ પર ઊંઘની સમસ્યાઓના ભારને ઘટાડવાનો છે જે માટે આ દિવસનું આયોજન કરવામાં આવે છે.
- **થીમ** : મન અને શરીર પર ઊંઘની અસર વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે “Quality Sleep, Sound Mind, Happy World” (ગુણવત્તા વાળી ઊંઘ, સાઉન્ડ માઇન્ડ, હેપ્પી વર્લ્ડ)
- **આયોજન** : વર્લ્ડ સ્લીપ ડે વર્લ્ડ સ્લીપ સોસાયટી દ્વારા
- **શરૂઆત** : 2008 માં પ્રથમ વખત ઉજવવામાં આવ્યો ત્યારથી આ દિવસ વાર્ષિક જાગૃકતા ઇવેન્ટ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

20 માર્ચ : આંતરરાષ્ટ્રીય મુખ દિવસ

- વિશ્વભરમાં દર વર્ષે 20 માર્ચના રોજ “આંતરરાષ્ટ્રીય ખુશીનો દિવસ” (International Day of Happiness) મનાવવામાં આવે છે.
- **શરૂઆત** : સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘ દ્વારા વર્ષ 2013થી
- **થીમ** : “Keep Calm, Stay Wise and Be Kind” (શાંત રહો, સમજદાર રહો અને માયાળુ રહો)

20 માર્ચ : વિશ્વ મુખ સ્વાસ્થ્ય દિવસ

- દર વર્ષે 20 માર્ચે વિશ્વ મુખ સ્વાસ્થ્ય દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.
- **મુખ્ય હેતુ** : લોકોને સારા મૌખિક સ્વાસ્થ્યને સુરક્ષિત રાખવા માટે જ્ઞાન, સાધનો અને આત્મવિશ્વાસથી સજાકત કરવાનો છે.

આયોજન

- વર્લ્ડ ઓરલ હેલ્થ ડે એ FDI વર્લ્ડ ડેન્ટલ ફેડરેશનની પહેલ છે જે દરેક માટે શ્રેષ્ઠ મૌખિક આરોગ્ય પ્રાપ્ત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે દંત ચિકિત્સા વિશ્વને એક સાથે લાવે છે.

ઈતિહાસ

- વિશ્વ મુખ સ્વાસ્થ્ય દિવસ સૌ પ્રથમ 2007માં જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. અને મૂળરૂપે 12 સપ્ટેમ્બરના રોજ ઉજવવામાં આવ્યો હતો - FDI ના સ્થાપક ડો. ચાર્લ્સ ગોડોનની જન્મ તારીખ છે.
- **વિશ્વ મુખ સ્વાસ્થ્ય દિવસની થીમ** : “Be Proud of Your Mouth”

મહત્વ

- મૌખિક સ્વચ્છતા અને કાળજીના મહત્ત્વને દર્શાવવા માટે આ દિવસનું મહત્ત્વ છે.

20 માર્ચ : વિશ્વ ચકલી દિવસ

- વિશ્વ ચકલી દિવસ દર વર્ષે 20 માર્ચે ઉજવવામાં આવે છે. **હેતુ** : સમગ્ર વિશ્વમાં પક્ષી પ્રત્યે જાગૃતિ લાવવા અને રક્ષણ કરવાનો છે.
- **વિશ્વ ચકલી દિવસ 2022 થીમ** : “Love Sparrows”
- ઘ નેચર ફોર એવર સોસાયટીના સ્થાપક મોહમ્મદ દિલાવર દ્વારા વર્લ્ડ સ્પેરો ડે ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- પ્રથમ વિશ્વ સ્પેરો દિવસ વર્ષ 2010 માં યોજાયો હતો.
- **વિશ્વ સ્પેરો એવોર્ડ સ્થાપના** : વર્ષ 2011
- આ એવોર્ડ એવી વ્યક્તિઓને એનાયત કરવામાં આવે છે જેમણે પર્યાવરણ સંરક્ષણ અને સામાન્ય પ્રજાતિઓના સંરક્ષણમાં મહત્ત્વપૂર્ણ યોગદાન આપ્યું હોય.

21 માર્ચ : વિશ્વ ડાઉન સિન્ડ્રોમ દિવસ

- વિશ્વ ડાઉન સિન્ડ્રોમ દિવસ દર વર્ષે 21 માર્ચે વૈશ્વિક સ્તરે મનાવવામાં આવે છે.
- **ઉદ્દેશ્ય** : ડાઉન સિન્ડ્રોમ ધરાવતા લોકોના અધિકારો, સમાવેશ અને સુખાકારી માટે જનજાગૃતિ વધારવા માટેનો છે.
- **વર્ષ-2022 થીમ** : “We Decide.” - “અમે નક્કી કરીએ છીએ.”

- શરૂઆત : આ દિવસ સૌ પ્રથમવાર વર્ષ 2012 માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા મનાવવામાં આવ્યો હતો.

ડાઉન સિન્ડ્રોમ શું છે?

- ડાઉન સિન્ડ્રોમ એક એવી સ્થિતિ છે જેમાં બાળક વધારાના 21માં રંગસૂત્ર સાથે જન્મે છે. તે જિનેટિક ડિસઓર્ડરની શ્રેણીમાં આવે છે, અને તે વિકાસલક્ષી અક્ષમતાનું કારણ પણ બને છે. આ સ્થિતિ સાથે જન્મેલા બાળકને થાઈરોઈડ અથવા હૃદય સંબંધિત સમસ્યાઓ થવાની સંભાવના છે.

21 માર્ચ : આંતરરાષ્ટ્રીય વન દિવસ

- વિશ્વમાં દર વર્ષે 21 માર્ચને 'આંતરરાષ્ટ્રીય વન દિવસ' (International Forest Day) તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
- મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય : વન્ય પેદાશોમાંથી મળતાં અગણિત લાભો, શુદ્ધ હવા, પર્યાવરણીય સંતુલન તેમજ માનવજીવન ઉપર જંગલોના ઉપકારનું મહત્ત્વ સમજી લોકોમાં વન સંરક્ષણ અંગે જાગૃતિ લાવવાનો છે.
- શરૂઆત : સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN) ની સામાન્ય સભા દ્વારા વર્ષ 2012માં આ દિવસ ઉજવવાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- વર્ષ 1952 ની રાષ્ટ્રીયનીતિ પ્રમાણે દેશમાં 33% ભૌગોલિક વિસ્તારમાં જંગલો હોવા જોઈએ. પરંતુ હાલના ઈન્ડિયા સ્ટેટ ઓફ ફોરેસ્ટ રિપોર્ટ-2021 અનુસાર દેશમાં આશરે 24.62% વિસ્તારમાં જંગલો આવેલા છે.
- ગુજરાતમાં જંગલોનું પ્રમાણ લગભગ 7.61% છે.

સૌથી વધુ વન વિસ્તાર ધરાવતા રાજ્યો

ક્રમ	રાજ્ય	વિસ્તાર (ચો.કિ.મી.)
1.	મધ્યપ્રદેશ	77,493
2.	અરુણાચલ પ્રદેશ	66,431
3.	છત્તીસગઢ	55,717
4.	ઓડિશા	52,156
5.	મહારાષ્ટ્ર	50,798

સૌથી વધુ મેન્જુવ આવરણ ધરાવતા રાજ્યો

ક્રમ	રાજ્ય	વિસ્તાર (ચો.કિ.મી.)
------	-------	---------------------

1.	પશ્ચિમ બંગાળ	2,114
2.	ગુજરાત	1,175
3.	આંધ્રપ્રદેશ	405

- યુ.એન.ઓ. (UNO) ના મહામંત્રી એન્ટોનિયો ગુટેરેસે વર્ષ 2020 ને 'પ્રકૃતિના સુપર વર્ષ' તરીકે જાહેર કર્યું હતું.
- ગુજરાતમાં I.U.C.N (ઈન્ટરનેશનલ યુનિયન ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર) રેડ ડેટા બુકમાં સફેદ ખાખરો, ગૂગળ, નીલસાટી, સીસમ, આમળી, હરડે વગેરે જેવી વનસ્પતિને ભય હેઠળની કક્ષામાં મૂકવામાં આવી છે.
- જંગલોનું જતન અને સંવર્ધન કરવાના હેતુથી ભારત સરકારે વર્ષ 1952માં રાષ્ટ્રીય વનનીતિ અમલમાં મૂકી, વર્ષ 1980 માં સંસદે વન સંરક્ષણ અધિનિયમ પસાર કર્યો અને વર્ષ 1988માં નવી રાષ્ટ્રીય વનનીતિ જાહેર કરી હતી.
- વૈશ્વિક લોકપ્રવૃતિ લાવવાના હેતુથી વર્ષ 2011 ને 'વિશ્વ વન વર્ષ' જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.
- જંગલ સંશોધન સંસ્થા દહેરાદૂનમાં આવેલ છે.
- થીમ : "Forests and Sustainable Production and Consumption."

પર્યાવરણીય દિવસો

- 22 એપ્રિલ : વિશ્વ પૃથ્વી દિવસ
- 5 જૂન : વિશ્વ પર્યાવરણ દિવસ
- 1 થી 7 જુલાઈ : વન મહોત્સવ
- 16 સપ્ટેમ્બર : વિશ્વ ઓઝોન દિવસ
- ગુજરાતમાં 21 માર્ચ આંતરરાષ્ટ્રીય વન દિવસ નિમિત્તે માનનીય વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી તેમજ માનનીય મુખ્યમંત્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલની ઉપસ્થિતિમાં આઝાદીના અમૃત મહોત્સવની ઉજવણીના ભાગરૂપે રાજ્યમાં 75 "નમો વડ" ની સ્થાપનાનો શુભારંભ કરવામાં આવ્યો હતો.
- છેલ્લા બે વર્ષમાં રાજ્યના વનવિસ્તાર (ફોરેસ્ટ કવર) માં 69 ચો.કિ.મી નો વધારો થયો છે.

21 માર્ચ : વિશ્વ કવિતા દિવસ

- વિશ્વમાં દર વર્ષે 21 માર્ચને 'વિશ્વ કવિતા દિવસ' તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. પ્રથમ વિશ્વ કવિતા દિવસ વર્ષ 2000 માં ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

- **હેતુ** : સમગ્ર વિશ્વમાં કવિતાના શિક્ષણને પ્રોત્સાહન આપવા અને માનવ મનની રચનાને વેગ આપવા માટેનો છે.
- વિશ્વ કવિતા દિવસની જાહેરાત વર્ષ 1999 માં યુનેસ્કોની 30 મી બેઠકમાં પેરિસ ખાતેથી કરવામાં આવી હતી.
- કેટલાક દેશો 15 ઓક્ટોબરના રોજ વિશ્વ કવિતા દિવસની ઉજવણી કરે છે. જે રોમન કવિ વર્જિલના જન્મદિવસને યિહિનત કરે છે, જેઓ તેમના મહાકાવ્ય 'એનિડ' માટે પ્રખ્યાત છે.

23 માર્ચ : વિશ્વ હવામાન દિવસ

- સમગ્ર વિશ્વમાં દર વર્ષે 23 માર્ચના રોજ World Meteorological Organization (વિશ્વ હવામાન સંસ્થા) દ્વારા વિશ્વ હવામાન દિવસ (World Meteorological Organization (WMO) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- **સ્થાપના** : 23 માર્ચ 1950 ના રોજ
- **ઉદ્દેશ્ય** : હવામાન સંબંધિત માહિતીના ડેટા, હવામાન વિજ્ઞાનના ક્ષેત્રની શોધ, મહાસાગરોમાંથી થતી હિલચાલ અને તેને લગતા પ્રશિક્ષણને પ્રોત્સાહન આપવું.
- **સભ્યો** : 193 સભ્ય દેશો
- **વડુમથક** : જુનીવા, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ ખાતે
- **થીમ** : "Early Warning and Early action"
- ભારતમાં IMO (Indian Meteorological Department) હવામાન વિભાગની સ્થાપના વર્ષ 1875 માં કરવામાં આવી હતી.
- **મુખ્ય મથક** : દિલ્હી
- આ વિભાગની છ પ્રાદેશિક કચેરીઓ મુંબઈ, ચેન્નાઈ, કોલકાતા, નાગપુર, ગુવાહાટી અને દિલ્હી ખાતે આવેલી છે.
- IMD વિભાગ પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે.
- **IMD વિભાગના ચેરમેન** : મૃત્યુંજન મહાપાત્ર

23 માર્ચ : શહીદ દિવસ

- દર વર્ષે 23 માર્ચના રોજ દેશની આઝાદી માટે પોતાના પ્રાણ બચાવવા કરનાર ભારતીય સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામના મહાન ક્રાંતિકારીઓ - વીર ભગતસિંહ, સુખદેવ થાપર અને શિવરામ રાજગુરૂની શહીદીની યાદમાં "શહીદ દિવસ" ઉજવવામાં આવે છે.
- સાયમન કમિશનના બહિષ્કાર દરમિયાન થયેલ લાઠીચાર્જમાં લાલા લજપતરાયનું મૃત્યુ થયું હતું. તેમના મૃત્યુનો બદલો લેવા માટે ભગતસિંહે પોલીસ અધિકારી જેમ સ્કોટને મારવાની યોજના બનાવી હતી.
- 17 ડિસેમ્બર, 1928 ના રોજ લાહોરમાં ભગતસિંહ (શહીદ-એ-આઝમ), સુખદેવ, અને રાજગુરુ એ જેમ્સ સ્કોટના બદલે બ્રિટિશ જુનિયર પોલીસ અધિકારી જે.પી.સોન્ડર્સની ગોળી મારી હત્યા કરી હતી.

- 'લાહોર ષડયંત્ર કેસ' અથવા 'જે.પી.સોન્ડર્સની હત્યા કેસ' માટે 23 માર્ચ, 1931 ના રોજ ભગતસિંહ, સુખદેવ અને રાજગુરુને લાહોરની સેન્ટ્રલ જેલમાં ફાંસી આપવામાં આવી હતી. તેમના અગ્નિસંસ્કાર પંજાબના ફિરોઝપુર જિલ્લાના હુસૈનીવાલા ખાતે સતલજ નદીના કિનારે કરવામાં આવ્યા હતા. આ સ્થળે તેમની સ્મૃતિમાં 'શહીદ સ્મારક' બનાવવામાં આવ્યું છે.
- આ વર્ષે શહીદ દીન નિમિત્તે વડાપ્રધાન નરેન્દ્રભાઈ મોદી દ્વારા કોલકાતા ખાતે વિક્ટોરીયા મેમોરીયલ હોલમાં બિટલોબી ગેલેરીનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવશે.
- 30 જાન્યુઆરી - મહાત્મા ગાંધીજીના નિર્વાણ દિવસને પણ શહીદ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

24 માર્ચ : વિશ્વ ક્ષય દિવસ

- દર વર્ષે સમગ્ર વિશ્વમાં 24 માર્ચના રોજ વિશ્વ ક્ષય દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- **હેતુ** : ક્ષય રોગથી પીડાતા લોકોને મફત સારવાર મળી રહે તેવી વ્યવસ્થા કરવાનો, ક્ષય અંગે જનજાગૃતિ લાવવાનો અને આરોગ્ય કર્મચારીઓને પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે.
- **શરૂઆત** : 24 માર્ચ, 1882 ના રોજ ડૉ. રોબર્ટ કોચે સૌ પ્રથમ વખત ક્ષય (TB) રોગના જંતુઓની શોધ કરી હતી. આથી દર વર્ષે 24 માર્ચના રોજ વિશ્વ ક્ષય દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- **વિશ્વ ક્ષય દિવસ 2022 થીમ** : "Invest to End T.B. save Lives."

ક્ષય રોગ કેવી રીતે ફેલાય છે?

- આ રોગ માઈક્રોબેક્ટેરિયા ટ્યુબરક્યુલોસિસ નામના બેક્ટેરિયાથી ફેલાય છે.
- હવા દ્વારા ફેલાતો ચેપી રોગ છે.
- જ્યારે રોગી ખાંસી ખાય, છીંક ખાય કે થૂંકે ત્યારે આ રોગના બેક્ટેરિયા ફેલાય છે.
- ક્ષય રોગ સામે રક્ષણ મેળવવા માટે BCG (Bacille Calmette - Guerin) ની રસી મૂકવામાં આવે છે.
- વાર્ષિક ક્ષય રિપોર્ટ 2020 માં ક્ષય અંગે શ્રેષ્ઠ કામગીરીમાં ગુજરાત રાજ્ય પ્રથમ ક્રમે હતું.

- BCG રસીની શોધ : ગ્યૂરિન કાલમેટે

22 માર્ચ : વિશ્વ જળ દિવસ

- વિશ્વ જળ દિવસ દર વર્ષે 22મી માર્ચે વિશ્વભરમાં ઉજવવામાં આવે છે.
- **હેતુ** : જળના મહત્ત્વને સમજાવવાનો છે.
- લોકોને જળ બચાવવા માટે પ્રેરણા આપવાનો છે.
- **વિશ્વ જળ દિવસ 2022 થીમ** : “Ground water, Making The Invisible Visible”
- પૃથ્વીના લગભગ 71% ભૂમિભાગ પર જળ છે. જે પૈકી 97% દરિયામાં અને 3% જળ પીવા યોગ્ય છે. પીવા યોગ્ય જળમાં 2% ગ્લેશિયર અને બરફના રૂપમાં છે. આમ માત્ર 1% જળ જ માનવ અને સજીવ સૃષ્ટિના ઉપયોગ માટે ઉપલબ્ધ છે.
- ભારતમાં જળનો કુલ વપરાશનો 70% હિસ્સો ખેતીમાં, 22% હિસ્સો ઉદ્યોગોમાં અને 8% હિસ્સો ઘરેલું કાર્યમાં થાય છે તેથી જળ બચાવવાની જવાબદારી સરકાર ઉપરાંત સમગ્ર માનવ સમાજની છે.
- **શરૂઆત** : સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા 22 માર્ચ, 1993 ના રોજ સૌ પ્રથમ વખત વિશ્વ જળ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. 22 માર્ચ, 1992 ના રોજ બ્રાઝીલના રીયો ડી જાનેરો શહેરમાં યોજાયેલ ‘પૃથ્વી સંમેલન’ માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રની સામાન્ય સભા એ 22 માર્ચને વિશ્વ જળ દિવસ તરીકે ઉજવવાની સત્તાવાર જાહેરાત કરી હતી.
- UN દ્વારા વર્ષ 2013 ને જળક્ષેત્રમાં સહકારનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.
- હાલમાં સતત વિકાસ માટે જળ પર આંતરરાષ્ટ્રીય કાર્યવાહી દશક 2018-28 (International Decade for Action on Water for Sustainable Development) ની ઉજવણી કરવામાં આવી રહી છે.
- **સંયુક્ત રાષ્ટ્રના મહાસચિવ** : એન્ટોનિયો ગુટેરેસ
- **સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સ્થાપના** : 24 ઓક્ટોબર, 1945

25 માર્ચ : International Day of Unborn Child

26 માર્ચ : Purple Day of Epilepsy

- એપીલેપ્સી અવેરનેસ ડે અથવા પર્પલ ડે, દર વર્ષે 26 માર્ચે ઉજવવામાં આવે છે.
- **મુખ્ય હેતુ** : આ દિવસ વિશ્વના લોકોમાં મગજના વિકાર વિશે જાગૃતિ લાવવાનો છે. આ રોગ વિશે લોકોની સમજ વધારવા અને તેની આસપાસના ભય અને કલંકને દૂર કરવાનો છે. જે યોગ્ય રીતે નિદાન અને સારવાર કરવામાં આવે તો એપીલેપ્સીનો સામનો કરી શકાય છે.
- **સ્થાપના** : 26 માર્ચ 2008 (નોવા સ્કોટીયા, કેનેડાની યુવતી કેસિડી મેગને એપીલેપ્સી જાગૃતિ દિવસની સ્થાપના કરી.)

27 માર્ચ : વિશ્વ રંગમંચ દિવસ

- દર વર્ષે 27 મી માર્ચે વિશ્વભરમાં “વિશ્વ રંગમંચ દિવસ” મનાવવામાં આવે છે.
- **શરૂઆત** : 1961, ઈન્ટરનેશનલ થિયેટર ઈન્સ્ટિટ્યૂટ (ITI), ફ્રાન્સ
- દર વર્ષે ITI ની એક્ઝિક્યુટિવ કાઉન્સિલ વિશ્વ રંગભૂમિ દિવસ માટે સંદેશ લખવા માટે ઉત્કૃષ્ટ થિયેટર વ્યક્તિત્વની પસંદગી કરે છે.
- વર્ષ 2022 ના વિશ્વ રંગમંચ દિવસની થીમ - ‘Theatre and a Culture of Peace’ છે.
- પ્રથમ વિશ્વ રંગભૂમિ દિવસનો સંદેશ 1962માં જુન કોકટેઉ દ્વારા લખવામાં આવ્યો હતો.

3

સવાલ-જવાબ

Q.1 એશિયા ઇકોનોમિક ડાયલોગ-2021નું આયોજન તાજેતરમાં કોના દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું?

A. કેન્દ્રીય વિદેશ મંત્રાલય (MEA) અને પુણે ઇન્ટરનેશનલ સેન્ટર (PIC)

નોંધ : એશિયા ઇકોનોમિક ડાયલોગ - 2021નું આયોજન - 'POST Covid - 19 Global Trade and Finance Dynamics' ની થીમ અંતર્ગત કરવામાં આવ્યું હતું.

• આ વર્ષે આ ડાયલોગની 5મી આવૃત્તિનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

Q.2 શૂલપાણેશ્વર મહાદેવ મંદિર ટ્રસ્ટ દ્વારા વિકસાવવામાં આવેલ નર્મદા મહાઆરતી વેબસાઇટનું લોકાર્પણ કોના દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું ?

A. મુખ્યમંત્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલ

Q.3 ઝીલ દેસાઈ કઈ રમત સાથે સંકળાયેલ છે ?

A. ટેનિસ

Q.4 શ્યામ સુંદર સ્વામી અને જ્યોતિ બાલિયાનની ખેડી કઈ રમત સાથે સંકળાયેલ છે ?

A. પેરા - આર્ચરી

નોંધ : આ બંનેની ખેડીએ તાજેતરમાં દુબઈ ખાતે યોજાયેલી વર્લ્ડ આર્ચરી પેરા ચેમ્પિયનશિપની કમ્પાઉન્ડ મિક્સ્ડ ટીમ ઇવેન્ટમાં સિલ્વર મેડલ જીત્યો છે.

Q.5 રાજ્ય સરકારની સામાજિક વનીકરણ યોજના હેઠળ 'પ્લેટીનમ-વન' નિર્માણનો સૌથી મોટો મહત્વાકાંક્ષી પ્રોજેક્ટ કયા આકાર લેશે ?

A. ગળતેશ્વર તાલુકાના અંગાડી ગામ (ચિલ્લો ખેડા)

નોંધ : 3 હેક્ટર જમીનમાં શરૂ થનારા 'પ્લેટીનમ વન પ્રોજેક્ટ' ને તબક્કાવાર 15 હેક્ટર સુધી વિસ્તારવાની યોજના છે.

Q.6 શ્રી ગોપાલ કૃષ્ણ ટ્રસ્ટ, જૂનાગઢ તથા સોમનાથ સંસ્કૃત યુનિવર્સિટી વચ્ચે થયેલા MOU અંતર્ગત દર વર્ષની જેમ વર્ષ 2022 માં વ્યાકરણ વિષયના સંસ્કૃત વિદ્વાન (શ્રીમતી સરસ્વતીબેન જ્યંતીલાલ ભટ્ટ સંસ્કૃત વિદ્વાન 2022) પુરસ્કાર કોને એનાયત કરવામાં આવ્યો છે ?

A. ડૉ.વાચસ્પતિ મિશ્રજીને

નોંધ : આ પુરસ્કાર સોમનાથ સંસ્કૃત યુનિવર્સિટીના 14મા પદવીદાન સમારોહમાં એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.

• શ્રી સોમનાથ સંસ્કૃત યુનિવર્સિટીના હાલના વાઇસ

ચાન્સેલર ડૉ.લલિતકુમાર પટેલ છે.

Q.7 તાજેતરમાં કઈ યુનિવર્સિટી ખાતે ગૃહ રાજ્યમંત્રી હર્ષ સંઘવીના હસ્તે ઘોડેસવારી અને ડ્રોન ફ્લાઇંગ કોર્સની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી ?

A. ગુજરાત ટેકનોલોજીકલ યુનિવર્સિટી (GTU)

Q.8 ચિલ્ડ્રન્સ યુનિવર્સિટીના કુલપતિનું નામ જણાવો ?

A. હર્ષદ.પી.શાહ

Q.9 બીજા વિશ્વયુદ્ધ દરમિયાન નવાનગરના કયા રાજાએ પોલેન્ડના અનાથ બાળકોને આશરો આપ્યો હતો ?

A. નવાનગર રાજઘરાનાના શાસક જમસાહેબ દિગ્વિજયસિંહજી રણજીતસિંહજી

Q.10 સૈન્ય મુખ્યાલય દ્વારા તમામ કમાન્ડને દેશ માટે સર્વોચ્ચ બલિદાન એટલે કે પ્રાણ ન્યોછાવર કરનારા સૈનિકો માટે 'શહીદ' (Martyr) શબ્દનું પ્રયોજન કરવાને બદલે કયા 6 શબ્દો સૂચવ્યા છે ?

A.

1. કિલ્લ ઇન એક્શન (લડતમાં મૃત્યુ પામેલા),
2. લેઇડ ડાઉન ઘેર લાઇફ્સ (જીવન ન્યોછાવર કરનાર),
3. સુપ્રીમ સેક્રિફાઇસ ફોર નેશન (દેશ માટે સર્વોચ્ચ બલિદાન),
4. ફોલન હીરો (વીરગતિ પ્રાપ્ત),
5. ઇન્ડિયન આર્મી બ્રેવ્સ (ભારતીય સેનાના વીર),
6. ફોલન સોલ્જર (વીરગતિ પ્રાપ્ત સૈનિક)

Q.11 અવલોકિતેશ્વર પદ્મપાણીની મૂર્તિ ભારતે તાજેતરમાં કયા દેશ પાસેથી પરત મેળવી છે ?

A. ઇટાલી

નોંધ : દેવીસ્થાન કુંડલપુર મંદિર (બિહાર) માં અવલોકિતેશ્વર પદ્મપાણીની મૂર્તિ લગભગ 1,200 વર્ષ સુધી રાખવામાં આવ્યા બાદ વર્ષ 2000 માં આ પ્રતિમા ચોરાઈ ગઈ હતી. પથ્થરમાંથી બનાવવામાં આવેલી આ મૂર્તિ 8 - 12 મી સદીની છે. આ મૂર્તિમાં ભગવાન બુદ્ધ ડાબા હાથમાં કમળ લઈને ઊભા છે.

Q.12 તાજેતરમાં કયા દેશે તમિલનાડુથી ચોરી થઈ ગયેલી આંજનેષ્વર હનુમાનજીની પ્રતિમા ભારતને પરત કરી છે ?

A. ઓસ્ટ્રેલિયા

નોંધ : વિજયનગર સામ્રાજ્ય દરમિયાન 14-15 સદીમાં કાંચની આ આંજનેષ્વર હનુમાનજીની પ્રતિમાનું નિર્માણ

કરવામાં આવ્યું હતું.

Q.13 ભારત કયા દેશ પાસેથી 30 પ્રીડેટર ડ્રોન મેળવશે?

A. અમેરિકા

નોંધ: અમેરિકા દ્વારા ભારતને 30 પ્રીડેટર સશસ્ત્ર ડ્રોન વેંચવામાં આવશે. જેની કિંમત આશરે ત્રણ અબજ ડોલર જેટલી થાય છે. પ્રથમ વખત અમેરિકા કોઈ બિન NATO દેશને આ ડ્રોન વેચી રહ્યું છે.

- આ ડ્રોનનું નિર્માણ જનરલ એટોમિક્સ દ્વારા કરવામાં આવશે.

Q.14 રોકાણકારોના શિક્ષણ પર 'Saaṛṭhi' મોબાઇલ એપ કોના દ્વારા લોન્ચ કરવામાં આવી હતી?

A. સિક્યોરિટી એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (SEBI)

Q.15 નેશનલ જેન્ડર ઇન્ડેક્સ વિકસાવવાની કામગીરી કઈ સંસ્થા દ્વારા હાથ ધરવામાં આવી છે?

A. નીતિ આયોગ

નોંધ: નીતિ આયોગ દ્વારા વીજળી કંપનીઓની ક્ષમતા માટે સ્ટેટ એનર્જી એન્ડ ક્લાઇમેટ ઇન્ડેક્સનો મુસદ્દો પણ ઘડાઈ રહ્યો છે.

Q.16 ક્રૂટબોલની સૌથી મોટી સંસ્થા ફીફા અને યુરોપીય ક્રૂટબોલ સંઘે તાજેતરમાં કયા દેશ પર સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ મૂકવાનો નિર્ણય કર્યો છે.

A. રશિયા

Q.17 ઇજીપ્ત ખાતે તાજેતરમાં રમાયેલ ISSF વિશ્વકપમાં 10 મીટર એર પિસ્તોલ ઇવેન્ટમાં કયા ભારતીય ખેલાડીએ ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો હતો?

A. સૌરભ ચૌધરી

Q.18 મહાશિવરાત્રીએ સુપ્રસિદ્ધ ભવનાથનો મેળો કયા જિલ્લામાં યોજાય છે?

A. જૂનાગઢ

Q.19 'વિશ્વ જન્મજાત ખામી દિવસ' (World Birth Defects Day) દર વર્ષે કયારે ઉજવવામાં આવે છે?

A. 3 માર્ચ

નોંધ: વર્ષ 2022માં સાતમા 'વિશ્વ જન્મજાત ખામી દિવસ' ની ઉજવણી કરવામાં આવી.

- આ દિવસની સૌ પ્રથમ વખત ઉજવણી 3 માર્ચ, 2015 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.
- વર્ષ 2022માં 'વિશ્વ જન્મજાત ખામી દિવસ' ની થીમ - 'Many births defects, one voice' છે.

Q.20 તાજેતરમાં કયા બે દેશો વચ્ચે યોજાયેલ ટેસ્ટ ક્રિકેટ ટ્રોફીનું નામ 'બેનો-કાદિર ટ્રોફી' રાખવામાં આવ્યું છે.

A. ઓસ્ટ્રેલિયા અને પાકિસ્તાન

નોંધ: ઓસ્ટ્રેલિયા અને પાકિસ્તાન વચ્ચે યોજાયેલ ટેસ્ટ ક્રિકેટ ટ્રોફીનું નામ બે મહાન લેગ સ્પિનર રિચી બેનો (ઓસ્ટ્રેલિયા) અને અબ્દુલ કાદિર (પાકિસ્તાન) ના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે.

- રિચી બેનો અને અબ્દુલ કાદિરે સંયુક્ત રીતે ક્રિકેટના ઓલ ફોર્મેટમાં 1,900 વિકેટ પ્રાપ્ત કરી હતી. જેમાં બેનોએ 945 અને કાદિરે 960 વિકેટ પોતાના નામે કરી હતી.

Q.21 વિરાટ કોહલીએ તેના કરિયરની 100મી ટેસ્ટ ક્રિકેટ મેચ કયા સ્ટેડિયમ ખાતે રમી હતી?

A. ઇન્ડરજિત સિંઘ બિંદ્રા PCA ઇન્્ટરનેશનલ સ્ટેડિયમ, મોહાલી (પંજાબ)

Q.22 રણજી ટ્રોફીના ઇતિહાસની 5,000મી મેચનું આયોજન તાજેતરમાં કઈ બે ટીમો વચ્ચે કરવામાં આવ્યું હતું?

A. રેલવે અને જમ્મુ કાશ્મીરની ટીમો

નોંધ: ચેન્નાઇના ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજીના ચેમ્પ્લાસ ગ્રાઉન્ડ ખાતે રણજી ટ્રોફીની આ 5,000મી મેચનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

Q.23 તાજેતરમાં ટિગ્ગવ વિકેટકીપર રોડની માર્શનું નિધન થયું છે, તેઓ કયાં દેશ તરફથી ક્રિકેટ રમતાં હતાં?

A. ઓસ્ટ્રેલિયા

Q.24 ટેસ્ટ ક્રિકેટમાં 8,000 રન પૂર્ણ કરનાર વિરાટ કોહલી કેટલામો ભારતીય ક્રિકેટર બન્યો છે?

A. છઠ્ઠો

Q.25 તાજેતરમાં કયું રાજ્ય CBI ની માન્યતા પાછી ખેંચનાર દેશનું નવમું રાજ્ય બન્યું છે?

A. મેઘાલય

નોંધ: CBI હવે મેઘાલય રાજ્ય સરકારની મંજૂરી વિના રાજ્યમાં કોઈપણ કેસની તપાસ કરી શકશે નહીં.

- અગાઉ મિઝોરમ, મહારાષ્ટ્ર, પંજાબ, રાજસ્થાન, પશ્ચિમ બંગાળ, ઝારખંડ, છત્તીસગઢ અને કેરળ CBI ની માન્યતા રદ કરી ચૂક્યા છે.

Q.26 રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ દ્વારા દેશના સૌથી મોટા અને સૌથી પ્રતિષ્ઠિત J10 વર્લ્ડ સેન્ટરનો પ્રારંભ કયા કરવામાં આવ્યો છે?

A. બાંદ્રા કુર્લા કોમ્પ્લેક્સ, મુંબઈ

નોંધ: આ સેન્ટર 18.5 એકરમાં ફેલાયેલું છે અને તે ભારત અને દેશના નાગરિકોને વિશ્વ કક્ષાની વ્યાવસાયિક, વાણિજ્યિક અને સાંસ્કૃતિક સેવાઓ પ્રદાન કરશે.

Q.27 દેશના સુરક્ષાદળોને આધુનિક શસ્ત્રો અને

IT માળખું આપવા કેન્દ્ર સરકારે તાજેતરમાં 1,523 કરોડ રૂપિયા ફાળવ્યા છે. સુરક્ષાદળોના આધુનિકીકરણની યોજના-4 નો અમલ કયા સમયગાળા દરમિયાન કરવામાં આવશે?

A. 1 ફેબ્રુઆરી, 2022 થી 31 માર્ચ, 2026 સુધી

નોંધ: સુરક્ષા દળોના આધુનિકીકરણ યોજના-4 હેઠળ આગામી 5 વર્ષમાં CRPF, BSF, CAPF, CISF, ITBP, SSB, NSG અને આસામ રાઇફલ્સની કાર્યદક્ષતા વધારવામાં આવશે, તેમના માટે અત્યાધુનિક શસ્ત્રો ખરીદવામાં આવશે, તેમના માટે IT માળખાનું આધુનિકીકરણ કરવામાં આવશે.

- આંતરરાષ્ટ્રીય સુરક્ષા મજબૂત બનવાની સાથે આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદ, લાઇન ઓફ કંટ્રોલ (LOC) અને લાઇન ઓફ એકચ્યુઅલ કંટ્રોલ (LAC) ઉપરાંત આંતરકવાદથી પીડાતા જમ્મુ-કાશ્મીર, લદ્દાખ અને નક્સલવાદથી પીડાતા પૂર્વોત્તર રાજ્યોમાં સુરક્ષા દળો તમામ પડકારોને વધુ અસરકારક રીતે પહોંચી વળશે.
- 'આત્મનિર્ભર ભારત' ને અનુરૂપ પ્રોત્સાહન આપવા માટે કેન્દ્રીય સંરક્ષણ વિભાગે ભારતીય ઉદ્યોગોને સંરક્ષણના ઉપકરણોની ડિઝાઇન વિકસાવવા અને પ્રોટોટાઇપ બનાવવાની નવ યોજનાઓને મંજૂરી આપી દીધી છે.

Q.28 દેશના સેનાધ્યક્ષ તરીકે સેવા આપી ચૂકેલા કયા મહાનુભાવનું તાજેતરમાં નિધન થયું છે?

A. પૂર્વ સેનાધ્યક્ષ જનરલ સુનિથ ફાન્સિસ રોડ્રિગ્સ

નોંધ: તેઓનો જન્મ વર્ષ 1933 માં તત્કાલીન બોમ્બે ખાતે થયો હતો. વર્ષ 1990 થી 1993 સુધી તેઓ ભારતીય સેનાના પ્રમુખ હતા.

- તેમજ તેઓએ પંજાબના રાજ્યપાલ તથા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ ચંદીગઢના પ્રશાસક તરીકે સેવાઓ આપી હતી.
- તેમણે નેશનલ સિક્યોરિટી એડવાઇઝરી બોર્ડમાં બે મુદ્ત સુધી સેવાઓ આપી હતી.

Q.29 સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટીના વાઇસ ચાન્સેલર પદેથી ડૉ. શિરીષ કુલર્ણીએ રાજીનામું આપ્યા બાદ કાર્યકારી વાઇસ ચાન્સેલર પદે તાજેતરમાં કોની નિમણૂક કરવામાં આવી છે?

A. ડૉ. નિરંજન. પી. પટેલ

Q.30 ચીનના સંરક્ષણ બજેટમાં ગયા વર્ષની તુલનામાં કેટલા ટકાનો વધારો થયો છે?

A. 7.1 %

નોંધ: ચીને સંરક્ષણ બજેટમાં આ વર્ષે 230 અબજ ડોલરની ફાળવણી કરી છે.

- ભારતનું આ વર્ષનું સંરક્ષણ બજેટ રૂ. 5.25 લાખ

એટલે કે આશરે 70 અબજ ડોલરનું છે. આમ, ભારતની સરખામણીમાં ચીનના સંરક્ષણ બજેટમાં ત્રણ ગણો વધારો કરાયો છે.

Q.31 ગુજરાતની કઈ હોસ્પિટલ તાજેતરમાં સર્વિસ સેક્ટરમાં નેશનલ સેફ્ટી કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા (NSCI) નો સુરક્ષા એવોર્ડ પ્રાપ્ત કરનાર ગુજરાતની એક માત્ર હોસ્પિટલ બની છે?

A. કુસુમ ધીરજલાલ (KD) હોસ્પિટલ, અમદાવાદ

નોંધ: કેડી હોસ્પિટલ કવોલિટી કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયાની 6 સર્વોચ્ચ માન્યતાઓ પ્રાપ્ત કરનાર ગુજરાતની પ્રથમ હોસ્પિટલ બની છે.

Q.32 ઓમાનની રાજધાની મસ્કત ખાતે આયોજીત 20 કિલોમીટરની રેસ વોકિંગ ઇવેન્ટમાં ભારતીય મહિલા ટીમે દેશ માટે કયો મેડલ જીતી ઇતિહાસ રચ્યો હતો?

A. બ્રોન્ઝ મેડલ

નોંધ: આ ઇવેન્ટમાં ભારતનું નેતૃત્વ ભાવના જાટ, રવિના તથા મુનીતા પ્રજાપતિએ કર્યું હતું. આ ચેમ્પિયનશિપના 61 વર્ષના ઇતિહાસમાં ભારતની વિમેન્સ ટીમનો આ પ્રથમ મેડલ છે.

- ભારતની મેન્સ ટીમે વર્ષ 2012 માં આ ઇવેન્ટમાં બ્રોન્ઝ મેડલ જીત્યો હતો.

Q.33 ફાઇનાન્સિયલ એક્શન ટાર્ક ફોર્સ (FATF) પાકિસ્તાનને પોતાના કયા લિસ્ટમાં જાળવી રાખ્યું છે?

A. ગ્રે લિસ્ટ

Q.34 ગુજરાતની સૌથી ઊંચી 108 ફૂટ ઊંચી હનુમાનજીની પ્રતિમાનું અનાવરણ કયા કરવામાં આવશે?

A. મોરબીના બેલા ગામ પાસે આવેલા ખોબરા હનુમાનધામ ખાતે

Q.35 સ્વીડનની V-Dem (Varieties of Democracy) ઇન્સ્ટિટ્યૂટ દ્વારા તાજેતરમાં જાહેર કરવામાં આવેલ 'ડેમોક્રેસી રિપોર્ટ 2022' અંતર્ગત ભારતે લિબરલ ડેમોક્રેસી ઇન્ડેક્સ (LDI) માં કેટલામો ક્રમ પ્રાપ્ત કર્યો છે.

A. 93 માં

નોંધ: આ રિપોર્ટની જાહેરાત 'ડેમોક્રેસી રિપોર્ટ 2022 : ઓટોક્રેટાઇઝેશન ચેલ્જિંગ નેચર' ના શીર્ષક અંતર્ગત કરવામાં આવી હતી.

- LDIમાં પ્રથમ ક્રમાંકે સ્વીડન રહ્યો છે.

Q.36 'પાસ્ટોરલ બ્રીડ્સ ઓફ ઇન્ડિયા' પુસ્તકનું વિમોચન તાજેતરમાં કોના હસ્તે કરવામાં આવ્યું હતું?

A. પુરૂષોત્તમ રૂપાલા

નોંધ : આ પુસ્તકનું સંકલન સહજીવન અને અપેક્ષાપત્ર દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

Q.37 'વહાલી દીકરી યોજના' હેઠળ દીકરીને પહેલાં ધોરણમાં પ્રવેશ વખતે રાજ્ય સરકાર દ્વારા કેટલી સહાય કરવામાં આવે છે?

A. રૂ. 4,000

નોંધ : 'વહાલી દીકરી યોજના' હેઠળ નવમાં ધોરણમાં પ્રવેશ વખતે દીકરીને રૂ. 6,000 અને 18 વર્ષની ઉંમરે ઉચ્ચશિક્ષણ / લગ્નમાં રૂ. 1,00,000 ની સહાય કરવામાં આવે છે.

Q.38 'ગંગા સ્વરૂપા આર્થિક સહાય યોજના હેઠળ લાભાર્થીને દર મહિને કેટલા રૂપિયાની સહાય કરવામાં આવે છે?

A. 1,250

નોંધ : 'ગંગા સ્વરૂપા પુનઃલગ્ન આર્થિક સહાય યોજના' હેઠળ લાભાર્થીને રૂ. 50,000 ની આર્થિક સહાય કરવામાં આવે છે.

Q.39 બેરિયાટ્રિક સર્જરીને કોની સારવારમાં ખૂબ અસરકારક માનવામાં આવે છે?

A. મેડસ્ટિતાની સારવાર

Q.40 ગુજરાતના ઉચ્ચ અને ટેકનિકલ શિક્ષણ વિભાગના ઉપક્રમે તાજેતરમાં '75 મહિલાઓની પ્રેરણાદાયક અને નાવીન્યાસભર કથાઓ' નામક પુસ્તકનું વિમોચન કોના હસ્તે કરવામાં આવ્યું હતું?

A. મુખ્યમંત્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલના હસ્તે

નોંધ : આ પુસ્તક ઉચ્ચશિક્ષણ અગ્રસચિવ એસ.જે. હૈદર દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.

Q.41 આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસે (8 માર્ચ) 'મહિલા સશક્તિકરણ' માટે 'હર સર્કલ' એપ્લિકેશનનું હિન્દી સંસ્કરણ તાજેતરમાં કોના દ્વારા લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું?

A. નીતા અંબાણી, ચેરપર્સન (રિલાયન્સ ફાઉન્ડેશન)

Q.42 'નોન-ફેર રેવન્યુ સ્કીમ' તાજેતરમાં કયા કેન્દ્રીય મંત્રાલય દ્વારા પ્રથમ વખત લોન્ચ કરવામાં આવી છે?

A. કેન્દ્રીય રેલવે મંત્રાલય

નોંધ : દેશભરના રેલવે સ્ટેશન પર ભારતીય રેલવે દ્વારા 'નોન ફેર રેવન્યુ યોજના' હેઠળ કો-બ્રાન્ડિંગની યોજના શરૂ કરાઈ છે.

• જેના અંતર્ગત કંપનીઓ, એજન્સીઓ, બેંકો સહિત પ્રતિષ્ઠિત વ્યાવસાયિક સંસ્થાઓને રેલવે સ્ટેશનના

નામ આગળ પોતાની કંપની-બ્રાન્ડનું નામ મુકવા આહવાહન કરવામાં આવ્યું છે.

- આ નીતિ હેઠળ સંબંધિત લાઇસન્સ ધારક (બ્રાન્ડ માલિક) ને ફક્ત રેલવે સ્ટેશનના નામની આગળ કે પાછળના ભાગમાં તેનું બ્રાન્ડ નામ અથવા લોગો ઉમેરવાનું જાહેરાત અધિકાર સોંપવામાં આવશે.
- ઉલ્લેખનીય છે કે આ યોજના ફક્ત જાહેરાતનું સ્વરૂપ છે અને તેનો અર્થ રેલવે સ્ટેશનના નામમાં ફેરફાર થતો નથી.
- રેલવે સ્ટેશનોની કો-બ્રાન્ડિંગ નીતિનો ઉદ્દેશ ભાડા સિવાયની આવક પેદા કરવાનો છે.

Q.43 તાજેતરમાં કયા રાજ્યના મુખ્યમંત્રી દ્વારા દેશમાં પ્રથમવાર ગોબરની બનેલી બ્રિકેટમાં બજેટ લાવવામાં આવ્યું હતું?

A. છત્તીસગઢના મુખ્યમંત્રી ભૂપેશ બધેલ દ્વારા

નોંધ : આ બ્રિકેટ પર સંસ્કૃતમાં 'ગોમય વસતે લક્ષ્મી' લખેલું હતું.

Q.44 તાજેતરમાં વિમોચીત કરાયેલી તમિલનાડુના મુખ્યમંત્રી એમ.કે સ્તાલિનની આત્મકથાનું નામ શું છે?

A. ઊગલીલ ઓરૂવાન (one among you)

Q.45 તાજેતરમાં કયાં દેશમાં 'ચીલન કેટર' નામનો ઉલ્કાપ્રપાતથી રચાયેલો ઇમ્પેક્ટ કેટર શોધવામાં આવ્યો હતો?

A. ચીન

નોંધ : તાજેતરમાં ચીનના ઉત્તર પશ્ચિમમાં આવેલા હૈલોગ્ગિયાંગ પ્રાંતમાં ચીલન કેટર નામનો કેટર મળી આવ્યો છે, 1.85 કિ.મીનો ઘેરાવો ધરાવતો આ કેટર પૃથ્વી પર મળી આવેલા 1 લાખ વર્ષોથી ઓછી ઉંમર ધરાવતા કેટરોમાં સૌથી મોટો છે.

Q.46 તાજેતરમાં કયાં દેશમાં મોબાઇલ વર્લ્ડ કોંગ્રેસની બેઠક મળી હતી?

A. બાર્સેલોના, સ્પેન

Q.47 તાજેતરમાં ચંદ્રયાન-2 એ ચંદ્રના બાહ્યમંડળમાં આવેલા કયા વાયુના વિતરણની નવીન માહિતી શોધી કાઢી હતી?

A. આર્ગન-40 અથવા Ar-40

નોંધ : આર્ગન વાયુ ગંધ, રંગ અને સ્વાદ રહિત, સળગી ના શકે તેવો બિન ઝેરી નિષ્ક્રિય વાયુ છે.

- ચંદ્રયાન-2ના ઓર્બિટરમાં રહેલા CHACE-2 (ચંદ્રાસ એટ્મોસ્ફિરિક કંપોઝિશન એક્સલોરર-2) દ્રવ્યમાન સ્પેક્ટ્રોમીટર દ્વારા ચંદ્રના બાહ્યમંડળમાં આર્ગન-40ના વિતરણની માહિતી શોધી કાઢવામાં આવી હતી.
- ઉલ્લેખનીય છે કે ચંદ્રના બાહ્યમંડળમાં આર્ગન-40

વાયુની હાજરી સાર્વત્રિક રીતે સ્વીકારવામાં આવેલી બાબત છે પરંતુ આ વાયુના વિતરણ સંબંધે કોઈ માહિતી ન હતી, આથી ચંદ્રયાન-2ની આ શોધ તેની એક સિદ્ધિ કહી શકાય.

Q.48 તાજેતરમાં રજૂ થયેલ સરટેનેબલ ડેવલોપમેન્ટ ગોલ્સ ઇન્ડેક્સમાં ભારત કેટલામાં સ્થાને છે?

A. 120મા સ્થાને

નોંધ : સરટેનેબલ ડેવલોપમેન્ટ ગોલ્સ ઇન્ડેક્સમાં વિશ્વના 192 દેશોમાં ભારત દેશ 120માં સ્થાને રહ્યો છે જ્યારે અગાઉના અહેવાલમાં ભારત દેશનું સ્થાન 117 હતું.

Q.49 તાજેતરમાં અમેરિકી રાષ્ટ્રપ્રમુખ જો બાઇડને ક્યાં દેશને મોટા બિન-નાટો સહયોગી (મેજર નોન-નાટો એલાઇ) દેશનો દરજ્જો આપવાની વાત રજૂ કરી હતી?

A. કોલમ્બિયા

નોંધ : કોલમ્બિયા દક્ષિણ અમેરિકા ખંડમાં આવેલો લેટિન અમેરિકન દેશ છે.

- યુએસ કાયદા હેઠળ અપાતો 'બિન-નાટો સહયોગી દેશ' એક એવો હોદ્દો છે, જે વિદેશી ભાગીદાર દેશો સાથે યુએસના ગાઠ સંબંધો સૂચવે છે તથા સંરક્ષણ, વેપાર અને સુરક્ષા સહયોગના ક્ષેત્રોમાં ચોક્કસ લાભો પૂરા પાડે છે.
- જો કે, આ દેશો નાટોમાં જોડાયેલા સભ્યોની જેમ સુરક્ષાની ગેરંટી મેળવવા માટે હકદાર નથી, કારણ કે નાટોના સદસ્ય દેશો આવા નોન-નાટો સહયોગી દેશો પર પર હુમલો થાય તો તેનો બચાવ કરવા માટે બંધાયેલા નથી.

Q.50 તાજેતરમાં દક્ષિણ કોરિયાના નવા પ્રેસિડેન્ટ કોણ બન્યું?

A. યુન સૂક યીઓલ

Q.51 તાજેતરમાં કઈ વૈશ્વિક સંસ્થા દ્વારા 'કેર એટ વર્ક' અહેવાલ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો?

A. ઇન્ટરનેશનલ લેબર ઓર્ગેનાઇઝેશન

નોંધ : આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ નિમિત્તે ILO-ઇન્ટરનેશનલ લેબર ઓર્ગેનાઇઝેશન દ્વારા 'કેર એટ વર્ક: ઇન્વેસ્ટિંગ ઇન કેર લીવ એન્ડ સર્વિસીઝ ફોર મોર જેન્ડર ઇક્વલ વર્લ્ડ ઓફ વર્ક' અહેવાલ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

Q.52 તાજેતરમાં યુરોપીયન સ્પેસ એજન્સીએ તેમના સોલર મિશનનું નામ લાંગ્રાંજ માથી બદલીને શું કર્યું?

A. ESA-વિજિલ

Q.53 તાજેતરમાં અવસાન પામેલા યુએસના ડેવિડ બેનેટ્ટને કઈ મેડિકલ ટેકનિક દ્વારા ભૂંડનું હૃદય ચડાવવામાં આવ્યું હતું?

A. ઝેનોટ્રાન્સપ્લાન્ટેશન

નોંધ : ઝેનોટ્રાન્સપ્લાન્ટેશનની પ્રક્રિયામાં મનુષ્ય સિવાયના કોઈ અન્ય સજીવના કોઈપણ અંગ કે ટીશ્યુને મનુષ્યમાં ટ્રાન્સપ્લાન્ટ કરવામાં આવે છે.

Q.54 તાજેતરમાં ભારતની બહાર આવેલી સૌપ્રથમ IIT ક્યાં દેશમાં સ્થાપવાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી?

A. UAE

નોંધ : ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી (IITs) એ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી એક્ટ, 1961 દ્વારા સંચાલિત થાય છે તથા હાલમાં ભારતમાં 23 IIT સંસ્થાઓ આવેલી છે.

Q.55 ભારતનો સૌપ્રથમ ઇ-વેસ્ટ ઇકો-પાર્ક ક્યાં બનશે?

A. નવી દિલ્હી

નોંધ : વધતા જતા ઇ-વેસ્ટને હેન્ડલ કરવા માટે દિલ્હીમાં 20 એકર જમીનમાં પ્રથમ ઇલેક્ટ્રોનિક-વેસ્ટ ઇકો-ફેન્ડલી પાર્ક સ્થાપવામાં આવશે. આ ઇકો પાર્કમાં કચરાનું વિસર્જન, રી-સાયકલીંગ, રી-ફર્નિશીંગ અને પુનઃઉત્પાદન સુરક્ષિત અને વૈજ્ઞાનિક ઢબે કરવામાં આવશે.

Q.56 તાજેતરમાં કેન્દ્રીય કેબિનેટે ક્યા સ્થળે WHO-ગ્લોબલ સેન્ટર ફોર ટ્રેડિશનલ મેડિસિનની સ્થાપના કરવાની મંજૂરી આપી હતી?

A. જામનગર

નોંધ : આ ગ્લોબલ સેન્ટર ફોર ટ્રેડિશનલ મેડિસિનને આયુષ મંત્રાલય હેઠળ સ્થાપવામાં આવશે જે સમગ્ર વિશ્વમાં પરંપરાગત દવા માટેની પ્રથમ અને એકમાત્ર વૈશ્વિક ઓફિસ હશે.

Q.57 તાજેતરમાં ભારત દ્વારા ક્યા દેશને માનવીય સહાય અંતર્ગત 50,000 ટન ઘઉં આપવાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી?

A. અફઘાનિસ્તાન

નોંધ : અફઘાનિસ્તાન દેશ પર ઓગસ્ટ 2021માં તાલિબાન દ્વારા કબજો કરી લેવામાં આવ્યો હતો ત્યારથી આ દેશ ભૂખમરા જેવા માનવતાવાદી સંકટનો સામનો કરી રહ્યો છે.

- પરિણામે ભારતે લગભગ 50,000 ટન ઘઉંની નિકાસ કરવાનું નક્કી કર્યું હતું જે પૈકી 4,000 ટન ઘઉંનો જથ્થો પહેલાથી જ પાકિસ્તાન દ્વારા જમીન માર્ગે અફઘાનિસ્તાન મોકલી દેવાયો છે.

Q.58 તાજેતરમાં ક્યાં દેશમાં આવેલા મેરાપી જ્વાળામુખી પ્રસ્ફોટનના કારણે સેંકડો લોકોને સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવ્યા હતા?

A. ઇન્ડોનેશિયા

Q.59 તાજેતરમાં ચર્ચામાં રહેલ TRAPPIST-1 શું છે?

A. લાલ વામન તારો

નોંધ : તાજેતરમાં જેમ્સ વેબ ટેલિસ્કોપને TRAPPIST-1 નામના લાલ વામન તારાના અવલોકન માટે દિશા સૂચન આપવામાં આવ્યા હતા, આ લાલ વામન તારો આપણાં સૂર્યમંડળ કરતાં પણ જૂનો છે.

- વર્ષ 1999માં ખગોળશાસ્ત્રી જહોન ગિઝિસ દ્વારા અગાઉ K2-112 તરીકે ઓળખાતા આ TRAPPIST-1ની શોધ કરવામાં આવી હતી,
- આ લાલ વામનનું દળ સૂર્યના 9% જેટલું અને ત્રિજ્યા ગુરુ ગ્રહ કરતાં થોડી મોટી છે તથા તેની સપાટીનું તાપમાન લગભગ 2,290 C છે. તે સૂર્યથી લગભગ 39 પ્રકાશ-વર્ષ દૂર છે.
- વર્ષ 2016માં યિલીમાં આવેલી લા સિલા ઓબ્ઝર્વેટરીએ ટ્રાન્ઝિટીંગ પ્લેનેટ્સ અને પ્લેનેટેસિમલ્સ સ્મોલ ટેલિસ્કોપ (TRAPPIST) નો ઉપયોગ કરીને આ લાલ વામન તારાના ગોલ્ડિલોક્સ ઝોનમાં ત્રણ ગ્રહો શોધ્યા હતા જ્યાં પાણી તેના પ્રવાહી સ્વરૂપમાં હોવાની પૂરી શક્યતા હોય છે. વૈજ્ઞાનિકોએ ટેલિસ્કોપના માનમાં આ તારાનું નામ TRAPPIST-1 રાખ્યું છે.

Q.60 તાજેતરમાં ચર્ચિત યુરોપા ક્લિપર સ્પેસક્રાફ્ટ યુરોપા નામક ઉપગ્રહનું અવલોકન કરશે, તે ક્યા ગ્રહ ફરતે પ્રદક્ષિણા કરે છે?

A. ગુરુ ગ્રહ

નોંધ : નાસાની જેક્સ હોર્ડીસ એપ્લાઈડ ફિઝીક્સ લેબોરેટરી ખાતે ગુરુ ગ્રહના યુરોપા નામક ચંદ્રના અવલોકન અને તેના પર જીવન ટકાવવા યોગ્ય પરિસ્થિતિઓની તપાસ માટે યુરોપા ક્લિપર સ્પેસક્રાફ્ટનું બાંધકામ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

- આ સ્પેસક્રાફ્ટને વર્ષ 2024માં લોન્ચ કરવામાં આવશે.

Q.61 તાજેતરમાં કોને 2022 સ્પોર્ટ્સ્ટાર એસેસ એવોર્ડમાં પ્રતિષ્ઠિત ‘સ્પોર્ટ્સ્ટાર ઓફ ઇ યર’ (પુરૂષ) એવોર્ડ એનાયત થયેલ છે?

નીરજ ચોપડા

નોંધ : મીરાબાઇ ચાનુએ ‘સ્પોર્ટ્સ્ટાર ઓફ ઇ યર’ (મહિલા) એવોર્ડ પ્રાપ્ત કર્યો છે.

Q.62 તાજેતરમાં કઈ બેંક દ્વારા “સ્માર્ટ હબ વ્યાપાર પ્રોગ્રામ” અને “Auto first” એપ લોન્ચ કરવામાં આવી છે?

A. HDFC બેંક

નોંધ : HDFC બેંક

- સ્થાપના : ઓગસ્ટ, 1994
- વડુંમથક : મુંબઈ
- ચેરમેન : અતનુ ચક્ઠર્તિ
- CEO : સશીધર જગદિશન

Q.63 સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સલાહકારી બોર્ડના સભ્ય તરીકે તાજેતરમાં ક્યા ભારતીય અર્થશાસ્ત્રીની નિમણૂક કરવામાં આવી છે?

A. જયંતિ ઘોષ

Q.64 તાજેતરમાં બ્રહ્મોસ મિસાઈલના જમીનથી જમીન પર હુમલો કરવા સક્ષમ સંસ્કરણનું પરીક્ષણ ક્યાં કરવામાં આવ્યું હતું?

A. આંધામાન અને નિકોબાર દ્વીપ સમૂહ

નોંધ : આ પરીક્ષણ દરમિયાન ભારતીય વાયુસેનાના એર ચીફ માર્શલ વી.આર ચૌધરી સેનાની ઓપરેશનલ તૈયારીઓની સમીક્ષા કરવા આંધામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ પર ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

• અગાઉ માર્ચ, 2022ના પ્રથમ અઠવાડિયામાં ભારતીય નૌસેના દ્વારા બ્રહ્મોસના લાંબી રેન્જના સંસ્કરણનું પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું.

Q.65 તાજેતરમાં BIMSTECની પાંચમી સમિટનું આયોજન ક્યાં કરવામાં આવ્યું હતું?

A. કોલમ્બો, શ્રીલંકા

નોંધ : BIMSTEC-ને ઓફ બંગાળ ઇનિશિયટિવ ફોર મલ્ટી સેક્ટરલ ટેકનિકલ એન્ડ ઇકોનોમિક કો-ઓપરેશનમાં કુલ સાત સદસ્ય દેશો છે. જેમાં ભારત, બાંગ્લાદેશ, મ્યાનમાર, ભૂટાન, શ્રીલંકા, નેપાલ અને થાઈલેન્ડનો સમાવેશ થાય છે.

- આ જુથનો ઉદ્દેશ્ય બંગાળની ખાડીના ક્ષેત્રમાં ઝડપી સામાજિક પ્રગતિની સાથે ઝડપી આર્થિક વિકાસ પ્રાપ્ત થાય અને સહયોગને પ્રોત્સાહન મળે તે માટે યોગ્ય વાતાવરણ ઊભું કરવાનો છે.
- **સ્થાપના:** 6 જૂન 1997
- **મુખ્યાલય:** ઢાકા, બાંગ્લાદેશ (માર્ચ 2022ની સ્થિતિએ તેની અધ્યક્ષતા શ્રીલંકા પાસે છે.)
- તાજેતરમાં શ્રીલંકાના કોલંબોમાં યોજાયેલી 5મી બિમસ્ટેક સમિટમાં સદસ્ય દેશોના સરકારના વડાઓ વર્ચ્યુઅલ મોડ દ્વારા જોડાયા હતા જ્યાં બિમસ્ટેક ચાર્ટર સહિત અગત્યના છ દસ્તાવેજો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા જે નીચે મુજબ છે.

1. બિમસ્ટેક ચાર્ટર
2. બિમસ્ટેક સભ્ય દેશોની રાજદ્વારી તાલીમ અથવા અકાદમી સંસ્થાઓ વચ્ચે પરસ્પર સહકાર પર

એમઓયુ,

3. ફોજદારી બાબતોમાં પરસ્પર કાનૂની સહાયતા પર બિમસ્ટેક સંમેલન,
  4. બિમસ્ટેક ટેકનોલોજી ટ્રાન્સફર ફેસિલિટી, (જે કોલંબોમાં સ્થપાનાર છે.)
  5. ટ્રાન્સપોર્ટ કનેક્ટિવિટી માટે બિમસ્ટેક માસ્ટર પ્લાન,
  6. બિમસ્ટેકના ક્ષેત્રો અને પેટા-ક્ષેત્રોનું પુનર્ગઠન અને તર્કસંગતકરણ.
- બિમસ્ટેકની 5મી સમિટની થીમ 'BIMSTEC-Towards a Resilient Region, Prosperous Economies and Healthy Peoples' છે.

Q.66 તાજેતરમાં ક્યા રાજ્ય /કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં મુખ્યમંત્રી પાર્ક સૌંદર્યકરણ યોજના લાગુ કરવામાં આવશે તેવી જાહેરાત કરવામાં આવી હતી?

A. નવી દિલ્હી

નોંધ : તાજેતરમાં દિલ્હી સરકાર દ્વારા 'મુખ્યમંત્રી પાર્ક સૌંદર્યકરણ યોજના' હેઠળ શહેરના 17 જંગલોની લગભગ 3,000 એકર જમીનને અત્યાધુનિક સુવિધાઓ સાથે વિકસાવીને રાષ્ટ્રીય રાજધાનીને 'વર્લ્ડ ક્લાસ પાર્ક'ના શહેરમાં રૂપાંતરિત કરવાની તથા 450 રેસિડેન્ટ વેલ્ફેર એસોસિએશનો (RWAs) સાથે મળીને લગભગ 1,500 પાર્કનો પુનઃવિકાસ કરવાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

Q.67 તાજેતરમાં ક્યા વિભાગ દ્વારા 'કલાઈમેટ હેઝાર્ડસ એન્ડ વલ્નેરેબિલિટી એટલાસ ઓફ ઈન્ડિયા-સ્ટેટ: તમિલનાડુ' નામની ઈ-બુક લોન્ચ કરવામાં આવી હતી?

A. ભારતીય હવામાન વિભાગ

નોંધ : પૃથ્વી વિજ્ઞાન મંત્રાલય હેઠળ આવતો હવામાન વિભાગ દેશમાં હવામાનની આગાહી, હવામાનશાસ્ત્રીય અવલોકનો અને સિસ્મોલોજી સંબંધિત ક્ષેત્રોમાં કાર્ય કરતી દેશની મુખ્ય એજન્સી છે.

- દેશમાં અનેક સ્થળો તથા એન્ટાર્કટિકા ખંડમાં હવામાન વિભાગના નિરીક્ષણ સ્ટેશનો આવેલા છે.
- **મુખ્ય મથક:** નવી દિલ્હી
- **પ્રાદેશિક કચેરીઓ:** મુંબઈ, ચેન્નાઈ, નાગપુર, કોલકાતા, નવી દિલ્હી અને ગુવાહાટી ખાતે આવેલી છે.
- **વર્તમાન ડિરેક્ટર જનરલ:** ડો. મૃત્યુંજય મહાપાત્રા (માર્ચ, 2022ની સ્થિતિએ)
- તાજેતરમાં ભારતીય હવામાન વિભાગ દ્વારા 23મી માર્ચે વિશ્વ હવામાન દિવસની ઉજવણીના ભાગરૂપે 'કલાઈમેટ હેઝાર્ડસ એન્ડ વલ્નેરેબિલિટી એટલાસ

ઓફ ઈન્ડિયા- સ્ટેટ: તમિલનાડુ' નામની ઈ-બુક લોન્ચ કરવામાં આવી હતી.

Q.68 તાજેતરમાં G7, NATO અને EUના સદસ્ય દેશોના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા NATOની સમિટમાં ભાગ લેવામાં આવ્યો હતો, આ સમિટ ક્યાં મળી હતી?

A. બ્રસેલ્સ, બેલ્જિયમ

Q.69 તાજેતરમાં તુલિપ ફેસ્ટિવલ માટે ચર્ચામાં રહેલું પ્રખ્યાત તુલિપ ગાર્ડન ક્યાં આવેલું છે?

A. શ્રીનગર

Q.70 તાજેતરમાં ભેંસોની પ્રખ્યાત દોડ સ્પર્ધા કંબાલાની પાંચમી આવૃત્તિ ક્યાં યોજવામાં આવી હતી?

A. બંગરા કુલુર, કર્ણાટક

નોંધ : વાર્ષિક ધોરણે યોજાતી કંબાલા ભેંસ દોડ સ્પર્ધામાં 150 ભેંસોની ખેડને દોડાવવામાં આવે છે.

- દોડ સ્પર્ધાની આ પાંચમી આવૃત્તિ હતી, જે કર્ણાટકના મેંગલોર શહેરમાં આવેલા બંગરા કુલુર વિસ્તારના ગોલ્ડફિચ સિટિ મેદાન પર યોજાઈ હતી.
- સામાન્યતઃ નવેમ્બર માસમાં યોજાતી આ સ્પર્ધાને આ વખતે કોવિડ-19 પ્રતિબંધોના કારણે માર્ચમાં યોજવામાં આવી હતી.
- દક્ષિણ કન્નડ અને ઉડુપી જિલ્લાઓમાં સ્થાનિક તુલુવ જમીનદારોની આર્થિક સહાય દ્વારા જુદી જુદી છ કમ્બાલા સમિતિઓ દ્વારા આ કાર્યક્રમનું આયોજન કરાય છે.
- દર વર્ષે કર્ણાટકના દરિયાકાંઠાના પ્રદેશોમાં લગભગ 45 થી વધુ રેસ યોજાય છે, જેમાં ડાંગરના કાદવવાળા ખેતરોને રેસ ટ્રેક તરીકે ઉપયોગમાં લેવાય છે.
- આ ઇવેન્ટમાં ભાગ લેતી ભેંસોને માથા પર ચાંદી અને પિત્તળના સુશોભન તથા દોરડાથી બનેલા લગામ અને રંગીન ઝૂલથી શણગારવામાં આવે છે.
- ભેંસોના ગળાને ઢાંકવા માટે વપરાતા ટુવાલને પાવડે કહે છે.
- આ સ્પર્ધામાં વિજેતાઓને ચાંદી અને સોનાના સિક્કા કે રોકડ પુરસ્કાર આપવામાં આવે છે.

Q.71 તાજેતરમાં ચીન અને ક્યાં દેશના સિક્યુરિટી ડીલના ડ્રાફ્ટ પેપર્સ લીક થયાં હતાં?

A. સોલોમન આઇલેન્ડ

નોંધ : સોલોમન આઇલેન્ડ નાના નાના 6 ટાપુઓનું બનેલું એક અલાયદું દ્વીપ રાષ્ટ્ર છે, જે પાપુઆ ન્યુ ગિનીની પૂર્વ અને ઓસ્ટ્રેલિયાની ઉત્તર-પૂર્વ દિશામાં આવેલ છે.

- લીક થયેલા પેપર્સમાં એક માળખું જાહેર કરાયું છે, જે મુજબ સોલોમન ટાપુઓ પર ચીન દ્વારા વિકસિત કરવામાં આવનારા પ્રોજેક્ટ્સ તેમજ ચીની

કર્મચારીઓની સુરક્ષા માટે ચીન આ ટાપુ પર પોતાના સુરક્ષા દળો તૈનાત કરી શકે છે.

- ઉપરાંત સોલોમન ટાપુ સશસ્ત્ર પોલીસ, લશ્કરી

કર્મચારીઓ, સશસ્ત્ર દળ અને અન્ય કાયદા

અમલીકરણ દળો માટે ચીનની મદદ પણ લઈ શકે છે.

Maths practice Questions

- કોઈ સંખ્યાને 296 વડે ભાગતાં શેષ 75 મળે છે, તો તે સંખ્યાને 37 વડે ભાગતાં કેટલી શેષ મળે?

(A) 1 (B) 2 (C) 8 (D) 11
- આપેલાં અપૂર્ણાંકમાં સૌથી મોટા અને સૌથી નાના અપૂર્ણાંકનો તફાવત જણાવો.

$$\frac{4}{7} \quad \frac{11}{14} \quad \frac{7}{10} \quad \frac{8}{11} \quad \frac{1}{4}$$

(A) $\frac{7}{10}$ (B) $\frac{11}{14}$ (C) $\frac{15}{28}$ (D) $\frac{9}{20}$
- જો $\sqrt{1 + \frac{x}{169}} = \frac{14}{13}$ હોય તો $x = ?$

(A) 13 (B) 17 (C) 27 (D) 37
- 30 પ્રાપ્તાંકોનો મધ્યક 41 છે, જેમાં એક પ્રાપ્તાંક ભૂલથી 25 ને બદલે 52 લેવાયો છે, તો સાચો મધ્યક શોધો.

(A) 42.9 (B) 41.9 (C) 39.65 (D) 40.1
- 5 કિમી. લાંબા વર્તુળાકાર માર્ગ પર એક જ સ્થાનેથી A, B અને C દોડવાનું શરૂ કરે છે. જેમની ઝડપ અનુક્રમે $2\frac{1}{2}$ km/h, 3 km/h અને 2 km/h છે. તેઓ ફરીથી કેટલા કલાક પછી તે જ સ્થાને પાછા મળશે?

(A) 30 કલાક (B) 6 કલાક
(C) 10 કલાક (D) 15 કલાક
- A, B, C કોઈ એક કામ અનુક્રમે 27, 33 અને 45 દિવસમાં પૂરું કરી શકે છે. A કામની શરૂઆત કરીને 12 દિવસ સુધી કામ કરે છે. ત્યારબાદ B આ કામ 11 દિવસ સુધી કરે છે. તથા બાકી રહેલું કામ C પૂરું કરે છે. તો આ આખું કામ કેટલા દિવસમાં પૂરું થયું હશે?

(A) 33 દિવસ (B) 35 દિવસ
(C) 39 દિવસ (D) 37 દિવસ
- વિદ્યાર્થીઓનાં એક સમૂહમાં 70% વિદ્યાર્થીઓ ગુજરાતી અને 65% વિદ્યાર્થીઓ હિન્દી બોલી શકે છે. જો 27% વિદ્યાર્થીઓ બંનેમાંથી કોઈ પણ ભાષા બોલી શકતા ન હોય, તો કેટલા ટકા વિદ્યાર્થીઓ બંને ભાષા બોલી શકતા હોય?

(A) 38% (B) 62%
(C) 28% (D) 23%
- A, B અને C ભાગીદારો અનુક્રમે 2:3:1 નાં પ્રમાણમાં નફો-નુકશાન વહેંચે છે. A સક્રિય ભાગીદાર હોઈ તેને માસિક રૂપિયા 1000 વેતન પણ મળે છે. જો કોઈ વર્ષ A નાં પગાર તથા નફાની કુલ કમાણી રૂ. 42000 થાય તો આ વર્ષની પેટીનો કુલ નફો કેટલો થાય?

(A) 1,00,000 (B) 1,12,000
(C) 90,000 (D) 1,26,000
- 800 મીટર તથા 1000 મીટર લાંબી બે ટ્રેન અનુક્રમે 190 Km/h તથા 170 Km/h ની ઝડપે એકબીજાની વિરુદ્ધ દિશામાં ગતિ કરે છે, તો પહેલી ટ્રેન બીજી ટ્રેનને કેટલાં સમયમાં પસાર કરે?

(A) 18 સેકન્ડ (B) 12 સેકન્ડ
(C) 22 સેકન્ડ (D) 24 સેકન્ડ
- એક લંબચોરસની લંબાઈ તેની પહોળાઈ કરતાં 5cm વધારે છે. જો લંબાઈ અને પહોળાઈ બંને 2cm વધારીએ, તો નવા લંબચોરસનું ક્ષેત્રફળ મૂળ લંબચોરસનાં ક્ષેત્રફળ કરતાં 54 ચો.સેમી વધારે થાય છે, તો મૂળ લંબચોરસની લંબાઈ અને પહોળાઈ શોધો.

(A) લંબાઈ 18 cm, પહોળાઈ 13 cm
(B) લંબાઈ 15 cm, પહોળાઈ 10 cm
(C) લંબાઈ 12 cm, પહોળાઈ 7 cm
(D) લંબાઈ 10 cm, પહોળાઈ 15 cm

Rough Work

શબ્દસૂચી (English-ગુજરાતી શબ્દભંડોળ)

English

One Word Substitution

- » The one who loves mankind - **Philanthropist**
- » The one who looks at the brighter side of everything - **Optimist**
- » The one who does not believe in God - **Atheist**
- » The one who eats human flesh - **Cannibal**
- » The one who is all powerful - **Omnipotent**
- » Someone who is reserved and shy - **Introvert**
- » Published after someone's death - **Posthumous**

SYNONYMS AND ANTONYMS

Word	Synonym	Antonym
Abolish નાબૂદ કરવું	Abrogate , annul	Setup , establish સ્થાપના
Absolve મુક્તિ / માફી	Pardon , forgive	Compel , Accuse દોષી માનવું
Adversity આફત / બદનસીબી	Misfortune , calamity	Prosperity , Fortune સમૃદ્ધિ / નસીબ
Barbarous ધાતકી	Frustrate , perplex	Civilized માનવતા
Barrier અડચણ	Barricade , Obstacle	Link , Assistance મદદરૂપ
Benevolent દયાળુ	Benign , Generous	Malevolent , Miserly કુર
Benign મિત્રતાપૂર્વક	Favorable , friendly	Malignant , Cruel કુરતાભર્યું

Phrasal Verb

- » **Carry over** - Continue past a certain point
- » **Carry out** - Perform a task
- » **Carry on with** - Continue
- » **Set off** - Start a journey
- » **Look after** - to take care of somebody/something
- » **Look round** - to visit a place and look at the things

in it

- » **Put up with** - to tolerate
- » **Put away** - to clean up, to tidy

Meaning words

- » Give the most similar word in meaning to 'Vulnerable' - **Insecure**
- » Give the verb form of 'poor' (adj.) - **To impoverish**
- » Give adjective form of : 'Enemy' - **Inimical**
- » Give the abstract noun form of : 'Seize' - **Seizure**

Gender

Masculine	Feminine
Bachelor કુંવારો છોકરો	Maid/spinster કુંવારી સ્ત્રી
Monk સંન્યાસી	Nun સંન્યાસિની
Lad છોકરો	Lass છોકરી
Stag નર હરણ	Hind માદા હરણ
Drake નર બતક	Duck માદા બતક
Colt ઘોડાનો વછેરો	Filly ઘોડાની વછેરી
Ram ધેતું	Ewe માદા ધેતું

Singular	Plural
Photo	Photos
Dynamo	Dynamos
Tooth	Teeth
Goose	Geese
Mouse	Mice
Louse	Lice
Son-in-law	Sons-in-law
Daughter-in-law	Daughters-in-law

ગુજરાતી

શબ્દસમૂહ

- » ઘાસ વગેરે એકઠાં કરી બાંધેલો જથ્થો : ભારો
- » સ્પર્શ માત્રથી લોટાને સોનામાં બદલી નાખનાર મણિ : પારસમણિ
- » સવારે સૂર્ય ઊગતાં પહેલાં પૂર્વ આકાશમાં દેખાતા આછા રંગો : ઉષા
- » સિક્કા સાચવી રાખવાની પટ્ટા જેવી કોથળી : વાંસણી
- » પાણી વહી જાય તે માટે બાંધેલો સાંકડો માર્ગ : ગરનાળું
- » ઓઢવા, પાથરવા, પાક બાંધવા માટે વપરાતું ચાદર જેવું જડું કપડું : પછેડી
- » કણસલાં ગૂંદીને કે ઝૂડીને અનાજ કાઢવાની જગા : ખાં
- » જીવનનું ઉપયોગી ભાથું, યોગ્ય માર્ગદર્શન : જીવનપાથેય
- » વૃદ્ધ છતાં મજબૂત બાંધાનું, ખપડેલું : ખખડધજ
- » સામાન્ય માણસની બુદ્ધિથી ન સમજાય તેવું : અગમ્ય

કહેવતો

- » આગળ ઉલાળ નહિ ને પાછળ ઘરાળ નહિ : કોઈ ચિંતા ન હોવી
- » વૈકુંઠ નાનું ને ભગતડાં બહુ : સ્થળનો લાભ લેવા ઘણા માણસો મથે
- » આંખનું આંજણ ગાલે ઘસ્યું : (1) અઘટિત શણગાર સજ્યા, (2) એવું કાર્ય થયું કે અપચત જ મળે, (3) અજ્ઞાનવશ અયોગ્ય પ્રવૃત્તિ કરવી
- » એવું તે શું રળીએ કે દીવો મેલીને દળીએ? : ઓછું કમાવા વધુ નુકસાની કરવી સારી નહિ
- » કાગડાની કોટે રતન બંધાવું : કષ્ટે થવું
- » કાળા કાળા મંકોડા ને રાતી રાતી ઝિમેલો : તદ્દન નિરાધાર હોવું, તદ્દન અભણ હોવું
- » ડોસી મૂઆની બીક નથી; જમ પેઢ્યાનો ભો છે : એકવાર નુકસાન થાય ભલે, પણ તેને બદલે અનિષ્ટ કાયમી બની જાય એ યોગ્ય નથી
- » પાશેરામાં પહેલી પૂણી : કાર્યની શરૂઆત કરવી
- » વૈકુંઠ નાનું ને ભગતડાં બહુ : સ્થળનો લાભ લેવા ઘણા માણસો મથે
- » ભેંશ ભાગોળે ને છાશ છાગોળે : અનિશ્ચિત વસ્તુની અગાઉથી આશા બાંધવી નહી
- » સૂંઠને ગાંગડે ગાંધી ન થવાય : અધૂરી શક્તિ અને અપૂર્ણ સંપત્તિ હોવા છતાં પૂર્ણતાનો આડંબર કરવો.

સમાનાર્થી

- » ફિરસ્તો : દેવદૂત, પેગંબર
- » વિષાદ : ખેદ, નિરાશા, શોક
- » સુલ્લક : થોડું, અલ્પ, તુચ્છ
- » શિરસ્તો : પ્રથા, રિવાજ
- » ટીપણું : પંચાંગ
- » મરાલ : હંસ
- » સબૂર : ધીરજ
- » આયુધ : શસ્ત્ર, હથિયાર
- » બુબુક્ષુ : ભૂખ્યું
- » કટિ : કેડ, કમર

રૂઢિપ્રયોગ

- » આંખ ફરી જવી : ગુસ્સા સાથે નારાજગી વ્યક્ત કરવી
- » વડનાં વાંદરાં ઉતારવાં : બહુ જ તોફાની હોવું
- » ટાપસી પૂરવી : ચાલતી વાતને ટેકો આપવો
- » ઉચાળા ભરવા : ઘરબાર ખાલી કરીને નીકળી જવું કે ભાગવું
- » ફાટીને ઘુમાડે જવું : બહુ છકી જવું
- » સંચળ થવો : અવાજ થવો
- » કારી ન ફાવવી : ચુક્તિ સફળ ન થવી
- » રીગડી કરવી : હેરાન કરવું
- » સોદરી વળવી : સંતોષ થવો, તૃપ્તિ થવી
- » પોબારા ગણી જવું : નાસી જવું

વિરુદ્ધાર્થી

- » અકરાંતિયું × મિતાહારી
- » તમોમય × તેજોમય
- » અમીર × મુફલિસ (ગરીબ)
- » આધ્યાત્મિક × આધિભૌતિક
- » કૌતુકપ્રિય × સૌષ્ઠવપ્રિય
- » લાઘવ × ગૌરવ
- » ઉલાળ × ઘરાળ
- » સામુદાયિક × વૈયક્તિક
- » ઉપર × ફળદ્રુપ
- » સ્થાવર × જંગમ

પ્રેક્ટિસ પ્રશ્નો : વનલાઈનર

- Q. લીટીના અંતમાં વધુ અક્ષર ધરાવતા શબ્દને તોડવાની પ્રક્રિયાને _____ કહે છે.
A. હાઈફ્રેશન
- Q. ઈન્ટરનેટ પર મનપસંદ બ્લોગની માહિતી મેળવવા માટે કઈ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે?
A. RSS
- Q. નિ:શુલ્ક (ફ્રી) સોફ્ટવેર ફાઉન્ડેશનની સ્થાપના કોણે કરી હતી?
A. રિચાર્ડ સ્ટોલમેન
- Q. ભારતના કયા શહેરમાં સિલિકોન વેલી આવેલી છે?
A. બેંગલોર
- Q. લોઅર કેસ (બીજી એબીસીડી)ના એસેન્ડર અને ડીસેન્ડર વગરના ભાગના માપને _____ કહેવાય.
A. એક્ષ-હાઈટ
- Q. એક્સેસ 2013 માં બનાવેલ ફાઈલનું એક્સટેન્શન શું હોય છે?
A. .accdb
- Q. કાયમી ખાતા નંબર (PAN) _____ 'આલ્ફા-ન્યૂમેરિક કેટેગોરી' ધરાવે છે?
A. 10
- Q. <b> સિવાય અન્ય કઈ ટેગ વડે અક્ષરોને HTML માં બોલ્ડ કરી શકાય છે?
A. <strong>
- Q. સ્ક્રીન સેવર માટે ઓછામાં ઓછો કેટલો સમય સેટ કરી શકાય છે?
A. 1 મિનીટ
- Q. થ્રી ફ્રેઝ સપ્લાયમાં અર્થ વાચરનો કલર કયો હોય છે?
A. ગ્રીન
- Q. કન્ડક્ટન્સનો એકમ _____ છે?
A. મ્હો
- Q. ઈલેક્ટ્રિક વાયરનું રેષ (સોલ્ડરિંગ) કરવામાં કઈ મિશ્રધાતુ વપરાય છે?
A. લેડ + ટીન
- Q. બરફની વિશિષ્ટ ઘનતા કેટલી છે?
A. 0.92
- Q. બ્યુટેનના કેટલા સમઘટકો મળે છે?
A. 2
- Q. ઈથાઈન વાયુનું ઔદ્યોગિક નામ શું છે?
A. એસિટિલીન
- Q. Smog (સ્મોગ) શું છે?
A. ધુમ્મસ અને ધુમાડાનું મિશ્રણ
- Q. જનીનવિદ્યાના પિતા કોને કહેવામાં આવે છે?
A. મેન્ડલ
- Q. પ્રોટીનની ખામીથી બાળકોમાં કયો રોગ થાય છે?
A. મેરાસ્મસ ક્વોશિયોરકોર
- Q. Archaeological Survey of India ની સ્થાપના ક્યારે થઈ?
A. ઈ.સ 1861
- Q. રામાનુજાચાર્યનું જન્મસ્થળ કયું છે?
A. પેરુમલતૂર
- Q. ચંદ્રગુપ્ત પહેલાના લગ્ન કઈ રાજકન્યા સાથે થયા હતા?
A. કુમારદેવી
- Q. કયા ચીની પ્રવાસીએ નોંધ્યું છે કે વલમી પૂર્વ ભારતની પ્રસિદ્ધ શિક્ષણસંસ્થા નાલંદા સાથે સ્પર્ધા કરતી હતી?
A. ઈલ્સિંગે
- Q. 'દક્ષિણપથના સ્વામી'નું બિરુદ કયા રાજવીએ ધારણ કર્યું હતું?
A. પુલકેશી બીજાએ
- Q. માનવીના સ્થાયી જીવનનો પ્રથમ સાથીદાર કોણ હતો?
A. કૂતરો
- Q. સિમલા કરાર, 1972 કોની-કોની વચ્ચે થયો હતો?
A. ઈન્દિરા ગાંધી (ભારતનાં પ્રધાનમંત્રી) અને મુલ્કીકર અલી બુટ્ટો (પાકિસ્તાનના પ્રધાનમંત્રી)

Q. મોર્ય શાસનમાં ખેતી વિભાગના વડાને કયા નામથી ઓળખવામાં આવે છે ?

A. સીતાધ્યક્ષ

Q. મહાવીર સ્વામીને _____ નદીના કિનારે કૈવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું હતું.

A. ઋજુપાલિક

Q. મીરાંબાઈના લગ્ન મેવાડના રાણા સંગ્રામસિંહનાં પાટવીપુત્ર _____ સાથે થયા હતા.

A. ભોજરાજ

Q. ઉમાશંકર જોષીના પ્રથમ વાર્તાસંગ્રહનું નામ જણાવો.

A. શ્રાવણી મેળો

Q. 'ગાંધીયુગનું ગુજરાતી સાહિત્ય'ના લેખનકારનું નામ જણાવો.

A. જયન્ત પાઠક

Q. 'થીગડું' વાર્તાના લેખક કોણ છે?

A. સુરેશ જોશી

Q. સોનેટ કાવ્યપ્રકારમાં કેટલી પંક્તિઓ હોય છે?

A. ચૌદ

Q. શ્રી લાભશંકર ઠાકર રચિત 'વૃક્ષ' કયા પ્રકારની સાહિત્ય કૃતિ છે?

A. એકાંકી

Q. પ્રસિદ્ધ કવિ મુકુન્દરાય પારાશર્યનું જન્મસ્થળ જણાવો.

A. મોરબી

Q. હાઈકુ કયા દેશનો કાવ્ય પ્રકાર છે?

A. જાપાન

Q. 'ઈસુનાં ચરણો' નામની નવલકથાના લેખકનું નામ જણાવો.

A. પ્રફુલ્લ દવે

Q. સિંધુ સભ્યતાના કયા સ્થળેથી શતરંજને મળતી આવતી રમતના અવશેષો મળ્યા છે?

A. લોથલ

Q. ગુજરાતના સારનાલ ખાતે અકબર અને _____ વચ્ચે ભયંકર યુદ્ધ થયું હતું.

A. ઈબ્રાહિમ હુસૈન મીરઝા

Q. _____ ગુજરાતમાં સ્વતંત્ર સલ્તનતનો છેલ્લો શાસક હતો. જેના સેનાપતિ ઇતિમાદખાને અકબરને ગુજરાત લૂંટી લેવા આમંત્રણ આપ્યું હતું.

A. મુઝફ્ફરશાહ ત્રીજો

Q. વનરાજ ચાવડાની માતાનું નામ _____ હતું.

A. રૂપસુંદરી

Q. વાંટા પદ્ધતિમાં ગામની જમીનના ચાર ભાગ પાડવામાં આવતા, જેમાં ત્રણ ભાગ સુલતાનના રહેતા. આ ત્રણ ભાગને _____ કહેવામાં આવતા.

A. તળપદ

Q. ગાંધીજીએ કોના અવસાન પછી એક વર્ષ સુધી પગરખા નહીં પહેરવાનું વ્રત લીધું હતું?

A. ગોપાલકૃષ્ણ ગોખલે

Q. "ગુજરાતનું પાટનગર અમદાવાદ" ગ્રંથના લેખક કોણ છે?

A. રત્નમણીરાવ જોષે

Q. સિદ્ધહેમશબ્દાનું શાસન ગ્રંથનું કેટલામું પ્રકરણ "ગુજરાતી"નું આદ્ય વ્યાકરણ મનાય છે?

A. આઠમું

Q. કૌટિલ્યનું અર્થશાસ્ત્ર કયા વંશની માહિતી પૂરી પાડે છે?

A. મૌર્યવંશ

Q. કયા ગ્રંથમાં કાશ્મીરનો ઇતિહાસ વર્ણવવામાં આવ્યો છે?

A. રાજતરંગિણી (કાશ્મીરી કવિ કલ્હણકૃત)

Q. કયા વેદમાં ગાયત્રીમંત્રનો ઉલ્લેખ છે?

A. ઋગ્વેદ

Q. ગૌતમ બુદ્ધની ગૃહત્યાગની ઘટના કયા નામથી ઓળખાય છે?

A. મહાભિનિષ્ક્રમણ

Q. પાણીપતનું બીજું યુદ્ધ કોની કોની વચ્ચે થયું હતું?

A. અકબર અને હેમુ (1556)

Q. દિલ્હી સલ્તનત અને લોદી વંશનો અંતિમ શાસક કોણ હતો?

A. ઈબ્રાહિમ લોદી

- Q. કયા મુઘલ શાસકનું મૃત્યુ પુસ્તકાલયની સીડી પરથી પડી જવાથી થયું હતું?
A. હુમાયુ
- Q. કોંગ્રેસના કયા અધિવેશનમાં સૌપ્રથમ 'જન-ગણ-મન' ગવાયું હતું?
A. કલકત્તા અધિવેશન - 1911
- Q. સંગીતકાર આદિત્યરામ વ્યાસને કયા રાજવીએ રાજ્યાશ્રય આપ્યો હતો?
A. જામ વિભાજી
- Q. વ્રજપાણીનું શિલ્પ ઘરાવતી ખંભાલિડાની ગુફા કયા જિલ્લામાં આવેલી છે?
A. રાજકોટ
- Q. ભવાઈનો કયો વેશ સાંપ્રદાયિક સૌહાર્દનો સંદેશો આપે છે?
A. ઝંડા-ઝુલણનો વેશ
- Q. ગુજરાતનો સૌથી લાંબા સમય સુધી ચાલતો મેળો કયો છે?
A. શામળાજીનો મેળો (અરવલ્લી)
- Q. ગુજરાતમાં કયા સમુદાયમાં "ગોદડીનો ઝઘડો" નામની સામાજિક પરંપરા જોવા મળે છે?
A. દેવી પૂજક
- Q. કયું મંદિર ગુજરાતના ખજુરાઓ તરીકે જાણીતું છે?
A. બાવડા શિવાલય (દાહોદ પાસે બાવડા ગામે)
- Q. કચ્છના રાપર ખાતે કયો મેળો ભરાય છે?
A. રવેચીનો મેળો (ભાદરવા સુદ સાતમ - આઠમ)
- Q. સુરતના લોકો મકરસંક્રાંતિના આગલા દિવસને શું કહે છે?
A. ખાટું વડું
- Q. મસ્જિદોમાં નમાજ પઢવાના હોલની દિવાલ કે જે હંમેશા મસ્જાના કાબાની દિશામાં જ હોય તેને શું કહે છે?
A. કિબલા
- Q. લોહ-લક્કડ-પથ્થર' નામનો ચમત્કાર કયા સુફી સંત સાથે જોડાયેલો છે?
A. હજરત કુતુબ આલમ સાહેબ
- Q. બીજાપુરમાં આવેલ ગોળ ગુંબજ કયા સુલતાનનો મકબરો છે?
A. મોહમ્મદ આદિલ શાહ
- Q. વારલી ચિત્રકળા _____ પ્રદેશમાં પ્રચલિત છે.
A. દક્ષિણ ગુજરાત તથા મહારાષ્ટ્રના થાણેમાં, દાદરા અને નગર હવેલી
- Q. ઓમકારનાથ ઠાકુર શેની સાથે સંકળાયેલા છે?
A. શાસ્ત્રીય સંગીત
- Q. કુચીપૂડી નૃત્ય કયા રાજ્યની વિશેષતા છે?
A. આંધ્રપ્રદેશ
- Q. પોંગલ કયા રાજ્યનો પ્રસિદ્ધ તહેવાર છે?
A. તમિલનાડુ
- Q. કોણાર્કનું સૂર્ય મંદિર કોણે બંધાવ્યું હતું?
A. નરસિંહવર્માન-1
- Q. ગુજરાતનો કયો જિલ્લો દ્રોણમુખ તરીકે જાણીતો છે?
A. ભાવનગર
- Q. ભરૂચ દરિયાઈ મથક બન્યું તે પહેલા કયા નામથી ઓળખાતું હતું?
A. પતનગામ
- Q. કચ્છમાં આવેલ સૌથી ઊંચો પર્વત 'કાળો ડુંગર' કઈ ધારનો ભાગ છે?
A. ઉત્તરધાર
- Q. ગિરનારની દક્ષિણે આવેલી 'ગીરની ટેકરીઓ' નું સૌથી ઊંચું શિખર કયું છે?
A. સરકલા
- Q. ગાંધીનગરની ડિઝાઈન કોના દ્વારા તૈયાર કરાઈ હતી?
A. એચ.કે. મેવાડા
- Q. ગિર સોમનાથ જિલ્લાના ઉના તાલુકામાં રૂપેણ નદી નજીક કઈ ગુફા આવેલ છે?
A. સાણાવાકિયા
- Q. ગુજરાતનું સૌથી મોટું હેલિકોપ્ટર રેલવે મ્યુઝિયમ કયા જિલ્લામાં આવેલું છે?
A. ભાવનગર

- Q. કચ્છનું સૌથી મોટું પક્ષી અભ્યારણ કયું છે?
A. સુરખાબનગર
- Q. ક્ષેત્રફળની દૃષ્ટિએ ભારત વિશ્વમાં કયા ક્રમે છે?
A. સાતમા
- Q. મેકમોહન રેખા કયા બે દેશો વચ્ચે છે ?
A. ભારત અને ચીન
- Q. રણથંભોર અભ્યારણ કયા રાજ્યમાં આવેલ છે?
A. રાજસ્થાન
- Q. ભૂકંપનાં કયાં તરંગો પ્રવાહી માધ્યમમાંથી પસાર થઈ શકતાં નથી?
A. S - તરંગો
- Q. ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચે સિંધુ જળસંધિ ક્યારે કરવામાં આવી હતી?
A. ઈ.સ 1960
- Q. ગંગા નદીને બાંગ્લાદેશમાં કયા નામથી ઓળખવામાં આવે છે?
A. પદ્મા
- Q. ભારતના કયા રાજ્યમાં રેટ હોલ (Rat Hole) ખનન કરવામાં આવે છે?
A. મેઘાલય
- Q. _____ રાજ્ય ખાતે બુક્સા નેશનલ પાર્ક આવેલ છે.
A. પશ્ચિમ બંગાળ
- Q. ભારતના બંધારણ દ્વારા ભારતના લોકોને કુલ કેટલા મૂળભૂત અધિકારો પ્રદાન કરવામાં આવ્યા છે?
A. 6
- Q. રાષ્ટ્રપતિ પર મહામિયોગ પ્રક્રિયા શરૂ કરવા કેટલા દિવસ પૂર્વે સૂચના આપવી પડે છે?
A. 14 દિવસ
- Q. ભારતના કમ્પ્રોલર અને ઓડિટર જનરલ અંગેની જોગવાઈ બંધારણના કયા અનુચ્છેદમાં આપેલ છે?
A. અનુચ્છેદ - 148
- Q. ભારતમાં કયા એક્ટ દ્વારા ગવર્નર જનરલના હોદ્દાને બદલી વાચસરોયનું પદ લાવવામાં આવ્યું?
A. ભારત સરકાર અધિનિયમ (1858)
- Q. મંત્રીમંડળ વ્યક્તિગત રીતે કોને જવાબદાર હોય છે ?
A. રાષ્ટ્રપતિ
- Q. સૌપ્રથમ વખત કયા અધિનિયમથી પ્રાંતિય બજેટને કેન્દ્રિય બજેટથી અલગ કરવામાં આવ્યું?
A. ભારત શાસન અધિનિયમ - 1919
- Q. ભારતના બંધારણમાં બંધારણીય સુધારા અંગેની જોગવાઈ કયા દેશના બંધારણમાંથી લેવામાં આવી છે?
A. દક્ષિણ આફ્રિકા
- Q. પૂર્વે મદ્રાસ નામથી ઓળખાતું રાજ્ય હાલ કયા નામથી ઓળખાય છે?
A. તામિલનાડુ
- Q. પંચાયત વિષયને બંધારણની કઈ અનુસૂચિ અને કઈ ચાદીનો વિષય જાહેર કરવામાં આવ્યો છે?
A. અનુસૂચિ-7, રાજ્યચાદી
- Q. સરપંચ પોતાનું રાજીનામું કોને આપે છે?
A. તાલુકા પંચાયતને
- Q. નગરપાલિકાના પ્રમુખ પોતાનું રાજીનામું કોને આપે છે?
A. કલેક્ટરને
- Q. તાલુકા પંચાયતનો સભ્ય પંચાયતને જાણ કર્યા વગર સતત કેટલી બેઠકમાં ગેરહાજર રહે તો તેનું સભ્યપદ રદ થઈ જશે?
A. સતત 4 બેઠકમાં
- Q. ગુજરાત પંચાયત ધારો, 1993ની કઈ કલમમાં જિલ્લા ફંડનો ઉલ્લેખ છે?
A. 158
- Q. પ્રમુખ અને ઉપપ્રમુખ વિરુદ્ધ અવિશ્વાસ પ્રસ્તાવ પસાર થવા માટે કેવી બહુમતીની જરૂરી છે?
A. કુલ સભ્ય સંખ્યાના 2/3 સભ્યોની બહુમતી
- Q. ગ્રામજનો ગ્રામસભા મળવાના ..... અગાઉ સુધી સભામાં ચર્ચાવાના મુદ્દા મોકલી શકે છે.
A. 2 દિવસ
- Q. જિલ્લા પંચાયતની કઈ સમિતિએ આપેલો નિર્ણય જિલ્લા પંચાયતનો નિર્ણય ગણાશે?
A. અપીલ સમિતિ

વિશેષ મુદ્દે: ગુજરાતની સાંસ્કૃતિક વિરાસતમાં વાવ સ્થાપત્ય

- ગુજરાતમાં સ્થાપત્યકાળ ખૂબ વિકસી છે. પ્રાચીનકાળથી અર્વાચીનકાળ સુધી ગુજરાતમાં વાવ, મંદિરો, ઘરોહર, મહેલો, ઝરૂખા વગેરે સ્થાપત્યકલાનો ઉમદા પ્રમાણમાં વિકાસ થયો છે. રાજ અને નગરશ્રેષ્ઠીઓ દ્વારા કરાવવામાં આવતું ગુજરાતમાં વાવ સ્થાપત્ય એક અલગ સ્તર સુધી વિકસેલું છે, જેનો ઉપયોગ પાણી સંગ્રહ કરવા સુધી સીમિત ન હતો, પરંતુ શણગાર અને કલા સ્તરે પણ અખેડ હતો.

વાવ એટલે શું?

- વાવ માટે સંસ્કૃતમાં 'વાપિ' કે 'વાપિકા' શબ્દ છે. ગુજરાતમાં તેને 'વાવડી' અને રાજસ્થાનમાં 'બાવલી' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. કન્નડમાં 'કલ્યાણી' અથવા 'પુષ્કરીણી' અને મરાઠીમાં 'બારવ' કહે છે. વાવના એક છેડે કૂવો હોય છે અને તેના પાણીની સપાટી સુધી પહોંચવા માટે બીજે છેડેથી પગથિયાં હોય છે.

ગુજરાતમાં વાવનો ઇતિહાસ

- ગુજરાતમાં વાવ સ્થાપત્યનો વિકાસ ભારત અન્ય રાજ્યો કરતાં વિશેષ થયો છે. ગુજરાતમાં પ્રાચીનકાળથી જ વાવ સ્થાપત્યના વિકાસના પાયા નંખાયા હતા. જે સોલંકીકાળ અને વાઘેલા કાળમાં ફલીશ્રુત થયા હતા. ગુજરાતમાં સૌથી પ્રાચીન વાવ જૂનાગઢના અડીકડીની વાવ મનાય છે. જેનો પ્રારંભિક વિકાસ મૈત્રકકાળમાં થયો હોય તેવું મનાય છે. ત્યારબાદ ગુજરાતમાં વાવ સ્થાપત્યનો વિકાસ તેજ બન્યો.
- 'ગુજરાતના સુવર્ણકાળ' સમાન ગણાતા સોલંકી કાળમાં વાવ સ્થાપત્ય ખૂબ વિકસ્યું. જેમાં વિશ્વવિખ્યાત 'રાણીની વાવ'નું નિર્માણ ભીમદેવ પ્રથમનાં રાણી ઉદયમતી દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ રાણી ઉદયમતી દ્વારા 'વિશાલવાવ'નું નિર્માણ પણ થયું. કુમારપાળનો કાળ પણ વાવ સ્થાપત્ય માટે મહત્વનો હતો. વઢવાણ સ્થિત જેતાવાવ અને વિક્રિયાવાવનું નિર્માણ સોલંકીકાળ દરમિયાન જ થયું હતું.
- વાવ સ્થાપત્યમાં વાઘેલા વંશનો ફાળો પણ મહત્વનો છે. જોકે, તેમનો વિકાસ સોલંકીવંશના સમકક્ષ ન થયો, પરંતુ વાઘેલા કાળમાં ઘણો ઘણી ઉમદા વાવોનું નિર્માણ થયું. જ્યાં 'સોઢલી વાવ', 'હાનીવાવ', 'સુદાવાવ' અને 'રતાલાની વાવ' અગત્યનું સ્થાન ધરાવે છે. સૌરાષ્ટ્રમાં જળસંકટ હંમેશા હોવાથી ત્યાં વાવનું નિર્માણનું કાર્ય પુરજોશમાં ચાલતું હતું.
- સલ્તનતકાળનું ગુજરાતની સ્થાપત્યકલામાં સારું યોગદાન હતું. મોહમ્મદ બેગડાના શાસનકાળમાં અનેક ઉત્તમ વાવોનું નિર્માણ થયું હતું. જેમાં અડાલજની વાવ [રડાબાઈ વાવ] ગુજરાતની અત્યંત પ્રખ્યાત છે. જેનું

નિર્માણકામ રાજા વિરસિંહની પત્ની રડાબાઈ દ્વારા કરાવાયું. સલ્તનતકાળમાં 'બાઈ હરિની વાવ'નું નિર્માણ બાઈ સુલતાન હરિ દ્વારા કરાયું હતું.

- વડોદરા પ્રદેશમાં નવલખી વાવ આવેલી જે સયાજીરાવ મહેલમાં મલિક આદમ દ્વારા નિર્માણ કરાયું. ગુજરાતમાં 17 મી અને 18 મી સદીમાં પાટણમાં સિંઘવાઈ માતાની વાવ, મોરબીની જુવા મહેતા વાવ, ઘાંગઘાની નાગાબાવાની વાવનું નિર્માણ થયું હતું. 18 મી સદી બાદ ગુજરાતમાં વાવ સ્થાપત્યમાં ઘટાડો થવા લાગ્યો. જેથી વાવ આપણી અમૂલ્ય ઘરોહર બનવા લાગી.

વાવનું સ્થાપત્ય

- વાવ સ્થાપત્યમાં એક આંતરિક કુંડ, પગથિયાં, સ્તંભ, મજબૂત દિવાલો, ગુંબજ વગેરેનો મૂળભૂત સ્થાપત્યમાં સમાવેશ થાય છે. ઉપરાંત અલૌકિક દેવ-દેવીઓની મૂર્તિ, મનુષ્ય તથા પશુ-પ્રાણીની મૂર્તિનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે.
- વાવ સ્થાપત્યમાં ગુજરાત પ્રાચીન કાળથી જ મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે. ગુજરાતના પ્રાચીન વાવ સ્થાપત્યની પ્રમુખ સ્થાપત્ય શૈલીઓ :
  - સુર-અસ્ત્ર શૈલી** : મૈત્રક અને સૈંધવ શાસકો દ્વારા છઠ્ઠીથી દસમી સદી વચ્ચે આ શૈલીનો ઉપયોગ કાલખંડ બનાવવા કરાયો. જે મુખ્યત્વે સૌરાષ્ટ્રના દક્ષિણ વિસ્તારમાં પ્રચલિત થઈ હતી. આ શૈલીનો ઉપયોગ નાના મંદિરોના શ્રીનગર કામમાં થતો હોવાથી બહુ પ્રચલિત ન થઈ.
  - મહા-મારુર શૈલી** : આઠમી સદીથી દસમી સદી વચ્ચે ગુજરાતના ઉત્તર ભાગમાં આ શૈલીનો વિકાસ થયો હતો. જેનાં નાની-નાની દરવાજાની નકશી, આકૃતિવાળા સ્તંભ વગેરેનું શૈલીમાં અસ્તિત્વ હતું. દસમી સદીના સ્થાપત્ય કાળમાં મહા-મારુર શૈલીનું અસ્તિત્વ પ્રાપ્ત થાય છે.
  - મહા-ગુર્જર શૈલી** : આ શૈલી વધુ પ્રાચીન માનવામાં આવે છે. જે ગુજરાતમાં ઉત્તર ગુજરાત, દક્ષિણ સૌરાષ્ટ્ર અને કચ્છ શૈલી સ્થાપત્યમાં જેવા મળતી. જેમાં નકશીકામ થોડું ઓછું હોય છે, પરંતુ સુંદર ગલિયારા અને પિરામિડ આકારની છતો હતી. જે શૈલીના સ્થાપત્યને વધુ સુંદર બતાવતી.
  - મારુ ગુર્જર શૈલી** : મહા-મારુર અને મહા ગુર્જર શૈલીના સમન્વયથી આ શૈલી અસ્તિત્વમાં આવી હતી. જે સમગ્ર ગુજરાતમાં ખૂબ પ્રચલિત થઈ હતી. આ જ શૈલીનો સર્વોચ્ચ ઉપયોગ સોલંકીકાળમાં થયો હતો.

વાવના પ્રકાર

- પ્રસિદ્ધ પ્રાચીન ગ્રંથ 'સમરાંગણ સૂત્રધાર' પ્રમાણે વાવના

મુખ્ય પ્રવેશદ્વાર અને લંબાઈ આધારે ચાર પ્રકાર છે.

- નંદાવાવ** : એક પ્રવેશદ્વાર અને ત્રણ કૂટ/મંજલા ઉં.દા. અડીકડી વાવ
  - ભદ્રાવાવ** : બે પ્રવેશદ્વાર અને છ કૂટ / મંજલા
  - જયાવાવ** : ત્રણ પ્રવેશદ્વાર અને નવ કૂટ / મંજલા ઉં.દા. રાણીની વાવ, અડાલજની વાવ
  - વિજયાવાવ** : ચાર પ્રવેશદ્વાર અને અગિયાર કૂટ / મંજલા
- વિવિધ વાવોમાં મુખ્યત્વે ત્રણ, પાંચ કે સાત માળ જેવા મળે છે, જેનો વિકાસ વિવિધ સામ્રાજ્યકાળ વખતે થયો હતો.

ગુજરાતની વાવો

- પશ્ચિમ ભારતમાં વાવ સ્થાપત્યનું મહત્વ છે, જેમાં ગુજરાત અને રાજસ્થાનમાં વાવો પ્રાપ્ત થાય છે. ગુજરાતની વાવો સાંસ્કૃતિ, ધાર્મિક, કલાત્મક, સામાજિક અને સ્થાપત્ય સ્તરે ઉમદા યોગદાન પ્રદાન કરે છે.

1. રાણીની વાવ :

- રાણીની વાવ તેની વિશાળતા, ભવ્યતા અને શિલ્પ સ્થાપત્ય માટે વિશ્વ સ્તરે વખણાય છે. 2014 થી યુનેસ્કો દ્વારા રાણીની વાવને વિશ્વ ઇરોહરનો દરજ્જો પણ આપ્યો છે. તે હાલના પાટણ ખાતે સ્થિત છે.
- ‘પ્રબંધ ચિંતામણિ’માં ઉલ્લેખ છે કે સોલંકી વંશના પ્રતાપી રાજા ભીમદેવ પ્રથમનાં પત્ની ઉદયમતી દ્વારા રાણીની વાવનું નિર્માણ થયું હતું. જેમ્સ ટોડના પુસ્તક ‘ટ્રાવેલ્સ ઇન વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા’ માં રાણીની વાવનો સવિસ્તાર ઉલ્લેખ કરાયો છે.

• સ્થાપત્ય

- રાણીની વાવએ પૂર્વ-પશ્ચિમ દિશામાં નિર્મિત છે, જેનાનીપૂર્વ દિશામાં વાવનું પ્રવેશદ્વાર અને પશ્ચિમ દિશામાં કૂવાનું સ્થાપત્ય મળે છે.
- વાવના સ્થાપત્યમાં પ્રવેશદ્વાર, પગથિયાં, દિવાલો, વગેરેમાં શિલ્પો જેવા મળે છે. પ્રવેશદ્વારમાં પહોળાઈ વધુ છે, જ્યારે જેમ- જેમ નીચે જઈએ તેમ પહોળાઈમાં ઘટાડો થાય છે.
- આ વાવમાં ઉતરવા માટે ત્રણ પ્રવેશદ્વાર હોવાથી તેને ‘જયા’ પ્રકારની વાવ કહેવામાં આવે છે. સલ્તનતકાળમાં બનવાથી સોલંકીકાળથી વાવો કરતાં થોડો ભિન્ન છે.
- સાતમા માળ ઉપર કોઈ સ્થાપત્ય કલા નથી, પરંતુ માત્ર

સ્તંભ અને કૂવા જેવા મળે છે.

- રાણીની વાવ ગુજરાતની કલા અસ્મિતામાં એક અણમોલ ઘરેણું છે, જે સ્થાપત્ય, ધાર્મિક, કલારૂપ દીપ વડે સાંસ્કૃતિક પ્રદાન કરે છે.
- રાણીની વાવની પૂર્વથી પશ્ચિમ દિશામાં કુલ લંબાઈ 65 મીટર છે. વાવમાં પ્રવેશદ્વારની પહોળાઈ 20 મીટર અને કૂવાના ભાગની પહોળાઈ 14 મીટર છે. વાવની ઊંડાઈ 28 મીટર જેટલી છે.
- તેમાં કુલ સાત માળ છે. આ સાતે માળની રચના ભિન્ન અને સુંદર છે. મૂળભૂત રીતે આ વાવની શૈલી ‘મારું ગુર્જર’ છે.
- આ વાવમાં સરસ્વતી નદીના પૂરના પાણી ઘુસી જવાથી વાવ પર કાંપ ફરી વળ્યો હતો. 1980માં ભારતીય પુરાતત્ત્વ વિભાગે ઉત્ખનન દરમિયાન શોધી કાઢી હતી. સૌ પ્રથમ આ વાવનું સંશોધન 1964-65માં થયું હતું.
- ઈ.સ. 2014 કતાર દોહા ખાતે 38માં સંમેલનમાં રાણકીવાવને વર્લ્ડ હેરીટેજ સાઇટ તરીકે જાહેર કરવામાં આવી.
- ગુજરાતની બીજી અને ભારતની 31મી સાઇટ છે.
- આ વાવનું મુખ્ય વિષય વસ્તુ ભગવાન વિષ્ણુના બુદ્ધ સહિતના દશ અવતારો છે. આ વાવની પાણીની સપાટીએ હજાર ફેણવાળા શેષનાથની શય્યા પર સુતેલા વિષ્ણુ ભગવાનની કલાકૃતિ છે.
- 2016માં આ વાવને સૌથી સ્વચ્છ આઇકોનિક સ્થળનો એવોર્ડ પ્રાપ્ત થયો હતો.
- આ વાવને 100 રૂ.ની ભારતીય ચલણી નોટમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.

2. અડાલજની વાવ :

- અમદાવાદથી થોડી દૂર અડાલજ સ્થિત વાવ આવેલ છે. જેનું નિર્માણ ડાંડઈના રાજા વીરસિંહની પત્ની રૂડાબાઈએ કરાવ્યું હતું.
- વાવમાં બધા સ્તંભની ઊંચાઈ એક સમાન હોવાથી વાવ સપ્રમાણ દેખાવા મળે છે.
- આ વાવ વિ.સ. 1555 માં મહાસુદ પાંચમે પતિની યાદમાં પાંચ લાખ ટકા ખર્ચાને બાંધવામાં આવી હતી.
- સ્થાપત્યની દૃષ્ટિએ આ વાવ જયા પ્રકારની છે.
- આ વાવના મુખ્ય સ્થપતિ ભીમાપુત્ર માસણ હતા.

- દક્ષિણ દિશામાં વાવનું પ્રવેશદ્વાર છે અને પાંચ માળની છે.
- પાંચમો માળ પાણીની સપાટીની નીચે છે.
- વાવની લંબાઈ 75.3 મી અને 9 ફૂટ છે અને ચાર મંડપ છે.
- વાવની દિશાનું નક્શીકામ અને શિલ્પકામ અત્યંત અલૌકિક છે.
- સામાજિક જીવનના દૃશ્યો, પલંગ, નવગ્રહ વગેરે વાવમાં કંડારિત છે.

3. બાઈ હરિરની વાવ :

- અમદાવાદમાં માતા ભવાનીની વાવથી થોડી અસારવા વિસ્તારમાં આવેલી છે.
- દિવાલો પર ફારસી અને સંસ્કૃત શિલાલેખો સ્મારકની દંતકથા મુજબ મહમૂદ બેગડાની મહિલા ઘાઈ હરીરે (જેને બાઈ હરીર સુલતાની તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે) આ વાવ બંધાવી હતી. તેણીએ સાથે એક મસ્જિદ અને એક નાની કબર બનાવી, જેમાં તેણીને દફનાવવામાં આવી હતી. વાવના મોટાભાગના સ્થાપત્યકાર હિન્દુ જ હતા.
- લેખમાં વાવ બંધાવ્યાની તારીખ વિ.સં. 1556 પોષ સુદ 13 ને સોમવાર (15 ડિસેમ્બર, 1499) આપવામાં આવી છે. આ વાવ બાંધણીની દૃષ્ટિએ 'ભદ્રા' પ્રકારની છે; કારણ કે તેના બે પ્રવેશ છે. મુસ્લિમ અમલદારની દેખરેખ નીચે હિંદુ સ્થપતિએ તેનું બાંધકામ કર્યું છે. વાવની કુલ લંબાઈ 73.61 મી. છે. તેનો મુખ્ય પ્રવેશ-મંડપ પૂર્વમાં આવેલો છે.

4. અમૃતવર્ષિણી વાવ :

- આ વાવનું અન્ય નામ પાંચકુવા વાવ કે કાટખૂણી વાવ છે.
- આ વાવનું નિર્માણ ઇ.સ. 1723માં મુઘલ સુબેદાર હૈદર કુલીખાનના દીવાન રઘુનાથદાસે કર્યું હતું. વાવના મુખ્ય સ્થપતિ સોમપુરા કાશીદાસ અને રામદાસ હતા.
- અમદાવાદ શહેરના પાંચકુવા વિસ્તારમાં સ્થિતિ, આ વાવના નિર્માણમાં પથ્થરની સાથે ઇંટ, રેત તથા કપચીનો પણ ઉપયોગ થયો છે. આ વાવનો આકાર 'L' છે.
- વાવમાં શાબ્દિક કોતરણીમાં સંસ્કૃત અને પર્શિયન ભાષાનો ઉપયોગ થયો છે. જેમાં કેટલાંક પરોપકારી વાક્યો લખાયા છે.

- વાવમાં માત્ર એક પ્રવેશદ્વાર અને ત્રણ મજલા હોવાથી તે નંદા પ્રકારની છે.
- 5. **માત્રીવાવ કનકાવટી** : કનકાવટી, ધાંગ્રધા તાલુકો, સુરેન્દ્રનગર જિલ્લો
- વાવ મંદિર પરિસરમાં છે. જ્યાં નીચે માત્રી માતાનું મંદિર આવેલું છે.
- 6. **સાસુ-વહુની વાવ** :
- પંચમહાલ જિલ્લાના લુણાવાડા તાલુકામાં કાલેશ્વરની નાલની બાજુમાં, બે પ્રાચીન વાવ આવેલી છે, જેને સાસુ-વહુની વાવ કહેવાય છે.
- આ બંને વાવો એકબીજાની સામે આવેલી છે. જેમાં સાસુનો પ્રવેશદ્વાર પૂર્વ દિશામાં અને વહુનો પ્રવેશદ્વાર પશ્ચિમ દિશામાં આવેલ છે.
- વાવમાં કલાત્મક શિલ્પ છે. જેમાં પાતળી મહિલાનું બાળક સાથે તથા દેવી ગદેડા પર બિરાજમાન દર્શાવી છે.
- 7. **અંબાપુર વાવ** : અંબાપુર, ગાંધીનગર
- 8. **માણસાની વાવ** : માણસા, ગાંધીનગર
- 9. **મીનળ વાવ** : વીરપુર, રાજકોટ જિલ્લો
- 10. **દાવડની વાવ** : ઘડર તાલુકો, સાબરકાંઠા જિલ્લો
- 11. **રાજબાઈ વાવ** : રામપરા, સુરેન્દ્રનગર
- 12. **માધાવાવ** : વટવાણ, સુરેન્દ્રનગર
- 13. **ગંગાવાવ** : વટવાણ, સુરેન્દ્રનગર
- 14. **સાતકોઠાની વાવ** : હળવદ તાલુકો, મોરબી જિલ્લો
- 15. **કુબેરવાવ** : મોરબી
- 16. **શનીની વાવ** : ભાણવડ તાલુકો, દ્વારકા જિલ્લો
- 17. **કિયા વાવ** : ભાણવડ તાલુકો, દ્વારકા જિલ્લો
- 18. **અડીકડી વાવ** : જૂનાગઢ
- 19. **રા 'ખેંગારની વાવ** : વંથલી, જૂનાગઢ
- 20. **ભાડલાની વાવ** : જસદણ, રાજકોટ
- 21. **બ્રહ્મજીની વાવ** : ખેડબ્રહ્મા, સાબરકાંઠા
- 22. **લિંબાઈની વાવ** : સાબરકાંઠામાં ઘડરની ટેકરીઓમાં
- 23. **જ્ઞાનવાવ** : પાટણ જિલ્લામાં બિંદુ સરોવર પાસે
- 24. **સાંપાની વાવ** : સાપા, દહેગામ તાલુકો, ગાંધીનગર
- 25. **માતર ભવાનીની વાવ** : અમદાવાદનો અસારવા
- 26. **વણઝારી વાવ** : સીસવા, વડોદરા
- વાવ સ્થાપત્ય ગુજરાતની સ્થાપત્યકલામાં અખેડ છે. વર્તમાનમાં અનેક વાવો જર્જરિત અને નાશ થઈ છે, જેથી ગુજરાતની સાંસ્કૃતિક વિરાસતમાં ઘણી ખોટ પડી છે. તેમ છતાં સરકાર દ્વારા 'આપણી ઘરોહર' યોજના થકી, જર્જરિત ઘરોહરોને બચાવવા જનજાગૃતિ સ્વરૂપ પહેલ કરવામાં આવી છે. સાંસ્કૃતિક વિરાસતને આપણે અમૂલ્ય વારસાઈ ખજાનો છે. જેને સુરક્ષિત રાખવો આપણી મૂળભૂત ફરજ છે. આમ સાંસ્કૃતિક વિરાસતમાં વાવ સ્થાપત્ય સદાય ઝળકતું રહેશે.

વાવ	સ્થળ	સપ્તમુખી વાવ	ડભોધ
સેલોર વાવ	મુંદ્રા	કુકા વાવ	કપડવંજ
દુધિયા વાવ	ભદ્રેશ્વર, તા. મુંદ્રા	ચંદ્રલેખા વાવ (સુરજ કલા)	હાલોલ
પાંડવકુંડ વાવ	ભદ્રેશ્વર, તા. મુંદ્રા	પગથિયાંવાળી વાવ	ટિંટોઈ (મોડાસા)
લશ્કરી વાવ	ઉપરકોટ- જૂનાગઢ	નવલખી વાવ	વડોદરા
ઉપરકોટની વાવ	જૂનાગઢ	વિદ્યાધરની વાવ	સેવાસી (વડોદરા)
ભાણા વાવ	વંથલી	સપ્તમુખી વાવ	ડભોધ
માત્રી વાવ	ધાંગધા	કુકા વાવ	કપડવંજ
લાખા વાવ	વઢવાણ	ચંદ્રલેખા વાવ (સુરજ કલા)	હાલોલ
ચૌમુખી વાવ	ચોટીલા	સિંધમાતાની વાવ	હાલોલ
થાન વાવ	બાબરા	માલિક સંદલની વાવ	માંડવી (હાલોલ)
શાહગૌરા વાવ	લાઠી	મીઠી વાવ	પાલનપુર
કદમવાવ	પોરબંદર	ગંભીરપુરાની વાવ	ઈડર
વીરજી વોરાની વાવ	હળવદ	કાજી વાવ	હિંમતનગર
કોચરી વાવ	ઉના	અદિતી વાવ	ખેડબ્રહ્મા
દેરાણી-જેઠાણીની વાવ	ભાણવડ	નાગરાણી વાવ	ખેડ- ચાંદરણી
જેઠાવાવ	ભાણવડ		તા. હિંમતનગર
ધર્મશ્વરી વાવ	મોઢેરા (બહુચરાજી)	આશાપુરાની વાવ	અમદાવાદ
જ્ઞાનેશ્વરી વાવ	મોઢેરા (બહુચરાજી)	જેઠાભાઈની વાવ	અમદાવાદ
બોતેર કોઠાની વાવ	મહેસાણા	કુંડ વાવ	કપડવંજ
નરસિંહ મહેતાની વાવ	વડનગર	કાંઠાની વાવ	કપડવંજ
પ્રિક્રમ બારોટની વાવ	પાટણ	સીગર વાવ	કપડવંજ
હીરૂ વાવ	મોડાસા	વોરી વાવ	કપડવંજ
માલા વાવ	ભિલોડા	રાણી વાવ	કપડવંજ
ગેલ માતાની વાવ	મેઘરજ	મોટા ટોડાવાળી વાવ	વડથલ ગામ
પગથિયાંવાળી વાવ	ટિંટોઈ (મોડાસા)	બત્રીસ કોઠાની વાવ	કપડવંજ
નવલખી વાવ	વડોદરા	જ્ઞાનવાળી વાવ	ખંભાત
વિદ્યાધરની વાવ	સેવાસી (વડોદરા)	ભદ્રકાલી માતાની વાવ	ઉમરેઠ

IMP Notes

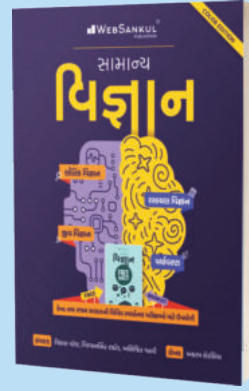
WebSANKUL®

1008 ટેબલ્સ

- સામાન્ય જ્ઞાન સાથે અંગ્રેજી, ગુજરાતી વ્યાકરણ અને ગણિત જેવા વિષયોની કોષ્ટકરૂપે સરળ રજૂઆત
- કેન્દ્ર તથા રાજ્ય સરકારની વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી

Scan to
Download
Demo Copy

સામાન્ય વિજ્ઞાન

- GPSC (Class 1-2), Dy. So, નાયબ મામલતદાર, STI, GSSSB, પોલીસ ભરતી બોર્ડ (PSI-કોન્સ્ટેબલ) તથા ગુજરાત સરકાર દ્વારા યોજાતી દરેક સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માટે ઉપયોગી

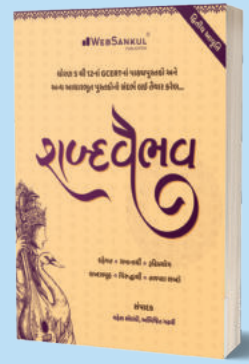
Scan to
Download
Demo Copy

ગુજરાતના જિલ્લા

- ગુજરાતનો ઇતિહાસ, સાંસ્કૃતિક વારસો, આર્થિક અને પ્રાદેશિક ભૂગોળ, જિલ્લાઓનો રાજકીય ઇતિહાસ વગેરે મુદ્દાઓનું રસસભર વર્ણન

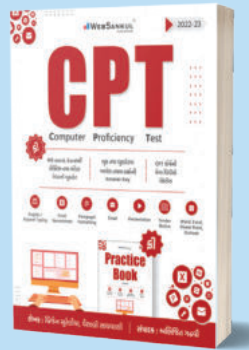
Scan to
Download
Demo Copy

શબ્દવૈભવ - દ્વિતીય આવૃત્તિ

- બિનસચિવાલય, તલાટી-કમ-મંત્રી, PSI/ASI મુખ્ય પરીક્ષા, જુનિયર ક્લાર્ક, સિનિયર ક્લાર્ક, હેડ ક્લાર્ક, ફોરેસ્ટ ગાર્ડ, મહા નગરપાલિકા ક્લાર્કની પરીક્ષા, TET/TATની પરીક્ષા, GPSCની મુખ્ય પરીક્ષાના ગુજરાતી વિષય માટે ઉપયોગી પુસ્તક

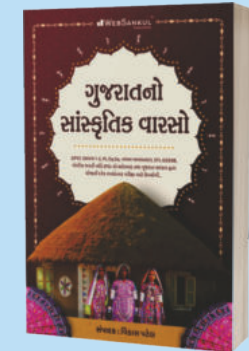
Scan to
Download
Demo Copy

CPT

- GSSSB દ્વારા લેવામાં આવતી બીજા તબક્કાની કમ્પ્યુટરની પરીક્ષાઓ જેવી કે બિન સચિવાલય ક્લાર્ક, ATDO, સિનિયર ક્લાર્ક જેવી વર્ગ 3 ની સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માટે ઉપયોગી

Scan to
Download
Demo Copy

ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો

- ગુજરાતની લોકસંસ્કૃતિ, કળા-કસબ, શિલ્પ અને સ્થાપત્યકળા, નાટ્યકળા, રંગમંચ, ચિત્રકળા, આદિવાસી સંસ્કૃતિ અને પરંપરાઓનું શબ્દરૂપે તલસ્પર્શી ચિત્રણ.

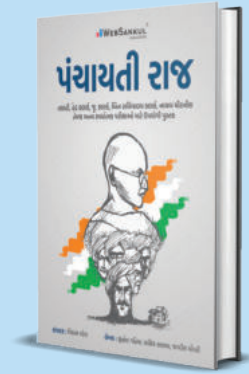
Scan to
Download
Demo Copy

તલાટી કમ મંત્રી તથા જુ. ક્લાર્ક

- તલાટી-કમ-મંત્રી અને જુનિયર ક્લાર્કની પરીક્ષાને ધ્યાનમાં રાખીને તૈયાર કરેલ પ્રશ્નપત્રોનું પુસ્તક
- નવા અભ્યાસક્રમ મુજબ તૈયાર થયેલ 50 પ્રશ્નપત્રો

Scan to
Download
Demo Copy

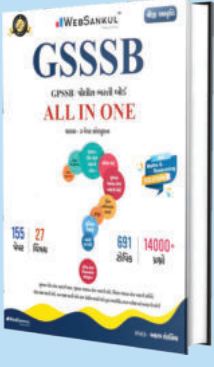
પંચાયતી રાજ

- NCERT, GCERT, સરકારી વેબસાઇટોનો સંદર્ભ લઈને તૈયાર કરાયેલ પુસ્તક. નવી પદ્ધતિ અનુસાર તથ્યાત્મક માહિતીનો સમાવેશ.

Scan to
Download
Demo Copy

GSSSB

- 2011 થી 2021 સુધીના પ્રશ્નોપત્રો નું વિષયવાદસ, તેમજ ટોપિક વાદસ સોલ્યુશન
- બિન સચિવાલય, તલાટી-કમ-મંત્રી, કોન્સ્ટેબલ, PSI / ASI, જુનિયર ક્લાર્ક, સિનિયર ક્લાર્ક, હેડ ક્લાર્ક, ફોરેસ્ટ ગાર્ડ વગેરે માટે ઉપયોગી પુસ્તક

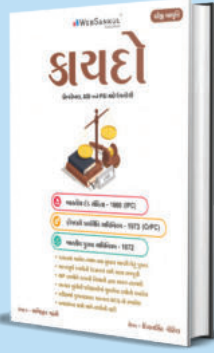
Scan to
Download
Demo Copy

કમ્પ્યુટર

- GSSSB+GPSSB+પોલીસ ભરતી બોર્ડમાં પૂછાયેલા 800+ પ્રશ્નોનો ચેપ્ટરવાઈઝ સમાવેશ
- બિનસચિવાલય, જુનિયર ક્લાર્ક, સિનિયર ક્લાર્ક, હેડ ક્લાર્ક, કોન્સ્ટેબલ, PSI / ASI માટે ઉપયોગી પુસ્તક

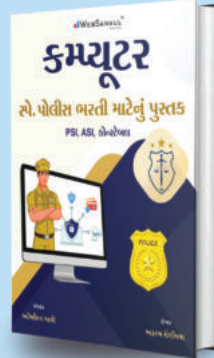
Scan to
Download
Demo Copy

કાયદો

- PSI / ASI ની મુખ્ય પરીક્ષા તથા કોન્સ્ટેબલની પરીક્ષા માટે કાયદાની વિસ્તૃત તૈયારી કરવામાં અતિ ઉપયોગી એવું પુસ્તક

Scan to
Download
Demo Copy

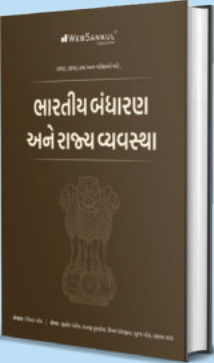

કમ્પ્યુટર

(સ્પે. પોલીસ ભરતી માટે)

- કોન્સ્ટેબલ અને PSI/ASI ની પરીક્ષાઓના અભ્યાસક્રમને ધ્યાનમાં લઈને સંક્ષિપ્તમાં અને મહત્વની બાબતો સમાવીને તૈયાર કરેલું પુસ્તક

Scan to
Download
Demo Copy

ભારતીય બંધારણ અને રાજ્ય વ્યવસ્થા

- પ્રાથમિક અને મુખ્ય પરીક્ષાના સમગ્ર અભ્યાસક્રમને આવરી લેતું પુસ્તક
- 100 થી વધુ ટેબલ અને ચાર્ટના ઉપયોગ દ્વારા માહિતીની સરળ સમજૂતી

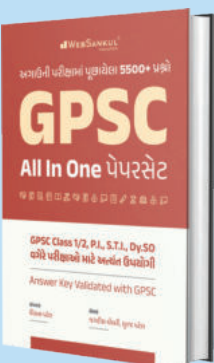
Scan to
Download
Demo Copy

પર્યાવરણ

- UPSC, GPSC, RFO, ACF, PI, Dy.SO., STI અને GSSSB જેવી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માટે અતિમહત્વપૂર્ણ પુસ્તક

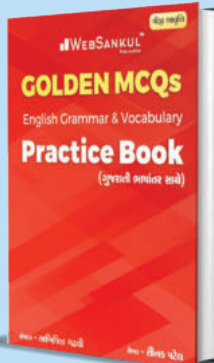
Scan to
Download
Demo Copy

All in One પેપર સેટ

- વર્ષ 2016થી અત્યાર સુધીમાં GPSC દ્વારા લેવાયેલ સિવિલ સેવાની પ્રાથમિક પરીક્ષાઓના 5500+ પ્રશ્નો
- GPSC Class 1/2, P.I., S.T.I., Dy.SO વગેરે પરીક્ષા માટે અત્યંત ઉપયોગી

Scan to
Download
Demo Copy

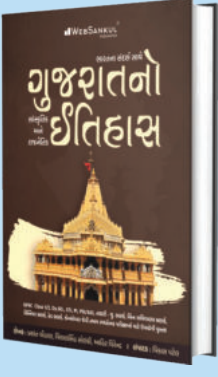

English Golden MCQ

- બિન સચિવાલય, તલાટી-કમ-મંત્રી, PSI/ASI, કોન્સ્ટેબલ, જુનિયર ક્લાર્ક, સિનિયર ક્લાર્ક, હેડ ક્લાર્ક, મહા નગરપાલિકાની પરીક્ષા વગેરે માટે English Grammarની પ્રેક્ટિસ કરવા માટે ખૂબ જ ઉપયોગી પુસ્તક

Scan to
Download
Demo Copy

ગુજરાત ઇતિહાસ

- ગુજરાતના ઇતિહાસની ભારતીય ઇતિહાસના સંદર્ભ સાથે સુવ્યવસ્થિત રજૂઆત
- GPSC Class 1/2, Dy. So, PI, PSI/ASI, તલાટી, જુ. ક્લાર્ક, બિન સચિવાલય ક્લાર્ક, સિનિયર ક્લાર્ક, હેડ ક્લાર્ક, કોન્સ્ટેબલ માટે ઉપયોગી

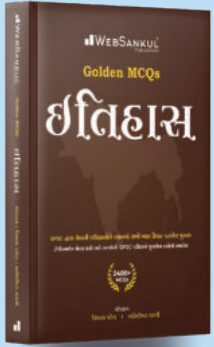
Scan to Download Demo Copy

ભૂગોળ (Golden MCQ)

- GPSC ની 2017 થી અત્યાર સુધી 2021 લેવાયેલ, Class 1-2, DySO, STI, PI, RFO વગેરેના ભૂગોળ વિષયના પ્રશ્નોનું ટોપીકવાઈઝ/વિષયાનુસાર સોલ્યુશન

Scan to Download Demo Copy

ઇતિહાસ(Golden MCQ)

- GPSC ની 2017 થી અત્યાર સુધી 2021લેવાયેલ, Class 1-2, DySO, STI, PI, RFO વગેરેના ઇતિહાસ વિષયના પ્રશ્નોનું ટોપીકવાઈઝ/વિષયાનુસાર સોલ્યુશન

Scan to Download Demo Copy

ભારતીય બંધારણ અને રાજ્ય વ્યવસ્થા (Golden MCQ)

- GPSC ની 2017 થી અત્યાર સુધી 2021 લેવાયેલ, Class 1-2, DySO, STI, PI, RFO વગેરેના બંધારણ વિષયના પ્રશ્નોનું ટોપીકવાઈઝ/વિષયાનુસાર સોલ્યુશન

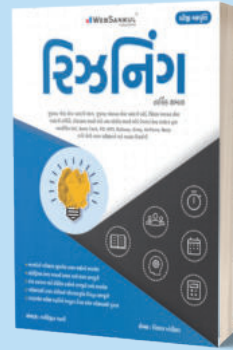
Scan to Download Demo Copy

Maths

- ગુજરાતમાં પ્રથમ વખત સૌથી વધુ (60+) પ્રકરણનો સમાવેશ કરતું સંપૂર્ણ પુસ્તક
- 3200+ પ્રેક્ટિસ પ્રશ્નોનો સોલ્યુશન સાથે સમાવેશ

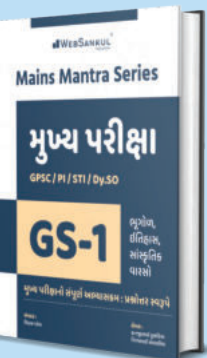
Scan to Download Demo Copy

રિઝનિંગ

- બિન સચિવાલય, તલાટી-કમ-મંત્રી, PSI/ASI, કોન્સ્ટેબલ, જુનિયર ક્લાર્ક, સિનિયર ક્લાર્ક, હેડ ક્લાર્ક, મહાનગરપાલિકાની વિવિધ પરીક્ષા, ફોરેસ્ટ ગાર્ડ, GPSC દ્વારા લેવાતી વિવિધ પ્રાથમિક પરીક્ષાઓ માટે

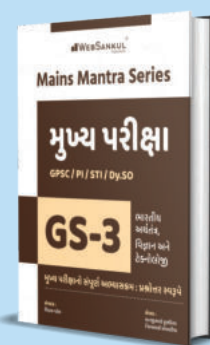
Scan to Download Demo Copy

GS 1

- GS-1 ના સમગ્ર અભ્યાસક્રમને આવરી લેતું પુસ્તક.
- GPSC દ્વારા લેવામાં આવતી DySO, STI, ચીફ ઓફિસર, ક્લાસ 1 & 2 ની પરીક્ષા તથા તકનીકી પોસ્ટના મુખ્ય પરીક્ષાના સામાન્ય અભ્યાસ વિષયની તૈયારી માટે ઉપયોગી પુસ્તક

Scan to Download Demo Copy

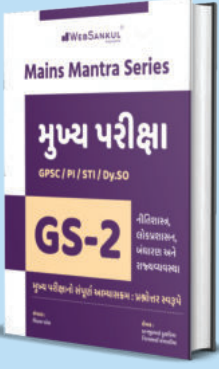

GS 3

- GS - 3 ના સમગ્ર અભ્યાસક્રમને આવરી લેતું પુસ્તક.
- GPSC દ્વારા લેવામાં આવતી DySO, STI, ચીફ ઓફિસર, ક્લાસ 1 & 2 તથા તકનીકી પોસ્ટની મુખ્ય પરીક્ષા માટે ઉપયોગી પુસ્તક

Scan to Download Demo Copy

GS 2

- GS - 2 ના સમગ્ર અભ્યાસક્રમને આવરી લેતું પુસ્તક.
- ભારતીય રાજ્યવ્યવસ્થા અને બંધારણના અગત્યના મુદ્દાઓ જેમ કે, સંઘવાઈ, મૂળભૂત અધિકાર, DPSP, રાષ્ટ્રપતિ, રાજ્યપાલ, કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો, વિવિધ સંસ્થાઓ વગેરેનો સમાવેશ.

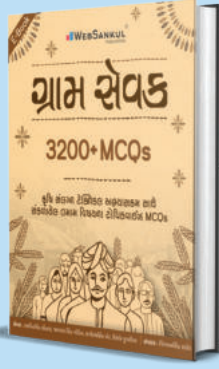
Scan to
Download
Demo Copy

મુખ્ય પરીક્ષા ભાષા

- GPSC દ્વારા લેવાતી DySO, STI, ચીફ ઓફિસર, ક્લાસ 1 & 2 તથા તકનીકી પોસ્ટની મુખ્ય પરીક્ષાઓમાં ગુજરાતી અને English વિષયોની તૈયારી કરતાં ઉમેદવારોને ઉપયોગી થાય તેવું પુસ્તક

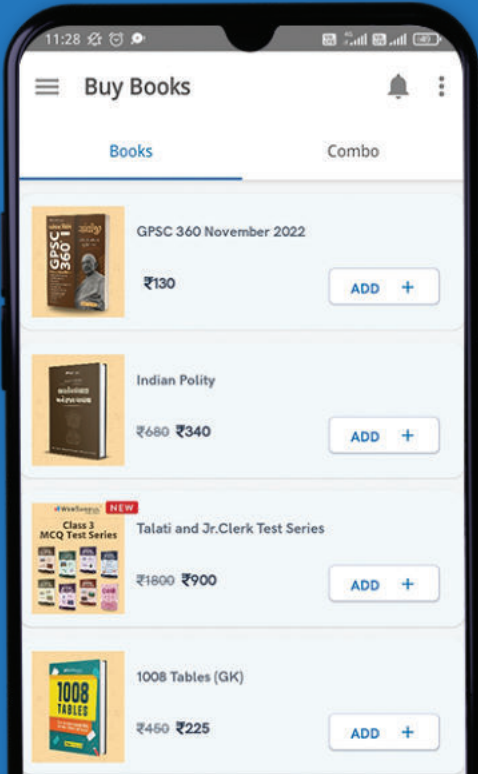
Scan to
Download
Demo Copy

ગ્રામ સેવક (E-Book)

- કૃષિ નિષ્ણાંતો દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ અતિ મહત્વના 3000+ MCQ
- ખેતી, બાગાયત અને પશુપાલન વિષયના અગત્યના તમામ પ્રશ્નોનું સંકલન

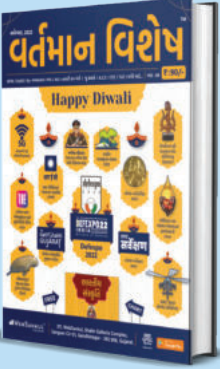
Scan to
Download
Demo Copy

બુક ઓર્ડર કરવા
આજે જ ડાઉનલોડ કરો
વેબસંકુલ એપ્લિકેશન

વર્તમાન વિશેષ નવેમ્બર

વર્ગ 3 અને GPSC ની તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી એવું મલ્ટિકલર મેગેઝિન ભારતીય સંસ્કૃતિ (ચાર્ટ ફી)

Scan to
Download
Demo Copy

વર્તમાન વિશેષ ઓક્ટોબર

વર્ગ 3 અને GPSC ની તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી એવું મલ્ટિકલર મેગેઝિન Dy.so / ACF 555 આદર્શ પ્રશ્નો (બુકલેટ ફી)

Scan to
Download
Demo Copy

વર્તમાન વિશેષ સપ્ટેમ્બર

વર્ગ 3 અને GPSC ની તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી એવું મલ્ટિકલર મેગેઝિન આઝાદીના લડવૈયા ભાગ-2 (ફી બુકલેટ)

Scan to
Download
Demo Copy

વર્તમાન વિશેષ ઓગસ્ટ

વર્ગ 3 અને GPSC ની તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી એવું મલ્ટિકલર મેગેઝિન આઝાદીના લડવૈયા ભાગ - 1 (બુકલેટ ફી)

Scan to
Download
Demo Copy

વર્તમાન વિશેષ જુલાઈ

વર્ગ 3 અને GPSC ની તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી એવું મલ્ટિકલર મેગેઝિન પર્યાવરણ વિશેષ બુકલેટ ફી

Scan to
Download
Demo Copy

વર્તમાન વિશેષ જૂન

વર્ગ 3 અને GPSC ની તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી એવું મલ્ટિકલર મેગેઝિન ભારતનું બંધારણ : એક નજર

Scan to
Download
Demo Copy

વર્તમાન વિશેષ મે

વર્ગ 3 અને GPSC ની તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી એવું મલ્ટિકલર મેગેઝિન કરંટ સુપરફાસ્ટ (છેલ્લા 3 મહિનાનું)

Scan to
Download
Demo Copy

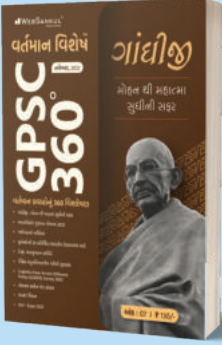
વર્તમાન વિશેષ એપ્રિલ

વર્ગ 3 અને GPSC ની તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી એવું મલ્ટિકલર મેગેઝિન વિશેષ મુદ્દો - ગુજરાતનું વાવસ્થાપત્ય

Scan to
Download
Demo Copy

GPSC 360° નવેમ્બર

GPSC દ્વારા લેવાતી તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી વર્તમાન પ્રવાહોનું 360°એનાલિસિસ

Scan to
Download
Demo Copy

GPSC 360° ઓક્ટોબર

GPSC દ્વારા લેવાતી તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી વર્તમાન પ્રવાહોનું 360°એનાલિસિસ

Scan to
Download
Demo Copy

GPSC 360° સપ્ટેમ્બર

GPSC દ્વારા લેવાતી તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી વર્તમાન પ્રવાહોનું 360°એનાલિસિસ

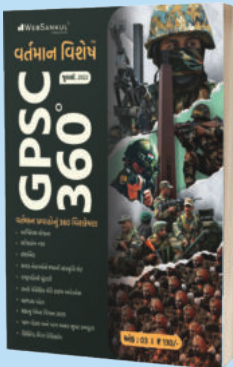
Scan to
Download
Demo Copy

GPSC 360° ઓગસ્ટ

GPSC દ્વારા લેવાતી તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી વર્તમાન પ્રવાહોનું 360°એનાલિસિસ

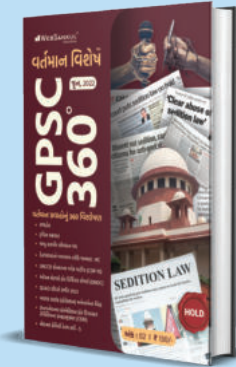
Scan to
Download
Demo Copy

GPSC 360° જુલાઈ

GPSC દ્વારા લેવાતી તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી વર્તમાન પ્રવાહોનું 360°એનાલિસિસ

Scan to
Download
Demo Copy

GPSC 360° જૂન

GPSC દ્વારા લેવાતી તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી વર્તમાન પ્રવાહોનું 360°એનાલિસિસ

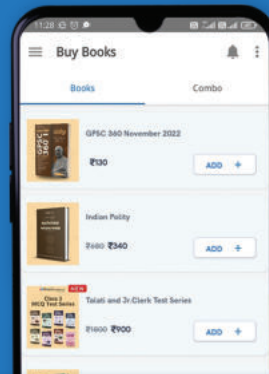
Scan to
Download
Demo Copy

GPSC 360° મે

GPSC દ્વારા લેવાતી તમામ પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી વર્તમાન પ્રવાહોનું 360°એનાલિસિસ

Scan to
Download
Demo Copy

બુક ઓર્ડર કરવા
આજે જ ડાઉનલોડ કરો
વેબસંકુલ એપ્લિકેશન

Scan QR